

SPOLEČNÉ VZDĚLÁVÁNÍ

Interaktivní web pro pedagogy a rodiče

Využijte osvědčené postupy a inspiraci
přímo z praxe, propojte se s odborníky

o Praktické příklady o Vzorové dokumenty o Metodiky a aktivity o Zahraniční inspirace o Domácí inspirace

ZAPOJME VŠECHNY

Asistenti pedagoga

Autorský tým:

Mgr. Irena Balaban Cakirpaloglu, Ph.D., Šárka Bártová, Mgr. Zonna Bařínková, Anna Bezouřková, PhDr. Kristina Březinová, Bc. Hana Čechová, Mgr. Klára Fischerová, Mgr. et MgA. Rumjana Georgieva, Ph.D., Mgr. Vladislav Günter, Mgr. Klára Horáčková, Mgr. et MgA. Mariana Chytilová, Ph.D., Mgr. Veronika Jeřátková, Mgr. Adriana Kábová, Ph.D., Mgr. Gabriela Kermesová, Mgr. Lucie Kocurová, Mgr. et Ing. Marta Kozdas, Ph.D., Mgr. Kateřina Lánská, Mgr. Petra Macková, Petra Musilová, Mgr. Kristýna Musová, Eliška Nádobová, doc. PhDr. Zbyněk Němec, Ph.D., Mgr. Jana Odstrčilová, Mgr. Olga Pohl, Mgr. Kateřina Pokorná, Mgr. Jitka Polanská, Mgr. Adéla Pospíchalová, Mgr. et Mgr. Alena Rakouřová, DiS., Mgr. Zuzana Rendek, Radka Schillerová, MBA, Mgr. Jan Spěvák, Ing. Tereza Šístek, Tereza Škoulová, Bc. Veronika Šmídová, Karel Špátzal, Mgr. Petra Trubačová, PhDr. Renata Votavová, Kristýna Voženílková, Mgr. Kateřina Vrtišková, Mgr. Klára Záleská, Ph.D.

ZAPOJME VŠECHNY

Obsah publikace Zapojevsechny.cz je kompletně generován z příspěvků www.zapojmevsechny.cz. Nabízí praktické příklady, vzorové dokumenty, aktivity a metodiky či inspiraci z praxe pedagogů při zavádění společného vzdělávání. Web byl připraven v rámci projektu Podpora společného vzdělávání v pedagogické praxi (APIV B), který realizuje Národní pedagogický institut ČR (www.npi.cz). Projekt je realizován v rámci Operačního programu Výzkum, vývoj a vzdělávání, prioritní osa 3 – Rovný přístup ke kvalitnímu předškolnímu, primárnímu a sekundárnímu vzdělávání. Je spolufinancován EU. Registrační číslo projektu: CZ.02.3.61/0.0/0.0/16_020/0004015

Na přípravě a úpravách obsahu se podíleli:

Mgr. Irena Balaban Cakirpaloglu, Ph.D., Šárka Bártová, Anna Bezoušková, PhDr. Kristina Březinová, Bc. Hana Čechová, Mgr. Klára Fischerová, Mgr. et MgA. Rumjana Georgieva, Ph.D., Mgr. Vladislav Günter, Mgr. Klára Horáčková, Mgr. et MgA. Mariana Chytilová, Ph.D., Mgr. Adriana Kábová, Ph.D., Mgr. Gabriela Kermesová, Mgr. Lucie Kocurová, Mgr. et Ing. Marta Kozdas, Ph.D., Mgr. Kateřina Lánská, Mgr. Petra Macková, Petra Musilová, Mgr. Kristýna Musová, Eliška Nádobová, doc. PhDr. Zbyněk Němec, Ph.D., Mgr. Jana Odstrčilová, Mgr. Olga Pohl, Mgr. Kateřina Pokorná, Mgr. Jitka Polanská, Mgr. Adéla Pospíchalová, Mgr. et Mgr. Alena Rakoušová, DiS., Mgr. Zuzana Rendek, Radka Schillerová, MBA, Mgr. Jan Spěváček, Ing. Tereza Šístek, Tereza Škoulová, Bc. Veronika Šmídová, Karel Špátzal, Mgr. Petra Trubačová, Kristýna Voženílková, Mgr. Kateřina Vrtišková

© Národní pedagogický institut České republiky

Všechna práva vyhrazena.

Praha, 2022

OBSAH

Asistenti pedagoga

1. Ze školního klubu k práci asistenta pedagoga
2. Řešení nefunkční komunikace mezi asistentem pedagoga a žákem
3. VIDEO: Jaké výzvy čekají oborové asistenty pedagoga na druhém stupni ZŠ?
4. Asistent pedagoga a bezpečné prostředí pro dítě s autismem a vadou řeči
5. Příběh z praxe: Hynek má narušenou komunikační schopnost a trpí výbuchy, jak mu pomoci?
6. Tři kroky asistenta pedagoga k úspěšnému vzdělávání žáka se SVP
7. Začlenění žáka se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP) do školní družiny
8. VIDEO: Jak se v praxi řeší nesoulad mezi asistenty pedagoga a učiteli?
9. Spolupráce učitele a asistenta pedagoga: Jaká mít očekávání a pravidla?
10. Školy mohou těžit ze spolupráce asistentů pedagoga s poradenskými pracovníky
11. Příchod nového asistenta pedagoga: Jak nastavit efektivní spolupráci?
12. VIDEO: Školní speciální pedagogové by měli asistentům pedagoga pomáhat v rozvoji
13. Spolupráce s rodiči: Pro asistenty pedagoga je klíčová i rodina žáka
14. VIDEO: Asistenti pedagoga řeší vyhoření i komunikaci. Jak je podpořit?
15. Efektivní komunikace asistenta pedagoga s žákem se speciálními vzdělávacími potřebami
16. Asistent pedagoga a děti se SVP: příklady z praxe, které se osvědčily
17. Případová studie - žák s poruchou chování, narušenou pozorností spojenou s hyperaktivitou (ADHD) a vývojovou dysfázií
18. Asistenti pedagoga potřebují od vedení školy podporu i metodicky vést
19. Role a přínos asistenta ve třídě s vyšším počtem žáků se speciálními vzdělávacími potřebami
20. Rozvoj asistentů pedagoga? Klíčové je sdílení zkušeností s kolegy
21. PODCAST 7. díl: Co by dobrému asistentovi pedagoga nemělo chybět?
22. PODCAST 9. díl: Nejčastější chyby ve spolupráci asistenta pedagoga a učitele
23. Asistent pedagoga v mateřské škole - dobrá praxe MŠ Líbeznice

24. Evidence dokumentů o žákovi - praktické tipy pro asistenta pedagoga I.
25. Evidence dokumentů o žákovi - praktické tipy pro asistenta pedagoga II.
26. Plán profesního rozvoje asistenta pedagoga
27. Jak se žáci mohou podílet na nastavování cílů a hodnocení jejich splnění ve výuce?
28. Projektová výuka a portfolia. Nástroje, které umožňují žákům podílet se na plánování a hodnocení cílů výuky
29. Vzdělávací cíle u žáka se speciálními vzdělávacími potřebami
30. Zpětná vazba od asistenta pedagoga jako součást hodnocení žáka
31. Adaptace asistenta pedagoga - nástup do školy
32. Podnětné klima třídy - tipy pro pedagogy i asistenta pedagoga
33. Jak podpořit žádoucí chování u žáků na 2. stupni základní školy? Část I.
34. Jak podpořit žádoucí chování u žáků na 2. stupni základní školy? Část II.
35. Tipy pro třídního učitele: Jak představit asistenta pedagoga kolegům, žákům i rodičům?
36. Nastavení spolupráce pedagoga a asistenta pedagoga
37. Metodické vedení asistenta pedagoga
38. Náplň práce asistenta pedagoga a jeho spolupráce s učitelem a rodiči
39. Etika a diskriminace při výkonu povolání asistenta pedagoga
40. Asistent pedagoga vs. školní asistent
41. Spolupráce asistenta pedagoga a učitele a hodnocení žáků
42. Nastavení kritérií kvality práce asistenta pedagoga
43. Podpora žáka se sociálním znevýhodněním ze strany asistenta pedagoga
44. Možnosti využití asistenta pedagoga v době distanční výuky
45. Jak na metodické sdružení asistentů pedagoga na základní škole?
46. Rozdělení kompetencí mezi třídním učitelem a asistentem pedagoga v péči o žáky se SVP I.
47. Rozdělení kompetencí mezi třídním učitelem a asistentem pedagoga v péči o žáky se SVP II.
48. Rozdělení kompetencí mezi třídním učitelem a asistentem pedagoga v péči o žáky se SVP III.
49. Rozdělení kompetencí mezi učitelem, asistentem pedagoga a rodiči v péči o žáka se SVP
50. Náplň práce asistenta pedagoga s vyšším stupněm kvalifikace v MŠ

51. Náplň práce odborného asistenta pedagoga v ZŠ, SŠ a školní družině

52. Jak předcházet problémovému chování u žáků na prvním stupni ZŠ? Tipy pro asistenty pedagoga (část I.)

53. Jak předcházet problémovému chování u žáků na prvním stupni ZŠ? Tipy pro asistenty pedagoga (část II.)

ASISTENTI PEDAGOGA

1. Ze školního klubu k práci asistenta pedagoga

Rivalové, nebo spojenci? Ze vzájemné spolupráce asistenta pedagoga a třídního učitele nejvíce vyteží především děti. Najděte společnou cestu, jako to dokázaly kolegyně z jedné pražské základní školy v našem článku.

Nástup do práce po rodičovské dovolené

Jako asistentka pedagoga pracuji pátým rokem. Můj pracovní i osobní vztah s třídní učitelkou, mou kolegyní, tedy už prošel určitým vývojem.

Pro nás obě začínala naše spolupráce jako nová zkušenost. Před svou poslední mateřskou dovolenou jsem pracovala ve škole jako vedoucí školního klubu. Věděla jsem, že na tuto pozici po mateřské nastoupit nechci. Naopak jsem si s vedením domluvila, že mě zaměstná právě jako asistentku pedagoga. Nastoupila jsem ve svých čtyřiceti letech jako matka tří dětí (12, 9 a 3 roky) k bezdětné svobodné dvaatřicetileté kolegyni, která poprvé měla třídnictví. Ještě v době rodičovské dovolené jsem jednou jela s touto kolegyní na školní vzdělávací program (ŠVP) jako zdravotník, takže jsme měly možnost se trochu poznat už před nástupem.

Nastavení spolupráce asistenta pedagoga s třídním učitelem

Pozicí asistentky pedagoga jsem skloubila touhu po smysluplné práci s praktičností pracovní doby pro mou rodinu. Sama pro sebe jsem si dopředu ujasnila, jakou bych chtěla mít ve třídě pozici. Neměla jsem žádnou ambici jakýmkoli způsobem zasahovat do formy a obsahu vyučování. Na druhou stranu jsem ale chtěla, aby mi byla dána důvěra v tom, jakým způsobem budu pracovat s dětmi, které mi budou nakonec svěřeny. To jsme si také před začátkem školního roku s kolegyní vyjasnily. Zároveň jsme se utvrdily v tom, že nebude na škodu, když si vzájemně řekneme, pokud se nám nějaké metody té druhé budou zdát špatné.

Význam vzájemné inspirace a respektu

Ze začátku jsme pochopitelně našlapovaly opatrně, ale zhruba do pololetí se náš vztah ustálil na profesionální úrovni a do dnešních dní se vyvinul v profesní přátelství. Já jsem se od kolegyně naučila trpělivosti a důležitosti lpět na pravidlech. Teprve teď po letech sklízím plody své práce ohledně úspěšného nastavení optimálního klimatu ve třídě. Děti jsou samostatné, znají a ve většině případů plní své povinnosti a třída je ve škole brána za bezproblémovou. Kolegyně si ode mne naopak často nechala radit v otázkách z pohledu rodiče a často nakonec na mou radu přistoupila.

Pochopitelně nastalo několik situací, kdy jsme jedna s druhou nesouhlasily, ale nikdy jsme tento rozpor neřešily před dětmi nebo rodiči. Vždy v soukromí a nikdy jsme ho nenechaly být a dořešily ho.

Kolegyně mi pomohla před dětmi vybudovat rovnoprávnou pozici. Zároveň si děti plně uvědomují, že ona je tím, kdo má ve třídě hlavní slovo.

Náplň hodin a obsah učiva nadále připravuje moje kolegyně, třídní učitelka. Společně pak před každou hodinou v rychlosti řešíme, na co se v hodině soustředit. Každý den po vyučování si cca na 30 minut společně zhodnotíme uplynulý den a naplánujeme si další. Poté si rozdělíme přípravu a pustíme se do práce. Pokud máme před sebou větší akci – projekt nebo výlet – jsou naše schůzky pochopitelně delší.

Postoj k metodám výuky na prvním stupni základní školy

Na harmonizaci našeho profesního vztahu jsme od začátku obě pracovaly a také ušly kus cesty. Ve složitém školském systému a prostředí jsme vědomě pracovaly na tom, aby byl náš vztah naplněn důvěrou. Jsme vzájemně loajální a můžeme se spolehnout, že si svoje problémy nikdy nebudeme řešit přes někoho dalšího. To je velmi uklidňující. Asi jsme měly štěstí, protože máme podobný pohled na to, co je pro děti na prvním stupni důležité, a také vyznáváme stejné životní hodnoty.

Myslím si nicméně, že je možné vybudovat dobrý profesní vztah, i pokud jsou kolegové ve svém přístupu odlišní. Jen to vyžaduje více sebeovládání.

2. Řešení nefunkční komunikace mezi asistentem pedagoga a žákem

Asistenta pedagoga (AP) čeká v průběhu školního roku mnoho nástrah, které je potřeba s žákem se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP) překonat. Přečtěte si, jaké to jsou, co dělat a čemu se raději vyhnout.

Charakteristika:

Možné problémy, které mohou vzniknout mezi asistentem pedagoga (AP) při přímé práci s žákem se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP) ve třídě:

- Chybné posouzení žákova pracovního tempa a porozumění učivu
- Absence AP ve třídě nebo jeho nepozornost
- Zdůrazňování nedostatků žáka se SVP před ostatními žáky
- Příliš pevná osobní vazba, rozmazlování žáka
- Přílišná izolace žáka během výuky

Návrhy řešení problémů z praxe a tipy, jak jim předejít nebo je řešit.

Příklady platí pro jednoho AP, který pracuje s jedním žákem se SVP.

Cíl:

- Nekonfliktní prostředí ve třídě.
- Bezpečnost všech žáků, učitele a AP.
- Úspěšné začlenění žáka a AP do probíhající výuky ve třídě.
- Prospěšnost AP pro žáka, celou třídu i učitele.

Velikost skupiny a věk dětí:

Běžná třída ZŠ, cca 28 žáků včetně jednoho žáka se SVP a jednoho AP. Třídní učitel a AP úzce spolupracují.

Čas:

Pravidelná asistence během dopoledního vyučování, oběda, popřípadě v družině.

Pomůcky:

V rámci prevence frustrace je důležité, aby měl AP pro žáka předem připravené všechny pomůcky a materiály. Prodlužování doby čekání na zadání úkolu nebo na dodání potřebných pomůcek obvykle u žáků se SVP vedou i k neklidu a nervozitě.

Jedná se o vlastní pomůcky, upravené materiály, samostatnou lavici, relaxační pomůcky, relaxační koutek, menší místnost vedle třídy apod.

Postup:

Předání žáka se SVP

Nastavení postupu spolupráce všech zúčastněných stran:

- **Nastavení podmínek inkluze žáka ve třídě**
- **Nastavení postupu řešení problémových situací**

Nejdříve třídní učitel konzultuje specifika žáka s budoucím AP. Je potřeba, aby měl AP přehled o tom, jak je na tom žák v jednotlivých předmětech, a mohl si připravit vhodné pomůcky a materiály k výuce včas.

Následuje společná schůzka třídního učitele, AP a rodičů žáka. Rodiče vyprávějí, co má žák rád, co ho zneklidňuje, jaké jsou fyzické překážky apod. Všechny zúčastněné strany uvedou, čeho se

vyvarovat a jak postupovat, aby nevznikly nežádoucí ani nebezpečné situace.

Všichni se společně domluví na pravidlech, která platí ve třídě. Tato pravidla následně srozumitelně vysvětlí i žákovi.

Spolupráce s pedagogy může být velmi prospěšná pro všechny.

Je dobré, když v řešení psychicky náročných situací pedagogy podporuje vedení školy.

Varianty, komentáře:

Všechna uvedená doporučení vyplývají z osobní zkušenosti a lze je proto doporučit po dalším zvážení konkrétní situace a konkrétního žáka. Nemohou být považována za jediný univerzální návod. Jediné vždy platné je chovat se empaticky a přiměřeně dané situaci a žákovi – pomoci, ale neublížit. Za nevhodně nebo necitlivě aplikovaná doporučení neneseme odpovědnost.

Faktory úspěchu:

Příklady:

1. CHYBNÉ POSOUZENÍ ŽÁKOVA PRACOVNÍHO TEMP A POROZUMĚNÍ UČIVA

Toto je nejčastější problém, který ve třídě nastává. Jde o situace, kdy AP včas nebo správně nevyhodnotí schopnosti a znalosti žáka se SVP, kdy si nevšimne, že žák má při vypracovávání úlohy potíže, nebo přehlídne jeho momentální emoční nestabilitu. Konkrétně může být žák v úkolech buď napřed, u konce, nebo je naopak pro něj zadaná úloha příliš obtížná a její vypracování mu může trvat déle než ostatním.

Takové pocity frustrace vyvolávají u žáka nevhodné chování. Vykřikuje nebo hlasitě komentuje výuku, úkol, své pocity apod. Bere pomůcky spolužákům, bouchá do stolu, hází věcmi, odchází z lavice. Nehlásí se a vykřikuje, když není vyvolán, nebo poškozují vybavení třídy.

AP předchází problému tím, že má přehled o budoucím učivu a má připravené materiály přizpůsobené konkrétním potřebám žáka.

Situace 1)

Žák vypracoval úlohu rychleji než ostatní ve třídě a AP si nepřipravil další materiály

Při hodině žák vypracoval samostatný úkol rychleji než ostatní, protože daný předmět ho baví a má v

něm širší vědomosti. Už nechce sedět na místě, úkol přece splnil a nevydrží v klidu bez programu, křičí na AP, případně na učitele.

Důležitá je domluva s třídním učitelem, aby se s AP shodli na další individuální práci pro žáka.

Co raději nedělat

Nevyplácí se přemlouvat žáka, aby si sedl, a diskutovat s ním nebo ho dokonce držet v lavici násilím, přestože před sebou nemá zadaný úkol.

Co se osvědčilo

Jako velmi účinné se jeví neprodleně začít jakoukoli prací. Nejde primárně o to, aby souvisela s předmětem, ale aby žáka hned zaměstnala. Cílem je zkrátit hlasité vyrušování na co nejkratší dobu. Je možné využít určené místo (koberec, chodba, vedlejší místnost), a jakmile žák přestane křičet, přejít hned k řízené aktivitě, knize nebo úkolu. Je potřeba mu nabídnout činnost vhodnou pro situaci, dostatek času a místo, například plastelínu, omalovánku, doplňovačku nebo cokoli jiného, co neruší ostatní.

Situace 2)

Žák vypracovává úlohu pomaleji než ostatní a AP včas nepřizpůsobil zadání

Při hodině vypracovává žák úkol výrazně pomaleji než ostatní, ale zadání rozumí. AP úkol nepřizpůsobil jeho tempu a včas neurčil přesný úsek, který má vypracovat (třeba jen vyplnit určitý počet měst, řek, hor). Žák tedy dostal stejný rozsah práce jako ostatní a trvá mu déle se zorientovat. AP stresuje žáka tím, že nerespektuje jeho tempo a tlačí na něj s vypracováním. Upozorňuje například na to, že někteří spolužáci už mají hotovo. Žák je v důsledku toho frustrovaný, křičí, chce, aby za něj AP úkol vypracoval apod.

Co raději nedělat

Když už žák křičí nebo se jinak nevhodně chová, není žádoucí mu zadávat jinou úlohu než tu, která je již zadaná, ani vypracovávat úlohu místo žáka nebo slibovat odměny za vypracování.

Co se osvědčilo

Osvědčuje se trvat na dokončení vyplnění mapy i v případě, že práce zasahuje do přestávky. Pokud žák nadále křičí a ruší, je vhodné odejít s žákem i s mapou mimo třídu a práci dokončit. (Pokud se jedná o poslední vyučovací hodinu, celá třída se musí přesunout např. na oběd a není možné v úloze rozumně dál pokračovat, je po domluvě s třídním učitelem možné zadat úlohu na vypracování domů.)

Tímto AP získá přehled o tom, kolik toho je žák schopen za daný čas udělat. Napříště může adekvátně zkrátit zadání a této situaci se vyvarovat.

Situace 3)

Žák nepochopil zadání, AP ho včas nevysvětlil

Zadání je buď příliš složité, nebo není v žákových možnostech ho splnit. Opět nastává situace, kdy žák začne křičet, vyrušovat, viz výše.

Co raději nedělat

Není možné za každou cenu trvat na vypracování bez vysvětlení, co má žák dělat – úloze přece nerozumí. Je potřeba ji vysvětlit, ne ji vyměnit za jinou.

Co se osvědčilo

Pokud je to možné a příliš to neruší ostatní, je vhodné zadání dovysvětlit přímo v lavici. Když neporozumění trvá, po domluvě s třídním učitelem může AP se žákem ze třídy odejít a úlohu v klidu dovysvětlit o samotě. Nemusí být přímo ve třídě, aby nerušili ostatní. Když není splnění úlohy v žákových silách, zadání je třeba pozměnit nebo jinak přizpůsobit.

2. ABSENCE AP VE TŘÍDĚ NEBO JEHO NEPOZORNOST

AP nemá žáka pod kontrolou kvůli vlastní nepřítomnosti ve třídě nebo nemá na žáka přímý dohled (něco řeší s učitelem, jde na toaletu, věnuje se mimořádně jinému žákovi nebo přípravě na hodinu).

AP například může přijít do vyhrocené situace mezi žákem se SVP a jeho spolužáky. Může neadekvátně reagovat postihem žáka se SVP, i když neví, jak situace vznikla, kdo ji vyvolal a za jakých okolností. Žák může v důsledku postihu plakat, křičet, utíkat ze třídy, opakovaně se obhajovat, napadnout asistenta, napadnout spolužáka atd.

Situace 1)

Konflikt o přestávce během nepřítomnosti asistenta.

O přestávce je žák se SVP na koberci a chce se zapojit do již započaté hry spolužáků s kartami. Spolužáci ho nepřijmou do hry, fyzicky ho odstrčí a slovně ho napadají. Žák začne křičet. V tuto chvíli vstoupí do třídy AP a konflikt řeší tím, že přede všemi kárá žáka se SVP. Ten se opakovaně brání, že chtěl jen hrát s ostatními, opakovaně se obhajuje, nepřestává mluvit.

Co raději nedělat

Není vhodné neposlechnout si verzi všech zúčastněných, posadit žáka do lavice, izolovat ho od ostatních a dále to s ním ani s ostatními neřešit. Může vzniknout problém, pokud se AP řídí argumentem jednoho žáka, který tvrdí, že si žák se SVP začal, a pokud následně AP nechá řešení situace na učiteli. Co se osvědčilo

Je dobré informovat třídního učitele a následně společně řešit vzniklou situaci. AP hru žáků přeruší a všichni si společně promluví o tom, jak celá situace vznikla. Pokusí se najít vhodnou alternativu společné aktivity, ke které žáka se SVP můžou spolužáci přizvat. AP společně s třídním učitelem vysvětlí všem zúčastněným stranám, jak se k sobě vhodně chovat.

Situaci lze předejít tak, že AP požádá třídního učitele nebo jiného kolegu, aby na žáka se SVP dohlédl, nebo zadá/dohodne se s žákem na činnosti, kterou bude žák vykonávat po dobu, na kterou musí AP odejít.

ZDŮRAŽŇOVÁNÍ NEDOSTATKŮ ŽÁKA SE SVP PŘED OSTATNÍMI ŽÁKY

AP před ostatními zdůrazňuje nebo nevhodně upozorňuje na žákovy nedostatky, které vyplývají z jeho speciálních vzdělávacích potřeb. Žák je tímto způsobem před ostatními spolužáky dehonestován, zesměšňován. V důsledku toho je dlouhodobě frustrovaný a vytváří si postupně k AP averzi.

Příklad 1)

Žák si nestihl uklidit pomůcky

Při skončení vyučování si všichni ve třídě uklidili pomůcky a řadí se ke dveřím. Nad žákem se SVP stojí AP a hlasitě upozorňuje, že je zase poslední, protože si musí všechny pomůcky přepečlivě srovnávat. Pro ostatní spolužáky je takové chování nepochopitelné a mohou to také komentovat. Protože se tato situace již několikrát opakuje, žáka to znervózňuje. Žák potom hází ve vzteku věci okolo sebe a po asistentovi.

Co raději nedělat

Je lepší nezdůrazňovat pomalost žáka, nezvyšovat hlas a nepodporovat ostatní v komentování situace. To totiž žáka může ještě více znervóznit a situaci zhoršovat.

Co se osvědčilo

Pokud je to možné, po dohodě s třídním učitelem nebo jiným kolegou je vhodné nechat spolužáky odejít, aby dále sledováním a komentováním situaci nezhoršovali. AP s žákem o samotě a bez zbytečných komentářů věci uklidí do aktovky a třídu dojdou později.

Situaci můžete předejít tím, že začnete věci uklízet o něco dřív, když víte, že si žák potřebuje věci srovnat podle sebe a jinak není schopen odejít v klidu. Je nutné si uvědomit, že žák nedělá danou věc schválně, ale souvisí právě s jeho SVP.

4. PŘÍLIŠ PEVNÁ OSOBNÍ VAZBA, ROZMAZLOVÁNÍ

Pokud si AP vytvoří se žákem se SVP silnou osobní vazbu, může přerůst ve vztah, který už není profesionální a který není ve školním prostředí vhodný. AP například žáka neadekvátně omlouvá v situacích, kdy něco vědomě provede. Ostatním pak sděluje, že žák se SVP za to přece nemůže. Žák se SVP si na takové jednání zvykne a zneužívá toho ve svůj prospěch, například když něco nechce dělat. AP žákovi nadržuje, například mu nosí jídlo, které má rád. Rodiče s tím mohou nesouhlasit ze zdravotních nebo osobních důvodů.

Situace 1)

AP vypracovává úlohy za žáka

Učitel zadá příklady z matematiky. AP odejde s žákem se SVP ze třídy pod záminkou, že mu chce látku vysvětlit, tak aby nerušili ostatní. Příklady za žáka vypracuje, aby si žák zatím mohl hrát na moBilu. AP ví, že žákovi tím udělá radost a tím si ho opět získá. AP si tím usnadní práci s vysvětlováním úloh a zároveň ví, že nenastane žádný konflikt.

Situace 2)

Žák neoprávněně nařkne AP

AP se dlouhodobě nevhodně podbízí žákovi se SVP (vypracovává za něj úkoly, dává mu dárky, k ničemu ho nenutí nebo dělá, že si nevšiml žákova nevhodného chování). V situaci, kdy AP žákovi odmítne v něčem vyhovět, si žák chce věc vynutit a nařkne neoprávněně AP z ublížení. Může mu také vyhrožovat, že ho za něco udá.

Tato situace je velmi vážná a je nutné ji hned řešit s třídním učitelem a také s vedením školy.

Situace 3)

Žák je na asistentovi závislý

V rodině žáka se SVP se narodí sourozenec, rodiče se žákovi v tuto dobu mimořádně věnují méně. Žák si vytvoří závislost na AP, není schopen bez něj být, a tím se vyčleňuje z kolektivu spolužáků. AP by si toho měl včas všimnout a adekvátně situaci řešit, nenechat se žákem zmanipulovat a nenechat vztah přerůst v nezdravou závislost.

Když si například někdo z kolegů tohoto „vztahu“ všimne, může na to AP citlivě upozornit a tím situaci řešit včas.

5. PŘÍLIŠNÁ IZOLACE ŽÁKA BĚHEM VÝUKY

AP reaguje na nestandardní chování žáka se SVP vždy tím, že jej urychleně odvádí z místnosti. Tímto ho separuje od spolužáků a jeho nevhodné chování se tím stupňuje. Žák toho využívá, když nechce pracovat.

Situace 1)

Žák vykřikuje při vyučování, když zná odpověď

Třídní učitel se během vyučování na něco zeptá třídy a žák se SVP vykřikne správnou odpověď, ale nepřihlásí se. AP jej okamžitě odvede mimo třídu, kde s ním ale nic dále neprobírá. Kvůli tomu se bude žák příště bát zapojit do práce nebo odpovídat. Také se může v budoucnu snížit jeho zájem o výuku.

Je potřeba rozlišit, z jakého důvodu žák vyrušuje, a přizpůsobit se vhodně této situaci. Korigovat ho a učit ho přihlásit se a hned nevykřikovat, i když zná správnou odpověď (například tím, že třídní učitel nereaguje na odpověď, i když je správná, dokud se žák nepřihlásí). Dát žákovi šanci, aby se naučil sebeovládání v prostředí třídy, a neodvádět ho hned ven.

AP žákovi situaci vysvětlí o přestávce, aby nerušili průběh výuky. Je pravděpodobné, že se situace bude opakovat často a delší dobu. Právě proto je důslednost a trpělivost důležitá.

Situace 2)

Žák nechce pracovat, a proto vykřikuje

AP opět hned s prvním výkřikem při zadané práci odchází s žákem mimo třídu, bez zadaného úkolu s sebou. Žák si zvykne, že když křičí, odejdou a on nemusí pracovat.

Je vhodné ve třídě setrvat a pokračovat ve výuce. Je na učiteli, do jaké míry bude tolerovat práci AP s žákem ve třídě. Je důležité, aby si žák nezvykl, že nemusí pracovat, pokud nechce, a asistent ho ze třídy odvede.

Rizika

- Nízká kompetence AP
- Chování žáka se SVP, které je sociálně nevhodné, a projevování vulgarismů – jedná se o velmi komplikované téma, příčina je individuální a řešení je potřeba konzultovat s odborníkem.

Vyhodnocení aktivity

AP může průběžně žádat o zpětnou vazbu ke své práci buď třídního učitele, anebo speciálního pedagoga na škole, koordinátora inkluze, školního psychologa apod. Je možné požádat o náslehy v hodině s následnou konzultací apod.

Článek ke stažení jako PDF zde:

[Řešení nefunkční komunikace mezi asistentem pedagoga \(AP\) a žákem](#)

3. VIDEO: Jaké výzvy čekají oborové asistenty pedagoga na druhém stupni ZŠ?

Práce oborových asistentů pedagoga na druhém stupni základní školy má určité odlišnosti od práce na stupni prvním. Například je nutné přistupovat jinak k žákům se SVP, kteří během dospívání mnohem hůře snášejí dozor a naopak oceňují prostor k samostatnosti. Jak nastavit pravidla pro působení oborových asistentů, popsala ve videu Klára Fischerová, speciální pedagožka na ZŠ Lyčkovo náměstí.

 [Přehrát video](#)

00:30 Oborový asistent na 2. stupni ZŠ, zaměřený například na matematiku, spolupracuje se dvěma nebo třemi učiteli. První proškolení asistenta a vysvětlení náplně práce zajišťuje zástupkyně ředitele. Pak oborový asistent i učitel vyplní školou vytvořený dotazník ohledně vlastních očekávání a potřeb v komunikaci a spolupráci. Následně si během společné schůzky musí vykomunikovat a určit pravidla pro kooperaci.

(„Dotazník k nastavení spolupráce pedagoga a asistenta pedagoga“ i „Pracovní náplň asistenta pedagoga“ jsou ke stažení pod videem)

02:08 Jak funguje předávání informací o žákovi se SVP mezi oborovým asistentem, asistenty pedagoga, učiteli a rodiči? Na ZŠ Lyčkovo náměstí má každé dítě se SVP, kterému je doporučen asistent, na 2. stupni určeného jednoho svého kmenového asistenta, který sbírá všechny potřebné informace od učitelů i jiných asistentů prostřednictvím zápisů o průběhu hodin. U dětí s problémovým chováním se zápisy jednou týdně přeposílají rodičům, aby měli aktuální informace o tom, jak dítě zvládá výuku.

03:26 Speciální pedagogové působící v ŠPP mají žáky se SVP rozdělené, každý má jen určitý počet dětí. I zde platí, že má dítě jednoho hlavního kmenového speciálního pedagoga.

04:00 Zápisy o výuce žáků se SVP jsou otevřené pro všechny pedagogy i vedení školy. Asistenti je musí vypracovávat objektivně a nezaujatě.

04:45 Práce asistenta pedagoga se na 2. stupni o něco liší od práce na 1. stupni. Dětem není věnována tak velká péče, protože to během dospívání špatně snášejí, je jim dán větší prostor. Žáci si sami říkají o pomoc.

05:12 Jak si asistenti na 2. stupni vybírají obory? Obvykle k nim tíhnou už během studia na fakultách

nebo jsou jim blízké. Škola jim umožňuje i další vzdělávání ve formě kurzů, seminářů.

06:35 Na ZŠ Lyčkově náměstí se asistenti mohou specializovat na určité potřeby či poruchy u dětí (například autismus, problémy s řečí), je to ale na jejich svobodné volbě.

08:09 Na 1. stupni napomáhá spolupráci třídního učitele a asistenta školní speciální pedagog, který informuje asistenta o tom, co je jeho úkolem, i o potřebách dítěte.

08:58 Pokud má třídní učitel na 1. stupni pocit, že se chce více věnovat žákům se SVP, mohou si s asistentem pro určité hodiny prohodit role. Záleží na vzájemné domluvě i schopnostech asistenta.

Přílohy k videu

Dokumenty popsané ve videu naleznete ke stažení zde:

[Příloha 1: „Dotazník k nastavení spolupráce pedagoga a asistenta pedagoga – ZŠ Praha 8, Lyčkově nám.“](#)

[Příloha 2: „Pracovní náplň asistenta pedagoga – ZŠ Praha 8, Lyčkově nám.“](#)

4. Asistent pedagoga a bezpečné prostředí pro dítě s autismem a vadou řeči

Když děláte asistenta pedagoga dítěti s autismem a vadou řeči, mohly by se vám hodit dva nástroje pro vytvoření bezpečného prostředí. Screening a komunikační tabulky práci s dítětem se specifickými vzdělávacími potřebami ulehčí.

Katka je asistentkou pedagoga a začíná v novém kolektivu dětí s novým žákem Oliverem. Má možnost se aktivně připravovat na to, co se bude dít, proto jsme Katce nabídli dva praktické pomocníky pro bezpečné prostředí: screening a komunikační tabulku. Klíčovým cílem obou nástrojů je zjistit, zda má Oliver nastaveno vše tak, aby se ve škole cítil bezpečně.

Bezpečné prostředí v rámci školského zařízení

Dítě se v bezpečném prostředí cítí klidně a uvolněně, což je nezbytné, pokud si má osvojovat nové kompetence a učit se jim. Pokud zúžíme bezpečné prostředí na třídu, v níž jsou děti, pedagog a asistent pedagoga, předpokládáme příjemné nekonfliktní prostředí s vymezenými pravidly chování. Pak mají dítě, učitel i asistent pedagoga svůj osobní prostor a ve vzájemné shodě spolupracují na vzdělávání. Když se asistent pedagoga poznává s dítětem, je to vždy pro oba těžké. Nabízí se příěr: jako když se člověk nastěhuje do bytu v domě, který je už dlouho zabydlený dalšími nájemníky.

Katka je zkušená asistentka pedagoga. Oliver je její první žák, u kterého kromě podpory ve

výuce v rámci autismu a vady řeči má též přispívat ke zvyšování jeho sebevědomí. Neumí si to zatím představit, je však rozhodnutá zjistit co nejvíce o Oliverovi, jeho rodině a vůbec o všem, co by jí mohlo pomoci.

Spolupráce asistenta pedagoga s dítětem se SVP

Nastavit ve třídě podmínky spolupráce dítěte se specifickými vzdělávacími potřebami (SVP) s asistentem pedagoga (AP) není lehké a trvá týdny, někdy i měsíce, než se vše vyladí. Je třeba opakovaných schůzek s třídním učitelem (TU), s rodiči dítěte, případně s vedením školy, výchovným poradcem nebo s poradenskými zařízeními. Jelikož je obtížné myslet na všechny detaily, připravili jsme pro AP užitečný nástroj, a to **screening nazvaný Bezpečné prostředí**. Vhodně ho doplňuje také 3. kapitola užitečné publikace Metodika práce asistenta pedagoga: Podpora zvyšování sebevědomí žáka. [1]

Katka je praktik, čtení suchopárných knih jí nepomáhá. Raději sdílí své poznatky s ostatními AP nebo se doptává ostatních. Screening jí připomíná kuchařku – obzvláště tu část se surovinami, kde si doma obyčejnou tužkou odškrtaává, co má doma a co je potřeba dokoupit.

NA CO SE MŮŽETE ZAMĚŘIT PŘI VYTVÁŘENÍ BEZPEČNÉHO PROSTŘEDÍ ve školském prostředí?

1. EFEKTIVNÍ KOMUNIKACE

Představili jsme si, s kým a o čem potřebuje AP komunikovat – a k čemu má tato komunikace vést. Pro přehlednost jsme vytvořili **komunikační tabulku**, kterou si můžete stáhnout, vytisknout, případně dle vlastních potřeb editovat – proto jsou v ní i prázdné řádky.

Přehled potenciálních komunikačních partnerů (tučně jsou označeni nejdůležitější, tj. primární partneři):

- **dítě**
- **rodiče dítěte** (event. zákonní zástupci)
- **třídní učitel**
- **vedení školy** (některé školy mají přímého nadřízeného pro AP)
- **výchovný poradce**
- ostatní děti ve třídě
- ostatní vyučující
- školní psycholog
- školní speciální pedagog
- pracovník poradenského zařízení
- pediatr dítěte (případně jiní lékaři – obzvláště psychiatr, je-li dítě medikováno)

Poznámka: Na oslovení ostatních partnerů se domlouvejte s primárními partnery dle logiky věci (tzn. na konzultaci s lékařem dítěte s rodiči dítěte).

Oliverova třídní učitelka Marta je od začátku ke Katce vstřícná. Umožnila jí náslechy v hodinách a opakovaně s ní hovoří o rozdělení kompetencí. Katka si do deníku AP poznamenala Martin výrok: „Na minulé AP mi vadilo, že páchala dobro, třeba mu napovídala v písémkách, celkově ho ochraňovala tak, že v samostatnosti udělal minimální pokrok.“

2. DALŠÍ TIPY PRO AP

- **zřídte si deník AP**, ideálně v pevné vazbě (dále DAP)
- **zapisujte si všechna zjištění včetně domluv** do DAP (případně si je i nechte podepsat)
- **zapište si každý den** do DAP, jaké bylo chování, nálada dítěte (např. u záchvatovitých projevů chování si zaznamenávejte přesný čas i celou situaci)
- **studujte** – ať už knihy vztahující se ke konkrétnímu postižení dítěte, nebo případně obecněji k práci AP či možnostem práce s dítětem
- **chodte na semináře** – domluvte se s vedením školy na dalším vzdělávání (semináře NPI ČR aj.)
- **prostudujte si dokumentaci** – se svolením vedení školy nahlédněte do dokumentace dítěte – následně si pak vypište do DAP, co budete potřebovat, např. doporučení poradenských zařízení
- **podívejte se do třídy** – uvidíte dítě v akci, poznáte kolektiv i práci TU, budete se moci aklimatizovat na nové pracovní prostředí
- **připravte společné setkání** – po domluvě s TU udělejte diskusní aktivitu s dětmi směrem k vymezení kompetencí AP a TU, dejte jim též prostor na dotazy

Oliver je letos žákem 5. třídy. Má diagnostikovaný vysokofunkční autismus a vadu řeči – koktavost. Marta Katku připravila na to, že má hyperprotektivního (tzn. příliš ochraňujícího) otce, který ho vychovává sám – s matkou nežije. Příklad: syna ráno přiveze před školu, doprovází ho k ní a odpoledne ho odváží, ač bydlí kousek od školy.

3. KOMFORT PRO DÍTĚ

To vše, co je zmíněné výše, je cílené nejen na dobrý pocit AP. Smyslem všeho je totiž také spokojené dítě, které by mělo mít možnost zažívat následující pocity:

- **někam patřím**
- **je o mě postaráno**
- **jsem samostatný/á**
- **ostatní děti mě berou**
- **vidím výsledky své práce**
- **vidím pozitivní změny na sobě samém**
- **mám někoho** (tj. AP – konzultuje se mnou vše, co je mi nejasné a čeho se bojím)

Marta Katku upozornila, že Oliverův otec se dožaduje řešení situací, které vyhodnocuje pro syna jako ohrožující. Má nerealné představy o práci TU a AP. Oliver je přitom, dle Marty, schopen fungovat samostatně, šťve ho, že ho někdo pořád vodí za ručičku. Opravdu se „zasekne“ jen tehdy, pokud dlouho nemůže něco „vykoktat“.

ZÁVĚREM NĚKOLIK DOPORUČENÍ

- Podpořte sebedůvěru dítěte možnostmi projevit vlastní volbu – od pracovního místa po barvu papíru.
- V kreativních činnostech neomezujte proces tvoření lpěním na zadání.
- Dejte dítěti čas na sebevýjádření – ať ho co nejlépe poznáte.
- Povzbuzujte osobitost projevu dítěte – jen tak najde časem samo sebe.
- Ukažte mu, jak se poučí z vlastních chyb – a přestane je dělat.

Katka se rozhodla udělat vše pro to, aby Oliver mohl za jejího přispění ve škole postupně získávat sebedůvěru. Pokusí se s otcem domluvit, zda by ze začátku mohla Olivera doprovázet pěšky do školy s tím, že by to časem mohl třeba zvládnout sám. To by mohl být dobrý první krok.

Hyperprotektivní výchova

Diplomantka Eva Stupavská se věnovala proměně dětské hry a pojmenovala snahu přehnaně ochraňujících rodičů jako „zlo dnešní doby“. Cituje nadčasový postřeh legendy české dětské psychologie Zdeňka Matějčka:

„Bezpečnost dítěte může stát oproti tendenci objevovat a poznávat svět. Dítěti je nutno umožnit získání vlastních zkušeností, i těch nemilých, nepříjemných. Dítě musí poznat nebezpečí, aby se mu dokázalo vyhnout; nemělo by být jen trpným vykonavatelem ochranných praktik rodičů.“ [2]

Přílohy

[Manuál k nástroji Screening - Bezpečné prostředí pro AP](#)

[Nástroj Screening - Bezpečné prostředí pro AP](#)

[Manuál k nástroji Komunikační tabulka](#)

[Nástroj Komunikační tabulka pro asistenty pedagoga](#)

ZDROJE

[1] KOČOVÁ, H., ŽUČEK, S. (2015) *Metodika práce asistenta pedagoga: Podpora zvyšování sebedůvěry žáka*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, s. 21–27

[2] Stupavská, E. Proměny dětské hry – bezpečí jako zlo dnešní doby. (2016) Diplomová práce, vedoucí PhDr. Marek Kolařík, Ph.D., Univerzita Palackého v Olomouci, s. 36. Dostupné z: https://theses.cz/id/o2yfat/DP-stupavska_eva_onlineverze.pdf (datum citace 23. 12. 2019)

5. Příběh z praxe: Hynek má narušenou komunikační schopnost a trpí výbuchy, jak mu pomoci?

Může se stát, že si někdy učitelé ani rodiče nevědí s některými dětmi, žáky rady. V takové chvíli by žákovi se speciálními vzdělávacími potřebami mělo nabídnout pomoc školní poradenské pracoviště. Jak to funguje v praxi, lze vidět na příběhu jedenáctiletého Hynka ze základní školy v Praze. Kvůli zachování anonymity bylo jméno žáka změněno.

Pro efektivní pomoc žákovi se speciálními vzdělávacími potřebami je nutné, aby členové školního poradenského pracoviště efektivně spolupracovali nejen mezi sebou, ale i s vedením vzdělávací instituce a s rodiči žáka.

Ukázalo se to i na příběhu Hynka, žáka pátého ročníku. Toho maminka poprvé v květnu přivedla do základní školy v Praze s tím, že měla zájem o jeho přestup, i když syn spádově do této instituce nepatřil. Nejdříve proběhla schůzka s vedením školy, následně i se školní speciální pedagožkou. Podle maminky se synovi v předchozí škole nedařilo. Později byl doporučený do základní školy zřízené dle [§16, ods. 9 Školského zákona](#), kam ho ale nepřijali, protože typ jeho postižení neodpovídal zaměření této školy.

Obtíže Hynka

Hynek podle slov maminky trpěl narušenou komunikační schopností. Chlapci bylo opravdu špatně rozumět, a to i přesto, že navštěvoval občasné logopeda. Jeho písemný projev byl navíc kvůli motorickému oslabení nečitelný. Měl také obtíže v numerickém počítání. Hynek byl dříve rovněž často nemocný, zůstával hodně doma i z důvodů psychosomatických potíží.

Jeho intelekt se nicméně jevil jako nadprůměrný, měl velkou zálibu ve čtení, dobře se orientoval v textech. Rád vedl debaty na nejrůznější témata s dospělými. Matka ale uváděla, že syn občas plakal, křičel, utíkal, a to zejména ve chvílích, kdy měl pocit neúspěchu či nepochopení. Odmítal plnit zadané úkoly, pokud mu jejich smysl nebyl náležitě objasněn nebo je nepovažoval on sám za podstatné. Z rozhovoru dále vyplynulo, že Hynek neměl zatím vypěstované pracovní a organizační návyky. Nebyl zvyklý pravidelně plnit zadané úkoly. Většinou dělal jen to, co ho bavilo a co mu dobře šlo.

Nakonec bylo dohodnuto, že Hynek bude na počátku školního roku přijatý na 14denní diagnostický pobyt.

První kroky vedení školy a následná spolupráce se školní speciální pedagožkou

Vzhledem k tomu, že Hynek neměl platné *Doporučení školského poradenského zařízení pro vzdělávání žáka se speciálními vzdělávacími potřebami ve škole*, které bylo v jeho případě nutností, zorganizovalo vedení školy na podnět týmu školního poradenského pracoviště schůzku s pracovníky speciálně pedagogického centra (SPC), kam Hynek docházel na řečovou terapii. Ti měli alespoň částečně chlapcovu kauzu znát. Vedení školy se sešlo s tamním psychologem a řečovou terapeutkou, logopedkou, aby se dohodli na dalším postupu a nastavení vhodných podpůrných opatření. Speciálně pedagogické centrum přislíbilo vyšetření a vydání výše uvedeného „*Doporučení pro vzdělávání*“.

„*Doporučení pro vzdělávání*“ bylo po určité době matkou skutečně předáno školní speciální pedagožce, která provedla jeho rozbor a požádala vedení školy o zajištění personální podpory Hynka – funkce asistenta pedagoga. S vedením školy také konzultovala úpravy organizace výuky a obsahu vzdělávání v jazykových předmětech a ve výtvarné výchově. Pro Hynka byl na základě doporučení školského poradenského zařízení vypracován individuální vzdělávací plán, na kterém spolupracovali všichni pedagogové podílející se na vzdělávání Hynka, školní poradenské pracoviště a zákonní zástupci (rodiče). Proběhlo též zaškolení asistenta pedagoga ohledně způsobů podpory Hynka ve výuce. Vše pak bylo předloženo matce k připomínkování, schválení a podpisu. Po dohodě všech zúčastněných stran byl individuální vzdělávací plán podepsán a stal se tak závazným dokumentem pro vzdělávání Hynka.

Poznámka:

Pokud je dítě již v péči pedagogicko-psychologické poradny, jeho obtíže se primárně vztahují k poruchám učení, ale má současně narušenou komunikační schopnost, poradna by měla zabezpečit – pokud nemá odborníka na danou oblast – posouzení narušené komunikační schopnosti ve spolupráci se SPC pro vady řeči.

Není žádoucí, aby poradna, která nemá k dispozici žádného odborníka pro narušenou komunikační schopnost, posuzovala speciální vzdělávací potřeby žáka, aniž by svůj postup konzultovala se SPC zaměřeným na tento druh postižení.

Zároveň je nutno dodat, že SPC pro vady řeči může diagnostikovat a provádět reedukace u specifických poruch učení a posuzovat speciální vzdělávací potřeby žáků v této oblasti.

Jak pomáhá asistentka pedagoga

Hynek mohl využívat pomoc asistentky pedagoga po celou dobu vyučování. Zápisy se učil provádět do notebooku, jenž byl zakoupen pro školu jako pomůcka z podpůrných opatření. Do notebooku byl nainstalován speciální program na rozlišování hlásek.

V angličtině se Hynek vzdělával dle individuálního vzdělávacího plánu se zaměřením na rozvoj čtení, porozumění a znalost slovní zásoby. Pod metodickým vedením pedagoga byly realizovány s asistentem pedagoga hodiny práce na PC a speciální hodiny českého jazyka, které zároveň nahrazovaly výuku druhého cizího jazyka.

Individuální práci ve výtvarné výchově měl zaměřenou na teoretické zpracování výtvarných témat, která jej zajímala. Bylo mu umožněno používání kalkulačky v matematice. Jednou týdně docházel ke školní logopedce na jazykovou terapii. Pokud Hynkovi nevyhovovalo ústní zkoušení, bylo mu umožněno napsat test.

Poznámka:

V případě závažné vady řeči je vhodné zvážit možnost docházení na individuální logopedickou péči (ILP) ke klinickému logopedovi nebo do speciálně pedagogického centra pro vady řeči.

Vztahy se spolužáky

Hynek byl hodně „ponořený do sebe“, nepotřeboval interakci se spolužáky, měl spíše potřebu se prezentovat svými znalostmi. Ve třídě tak kamarády neměl. Hodně četl, a to i literaturu pro dospělé. Nicméně potíže v českém jazyce byly veliké, narušená komunikační schopnost oslabovala všechny jazykové roviny. (Chlapec měl například obtíže rozlišit zvuk jednotlivých hlásek.) Verbální i grafický projev v jazykové oblasti vykazoval vysoké množství chyb. Narušena byla gramatika i pravopis.

Hynek měl obtíže s překonáváním překážek, při některých úkolech (například početní příklady) odmítal pomoc asistenta. Chtěl úkoly zvládnout sám. Časem se naučil, že pokud cítí tenzi a hrozící výbuch, má odejít ze třídy. Jak se postupně zlepšovaly Hynkovy řečové dovednosti, zmenšovala se i jeho frustrace. Nakonec byl schopný i před spolužáky odprezentovat svoji ročníkovou práci.

Hynek obecně pracoval se střídavými úspěchy. Jeho výkony byly poznamenány odmítáním pomoci i výkyvy zejména v chování a emočními kolapsy, během kterých trhal práce, kvílel nahlas, bouchal do stolu. Chodil ale víceméně pravidelně do školy, snížila se jeho nemocnost.

Hynek se ani po několika měsících nenaučil řádně na výuku připravovat. Neuměl se učit. Některá témata nebo předměty nepovažoval za důležité. Neuměl si zaznamenávat a zjišťovat informace o úkolech a školních akcích.

Zapojení školního psychologa

Bylo třeba řešit Hynkovo duševní rozpoložení. Matka dávala jeho úzkosti a poruchu spánku do spojitosti s její dlouhodobější nepřítomnosti doma (z pracovních důvodů). Psychické potíže a problémy chování u Hynka postupně převažovaly nad obtížemi ve výuce. Rodině byla doporučena možnost konzultace u školní psycholožky, kterou využila několikrát matka a dvakrát Hynek, který následně další sezení odmítl. Dle slov matky ale není tato možnost definitivně uzavřena. Je možné, že

časem bude její syn v konzultacích pokračovat.

Komunikace a spolupráce s rodiči

Pro rodiče bylo vytvořeno komunikační prostředí v cloudu, kam byly Hynkovi zasílány studijní materiály, které nestihl ve škole zpracovat, a také informace o průběhu jeho práce a chování během týdne ve třídě. Rodiče byli spraveni o fungování elektronické žákovské knížky a způsobu získávání informací o výsledcích, docházce a chování syna. S rodiči byly též probrány způsoby podpory, které by měly být Hynkovi doma poskytnuty, aby se mu co nejlépe dařilo zvládnout cíle ve výuce.

Uzavřela se i dohoda o pravidelném měsíčním setkávání matky se školní speciální pedagožkou, třídní učitelkou, asistentkou pedagoga a logopedkou, kde byly konzultovány krátkodobé úkoly, cíle pro Hynka i jeho rodiče, jež by měly podpořit jejich syna na cestě za úspěchem. Tuto dohodu se podařilo během roku dodržovat. Podařilo se také vytvořit prostředí důvěry mezi všemi zúčastněnými, jejichž cílem byly pokroky a celková spokojenost Hynka.

Pokroky Hynka po jednom roce výuky

Po roce výuky dokázal Hynek udělat stručný zápis z hodiny do počítače, který s pomocí asistentky opravil. Tím, jak se zlepšovala jeho komunikační schopnost, lepšila se i srozumitelnost písemného vyjadřování. Začínal zapojovat i gramatická pravidla a zdůvodňovat některé jevy. Obsahy, které ho zajímaly, byl schopen studovat do hloubky a věnovat jim pozornost i doma, přestože jinak domácí přípravu většinou odmítal nebo zapomínal dělat.

Projevovala se u něj častěji touha hovořit nahlas i před třídou. Dělal pokroky v angličtině. Byl schopen napsat krátkou slohovou práci, ve které se projevila bohatost jeho vyjadřování a obrátů. Zatím největším jeho úspěchem bylo vypracování a ústní obhajoba odborné ročníkové práce před třídou a vyučujícími. Snižovala se také četnost a prudkost Hynkových emočních výkyvů. Ty nicméně stále ovlivňovaly pohodu a klid ostatních žáků ve třídě.

Role jednotlivých aktérů

Aby pomoc Hynkovi mohla být skutečně efektivní, bylo v první řadě potřeba, aby si jednotliví aktéři, kteří se podíleli na jeho vzdělávání a výchově, ujasnili vlastní role i pravidla. Níže jsou uvedené činnosti a úkoly jednotlivých účastníků:

Speciální pedagog

- Spolupracuje se speciálně pedagogickým centrem ohledně vytvoření *Doporučení školského poradenského zařízení pro vzdělávání žáka se speciálními vzdělávacími potřebami ve škole*, monitoruje jeho platnost a termín kontroly, předkládá ho k podpisu rodičům.
- Seznamuje s obsahem *Doporučení školského poradenského zařízení pro vzdělávání žáka se speciálními vzdělávacími potřebami ve škole* vedení školy a třídního učitele.
- Koordinuje práci týmu školního poradenského pracoviště, vedení školy, asistenta pedagoga, učitelů a rodičů ohledně naplňování obsahu *Doporučení školského poradenského zařízení pro vzdělávání žáka se speciálními vzdělávacími potřebami ve škole*.
- Analyzuje *Doporučení školského poradenského zařízení pro vzdělávání žáka se speciálními vzdělávacími potřebami ve škole*, promýšlí strategie jeho vzdělávání s logopedem, třídní učitelkou a asistentem pedagoga.

- Vytváří s třídním učitelem, asistentem pedagoga a dalšími vyučujícími individuální vzdělávací plán.
- Konzultuje s rodiči obsah individuálního vzdělávacího plánu a předkládá ho k podpisu.
- Monitoruje práci Hynka v hodinách, jeho chování ve škole, realizuje observační následky.
- Účastní se pravidelných setkání s matkou Hynka jedenkrát měsíčně, podílí se na zhodnocení předchozího měsíce, navrhuje způsoby řešení vzniklých problémů, navrhuje a zaznamenává úkoly pro Hynka, rodiče a asistenta pedagoga na další měsíc.
- Po vyhodnocení individuálního vzdělávacího plánu navrhuje a konzultuje se SPC změny v *Doporučení školského poradenského zařízení pro vzdělávání žáka se speciálními vzdělávacími potřebami ve škole*.
- Upozorňuje vedení školy na změny v *Doporučení školského poradenského zařízení pro vzdělávání žáka se speciálními vzdělávacími potřebami ve škole*.
- Účastní se vyhodnocování podpůrných opatření žáka spolu se zákonným zástupcem a SPC.

Školní psycholog

- Na základě upozornění třídního učitele nebo speciálního pedagoga monitoruje chování žáka ve škole.
- Analyzuje na základě jeho projevů a dalších informací předběžně problém.
- Reaguje na žádost zákonných zástupců o konzultaci.
- Pomáhá rodičům i žákovi orientovat se v problému, nabízí odbornou pomoc, konkretizuje způsob pomoci.
- Vysvětluje rodičům důvody, pro které je třeba poskytnout dítěti psychologickou pomoc.
- Psychologicky pracuje s žákem v kontextu jeho potíží projevujících se ve škole.

Školní logoped

- Spolupracuje s jazykovou terapeutkou speciálně pedagogického centra ohledně reedukace řeči.
- Realizuje Individuální logopedickou péči (ILP) s Hynkem za účasti rodiče.
- Realizuje zavedení speciálního psacího editoru (programu VoKon) do notebooku žáka.
- Instruuje asistenta pedagoga, jakým způsobem s Hynkem ve VoKonu pracovat, aby se rozvíjela jeho schopnost sluchové analýzy hlásek, jak učit Hynka dělat strukturovaný zápis.
- Promýšlí se speciálním pedagogem výukovou strategii pro Hynka, zejména ohledně zápisů z hodin, jejich oprav a možnosti dokončení, dostudování doma (v individuálních hodinách, prostřednictvím internetového sdíleného prostředí cloudu).
- Podílí se na vytváření výukového obsahu jazykových předmětů a způsobu hodnocení těchto předmětů.
- Účastní se některých schůzek s matkou (pravidelné měsíční setkávání matky se školní speciální pedagožkou, třídní učitelkou, asistentkou pedagoga i logopedkou).

Třídní učitel

- Komunikuje pravidelně s rodiči, účastní se běžných konzultací s rodiči a žákem, upozorňuje na aktuální problémy.
- Seznámí se s celou problematikou Hynka, přečte si *Doporučení školského poradenského zařízení pro vzdělávání žáka se speciálními vzdělávacími potřebami ve škole* a další dostupnou dokumentaci, konzultuje vše se speciálním pedagogem, dalšími odborníky a rodiči.
- Informuje o problematice Hynka jeho další vyučující.
- Spolupracuje na vytvoření individuálního vzdělávacího plánu.

- Spolupracuje úzce s asistentem pedagoga a speciálním pedagogem, předává jim veškeré nové informace, které mohou mít vliv na vzdělávání žáka.
- Účastní se pravidelných měsíčních schůzek s matkou, připraví si podklady pro zhodnocení uplynulého měsíce.

Asistent pedagoga

- Seznámí se s problematikou žáka.
- Podílí se na vytvoření individuálního vzdělávacího plánu.
- Konzultuje způsoby podpory Hynka ve vyučování se speciálním pedagogem, logopedem, psychologem a rodiči.
- Podporuje Hynka ve vyučování doporučeným způsobem, dle individuálního vzdělávacího plánu.
- Učí Hynka vytvářet systém.
- Konzultuje s logopedem práci v programu VoKon a realizuje ji s Hynkem, vede Hynka k samostatným zápisům a jejich opravě.
- Účastní se Hynkových hodin řečové terapie.
- Podílí se na realizaci obsahu individuální výuky českého jazyka.
- Komunikuje prostřednictvím cloudu s rodiči – zasílá Hynkovy nedokončené práce, výukové materiály, píše týdenní záznamy o Hynkově práci a chování, upozorňuje na termíny odevzdání prací, testů a zkoušení.
- Účastní se pravidelných měsíčních setkání s matkou a připravuje podklady pro toto setkání (hodnocení uplynulého měsíce, návrhy dalších cílů).

Vedení školy

- Seznámí se s obsahem *Doporučení školského poradenského zařízení pro vzdělávání žáka se speciálními vzdělávacími potřebami ve škole* ke vzdělávání Hynka.
- Zajišťuje finančně a personálně realizaci *Doporučení školského poradenského zařízení pro vzdělávání žáka se speciálními vzdělávacími potřebami ve škole*.
- Zajišťuje a dohlíží na organizaci Hynkovy výuky.
- Kontroluje realizaci cílů individuálního vzdělávacího plánu, realizaci *Doporučení školského poradenského zařízení pro vzdělávání žáka se speciálními vzdělávacími potřebami ve škole*, využívání podpůrných opatření a naplňování individuálního vzdělávacího plánu ze strany pedagogů.
- Účastní se schůzek svolaných z podnětu kterékoli ze zúčastněných osob.
- Účastní se výchovné komise s rodiči a žákem.
- Na požádání speciálního pedagoga se účastní schůzek s dalšími odborníky.

Rodič

- Komunikuje pravidelně s třídním učitelem a speciálním pedagogem.
- Dochází společně s žákem na individuální logopedickou péči (ILP).
- Reaguje na zprávy všech pedagogických pracovníků.
- Účastní se konzultací a třídních schůzek.
- Sleduje záznamy v elektronické třídní knize, v cloudu.
- Informuje třídního učitele a speciálního pedagoga o všech změnách, které by mohly mít vliv na prospěch a chování Hynka.
- Realizuje s Hynkem vyšetření ve speciálně pedagogickém centru.
- Podílí se na vytváření individuálního vzdělávacího plánu.
- Realizuje s Hynkem některé cíle individuálního vzdělávacího plánu – vede Hynka k dodržování

dohodnutých postupů při přípravě do školy, sledování cloudu a elektronické třídní knihy a žákovské knížky, dokončování a plnění zadaných úkolů, pomáhá mu v organizaci práce do školy, učí vytvářet systém, pomáhá s písemným zpracováním referátů, projektů, čtenářského deníku.

- Účastní se pravidelných měsíčních schůzek, reaguje na předložené zhodnocení a konzultuje nové návrhy, pokouší se je realizovat.

6. Tři kroky asistenta pedagoga k úspěšnému vzdělávání žáka se SVP

Úloha asistenta pedagoga nabírá na důležitosti, a to zejména při přípravě podmínek pro vzdělávání žáka se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP). Projděte si komunikaci se všemi aktéry vzdělávacího procesu ve třech krocích.

Úloha asistenta pedagoga

V současné době školství klade důraz na pedagogovu provázející roli. Provázení žáka dokonce považuje za mnohem efektivnější než přímou výchovnou intervenci. Důležitým úkolem asistentů pedagoga je mj. upravovat podmínky, tak aby se žák učil co nejlépe, využíval všech svých možností, rád se učil a rád chodil do školy. Jak ale zajistíte vhodné pracovní podmínky, ve kterých se bude cítit dobře také žák se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP)? Jakými postupy zajistíte, aby se žák se SVP zapojoval do učebních aktivit co nejvíce? Za jakých podmínek bude žák svobodně vyjadřovat sám sebe a nebude se bát projevit, riskovat a dělat chyby?

Na podmínkách vzdělávání zásadně závisí prospěch každého žáka. Vytváření vhodných podmínek je dlouhodobý proces, který budete utvářet v součinnosti se žákem se SVP, s jeho spolužáky a se všemi pedagogy, kteří na výuce participují. V první řadě je nezbytné se všemi aktéry vyučovacího procesu komunikovat, a to ve třech následujících krocích. [\[1\]](#)

1. Komunikace s žákem se SVP

- Žákovi, kterého budete „provázet“ výukou v následujícím školním roce, se na úvod představte. Při té příležitosti si vyjasněte pravidla komunikace – jak vás bude žák oslovovat, co od vás může očekávat.
- Hovořte s ním v závislosti na typu jeho specifických potřeb. Pokud vás čeká setkání s žákem s Aspergerovým syndromem, požádejte pedagoga, aby ho připravil na váš příchod tím, že mu ukáže nejprve vaši fotografii. Tím se sníží žákova úzkost z neznámého člověka a z blížící se změny.
- Později podobným způsobem seznámte žáka s každým dalším novým pedagogem, se kterým se bude setkávat – poříďte fotografie, ukažte mu je a proberte to s ním..
- V dalších fázích vypořizujte, zda je vhodné žáka se SVP přesadit dopředu nebo třeba obecně mezi soustředěné děti, zda potřebuje více pracovního prostoru, kde nenachází rozptylující podněty atd.
- Promyslete i to, jak často měnit osvětlení, zda zhasínat, využívat audio anebo video k relaxaci či nikoliv.
- Zvažte, zda tvořit studijní kouty nebo „studijní kabinky“ – lavice s přepaženým prostorem pro kteréhokoli žáka atd. [\[2\]](#)

Svoje působení zhodnoťte ve svém deníku, proveďte také krátkou reflexi vašeho rozhovoru s žákem. Deník AP je vhodné vést jako sešit A5, do kterého si (po každé vyučovací hodině) zapisujete krátké postřehy a glosy o práci žáka. Nezapomeňte, že deník slouží k záznamu pokroku žáka, nikoli k hodnocení pedagoga. Neslouží ani k hodnocení případných didaktogenních poklesků pedagoga. Dále je dobré vědět, že všichni pracovníci ve školství, tudíž i AP, jsou vázáni mlčenlivostí (dle školského zákona). Mějte na paměti, že každý má právo na dobrou pověst.

Témata reflexe v deníku:

- Kontrola zajištění pomůcek a přípravy žáka na vyučování včetně uspořádání pracovního místa;
- včasný příchod do hodiny, dozor nad žáky těsně před začátkem hodiny;
- aktivizace žáka k samostatné práci;
- pomoc při porozumění instrukci, pokynu, zadání (nikoli však další výklad učiva);
- dozor nad prací při skupinovém vyučování;
- dopomoc při osvojování třídních pravidel, základních pravidel slušnosti atd.;
- pečlivé strukturování zadaného úkolu, rozdělení učiva na kratší partie;
- zjednodušení zadání po předchozí konzultaci s pedagogem;
- pomoc při zápisu zadaných domácích úkolů (v některých pracovních kolektivech není dobrým zvykem, aby AP psal zápisy z hodiny za žáka; je však možné se domluvit s pedagogem, že žák bude například psát každou druhou větu; rozhodně je však vhodné konzultovat především situaci, kdy žák poznámky zapisovat nestihá);
- kontrola a zajištění zápisu domácího úkolu do úkolníčku, případně komunikace s rodiči za účelem podání jednoduché informace;
- individuální práce se žákem/žáky podle instrukcí pedagoga ve třídě i mimo třídu; dohled nad třídou, když se pedagog právě individuálně věnuje žákovi/žákům se SVP.

2. Komunikace se spolužáky žáka se SVP

Asistent pedagoga ani kdokoli jiný nemůže do třídy jen tak vpadnout. Atmosféra, klima ve třídě a veškerá komunikace, která se ve třídě odehrává, je v určitém smyslu intimní. Učebna není průchozí prostor, do kterého může kdokoli kdykoli vstoupit. Každý, kdo do třídy přichází, by měl být žákům představen. Sejděte se se třídou a třídním učitelem, představte se jim a společně vysvětlete, proč k nim přicházíte. Přednostně svoje očekávání a to, jaké máte představy o společném fungování, viz návodné otázky v tabulce. Vaše očekávání podpory od pedagoga je zcela na místě, předem se na ní dohodněte. Dejte prostor pro dotazy od žáků. Po hodině proveďte krátké sebehodnocení toho, zda se vám povedlo formulovat otázky. K otázkám doplňte do tabulky symboly ☺ nebo x (tabulku máte také ke stažení jako Přílohu 1).

Otázky, které se vám podařilo/nepodařilo ☺ x poznámky zodpovědět

Jakou roli budete plnit?

*Zformulovali jste přesný a pro žáky
srozumitelný důvod podpory?*

Jak často budete u žáka asistovat?

Jak byste svou činnost chtěli vést?

3. Komunikace s ostatními pedagogy žáka se SVP

Komunikace mezi pedagogy je vlastně alfa a omega úspěšnosti práce se žákem. Dejte najevo, že jste srozuměni s tím, že vaše činnost nesmí narušovat výuku v hodině. Vystupujte sebevědomě a upozorněte, že vaším úkolem je pomáhat žákovi. S největší pravděpodobností vás pedagog požádá, abyste ho informovali o všem, co podnikáte. Pokud ne, buďte to vy, kdo ho o tom ubezpečí. Stanovte si konzultační hodiny, ve kterých spolu budete dále pravidelně komunikovat, kdy je budete informovat o postupu žáka a vašem dalším hodnocení. Pravděpodobně se dočkáte velmi rozmanitých reakcí. Buďte i na to připraveni a za všech okolností dělejte i nadále svoji práci co nejlépe.

Vše, co uděláte, každý svůj krok obhajte nejprve sami před sebou. Tím získáte sebedůvěru, jistotu a časem i určitý profesionální nadhled.

Například:

- mám právo, aby mě žáci respektovali, svojí autority využívám k tomu, aby se něco naučili;
- zasloužím si, aby mých pokynů žáci uposlechli, protože jednám v jejich zájmu;
- mohu se rozhodnout, že v zájmu zvýšení efektivity výuky změním zasedací pořádek žáků; než zajdu za pedagogem, vnitřně se ujistím a připravím si vhodné argumenty

Není nic horšího než nejistý asistent, který nakonec oslabuje i sebejistotu dítěte. Působte pozitivně, usmívejte se, naslouchejte pedagogům, dělejte si poznámky, ptejte se na to, co vám není jasné.

Dávejte najevo, že vás potřeby žáka i pedagogů zajímají a že jste zde pro ně. Pokud dosud nemáte potřebné informace o žákovi, vyžádejte si je. Požádejte pedagogy o obsah probíraného učiva. Ten bývá v podobě tematických časových plánů k dispozici všem pedagogům na intranetu školy. Seznamte se s učebnicemi, které bude žák používat.

Podkladem pro vaši další komunikaci s pedagogy mohou být otázky v následující tabulce. Označte, zda jste je již položili a zda odpovědi na ně byly uspokojivé.

Otázky, které je třeba zodpovědět ☺ x poznámky

Co budete potřebovat od vyučujícího vy (učebnice, materiály, tematické časové plány, plán učiva pro následující vyučovací hodinu atd.)?

Stanovili jste si měřitelné cíle, které můžete podložit hmatatelným výstupem?

Jak často budete zhodnocovat pokrok žáka?

Co budete hodnotit, co budete sledovat?

Co jiného kromě testů a zkoušení ovlivňuje známku žáka se SVP?

Budete mít k dispozici místo, kde si budete moci uložit pomůcky pro práci?

Domluvili jste si s pedagogem neverbální signály, se kterými má dobré zkušenosti?

Máte pro žáka vyčleněný další docvičující materiál, který vyplní ve chvíli, kdy ostatní ještě vykonávají samostatnou práci?

Jak budete řešit opakované selhání a chybování žáka v učebním procesu?

Jak se zapojíte do procesu informování rodičů?

Jak s nimi budete komunikovat (budete např. představeni rodičům na třídní schůzce)?

Dítě se obecně cítí nejisté tam, kde vládne chaos bez pravidel. Prodiskutujte s pedagogem sadu pravidel, která bude třída dodržovat. Jsou důležitá pro to, aby všichni žáci ve školní třídě, i ti se SVP, cítili určitý řád a základní jistotu stabilního prostředí. Jedině takové prostředí je pro ně podnětné a umožňuje soustředění a učení.

Vaše spokojenost i spokojenost ostatních pedagogů je důležitá pro spokojenost dětí ve třídě. Žák se SVP velice dobře vycítí vaše naladění. Pokuste se s pedagogy prodiskutovat a vyjasnit vaše kompetence. Dotazník, který by vám k tomu mohl pomoci, najdete v příloze tohoto článku (Příloha 2). Promyslete, které činnosti můžete uskutečňovat vy samostatně a které ve spolupráci s pedagogem. Nezapomeňte označit také činnosti, o kterých se domníváte, že je vykonávat nemáte.

Přílohy:

[Nástroj: Představení asistenta pedagoga ve školní třídě](#)

[Nástroj: Rozdělení kompetencí mezi asistentem pedagoga a pedagogem](#)

[Manuál k nástroji: Rozdělení kompetencí mezi asistentem pedagoga a pedagogem](#)

Zdroje:

[1] KOČOVÁ, H., ŽUČEK, S. *Metodika práce asistenta pedagoga. Podpora zvyšování sebevědomí žáka*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, s. 21–28.

[2] RIEFOVÁ, S. F. (2006). *Nesoustředěné a neklidné dítě ve škole. Praktické postupy pro vyučování a výchovu dětí s ADHD*. Praha: Portál, s. 151.

7. Začlenění žáka se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP) do školní družiny

S předáním žáka se SVP ze třídy do školní družiny se pojí spousta aspektů, které byste neměli podceňovat. Přečtěte si, na co se zaměřit a jak předcházet nebezpečným situacím.

Charakteristika:

Postup předání žáka se SVP od třídního asistenta a třídního učitele ze třídy, kterou žák navštěvuje, do školní družiny novému asistentovi (působícímu pouze v družině) a vychovateli. Opatření, která jsou v tomto pracovním listu uvedena, jsou vhodná pro všechny žáky se SVP, kteří v danou dobu vykazují známky nevhodného nebo nebezpečného chování.

V této variantě je asistent ve třídě přiřazen pouze k jednomu žákovi se SVP a v družině patří asistent opět jen k tomuto jednomu žákovi, ne celé třídě.

Velikost skupiny:

- V přímé spolupráci je třídní učitel, třídní asistent, vychovatel v družině a asistent v družině.
- Skupina ve třídě má cca 30 dětí, v družině 30 dětí a více.

Čas:

Jedná se o pravidelnou činnost s postupným navyšováním časové dotace.

Postup:

1. Předání žáka se SVP do družiny

Nastavení postupu spolupráce všech zúčastněných stran:

- **nastavení podmínek a konkrétních bodů postupu, jak inkludovat žáka do družiny**
- **nastavení postupu řešení problémových situací**

Společná schůzka třídního učitele, třídního asistenta, vychovatele školní družiny a nového asistenta do družiny (žák může mít buď stejného asistenta ve výuce i ve družině, anebo dopolední asistent ve výuce a odpolední asistent v družině jsou odlišní zaměstnanci). Na schůzce proberete všechna specifika žáka a jeho potřeby, jako je např. zrakové nebo sluchové postižení, diety, alergie a zdravotní znevýhodnění. Také jsou důležité žákovy oblíbené, a naopak rušivé podněty, hry a jiné činnosti. Je dobré si říci, **čeho se vyvarovat, aby nevznikly nežádoucí nebo nebezpečné situace**. Všichni se společně domluvíte na **stejných pravidlech, která platí jak ve třídě, tak i v družině**. **Tato pravidla předáte srozumitelně žákovi**, aby věděl, co se smí, a co naopak ne. Dále nastavíte postup inkluze žáka do školní družiny (podrobně viz bod 2).

2. Postupné zvykání asistenta na nového žáka

1. Zaškolení asistenta bez přítomnosti žáka trvá cca *4 hodiny* (záleží především na předchozích zkušenostech asistenta s dětmi se SVP). Jedná se o komplexní školení práce s žáky se SVP za předpokladu, že asistent nemá žádné předchozí zkušenosti. Potřebuje doporučit publikace, předat veškeré informace o individuálních potřebách žáka a postupy např. při zdravotních potížích a nastavit předběžný časový rozvrh dalších setkání. Než půjde asistent poprvé s žákem do družiny, je potřeba, aby se samostatně seznámil s prostředím, vychovatelem a ostatními žáky.

2. Seznamování nového asistenta s žákem ve školní třídě za dohledu učitele i třídního asistenta cca *14 dní po 20 min.* (např. během velké přestávky, opět záleží na společné domluvě a schopnostech asistenta).

3. Samostatný pobyt asistenta ve školní třídě, nebo mimo ni s žákem (bez dohledu) cca *14 dní po 20*

min. (záleží na uvážení všech zúčastněných a schopnosti asistenta zajistit bezpečnost žáka v případě, když na něj nedohlíží třetí strana).

Pozn.: Může se stát, že si asistent s žákem „nesedne“, což se dá zjistit někdy až po delší době. Abyste předešli komplikacím, počítejte s delším časem na adaptaci.

4. První vstup žáka do družiny s asistentem by mohl probíhat bez přítomnosti ostatních dětí a žák by se seznámil s prostředím a pravidly pouze v přítomnosti asistenta v družině. První vstup se může odehrát i bez dohledu třídního asistenta, podle uvážení a možností.

I v případě, že je žák už delší dobu dobře začleněn do kolektivu, je někdy nutné čas pobytu v družině dočasně zkrátit v návaznosti na individuální potřeby a stavy (není schopen v družině být, není to pro něj přínosné, má rodinné problémy atd.).

TIPY

- Při prvním kontaktu s celou třídou v družině není vhodné žáka nechat jít hned do volného prostoru se všemi dětmi samotného (ponechat ho v nové situaci samotného). Asistent by mu měl být oporou a nejlépe ho nejdříve seznámit s menší skupinkou žáků. Například může žáka přiblížit ostatním tím, že ho vezme do společně připravené hry, o které ví, že ji žák dobře zvládá a je v ní úspěšný. Aby jeho vrstevníci viděli, že je v něčem také dobrý.
- Když asistent uváží, že žák sám a dobře zvládá situaci ve větší skupině a hraje si s ostatními spolužáky, může ho nechat samostatně se zapojit do aktivit. Neustále ale sleduje, kdyby bylo něco potřeba vyřešit.
- Po domluvě může asistent postupně navyšovat čas pobytu žáka v družině.

Varianty, komentáře:

Všechna uvedená doporučení vyplývají pouze ze zkušenosti z praxe ve více pražských ZŠ a MŠ a lze je proto doporučit jen po dalším zvážení konkrétní situace a konkrétního žáka. Není možné je považovat za jediný univerzální návod. Vždy je správné uvažovat a chovat se empaticky přiměřeně dané situaci a žákovi.

Faktory úspěchu:

- Předem domluvená pravidla všech zúčastněných stran
- Dostatečná časová dotace na organizaci a přípravu
- Zpětná vazba všech zúčastněných

Pokud je začlenění žáka provedeno s citem a správně, je ku prospěchu všem. Když je žák přijímán svým okolím a je v něčem úspěšný, je přirozeně motivován zlepšovat se ve věcech, které mu dělají potíže. Zároveň se žáci v jeho společnosti učí jednat s člověkem s odlišnými potřebami. Mohou mu pomáhat a mít z toho radost.

Pokud se spolupráce vychovatele s asistentem daří, předejde se tím mnoha stresovým a zátěžovým situacím, které mohou být velmi vyčerpávající a neúnosné.

Příklady situací, které mohou nastat, a jejich úspěšné řešení

Být o krok napřed.

Co by měl asistent předjímat a na co dávat pozor.

Asistent dává pozor, aby žák neměl přístup k potenciálnímu nebezpečí (zásuvky, ostré předměty, sklo, otevřená okna). Blokuje přístup k věcem ostatních žáků, pokud hrozí, že by je žák mohl poškodit (např. může někomu zmačkat obrázky, sešit, poškodit pomůcky, něco rozstříhat, rozkopnout stavebnici nebo házet předměty, venku pozor na házení věcí do silnice, kanálu, koše apod.). Asistent dohlíží i na to, aby nedošlo ke ztrátě žákových osobních věcí.

Při pobytu venku nebo na školním hřišti sleduje bezpečnost a dodržování povoleného okruhu vzdálenosti, aby žák svévolně neodešel.

Důležité je zamezit těmto situacím v začátku, nebo jim předcházet, aby se frekvence nevhodného chování s časem nezvyšovala. Pak by totiž pobyt žáka v družině nebyl vůbec možný.

Je potřeba vždy dbát hlavně na bezpečnost žáka a jeho okolí.

V praxi může dojít k nevhodným nebo nebezpečným situacím, které mohou nastat nejen ve školním prostředí, ale i doma například mezi sourozenci.

1. BĚŽNÉ SITUACE

V případě, že se žák chová nevhodně nebo nebezpečně, asistent ho nehodnotí slovně ani jinak. Trvá na tom, aby svoje chování napravil, a nenabízí ani mu neslibuje jinou alternativu jeho oblíbených činností.

Žák by měl, v rámci svých schopností, zkusit pochopit situaci, ve které se choval nevhodně nebo nebezpečně vůči sobě nebo ostatním. Teprve když je skutečně v klidu a vnímá, asistent s ním probere jeho chování. Asistent by se také naopak měl snažit žáka pochopit a vyslechnout, co ho k jeho chování vedlo.

Když se ve vyhrocené situaci argumentuje, nebo příliš vysvětluje, žák někdy není schopen vnímat, co mu říkáme a situace se dále stupňuje. Proto je lepší beze slov vyčkat a vše vysvětlovat teprve tehdy, když je žák schopen v klidu vnímat. Asistent by měl vše citlivě uvážit.

Situace 1)

Žák při oblékání zahodí čepici. Asistent žáka mlčky doprovodí k místu, kde leží čepice a čeká, dokud si ji sám nezvedne, v tomto případě jde o trpělivost dotáhnout situaci do konce, aby si sám žák čepici zvedl a nasadil. Situace může trvat i delší dobu, ale je nutné vytrvat. Tato konkrétní situace přímo demonstruje, jakou výhodou je přiřazení jednoho asistenta k právě jednomu žákovi a také předem domluvené postupy s vychovatelem ve družině.

Pozn.: Pokud má asistent pedagoga na starosti více než jednoho žáka, není bezpečné uvedenou

situaci řešit výše popsaným způsobem. Většinou se podobné situace opakují, proto je dobré se na postupu s vychovatelem domluvit.

Situace 2)

Žák se nechce řadit k odchodu, pobíhá nebo křičí. Asistent mu blokuje volný prostor a vyhradí mu rozpažením rukou místo, kde má stát. Takto se přidají k seřazeným dětem a pokračují s nimi v cestě.

Když žák už zvládá jít s asistentem v klidu, může asistent vybrat jednoho klidnějšího spolužáka a dát je do dvojice spolu. Nejlépe na konci řady, aby byl asistent v blízkosti a mohl kdykoliv zasáhnout.

2. SLÍBENÁ AKTIVITA

Když žákovi asistent slíbí nějakou věc nebo aktivitu a on se přitom začne chovat nežádoucím způsobem, je potřeba mu věc odebrat nebo skončit se započatou aktivitou, neposkytovat jiné oblíbené věci a nekomentovat slovně ani jinak. Od věci nebo činnosti je vhodné upustit a začít s jinými jednoduchými hrami nebo neutrální prací, kterou žák zná a obvykle ji zvládá.

Vždy je důležité přejít k aktivitě, při které si žák v afektu nemůže ublížit.

Je důležité, aby žák pracoval a práci zvládal sám. Zadaná aktivita nesmí být příliš těžká, ale zároveň by neměla být odměnou (omalovánky, vystřihování – posoudí asistent podle schopností žáka). Tyto aktivity musí mít asistent vždy předem připraveny a po ruce. Jakmile žák činnost dokončí a je v klidu, může si sám zvolit jiné aktivity. Frustraci tak zvládne pomocí aktivity, kterou udělá v klidu a sám bez výrazné dopomoci a pozornosti.

Je zbytečné opakovat instrukce, pokud je zřejmé, že žák zadání pochopil a jen si opakováním otázek žádá pozornost.

Situace 1)

Jdete společně pro chtěnou hru a cestou žák schválně kopne do spolužáka, sahá na vypínače, křičí apod. Hračku, na které jste se domluvili, teď nebudete vyndávat, ale sednete si ke stolečku nebo na koberec, a vyndáte si čtení, psaní, jednoduchou vkládačku apod.

Situace 2)

Opět jdete k předem domluvené hře a žák cestou schválně shodí květináč nebo spolužákovi postavené kostky atd. Nejprve musí napravit škodu – zamést, omluvit se. Poté hned přistoupíte k připravené aktivitě, která je v aktuálním stavu žáka bezpečná, viz výše.

3. PŘI PRÁCI NEBO NÁPRAVĚ ŠKODY

Jedná se většinou o situace, které se v průběhu času více vyhrocují, například pokud asistent žákovi určil ukončení nějaké činnosti (za 5 minut, až zazvoní...) a žák toto ukončení nerespektuje, má se oblékat a místo toho běhá a křičí, má si uklízet věci do tašky a hází jimi, nebo někomu vytrhne věc z ruky a při jejím vrácení křičí, někoho uhodí atd.

Je dobré trvat na ukončení činnosti, vrátit spolužákovi hračku, douklidit věci do tašky. Je potřeba, aby dal asistent žákovi najevo, že trvá na tom, aby věc dokončil, a to bez zbytečných komentářů a přemlouvání na splnění. Asistent musí zvážit, jestli je žák schopen věc splnit a jestli porozuměl

zadání.

Když nevhodné chování u žáka přetrvává a zhoršuje se, asistent s žákem přechází ke klidové činnosti například u stolku, a když je žák více v klidu, může mu asistent nabídnout několik variant připravených aktivit (vybarvování, psaní, čtení atd.)

Situace 1)

Žák vytrhl spolužákovi hračku z ruky, asistent trvá na vrácení, ale žák hračku po spolužákovi hodí. Asistent následně trvá na tom, aby žák hračku vzal a spolužákovi ji dal do ruky v klidu, poté společně přecházejí ke stolečku, kde si žák vybere z asistentem nabízených aktivit. Vybere si omalovánku, tu však v průběhu vzteky roztrhává. Asistent by neměl ustupovat a trvat na dokončení i v tomto případě, mít popřípadě připravené další výtisky.

4. CIZÍ VĚCI

Asistent musí mít přehled o žákovi a prostoru, kde se pohybuje. Předem se s žákem a vychovatelem domluví na pravidlech, kam smí a kam ne. Důležité je, aby se žák nejdříve zeptal, co si může vzít, půjčit, otevřít nebo kam může jít.

Než se naučí toto pravidlo respektovat, je možné zamezit přístup do prostorů a k věcem, které žákovi nepaří.

Situace 1)

Žák bez dovolení otevře skříňku a vyndá krabici se stavebnicí. V tomto případě trváte na tom, aby žák sám vrátil krabici a zavřel skříňku.

Možnosti:

1. Pokud krabici v klidu vrátí, přistoupíte k jiné hře nebo činnosti.
2. Pokud při vrácení křičí, hází věcmi apod., přistoupíte k připravené činnosti, viz výše.

Asistent předjímá a těmto situacím v nejlepším případě předchází.

5. VENKU

Obecně je venku riziko nebezpečných situací mnohem vyšší. Pokud nastane venku nebezpečná situace, asistent ji nehodnotí slovně ani jinak, trvá na nápravě a nenabízí žádný jiný alternativní program, dokud se žák neuklidní. Při afektu ho chrání před neuváženým chováním a udržuje ho na bezpečném místě pro něj i pro ostatní. Jakmile je chování v normě, nevrací se k předešlé problémové situaci, ale naváže jiným, klidnějším programem. Venku je asistent neustále ve střehu a sleduje, co se děje v širším záběru okolo žáka.

Situace 1)

Žák při fotbalu napadne spolužáka. Okamžitě ho mlčky odvedete ze hry na bezpečné místo stranou a počkáte, až se uklidní. Poté se společně vrátíte ke spolužákovi, kterému se omluví. Vhodné je vyhledat jinou, klidnější aktivitu. To je na vašem uvážení podle momentálního stavu žáka.

Situace 2)

Žák hodí svoji mikinu za plot hřiště, kam si pro ni nesmí jít. Mlčky si vezmete mikinu k sobě a nevěnujete žákovi žádnou pozornost, tedy ho ani nekáráte – to už je totiž pozornost. Tímto si ji žák zkusil vynutit, a kdybyste mu ji poskytli a mikinu vrátili, je pravděpodobné, že by se situace opakovala. Pokud je to možné, je lepší mikinu sebrat později, kdy to žák nepostřehne (domluva s kolegy), a tím nepodpořit žákovo nevhodné vynucování pozornosti.

Jak podpořit zapojení žáka do skupiny? Jaké společné činnosti jsou vhodné?

Do společných činností asistent nesmí žáka nutit. Je vhodné ho včas informovat, co se bude dělat, a na aktivitu ho připravit (slovně nebo pomůckami). Dále je dobré informovat včas ostatní žáky a vychovatele, že se do činnosti asistent s žáky zapojí. Společné aktivity volí podle možností a preferencí žáka (sport, VV, HV, stavebnice, puzzle, společenské hry, společná svačina, venkovní hry).

Rizika:

Nespolupráce zúčastněných stran. Nedostatečná kompetence a zkušenosti budoucího asistenta. Nedostatečná časová dotace na přípravu.

Nepozornost nebo únava asistenta.

Jako velmi rizikové se jeví delší čekání na jednom místě v hlučném prostředí s ostatními žáky (čekání na oběd, oblékání v šatně, řazení při odchodu).

Může vzniknout situace, že žák se SVP je neklidný anebo v napětí, a může někomu nebo sobě ublížit, křičet, utíkat.

Jak tomu předejít? Mějte žáka neustále pod dohledem a na dosah, popřípadě s ním včas poodejděte.

Článek ke stažení jako pdf:

[Začlenění žáka se speciálními vzdělávacími potřebami \(SVP\) do školní družiny](#)

8. VIDEO: Jak se v praxi řeší nesoulad mezi asistenty pedagoga a učiteli?

Každá škola si přeje, aby její asistenti pedagoga dobře vycházeli s učiteli i rodiči a probíhala mezi nimi všemi funkční spolupráce. Pro to jsou potřeba dobře nastavená pravidla a také by mělo mít vedení určené postupy, jak řešit případný nesoulad. Jinak může situace vygradovat až k odchodu některého z pracovníků. O tom všem mluvila v rozhovoru Klára Fischerová, speciální pedagožka na ZŠ Lyčkovo náměstí v Praze, kde se dlouhodobě zaměřují na dobré klima ve škole.

 [Přehrát video](#)

00:27 Jaké předpoklady by měl mít začínající asistent pedagoga? Musí mít chuť dětem pomáhat, být schopný spolupráce s učitelem a průběžného vzdělávání. Ideální je silná osobnost, která je schopná vytyčit si pevné hranice vůči dítěti se SVP, ale na druhou stranu nemá potřebu dominovat každé situaci.

01:43 Učitelé se mohou na ZŠ Lyčkovo náměstí na výběru asistentů pedagoga podílet – škola oceňuje, pokud jí doporučí či navrhnou vhodného kandidáta.

02:26 Co je základem pro úspěšnou spolupráci učitele a asistenta? Podstatná je otevřenost a schopnost komunikace. Velmi také pomáhá, pokud si vzájemně povahově sednou.

03:01 Asistent pedagoga musí respektovat pokyny a postupy učitele, jinak nemůže vykonávat svou práci. Obzvláště to platí, pokud asistent aktuálně, po domluvě s učitelem, funguje pro celou třídu. Naopak v případě, kdy asistent podporuje jednoho konkrétního žáka, může mít větší autonomii.

04:28 Asistent může učiteli poskytovat i metodickou podporu a konzultace ohledně žáka se SVP. Pedagog ale musí o tuto formu podpory projevit zájem a musí si s asistentem vzájemně důvěřovat.

05:07 Jak se řeší závažnější obtíže v komunikaci mezi učiteli a asistenty? Nápravu stavu se snaží obvykle zjednat vedení na podnět jedné ze stran. Facilitátorem sporu bývá někdo z vedení: ředitel či zástupkyně.

06:22 Škola si zakládá na prevenci šikany, všichni zaměstnanci, včetně asistentů pedagoga, mají tak povinnost hlásit, pokud si všimnou potenciálního problému mezi žáctvem.

06:59 Krizové situace mezi dětmi řeší asistent pedagoga ve spolupráci s učitelem. Pokud má na starost žáka s problémovým chováním, je dopředu poučen, jak dítěti v případě konfliktu se spolužáky

dávat zpětnou vazbu a jakým způsobem s ním pracovat.

08:08 Problémy mezi asistentem, žákem se SVP a jeho rodiči se řeší během vzájemných setkání za účasti vedení školy. Při závažnějších a dlouhotrvajících potížích se vedení snaží s asistentem domluvit na změně a nalézt mu novou práci. Dítěti je pak přiřazen nový asistent, který může být vhodnější pro jeho typ osobnosti a obtíží, a s nímž následně žák bude lépe fungovat.

08:49 V extrémních případech může směrem od rodičů k asistentům docházet i k šikaně. ZŠ Lyčkovo náměstí zažila situaci, kdy rodiče jednoho z žáků kladli na asistentku čím dál tím větší nároky, psali jí i v noci a požadovali věci nad rámec jejích povinností. Asistentka nakonec ze stresu onemocněla a rozhodla se změnit povolání.

09:45 Na základě zkušeností z problémových situací tak škola vytvořila „Kodex komunikace mezi učiteli a rodiči“ (lze ho najít ke stažení pod videem).

10:06 Asistenti pedagoga chodí na porady, účastní se dvakrát ročně i tzv. triád, tedy setkání rodič, dítě, učitel.

10:40 Jak fungují setkání formou triády? Dítě přijde s rodiči, patnáctiminutové schůzky se účastní také učitel a asistent. Důležité je, aby hovořilo hlavně samo dítě a dokázalo se nějakým způsobem rozhodnout.

Přílohy k videu

Dokumenty popsané ve videu naleznete ke stažení zde:

[Příloha 1: „Kodex komunikace mezi učiteli a rodiči – ZŠ Praha 8, Lyčkovo nám.“](#)

9. Spolupráce učitele a asistenta pedagoga: Jaká mít očekávání a pravidla?

Vhodně nastavená spolupráce mezi učitelem a asistentem pedagoga může nejen oběma zefektivnit práci, ale také je velkým přínosem pro žáky a klima ve třídě. Již na začátku se ovšem musí určit jasná pravidla, role a kompetence, stejně tak je potřeba během kooperace otevřeně hovořit o problémech a snažit se o nastavení a udržení přátelské atmosféry. V článku přinášíme tipy, jak na to, a také zkušenosti několika pedagogů z praxe.

Podle výzkumu Lindy Darling-Hammondové a Nikole Richardsonové [2] asistentům a učitelům v jejich práci výrazně napomáhá vzájemná kooperace týkající se přípravy, výuky i její evaluace. Jde o různé formy kolegiální podpory, jejímž smyslem je používání takových postupů ve výuce, které budou mít co nejlepší dopad na prospěch i vzdělávání každého jednotlivého žáka.

Co je nutné pro efektivní spolupráci?

Ze zkušeností asistentů pedagoga vyplývá, že pro úspěšnou spolupráci s učitelem, která povede k maximální pomoci svěřenému žákovi, je nutné:

- **na samotném počátku společně nastavit jasná a přesně definovaná pravidla, se kterými budou oba souhlasit,**
- **tato pravidla důsledně dodržovat.**

Pedagog zodpovídá za výuku a jeho povinností je ji naplánovat. Hana jako nová asistentka

pedagoga mu má pomoci a učitel s ní musí spolupracovat. Je potřeba, aby se již od počátku naladili jeden na druhého.

Pokusili jsme se shrnout nejdůležitější podmínky k dobře fungující spolupráci do následujících bodů:

Vztah učitele a asistenta pedagoga

Učitel asistenta pedagoga pozitivně přijímá. Vytvořil se mezi nimi profesionální a pokud možno partnerský vztah (pomáhá, když jsou si oba sympatičtí).

Pravidla

Jsou nastavena jasná pravidla, kompetence a ujasněny role – to vše musí akceptovat obě strany.

Je vytvořeno prostředí vzájemné důvěry a bezpečí.

Informace a spolupráce

Je vyhrazený čas na společné přemýšlení, plánování a reflektování, a ten se dodržuje. Oboustranně jsou předávány všechny důležité informace – jak o tom, co se osvědčilo a funguje, tak i o tom, co se nepodařilo, kde je problém. Jakýkoliv problém (i sebemenší) je řešen ihned, neodkládá se.

Je vytvořena kvalitní týmová spolupráce.

Anketa mezi učiteli: Co očekáváte od asistentů pedagoga?

Pro ilustraci předkládáme přepis z ankety mezi učiteli, kteří mají osobní zkušenost se spoluprací s asistentem pedagoga. Otázky zněly: Podle jakých kritérií byste si vybrali ideálního asistenta pedagoga? Jak funguje spolupráce?

Odpovědi:

- V první řadě bychom si měli „sednout“ lidsky. Měli bychom si vzájemně vyhovovat. Asistent pedagoga by měl mít zájem o svoji práci, být aktivní, neměl by se ostýchat se zeptat, pokud něčemu nerozumí nebo má jiný náhled na věc.
- Jde o celkové souznění osobností – to je ideál ☺. Asistent pedagoga by měl být sympatický, inteligentní, vstřícný, přizpůsobivý, ale jen do jisté míry – preferuji i vlastní názor a jiný vhled.
- Většinou se spolu domlouváme o přestávce před hodinou, když najdeme společný volný čas, snažíme se sejít i na krátkou dobu po vyučování. Zde většinou reflektujeme to, co se stalo, a

domlouváme se na tom, co dalšího udělat, jak žákům pomoci.

- Na konci týdne si společně sedneme a řekneme si, co budeme v následujícím týdnu dělat, jaké učivo probírat, jaké pomůcky, pracovní materiály budeme potřebovat jak pro celou třídu, tak pro individuální žáky. Radíme se o taktice, kterou budeme v hodinách uplatňovat, co kdo udělá, případně jak. Na konci každého dne společně vyhodnocujeme, co se ten den stalo, a v případě potřeby plán upravíme. Asistent se účastní třídních schůzek a pohovorů s rodiči.

Další otázka zněla: Jaké by měl mít asistent vlastnosti a dovednosti? Co od něj očekáváte?

Odpovědi:

- Měl by mít kladný vztah k dětem, které pocházejí z málo podnětného nebo znevýhodněného prostředí. Také by měl mít znalosti z oblasti poruch učení a chování. Záleží na tom, k jakému žákovi přichází.
- Měl by být tolerantní, umět rychle reagovat. Také by měl mít schopnost se učit a naslouchat. Měl by se orientovat v problematice postavení dítěte ze sociálně znevýhodněného prostředí a měl by umět soucítit s těmito žáky. Měl by mít u žáků autoritu.
- Být nápomocný svěřenému žákovi, nedělat však věci za něj. Pomáhat připravovat materiály, pracovní listy, pomůcky pro svěřeného žáka, ale také v případě potřeby i pro ostatní žáky. Pomoc slabším a potřebným žákům. Měl by umět rozlišit, co žák zvládne a co nikoli. Spoluvytvářet přátelské klima ve třídě. Komunikovat s rodiči, aby byl schopný se s nimi domluvit o potřebách. Doprovázet na akce mimo školu. Přinášet nové nápady do výuky.
- Připravovat pracovní listy, úkoly. Pomoc žákovi při komunikaci s učiteli a spolužáky, při vzniklých obtížích mu pomoci např. v přizpůsobení se novým okolnostem, navázání komunikace, dodržování pravidel, plnění povinností.
- Zlepšit podmínky pro učení tím, že bude ve třídě více klidu a učitelka se nebude zdržovat řešením rušivého chování.
- Zlepšit podmínky pro učení tím, že bude individuálně pracovat se žákem se specifickým problémem nebo s menší skupinou, která bude mít „svého učitele“, jenž se s nimi po určitou dobu bude zabývat něčím, co by ostatní brzdilo.
- Zlepšit podmínky pro učení tím, že asistent pozoruje a přiskakuje tam, kde je potřeba pomoci (nepochopená instrukce, bezradnost, nebo naopak „hotovo a nuda“).

Jaký by měl mít podle tázaných učitelů asistent pedagoga vztah k rodičům?

Odpovědi:

- Měl by být oporou pro svěřeného žáka, pomáhat mu, podle potřeby by mu měl umět poradit. Měl by uplatňovat individuální přístup k jednotlivým žákům. Také by měl být schopen navázat nejlépe partnerský vztah nejen se žákem, ale i jeho rodiči.

Zdroje:

- [1] KARGEROVÁ, J., STARÁ, J. (2015). *Metodika práce asistenta pedagoga při aplikaci podpůrných opatření u žáků z důvodu sociálního znevýhodnění: druhý stupeň ZŠ*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, s. 21–34.
- [2] DARLING-HAMMOND, L., RICHARDSON, N. (2009) Teacher Learning: What Matters. *Educational Leadership*, s. 47–53.

10. Školy mohou těžit ze spolupráce asistentů pedagoga s poradenskými pracovníky

Komunikace, diagnostika, metodické vedení i problémy žáků – to je jen ukázka několika oblastí, se kterými může asistentovi pedagoga pomoci školní speciální pedagog nebo psycholog. Proto je ideální, pokud v rámci vzdělávací instituce působí všichni tito odborníci jako tým a vzájemně se doplňují. To se ale bohužel na řadě míst neděje.

Nejkvalitější pomoc při podpoře integrovaných žáků ze sociálně znevýhodněného prostředí nebo se speciálními vzdělávacími potřebami mohou asistentovi pedagoga poskytnout školní speciální pedagog a školní psycholog. Ti ho mohou metodicky vést, pomáhat mu při konkrétních problémech a potížích svěřeného žáka, ať formou interních školení, seminářů, nebo individuálních konzultací.

Užiteční bývají také při péči o integrované žáky, při diagnostice výchovných a vzdělávacích problémů souvisejících s prospěchem, se zajištěním speciálních pomůcek a didaktických materiálů, při řešení vztahů ve vrstevnické skupině či v domácím zázemí apod. Případně pomáhají při kontaktu a jednání s rodiči svěřeného žáka, ale i s jednotlivými členy rodiny.

Ideální tedy je, pokud ve škole úzce spolupracuje právě takový tým pedagogických pracovníků složený z asistenta pedagoga, učitele, speciálního pedagoga a případně školního psychologa. Bohužel ne všude takto optimálně součinnost funguje.

Tipy pro úspěšnou spolupráci

Na začátku je dobré si ujasnit, jakou pomoc může asistent od školního psychologa či školního speciálního pedagoga vlastně očekávat (jedná se zpravidla o pomoc nad rámec podpůrných opatření uvedených v IVP). Typ a rozsah podpory se obvykle odvíjí od výše úvazku dotyčného odborníka na škole, jeho zkušeností, odborných výcviků, specializací na určité typy činností apod.

Níže uvádíme příklady oblastí, ve kterých lze obvykle čerpat podporu. Podle situace jde o podporu jednorázovou anebo opakovanou v předem dohodnutém intervalu a počtech sezení:

Příklady oblastí

1. Pozorování žáka/žáků v hodině + následná individuální konzultace s odborníkem
2. Individuální konzultace – řešení kauzy konkrétního žáka/žáků
3. Společná konzultace AP, rodičů žáka, odborníka a případně i žáka
4. Individuální práce odborníka s žákem (v tomto případě mohou být informace ze sezení se žákem důvěrné – domluvte se s odborníkem, o čem vás může informovat a o čem už nikoliv)
5. Práce odborníka se školní třídou, ve které je váš přidělený žák
6. Supervize – Balintovská skupina – účastní se více osob (asistenti pedagoga, pedagogové)

Příklady dobré praxe

Jak taková součinnost může fungovat v praxi, si můžete přečíst v zápiscích asistentek pedagoga, které spolupracují se školním speciálním pedagogem a psychologem:

- *Po prázdninách Martinka pracuje velice kontinuálně a pozorně, nejsou patrný větší výkyvy v učení. Je třeba kvalitnějšího zapojení do třídního kolektivu, zatím je přijímána s určitými rozpaky, až trochu negativně, je sociálně málo zdatná. Hodlám zařadit hry na budování třídního kolektivu a práci s třídním kolektivem. Po dohodě se školní psycholožkou a třídní učitelkou bych ráda v listopadu zopakovala sociometrii třídy.*
- *Petr má opět převážně pasivní přístup, občas dokonce negativní (několikrát měl sice nepřímé, ale neslušné/odmítavé reakce na to, co jsem mu řekla, aby udělal/nedělal). Do skupinové práce se nezapojuje vůbec nebo minimálně, při párové práci je taktéž pomalý a pasivní. V odborné literatuře jsem hledala popis nějaké podobné situace a jejího řešení. Chtěla jsem se s problémem svého žáka poprat sama. Když se mi nedařilo nic najít, požádala jsem o doporučení literatury speciální pedagožku. Ta mi dala nějaké tituly, nakonec jsem pomoc našla.*
- *Ve čtenářských dílnách pracujeme s Jirkou individuálně v oddělené místnosti. V prvních dnech žák nechtěl číst ani psát, silně odváděl pozornost k jakýmkoliv jiným činnostem. Postupně, v souladu s dodržováním našeho pravidla „ve vyučování pracuji a odpočívám o přestávce“, začal spolupracovat. Toto pravidlo mi doporučila používat paní psycholožka, když jsem s ní konzultovala daný problém.*

- *Pro tento školní rok jsem si stanovila následující cíl: „Cílená podpora svěřeného žáka jak v jeho IVP, tak i v jeho socializaci ve společnosti (ve škole s přesahem integrace do jiných sociálních skupin), která povede k využití jeho plného potenciálu“. Metodickou podporou mi byla především školní psycholožka, se kterou jsem zpočátku konzultovala jednotlivé kroky svého působení na svěřeného žáka jedenkrát týdně. Ve druhém pololetí probíhaly naše schůzky již v delších intervalech. Už jsem si byla jistější, víc jsem si důvěřovala. Cíl se mi podařil, hlavně díky její podpoře, zvládnout. Chlapec navázal téměř přátelský vztah s jiným žákem ze třídy, a dokonce se s ním stýká někdy i mimo školu. Na konci roku mi přišel poděkovat, že jsem mu pomohla najít kamaráda. Plánujeme společně se speciální pedagožkou a učitelkou aktualizovat žákův individuální vzdělávací plán pro příští rok.*
- *Domluva ohledně spolupráce a předávání informací rodičům: asistenti žáka, učitelé, psycholog, speciální pedagog a rodiče spolupracují a navzájem se informují o stavu žáka; asistenti zasílají pravidelně zprávy pro rodiče v intervalu 1x za měsíc.*
- *S podporou ze strany vedení školy každý asistent žáka zvýší svou kvalifikaci, specializaci skrze kurzy a semináře. V říjnu jsme měli možnost vyzkoušet novou metodu supervize – Balintovskou skupinu (skupinová metoda řešení problému, která se hojně užívá v psychoterapii) – pod vedením odborníka. Všem kolegům se tato metoda zalíbila, proto jsme se dohodli, že i nadále budeme s paní psycholožkou spolupracovat.*

Zdroje:

[1] KARGEROVÁ, J., STARÁ, J. (2015). *Metodika práce asistenta pedagoga při aplikaci podpůrných opatření u žáků z důvodu sociálního znevýhodnění: druhý stupeň ZŠ*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, s. 21–34.

11. Příchod nového asistenta pedagoga: Jak nastavit efektivní spolupráci?

Pro úspěšné začlenění žáků se sociálním znevýhodněním či zdravotním postižením do třídy je mimo jiné nezbytná efektivní spolupráce pedagogů, asistentů pedagoga i vedení školy. Na tom je ale třeba pracovat – například tím, že nastavíme postupy, jak nové asistenty co nejlépe zapojit do kolektivu a dění v naší vzdělávací instituci. Právě tomu se bude věnovat tento článek.

Vhodné podmínky pro začlenění nového asistenta do chodu školy je třeba začít připravovat ještě před jeho skutečným nástupem. Velmi důležitý je v tomto ohledu otevřený přístup jeho budoucích kolegů, tedy aby všichni zainteresovaní učitelé chtěli začlenit asistenta pedagoga do výuky a nevnímali to jako vnucené „zlo“. Klíčový vliv na to má přístup vedení školy – konkrétně práce ředitele školy a jeho zástupců s pedagogickým sborem a se školním klimatem.

Hana je asistentka pedagoga, která má nově nastoupit na základní školu. Co můžou udělat všichni členové pedagogického sboru i ona sama pro to, aby byl kolektiv soudržný a aby Hana mohla vykonávat své povolání co nejlépe, mít radost ze spolupráce s kolegy, žákem i jeho rodinou?

Je totiž nezbytné, aby se nově nastoupivší cítil ve škole i třídě bezpečně a věděl, na koho se obrátit o radu či pomoc. Vedení školy by proto mělo, optimálně ve spolupráci se školním poradenským pracovištěm, nastavit pravidla pro komunikaci a spolupráci asistenta pedagoga s třídním učitelem i s celým učitelským sborem.

Čemu se co nejdříve věnovat po nástupu nového asistenta pedagoga:

- **Seznámení se** s nastavenými právy a povinnostmi asistenta pedagoga, učitelů a žáků na dané škole nejlépe již v přípravném týdnu.
- **Začlenění** asistenta pedagoga do pedagogického sboru. Asistent pedagoga by měl být představen ostatním pedagogům jako jejich kolega a zároveň by měl být vysvětlen i důvod jeho působení. K tomu ale mnohdy nedojde a asistent pedagoga se musí každému představovat sám a vysvětlovat svoji funkci ve škole. To ho zbytečně hned na začátku vyčerpává a ubírá mu síly pro jeho vlastní práci. [2]
- **Nastavení** společných příprav, konzultací a reflexí a jejich časové dotace. Nezapomenout, že je nutná časová rezerva pro konzultace a reflexe učitele a asistenta pedagoga. Vzájemné přípravy a reflexe jsou velkou nutností! Nevynechávat, nemyslet si, že to půjde bez toho. Nepůjde! Dobré je si uvědomit, že díky těmto návykům, spolupráci a propojení ve výuce se bude čas potřebný k přípravě spíše zkracovat, nikoliv naopak. Zpočátku bývá ideální setkávat se každý den po společné výuce. Tyto stanovené hodiny je potřeba oboustranně respektovat a dodržovat.
- **Představení asistenta pedagoga** a nastavení oslovování v hodinách, a to jak učitelem, tak žáky. Stanovte si, jak to bude s tykáním, vykáním a oslovováním mezi asistentem a učitelem a mezi asistentem a žáky – vhodné je asistenta před žáky prezentovat jako „paní/pana učitelku/učitele“. Asistent totiž není poskok ani učitelů, ani žáků, je to tedy také paní učitelka, které se vyká. Pokud se jedná o prvního asistenta pedagoga v dané třídě, vysvětlete i jeho roli.

„Maminka zdravé holčičky: Naše dcera byla při nástupu do školy zmatená. Pořád se ptala, proč mají dvě paní učitelky. Nechápala to. Já bych asistenty zrušila a děti s postižením nedávala do klasické školy.“ [2]

Tip: Na třídních schůzkách je vhodné co nejdříve objasnit roli asistenta pedagoga také všem rodičům.

- **V prvním školním týdnu by mělo být asistentovi pedagoga umožněno pozorování v jednotlivých hodinách.** Měl by dostat možnost pozorovat nejen svěřeného žáka, ale také ostatní žáky, styl jednotlivých pedagogů a jejich jednání ve třídě.
- **Zasvěcení asistenta** do problematiky třídy třídním učitelem – jaké jsou děti, jejich rodiče, rodinné problémy...
- **V září zvolit volnější tempo**, aby si na sebe asistent, učitelé a žáci zvykli a seznámili se, a aby mohli všichni pomalu prozkoumat možnosti asistentské podpory.
- **Seznámení asistenta s učebními plány** pro jednotlivé předměty pro daný školní rok.
- **Stanovení pravidel mezi asistentem, učitelem a žáky.** Učitel s asistentem by měli mít jednotná pravidla, například co se týká možnosti žáků odcházet na záchod během hodiny, pití během vyučování, opravování, známkování, zapisování do žakovských knížek a podepisování se jménem asistenta, zapisování do třídnice. Soulad obou osob ve třídě je opravdu důležitý, co jeden zakáže, neměl by druhý dovolit – je nutná domluva předem.
- **Dohoda na plánu výuky.** Změny před hodinou a v průběhu hodiny probírat a schvalovat vždy

společně, dodržovat stanovená pravidla třídy.

Příklad z praxe: Hanka se na začátku školního roku důkladně seznamuje s individuálními vzdělávacími plány žáků, případně má možnost získat další vysvětlení od učitele, výchovného poradce, školního psychologa. Zjišťuje si také možnosti náslechové hodiny u ostatních asistentů pedagoga v jiných třídách.

Kdo/kdy

Před nastoupením AP do školy

**vedení, školní psycholog, tým
školního poradenského pracoviště**

podpora a motivace kolektivu pro přijetí asistenta pedagoga

nastavení společných pravidel komunikace a spolupráce za strany vedení školy a školského poradenského pracoviště mezi asistenty pedagoga a učiteli

asistent pedagoga

seznámení se s nastavenými právy a povinnostmi asistenta pedagoga, učitelů a žáků na dané škole

Co nejdříve po nástupu AP do školy

**třídní učitel / učitel jednotlivých
předmětů žáka/žáků s IVP**

zasvěcení AP do problematiky třídy

seznámení asistenta s učebními plány

seznámení se s individuálními vzdělávacími plány žáků

asistent pedagoga

zjištění možností náslechové hodiny
nastavení společných příprav, konzultací a reflexí

**třídní učitel / učitel jednotlivých
předmětů žáka/žáků s IVP +
asistent pedagoga**

představení asistenta pedagoga a nastavení oslovování ve třídě
pozorování v hodinách
stanovení pravidel mezi asistentem, učitelem a žáky
dohoda na plánu výuky

Zdroje

[1] KARGEROVÁ, J., STARÁ, J. (2015). *Metodika práce asistenta pedagoga při aplikaci podpůrných opatření u žáků z důvodu sociálního znevýhodnění: druhý stupeň ZŠ*. Olomouc: Univerzita Palackého

v Olomouci, s. 21–34.

[2] BAŘINKOVÁ, Z. a kol. (2012). *Spolupráce s asistentem pedagoga. Metodika*. NÚV, s. 26.

12. VIDEO: Školní speciální pedagogové by měli asistentům pedagoga pomáhat v rozvoji

Školní speciální pedagogové mohou hrát důležitou roli v rozvoji asistentů pedagoga. Na ZŠ Lyčkovo náměstí v Praze je například metodicky vedou, průběžně hodnotí a pomáhají jim lépe porozumět žákům, jak popsala ve videu Klára Fischerová, tamní speciální pedagožka. Kromě toho se instituce snaží, aby měli asistenti možnosti dalšího vzdělávání a předcházelo se u nich vyhoření.

 [Přehrát video](#)

00:26 Jakým způsobem školní speciální pedagogové vedou metodicky asistenty pedagoga? Chodí se například dívat, jak asistenti pracují s dětmi, a sledují pokroky daných žáků. I na základě toho vypracovávají průběžná hodnocení.

00:55 V případě, že žák nepostupuje, jak by měl, škola řeší situaci konzultacemi.

01:18 Na ZŠ Lyčkovo náměstí probíhají nepravidelně společná setkávání asistentů pedagoga, kde se sdílí dobrá praxe a vyjasňují vzájemná očekávání ohledně komunikace a spolupráce. Asistenti mají také možnost účastnit se skupinových supervizí společně s učiteli, a to pod vedením externích psychologů. Rovněž se v rámci šablon dělají vzájemné návštěvy asistentů i pedagogů ve vyučovacích hodinách, aby se od sebe mohli učit. Funguje to na bázi dobrovolnosti podle případné potřeby, není to nařízené plošně.

02:57 Asistenti mají vždy možnost přijít ke školním speciálním pedagogům do hodin na reedukace, kde mohou žáka poznat více do hloubky, lépe pochopit příčiny jeho potíží a případně se inspirovat, jak s ním pracovat.

03:28 Pokud je asistent nespokojený a hrozí mu syndrom vyhoření, má například možnost v rámci školy přejít na jinou pozici. Je podporován i ve snaze stát se pedagogem, pokud by si to přál.

13. Spolupráce s rodiči: Pro asistenty pedagoga je klíčová i rodina žáka

Práce asistenta pedagoga s žákem samozřejmě neprobíhá ve vakuu, ale je úzce navázaná kromě školního prostředí také na rodinné zázemí dítěte. Je tedy klíčové mezi asistentem a rodiči nastavit fungující spolupráci i otevřenou komunikaci, a to vše v rámci předem stanovených pravidel.

Každý asistent pedagoga by si měl být neustále vědom toho, že komunikace s rodinou sociálně či zdravotně znevýhodněného žáka je nezastupitelnou součástí jeho práce se svěřeným dítětem. Na základě součinnosti s rodinou dochází k vytvoření pozitivního postoje žáka ke škole, a tedy i k asistentovi pedagoga. Pro předcházení nedorozumění mezi asistenty a rodiči je ovšem nezbytné:

- stanovení transparentních pravidel pro komunikaci, která všichni respektují a dodržují,
- nastavit vzájemnou spolupráci na pravidelné bázi a aktivitu na obou stranách.

Spolupráce v zájmu dítěte

Rodiče by měli být vždy srozuměni s tím, že bude zachována důvěrnost veškerých sdělení, že jsou sdílené informace využívány pouze pro zajišťování pomoci a efektivního vzdělávání daného žáka. Doporučujeme uplatňovat otevřenost vůči rodině a snažit se o totéž z jejich strany. Společným mottem se může stát: *„Vše co společně děláme, slouží pro prospěch dítěte.“*

Níže uvádíme osvědčené tipy pro fungující spolupráci.

Osvědčené tipy pro fungující spolupráci s rodiči:

Asistent pedagoga má dobrou znalost rodinného prostředí, z něhož žáci pocházejí.

Asistent pedagoga má od rodičů zjištěné důležité informace o dítěti (o jeho zálibách, koníčcích, ale také zvycích, vlastnostech, náboženství, o kamarádech apod.).

Asistent pedagoga dává rodičům doporučení, jak mají s dítětem pracovat, jaké pracovní postupy dítěti vyhovují.

Asistent pedagoga společně s rodiči sleduje pokroky dítěte, jak dítěti vyhovují zvolené postupy, zda a jak se dítěti daří zvládat úkol, co by bylo třeba vylepšit.

Asistent pedagoga vede rodiče k uvědomění si odpovědnosti k vlastnímu dítěti. Tento bod se může týkat zejména: komunikace a spolupráce se školou; domácích úkolů a přípravy; zajištění pomůcek; včasného předávání informací o dítěti směrem ke škole, aktivního podílení se na používání motivačního systému u dítěte i v domácím prostředí, tzn. nejen ve škole, pokud škola rodiče o to požádá apod.

Asistent pedagoga zajišťuje podporu sociálního a kulturního zapojení žáků do školního prostředí. Tento bod se může týkat zejména dětí s odlišným mateřským jazykem a dětí ze sociálně znevýhodněného prostředí.

Jak to vidí asistenti pedagoga? Anketa z praxe

Pro představu předkládáme i přepis z ankety mezi asistenty pedagoga, kteří mají osobní zkušenosti ze spolupráce s rodiči. Otázka zněla, jaký má podle nich pozice asistenta pedagoga význam pro rodiče.

- *Větší jistotu, že se s žákem pracuje individuálně, podle jeho možností a schopností, a tudíž že nezaostává, nestrádá. Pro ostatní rodiče ze třídy větší jistotu toho, že se učitel díky asistentovi může více věnovat ostatním dětem.*
- *Rodiče vidí, že se jejich dítěti věnuje dostatečná pozornost a podpora. Ve velké míře všichni rodiče oceňují, že jsou ve třídě dva pedagogové, kteří si dělí práci s žáky podle potřeby a jejich znalostí a dovedností.*
- *Rodiče mě uznávají jako odborníka, který je vzdělán v oblasti, jež pomáhá jejich dítěti. Často se na mne obracejí s žádostí o radu či pomoc.*

Konkrétní způsob komunikace v praxi lze vyčíst ze zápisu z pedagogického portfolia jedné asistentky pedagoga:

- *Žák má tendenci reagovat líně na instrukce učitele, takže v době, kdy teprve začíná pracovat, ostatní děti již mají samostatnou práci hotovou a výsledky, které si ostatní ověřují na*

tabuli, si on bez námahy často opisuje do sešitu. O této skutečnosti jsem informovala maminku v diáři, zvolila jsem tentokrát komunikaci skrz žákovský diář, kde v týdnu krátce shrnu přístup, učivo nebo doporučení. Opakovaně jsem žádala o to, aby si žák donesl tabulky a shrnutí učiva, které jsem mu minulý rok vyrobila a laminovala. Zatím bez efektu. Budu muset maminku oslovit přímo, prostřednictvím e-mailu nebo telefonicky.

Tip:

Je nezbytné mít s rodiči nastavenou pravidelnou a transparentní komunikaci. Pravidla pro ni by měla být ideálně vytvořena ve spolupráci s danou rodinou a měla by jí být srozumitelná. Rodiče mohou sami navrhnout, jaký způsob komunikace jim nejvíce vyhovuje. Také by se neměli ze strany školy dozvídat jen nepříjemné zprávy, pak hrozí, že budou časem jednat velmi defenzivně.

Pokud komunikace i přes snahu pedagoga nefunguje, je vhodné se zeptat, co se aktuálně děje v dané rodině. Případně se zaměřit na lepší srozumitelnost pravidel školy.

Zdroje:

[1] KARGEROVÁ, J., STARÁ, J. (2015). *Metodika práce asistenta pedagoga při aplikaci podpůrných opatření u žáků z důvodu sociálního znevýhodnění: druhý stupeň ZŠ*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, s. 21–34.

14. VIDEO: Asistenti pedagoga řeší vyhoření i komunikaci. Jak je podpořit?

Asistenti pedagoga představují neocenitelnou pomoc jak pro učitele, tak samozřejmě pro žáky. Těm umožňují lépe zapadnout do kolektivu, zvládat učivo či se všestranně rozvíjet. Škola ale musí asistentům správně nastavit podmínky pro práci i jim dopřát možnost vzdělávání a sdílení dobré praxe. Jak to udělat, popisuje ve videu Kamila Kratochvílová, učitelka, výchovná poradkyně a koordinátorka inkluze ze Základní a mateřské školy Děčín IV, Máchovo náměstí.

 [Přehrát video](#)

00:38 Jak vypadá metodické vedení začínajícího asistenta pedagoga? V ZŠ v Děčíně se na začátku roku koná porada asistentů a třídních učitelů pod vedením ředitelky školy. Dále asistent dostane jednak standardní náplň práce, jednak podrobnou, individuální náplň práce podle individuálního vzdělávacího plánu žáka se SVP. Následně asistenti chodí na konzultace k učitelům a domlouvají si, co by od nich pedagogové potřebovali. Jednou za měsíc pak bývá schůzka s koordinátorkou inkluze. Nováčci se mohou chodit také dívat na zkušené asistenty při práci (dokument s náplní práce asistenta pedagoga je ke stažení pod videem).

01:42 Jaká témata se nejčastěji řeší při schůzce asistentů pedagoga s koordinátorkou inkluze? Obvykle provoz školy a kde přesně budou asistenti potřeba. Popřípadě konkrétní žáci či řešení specifických problémů ve třídě.

02:08 Účast asistentů na pedagogických radách se v ZŠ Děčín příliš neosvědčila. Neprobírala se tam totiž do hloubky témata relevantní pro asistenty.

02:46 V metodickém vedení osmnácti asistentů výrazně napomáhá koordinátorce inkluze její předchozí bohatá praxe a také zkušenosti asistenti v týmu, kteří jsou vždy ochotní zaučit nové kolegy.

03:35 Prevence vyhoření u asistentů pedagoga zahrnuje dlouhou přestávku trvající celou čtvrtou vyučovací hodinu i vyhrazené místo pro odpočinek a vzájemné sdílení.

04:29 Jak nastavit funkční spolupráci asistentů pedagoga s třídními učiteli? Je třeba si stanovit pravidla a vyjasnit přesně roli asistenta ve třídě. V tom bylo pro ZŠ Děčín zásadní externí školení „[Tandemová spolupráce](#)“.

05:54 Předávání informací o žákovi se SVP mezi učiteli na 2. stupni ZŠ a asistentem pedagoga: Na začátku roku se každý učitel seznámí s individuálním vzdělávacím plánem žáka a domluví se

s asistentem na spolupráci. Komunikaci spojuje třídní učitel.

06:23 Jakým způsobem probíhá spolupráce při přechodu dětí se SVP z mateřské školy na základní školu? Zaprvé se třídní učitelka ze základní školy sejde s učitelkou z mateřské školy a pohovoří o potřebách daného dítěte. Ve školce je přítomen koordinátor inkluze, který pomůže zajistit pro děti potřebná vyšetření i doporučení, aby mohly do školy nastoupit již rovnou s asistentem.

06:57 Je důležité asistenty dále vzdělávat. ZŠ Děčín tak například zve na školu lektory a asistentům umožňuje účastnit se celodenních školení v rámci jejich pracovních hodin. Stejně tak si mohou asistenti říct, jaké školení by považovali za užitečné, zejména s ohledem na obtíže dětí se SVP.

07:36 Jak funguje sdílení dobré praxe mezi asistenty? Nováčci se například chodí dívat, jak pracují zkušení kolegové. Popřípadě se realizují i výměnné návštěvy mezi školami.

08:17 Na škole dlouhodobě působí asistentka pro žáky ze sociálně znevýhodněného prostředí – co přináší? Asistentka často s rodiči jedná v terénu, kde je dovede přesvědčit ke spolupráci se školou.

09:00 Základem práce asistentů je začlenění dítěte se SVP do třídního kolektivu, kdy zejména pomáhají předcházet konfliktům mezi dětmi ve třídě. Zároveň by měli dítě vést k samostatnosti během výuky a nedělat za něj všechnu práci.

09:30 Společné aktivity pro začlenění dítěte se SVP do kolektivu je obvykle třeba dělat ve spolupráci se školním psychologem a speciálním pedagogem. Během těchto činností může i dítě se SVP hrát aktivní roli, například spolužákům vysvětlit pomocí příkladů, co ho trápí.

10:26 Jak asistent pedagoga spolupracuje a komunikuje s rodiči? Záleží vždy na individuální dohodě mezi rodinou a třídním učitelem. Je možné například využít zápisník, který dítě nosí každý den domů, ale i online komunikaci

10:50 Děti se SVP s nástupem puberty někdy začínají být na asistenty hrubé nebo je odmítají. O těchto problémech je třeba s dítětem i asistentem otevřeně hovořit. Co se týká studu dítěte, škola může například asistenta ve třídě uvést tak, že je zde pro celou třídu a nespecifikovat pro které konkrétní dítě.

12:12 Děti obvykle oslovují asistenty formálně jako „pane/í asistenta/ko“. Neformální oslovení se příliš neosvědčilo, děti si pak daného asistenta nárokovaly jen pro sebe.

12:33 Jak se zaznamenává posun žáka se SVP ve výuce? Žáci mají portfolio, v kterém je jasně vidět vývoj žáka během školního roku. Hodnocení provádí učitel a mělo by zohledňovat pokrok dítěte vůči němu samému, nikoliv zbytku třídy.

13:11 Asistenti pedagoga musí věnovat největší pozornost hlavně dětem s těžší formou ADHD. Obvykle je u nich potřeba častější dozor a mírnění konfliktních situací i o přestávce.

Přílohy k videu

Dokumenty zobrazené ve videu naleznete ke stažení zde:

[Příloha 1: „Pracovní náplň asistenta pedagoga ZŠ Děčín, Máchovo nám.“](#)

15. Efektivní komunikace asistenta pedagoga s žákem se speciálními vzdělávacími potřebami

K efektivní komunikaci mezi asistentem pedagoga (AP), rodiči a žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP) může přispět speciální informační formulář. Zjistěte, jaké jsou jeho výhody a kdy ho použít.

Charakteristika

Příklady formulářů ke každodenní dlouhodobé komunikaci mezi učitelem, žákem, rodiči/zákonnými zástupci, AP a případně dalšími pracovníky školy, kteří se žákem se SVP pracují.

Jedná se o denní nebo týdenní formulář, do kterého zaznamenává škola i rodina důležité informace týkající se žáka. Práce s formulářem je vhodná zejména u žáků se zdravotním nebo sociálním znevýhodněním, nebo u žáků mimořádně nadaných s přiděleným AP.

Cíl

Nastavení dobré komunikace mezi všemi zúčastněnými stranami, jež slouží vytvoření podpůrného a přívětivého prostředí pro rozvoj a pobyt žáka se SVP ve škole.

Velikost skupiny

V přímé spolupráci je třídní učitel, AP, vychovatel v družině, další pracovníci školy a rodiče/zákonní zástupci.

Čas

Dlouhodobá i krátkodobá řešení a spolupráce

Pomůcky

[Prázdný informační formulář k tisku_verze 1](#)

[Prázdný informační formulář k tisku_verze 2](#)

[Příklad vyplněného Informačního formuláře](#)

Postup

Setkání všech před začátkem školního roku na společné schůzce, které se zúčastní třídní učitel, AP a zákonní zástupci žáka. Seznámení s **Informačním formulářem**, který se bude používat pro komunikaci mezi všemi zúčastněnými. Účastníci schůzky se domluví na četnosti používání a na detailech, jak s formulářem pracovat. Je vhodné dohodnout se na případných úpravách komunikace a spolupráce a ty zanést do formuláře. Rodiče/zákonní zástupci informují třídního učitele a AP o specifikách a potřebách žáka. Nastaví se způsob svolání mimořádných schůzek při aktuálním problému. Dojde k předání důležitých kontaktů.

Schéma Informačního formuláře:

A	B	C
D	E	F
G	H	
	I	

Popis bodů A - I v informačním formuláři škola-rodina:

A - Jméno žáka

B - Informace, které podává škola

C - Informace, které podává rodič / zákonný zástupce žáka

D - Místo pro datum

E - Informace, které sděluje učitel nebo AP

Může se jednat o informace z výuky (např. žák nestačil dokončit stranu 18 v Pracovním sešitě Čj., dokončit doma).

Také je tam možné zaznamenat informace o chování žáka nejen v hodinách, ale i o přestávkách.

Pokud to AP považuje za vhodné, může tam pro jistotu například zapsat, že žák má domácí úkol (DÚ-M), když má časté problémy s jejich vypracováváním.

F - Údaje, které sděluje rodič / zákonný zástupce

Rodič / zákonný zástupce může informovat o důležitých událostech žáka, například: návštěva lékaře (zubař, kterého se obává), pedagogicko-psychologické poradny, případně mimořádná psychická nebo fyzická zátěž předešlý den. Zaznamenává vše, co by mohlo ovlivnit jeho následné chování, zdravotní stav nebo výkon následující den/období.

G - Čas výuky, příchod žáka

(příklad: 7.45-12.40)

H - Doba odpoledních aktivit

(příklad: 12.40-15.00)

I - Informace z družiny, nápravných hodin (např. logopedie, doučování), odpolední kroužky

Například pokud je žák v družině obvykle neklidný nebo má potíže se zapojit do kolektivu a společných her, **je dobré sledovat pozitivní změny a evidovat toto zlepšení** a posun (hrál si v klidu s ostatními pexeso, s legem, podal spolužákovi čepici, kterou ztratil...)

Varianty, komentáře

Všechna uvedená doporučení vyplývají z osobní zkušenosti a lze je proto doporučit po dalším zvážení konkrétní situace a konkrétního žáka. Nemohou být považována za jediný univerzální návod. Jediné vždy platné je chovat se empaticky a přiměřeně dané situaci a žákovi – pomoci, ale neublížit. Za nevhodně nebo necitlivě aplikovaná doporučení neneseme odpovědnost.

16. Asistent pedagoga a děti se SVP: příklady z praxe, které se osvědčily

Práce asistenta pedagoga (AP) bývá výzvou. Co teprve, když má na starost při výuce hned deset dětí s individuálním vzdělávacím plánem najednou? Jak může něco takového fungovat? Základem je tolerance a správné nastavení třídních pravidel, jak ukazuje příklad dobré praxe ze ZŠ Lyčkovo náměstí v Praze. V článku si ukážeme konkrétní případy dětí a jaký způsob pomoci se u nich na škole osvědčil.

Práce asistenta pedagoga je v mnoha případech velice náročná vzhledem k tomu, že je potřeba „dohlédnout“ na více dětí se speciálními vzdělávacími potřebami, které se potýkají s různými obtížemi při zvládnutí učiva. Někdy je to navíc v kombinaci s nedostatky v sociálních dovednostech, což jim brání plynule „zapadnout“ do třídního kolektivu. K tomu je potřebná nápomocná ruka asistenta pedagoga, který ve spolupráci s učitelem vytvoří optimální klima a nastaví podmínky pro fungování výuky a sociálních vztahů ve třídě.

Jak vypadá pracovní týden konkrétní asistentky pedagoga z pražské ZŠ, která má na starosti 5. třídu základní školy se třídvaceti dětmi, přičemž deset z nich má vypracovaný individuální vzdělávací plán? Své zkušenosti a metody popsala níže, u konkrétních kazuistik dětí je vždy zachována anonymita.

Bořkovi pomohl systém odměn

Chlapec trpí poruchou pozornosti s hyperaktivitou (ADHD), zároveň se jedná o dítě s nadáním. Bořek je velice bystré a akční dítě. Nastupoval do školy s odkladem, navštěvoval přípravný ročník. Vykřikoval, poskakoval, občas ubližoval svým spolužákům. Jeho projevy nebyly extrémně agresivní, spíše si drobným poštuchováním a nepřiměřenými reakcemi říkal o pozornost. Od počátku bylo třeba nastavit systém odměn. Zhruba od konce druhé třídy jsme systém odměn společně s třídní učitelkou vysadily, protože jsme pozorovaly pozitivní posun.

Příklad dobré praxe ŽÁK S DVOJÍ VÝJIMEČNOSTÍ

Doporučení: Zadávání individuální práce navíc. Aby nevyrušoval, stačí Bořka zaměstnat. Někdy dostává úkoly navíc, jindy stávající úkol rozpracovává do větších detailů nebo pomáhá ostatním. Nejprve spolužákům pouze radil, ale postupně si osvojil dovednost skutečně pomáhat a ostatní navádět na správné řešení. Navštěvoval hodiny se specialisty na grafomotoriku, čtenářský klub a matematiku pro nadané. Mezi dětmi je oblíbený, rád hraje fotbal. Bořek je velmi inteligentní, vždy má vše hotové jako první a správně.

Bart a trénování úchopu tužky

Chlapec trpí poruchou pozornosti s hyperaktivitou (ADHD). Jedná se o drobného, aktivního chlapce, velice obratného. Intelektové nadání je v pásmu lehkého podprůměru, chlapec je ale ctižádostivý. Je o dva roky starší než vrstevníci, protože byl o rok déle ve školce a potom jeden rok v přípravném ročníku. Od první třídy je v péči specialistů na grafomotoriku. Velice rychle se unaví a potom jeho výkon rapidně klesá a je třeba udělat přestávku. Bartův písemný projev se v průběhu prvních tří let výrazně zlepšil. V nižších ročnících jsme používali násadky na správný úchop tužky. Ve čtvrté třídě už grafomotorické nápravy nebyly potřeba. Přetrvává jen psaní „nosem“.

Příklad dobré praxe ŽÁK S ADHD, SNADNO UNAVITELNÝ

Doporučení: Snížení objemu učiva. Aby se Bart rychle neunavil, nastavujeme mu menší objem učiva.

Mila potřebovala hodiny češtiny navíc

Mateřským jazykem Mily je turečtina. Mila je snaživá, výtvarně nadaná. Její intelektové nadání je

v pásmu průměru. V anglickém jazyce má dívka širší znalosti a dovednosti v porovnání s vrstevníky ve třídě. Oba rodiče jsou Turci a pohybují se všichni převážně v turecké komunitě. V českém jazyce měla Mila omezené výstupy RVP.

Příklad dobré praxe **ŽÁKYNĚ S ODLIŠNÝM MATEŘSKÝM JAZYKEM**

Doporučení: Hodiny češtiny navíc – výuka češtiny jako druhého jazyka. Do čtvrté třídy dívka jednou týdně navštěvovala hodiny češtiny pro cizince. Její jazyková vybavenost stále není úplně dobrá, ale je na dobré cestě.

Tabule na dohled, aby Jiří dobře viděl

Jiří trpí poruchou zraku. Je průměrně inteligentní, bystrý a sportovně nadaný. Ve výuce je třeba zohlednit jeho specifické zrakové potřeby.

Příklad dobré praxe **ŽÁK S PORUCHOU ZRAKU**

Doporučení: Je nutno zohlednit jeho zrakové potřeby. Musí sedět vždy čelem k tabuli a pracovat s dostatečně přehlednými materiály.

Vaška je třeba začleňovat do kolektivu

Vašek má epilepsii a lehké projevy poruchy autistického spektra. V první a druhé třídě byl medikován. Má projevy obsedantního chování. Jeho intelektové nadání se nachází v pásmu průměru. Chlapec je slabý v sociálních dovednostech a používá zvláštní slovník. Má nepořádek ve věcech, je roztržitý. Rodiče k němu mají ochranný přístup.

Příklad dobré praxe **ŽÁK S ASPERGEROVÝM SYNDROMEM**

Doporučení: Prioritně ho vést k zapojování do kolektivu. Hlavní náplní naší práce u něj není učivo, ale začlenění do kolektivu, a také vedení kolektivu k respektu k němu. To se postupně daří, děti si zvykají, akceptují a respektují jeho chování.

Průběh výuky za přítomnosti asistenta pedagoga

Výuka by měla být naplánována ve spolupráci s asistentem pedagoga, aby probíhala plynule a dosáhla určité efektivity pro všechny žáky a nejen pro žáky se SVP. Zde předkládáme příklady z praxe ve škole během vyučovacích hodin, na kterých se asistentka pedagoga běžně podílela a popsala nám jejich průběh.

1. Český jazyk:

Věnujeme se přednesu referátů na téma Evropa. Předtím si děti vytočily na kole štěstí určité téma (země, architektura, hlavní město, jídlo, příroda) a samy si zvolily zemi, o které chtějí napsat. S námi mohou referát konzultovat, radit se o grafické úpravě atd. Protože je chceme vést k samostatnosti, navedly jsme je s učitelkou, aby se samy zapsaly do kalendáře a referát v daný den přednášely pravidelně každé pondělí a pátek. Každému vychází jeden referát měsíčně, a to už zvládají všechny.

POMŮCKY DO HODIN ČEŠTINY

V hodinách českého jazyka využívám především vlastnoručně vyrobené přehledy jednotlivých jevů – vyjmenovaná slova, pády, slovní druhy, pro pomalejší čtenáře a dyslektiky mám k dispozici čtecí okénka a vlastnoručně vyrobené poloprůsvitné záložky.

ZÁSADY BĚHEM VÝUKY

1. Průběžné připomínání úkolů dětem s SVP – tuto povinnost několikrát týdně plním.
2. Nepřímé upozorňování na chyby v diktátu – při diktátu děti se sníženými výstupy a děti s dyslexií píšou pouze každou druhou větu. Mým úkolem je sledovat je a diktovat jim v pomalejším tempu. Také je nepřímo upozorňuji na chyby. Opakuji špatně napsaná slova, protahuji hlásky.
3. Pozorování dětí při osvojování nového učiva – při probírání a procvičování nového učiva obcházím děti, a pokud vidím, že někdo tápe, individuálně se mu věnuji.

Na konci hodiny společně s třídou hodnotíme referáty a vidím i výsledky. Děti se velmi zlepšily ve formulaci vět a prezentaci vlastního názoru.

2. Matematika

V hodině matematiky používáme různé nápomocné metody s kolegyní. Často se během výuky střídáme při nápomoci žákům se SVP, abychom u nich posílily proces osvojování nové látky a zároveň je navedly k samostatnosti při plnění úkolů na základě aktuálně získaných znalostí. Obcházím děti, pozoruji je a kontroluji, zda plní úkoly správně. V případě, že něco nepochopily, látku jim dovysvětlím. Při této činnosti se s kolegyní střídáme a tímto způsobem máme obě bezprostřední představu o žácích a jejich dovednostech. Pokud já osobně potřebuji vysvětlovat dětem něco nového a ve třídě není zrovna klid, odcházíme s žákem nebo žáky se SVP ze třídy do jiné místnosti.

POMŮCKY DO HODIN MATEMATIKY

V hodinách matematiky nejčastěji používáme dřevěné hranolky se stovkovou sítí, klasické počítadlo, barevná víčka nebo barevné molitanové kostky. Dále používáme skutečné mince a stovkovou a tisícovkovou tabulku. Občas pro obměnu saháme po destičkách Logico Piccolo.

ZÁSADY BĚHEM VÝUKY

1. Časté opakování a procvičování látky s žáky se SVP jak během výuky, tak i mimo třídu při individuální práci za přítomnosti asistenta pedagoga.
2. Používání podpůrných pomůcek, které by měly být co nejvíce nápomocné k znázornění probíraného učiva.
3. Diferenciace výuky a zadávání odlišných úloh dětem ve třídě dle jejich úrovně.

„V této souvislosti bych poukázala na Bořka, který je žák s dvojí výjimečností a potřebuje být více zaměstnán, aby nerušil ostatní děti ve třídě. Bořek pravidelně dokončuje úlohy jako první, takže se ho snažím zaměstnat pomocí ostatním spolužákům nebo mu dopředu připravím úkoly z procvičovaného tématu, ovšem na vyšší úrovni. Když Bořek pracuje na svých úkolech, já se můžu věnovat žákům, které potřebují pomoc při osvojování učiva,“ doplňuje asistentka pedagoga.

3. Přírodní a společenské vědy

V hodinách hodně diskutujeme nebo děti samostatně i ve skupinách zpracovávají zadaný úkol. Provádím průběžnou dopomoc žákům se SVP podle aktuální situace a potřeb dětí. Pomáhám žákům s vyhledáváním informací, vysvětluji souvislosti, vedu je k tomu, aby odlišili důležité od nedůležitého.

ZÁSADY BĚHEM VÝUKY

1. Vést děti k samostatnosti a k vytváření vlastního názoru ohledně probíraných témat
2. Inspirovat žáky k dedukci při zpracování informací na dané téma.

4. Osobnostní a sociální výchova

„Často se probírají vztahy a důležitá třídní témata, která mě zajímají, a je dobré být v obraze. Nyní jsem prošla kurzem Filosofie pro děti, takže se s kolegyní nově snažíme zavádět techniky P4C (Philosophy for Children)“, doplňuje asistentka pedagoga.

ZÁSADY BĚHEM VÝUKY

1. Vést děti k otevřenosti a přemýšlení.

2. Navádět je k dialogu a učení se praxí.
3. Posilovat u nich rozvoj komunikace a myšlení skrz sebepoznání a kladení otázek.

Průběžná náplň práce AP a podpora efektivního učení

Občas není náplň práce asistenta pedagoga přesně definována a uchopena ještě ani při jeho nástupu do školy. Vyjasnění náplně práce a jejího případného přesahu je přitom podstatné pro spolupráci jak s učitelem ve třídě, tak i v rámci spolupráce odborného týmu ve škole. Proto zde předkládáme osobní zkušenosti asistentky, která se úspěšně uplatňuje a cítí užitečná a motivována jak v rámci nastavení vlastní náplně práce, tak v rámci nastavení a naplnění vzdělávacích cílů školy.

„S kolegy asistenty systematicky pracujeme na rozšíření portfolia sdílených pomůcek. Máme k dispozici spoustu her a názorných didaktických pomůcek, které používáme „za odměnu“. Další náplní mé práce je příprava testů. Pro děti se SVP připravuji po dohodě s třídní učitelkou lehčí verze testů probíraného učiva. Vybírám vhodné didaktické pomůcky.

Na některých předmětech, jako je hudební výchova a FIE (Feuersteinova metoda instrumentálního obohacování), není potřeba být, proto se v tu dobu věnuji nadaným dětem ze sousedních tříd, kde společně probíráme matematiku pro nadané, šifry, logické úkoly apod. Na tyto hodiny se chystám v rámci svých přípravných hodin (jako asistent mám třicet hodin přímé a deset hodin nepřímé práce). V rámci doplnění úvazku mi bylo umožněno vybrat si, čemu se chci věnovat. Vybrala jsem si práci s nadanými dětmi. Možnost pracovat s různými typy žáků s různými potřebami vnímám jako velice dobrou prevenci syndromu vyhoření.

Nadprůměrně často také s třídní učitelkou bereme děti na různé jedno- i vícedenní výlety, což by v jedné osobě nešlo. Díky zpětné vazbě máme potvrzeno, že tak si děti látku mnohem lépe zapamatují a každé si z probíraného tématu nakonec něco odnese. Mým úkolem je podílet se na přípravě a průběhu výletů. Jsou to drobnosti, kterých je ale strašně moc. Výsledkem naší práce je především dobré klima ve třídě. Děti jsou samostatné, vzájemně se respektují a pomáhají si. To nám nakonec připadá důležitější než objem zvládnutého učiva. Ten se dožene časem.

Celý první školní rok jsme s kolegyní věnovaly upevňování třídních pravidel asi i na úkor probíraného učiva. Učily jsme děti vzájemné toleranci. Vysvětlovaly jsme, proč jsou naše hranice tolerance u spolužáků se SVP posunuty. Výuka ve třídě, kde je deset dětí se speciálními vzdělávacími potřebami a individuálním vzdělávacím plánem, je zvladatelná hlavně díky nastavení pravidel v rámci kolektivu. Naučily jsme děti, aby se nenechaly rušit mojí přítomností a mými aktivitami s jednotlivými žáky.“

Spolupráce asistenta pedagoga s učitelem je nezbytně důležitá, protože jen tak lze dosáhnout individualizace a diferenciací výuky. V těchto podmínkách žáci mohou zažít pocit úspěchu a spokojenosti s tím, co se naučili. Zároveň se jim naskýtá šance uvědomit si získávání znalostí a osvojování určitých dovedností, tedy celkový posun dle vlastního potenciálu. Asistent pedagoga přispívá také k sociální komunikaci a vytváření i udržování dobrého klimatu ve třídě.

17. Případová studie - žák s poruchou chování, narušenou pozorností spojenou s hyperaktivitou (ADHD) a vývojovou dysfázií

Seznamte se s konkrétním příběhem začlenění žáka s ADHD a vývojovou dysfázií do třídy. Uvidíte, že vždy je cesta, že ani poruchy chování, oslabená pozornost a vývoj řeči nejsou překážkou ve vzdělávání.

Ivana, učitelka prvního stupně pražské ZŠ, se se svým budoucím žákem seznámila už na jaře před začátkem školní docházky, když Petr navštěvoval přípravný ročník. „Během dopoledne seděl dvě hodiny pod lavicí a jen okusoval papír, při činnostech v kroužku bouchal ostatní žáky do břicha a paní ředitelce pokoušel ruku,“ líčí jejich první setkání Ivana.

Protože škola věděla, že Petr nastoupí k nim do první třídy, kontaktovala matku, aby navštívili školské poradenské zařízení, kde Petrovi diagnostikovali ADHD a lehkou formu vývojové dysfázie. Díky tomu mohl chlapec do první třídy nastoupit s podporou asistenta pedagoga. Rodiče nejprve asistenta odmítali, ale nakonec se nechali přesvědčit, že to bude pro chlapce lepší.

Výběr asistenta pedagoga

Ze zkušeností z přípravné třídy bylo zřejmé, že s Petrem bude náročné dobře vyjít. Museli tedy pečlivě vybrat asistenta, se kterým bude ochoten spolupracovat. „V srpnu před nástupem do první třídy jsem se s Petrem setkala, abych si vyzkoušela, jak se nám bude společně pracovat. Měla jsem pro něj připraveno několik úkolů a docela nám to šlo,“ vzpomíná Kateřina, která se poté stala jeho

asistentkou. Předtím ještě Petr absolvoval dvě podobná setkání, ale oba oslovení asistenti spolupráci nakonec odmítli.

Kvalifikace asistentky pedagoga

Asistentka, která s Petrem dlouhodobě pracovala, byla kvalifikována pro vykonávání přímé pedagogické práce ve třídě: měla dokončené středoškolské vzdělání s maturitou a další požadované odborné studium/vzdělání podle odstavce 3, §5 vyhlášky č. 27/2016 Sb.

Ivana i Kateřina se shodují, že možnost poznat se s Petrem ještě před začátkem školního roku pro ně byla velmi důležitá a pomohla jim se dobře připravit na proces výuky a výchovy.

Informace rodičům na třídních schůzkách

Ivana s Kateřinou se rozhodly, že budou komunikovat co nejvíce otevřeně, a na třídní schůzce první den ve škole informovaly všechny rodiče o tom, že třídu navštěvuje chlapec, který potřebuje podporu asistenta. „S Petrovými rodiči jsme se předem dohodli, že můžeme uvést důvod, proč mu byl asistent přidělen. Na schůzce jsem ale nikoho nejmenovala, aby se jeho maminka necítila špatně,” popisuje Ivana. Nechala si prostor pro dotazy rodičů a popravdě na ně odpovídala. „Nesnažila jsem se nic zlehčovat, naopak jsem spíš nastínila ty horší scénáře,” říká Ivana. Jako hlavní pozitivum pro třídu prezentovala přítomnost asistenta ve třídě, který může pomáhat i jiným dětem a být neustále k ruce učitelce. Rodiče informace přijali bez dalších dotazů.

Spolupráce s asistentem pedagoga

Asistentka měla opravdu prostor věnovat se ve vyučování i ostatním. Petr je inteligentní a nepotřeboval její nepřetržitou pozornost. Seděla blízko něj, ale ne tak, aby se Petr cítil jako pod neustálým dohledem. Pomáhala mu, když bylo potřeba, motivovala ho, aby zadané úkoly dokončil. Věci mu nechystala, s Ivanou se ho snažily vést k samostatnosti.

Asistentka udržovala intenzivní kontakt s matkou. Zpočátku každý den, později méně často ji informovala o tom, jak se mu dařila práce, a domlouvaly se na dalším postupu v konkrétních situacích.

Důležitou roli sehrávala asistentka v případech krizových momentů, ke kterým docházelo neznámo. Pokud Petr dostal záchvat (házel věcmi, napodoboval zvuky štěkajícího psa, choulil se v lavici), vyvedla ho ze třídy, nebo s ním naopak zůstala, když s ním nebyla řeč a nechtěl opustit třídu (stalo se jen výjimečně).

Velkou pozornost bylo potřeba věnovat i ostatním dětem. Petr na sebe strhával pozornost - vykřikoval, trhal si vlasy, jedl papír, olizoval lavici. „Dalo nám práci, aby se ostatní děti naučily na něj nezápat,” říká Kateřina.

Když nastal problém, vodila asistentka chlapce do ředitelny. Jak Kateřina uvádí, v této škole existuje vzájemná dohoda mezi vedením školy a učiteli, že učitel může, po úvaze, využít možnosti předat dítě s aktuálně problémovým, obtížně zvladatelným chováním do péče řediteli anebo zástupkyni ředitele, a to kdykoliv během vyučovací hodiny. Ředitel / zástupkyně ředitele se dítěti individuálně věnuje,

mapuje příčiny nevhodného chování, probírá s dítětem pravidla, zjišťuje motivaci dítěte ke vzdělávání, možné příčiny jeho chování. Může mu také po vzájemné dohodě zadat nějaký úkol, který potom společně vyhodnotí. Ředitel / zástupkyně ředitele následně informuje po skončení hodiny učitele, jak individuální péče probíhala a domluví se na společném dalším postupu.

Spolupráce s rodiči

Rodiče spolupracovali, ale jen částečně. Nebyli k Petrovi důslední a nerespektovali dohody. Motivační metody nefungovaly i proto, že rodiče doma nedodržovali nastavená pravidla. Asistentka je zpočátku informovala denně o tom, co se děje ve třídě, postupem času se setkávali méně často, spíše dle potřeby. Uzavřeli dohodu, že v případě záchvatu si Petra matka vyzvedne, což se také dělo.

Na psychiatrii Petrovi předepsali léky, ale matka je podávala podle svého uvážení, sama je měnila a kombinovala. Když se jí zdál lepší, tak mu je bez konzultace s lékařem vysadila. „Upozorňovala jsem ji, že u těchto léčiv je takový postup nebezpečný, ale ona na to nereagovala,“ říká Ivana. Na Petrově chování ve třídě bylo vysazení léčiv znát.

Žák s ADHD

První pololetí první třídy ve škole pod dohledem asistentky Petr celkem pracoval. Občas napodoboval zvuky štěkajícího psa, při stresu nebo složitějších činnostech stále okusoval papír. Zakládal si na stereotypch, nevyhledával kontakty se spolužáky, neuměl se s nimi bavit. Od počátku byla znát nechuť k některým činnostem, například k výtvarné výchově nebo psaní. Pokud se mu něco nechtělo dělat, nebyl nikdo schopen ho donutit, ani motivací, ani podporou jakéhokoli druhu.

Zhoršení nastalo ve druhém pololetí. Petr byl unavený, odmítal pracovat, vztekal se, byl agresivní – agresi směřoval k věcem, kterými házel po třídě.

Ve druhé třídě jeho chování vygradovalo před školou v přírodě. Matka chtěla, aby chlapec jel, ale Petr očividně nechtěl. „Dali jsme Petrovi motivační razítka. Pokud by jich nasbíral dostatek, mohl jet. Petr úmyslně razítka nezískával. Matka ovšem trvala na svém, abychom Petra vzali. Na škole v přírodě to byla hrůza. Nespolupracoval, nekomunikoval a byl ve stresu,“ popisuje Ivana.

Když Petr nechtěl něco udělat, povalil stůl, křičel, choulil se na zemi. V té době došlo k domluvě s matkou, že pokud se Petr dostane do nepřičetného stavu, dojde pro něj do školy. Tak se také dělo zhruba jednou týdně.

Škola doporučila nové vyšetření v SPC pro podezření na Aspergerův syndrom a na psychiatrii kvůli zhoršující se agresivitě. Z vyšetření, která s ním matka podstoupila, vyšlo jako závěr, že u chlapce nelze určit konkrétní diagnózu (výňatek ze zprávy: *Chlapec s poruchami chování, s oslabením vývoje řeči a porozumění, oslabená regulace emocí – porozumění emocionálním pojmům, oslabení pozornosti, impulzivní chování...*). Na psychiatrii mu předepsali léky, ale užíval je nepravidelně podle momentálního uvážení rodičů.

Od čtvrté třídy stále zkoušel, kde jsou hranice a co se stane, když je překročí. Měl stále potřebu vítězit nad dospělými, pravděpodobně z důvodu benevolentní výchovy bez srozumitelných pravidel v

rodině. Neuznával žádné autority. Jistý respekt měl jen z paní zástupkyně, za kterou chodil v případě potíží ve třídě. Neustále provokoval, přepisoval si známky, schovával učebnice, jedl gumy, papír atp.

Žák s poruchami chování na prvním stupni

Zpočátku se asistentka snažila Petra podporovat, aby dokončil co nejvíce úkolů podobně jako ostatní žáci. Až do třetí třídy ho motivovala, aby zadané úkoly dodělal. Petr ale čím dál víc odmítal spolupracovat. Bylo zřejmé, že se dostává do krize a situace směřuje k dalším výbuchům emocí. Kateřina s Ivanou se snažily zamezit situacím, kdy si chlapec vztekem prosadil svoji vůli. „Nechtěli jsme, aby nad námi Petr neustále vyhrával. Proto jsme někdy situaci nechaly vygradovat a matka si pak pro něj musela přijít do školy,” říká Kateřina.

Strategie, kterou postupně čím dál častěji volily, byla ta, že Petr dostal k vypracování jen část toho, co ostatní žáci. Asistentka ho dobře znala a poznala, kdy nemá smysl po něm chtít víc, aby se nedostal do úplné negace. Vyvarovali se tak záchvatu. Petr neměl pocit vítězství nad autoritou a něco přece jen udělal.

Z pohledu učitelky a asistentky to Petrova výhra byla, jen on si ji plně neuvědomoval.

V situaci, kdy se u Petra objevil záchvat, ho asistentka odváděla ze třídy, dokud se neuklidnil, nebo si pro něj nepřišla matka.

Petr měl možnost ve škole navštěvovat kroužky, které mu měly pomoci překonávat jeho slabiny. Část z nich byla otevřená speciálně kvůli němu. Jednalo se například o kroužek deskových her, sociálních kompetencí, grafomotoriky. S rodiči se domluvili, že tam bude docházet, ale chlapec obvykle brzy (cca po dvou měsících) odmítl pokračovat. Nejdéle vydržel u deskových her, i když tento kroužek zpočátku také odmítal. Po roce ale začal průběh narušovat, ničil hry a záměrně škodil. Nakonec s rodiči vyhodnotili, že se jeho účast na mimoškolních aktivitách mívá účinkem.

Od čtvrté třídy přesunuly Kateřina s Ivanou větší díl odpovědnosti na Petra. Nutit ho do práce nemělo smysl, pomoc asistentky stále důrazněji odmítal. Ivana s Kateřinou si musely čím dál častěji připouštět, že víc nezmůžou, a nechávaly Petra rozhodnout, jak se zapojí do probíhajících aktivit. Kateřina i Ivana se i přesto shodují v názoru, že bylo dobře tlačit ho do práce nejdéle, jak to šlo, aby se chlapec alespoň něco naučil. Bylo těžké odhadnout, kdy už nemá smysl chlapce pobízet a přijmout fakt, že víc už pro něj udělat nemohou. V opačném případě by přílišnou pozorností upřenou na Petra trpěli jeho spolužáci.

Hodnocení spolupráce

Práci s chlapcem hodnotí Ivana a Kateřina jako celkově obtížnější. Na Petra nikdy neplatila pozitivní motivace, osvědčila se jen přísnost a důslednost. Bohužel chyběla pevná vůle a vedení na straně rodičů, kteří v tomto směru školu nepodpořili.

Na jaře v páté třídě Petr navštívil etopedku. Společně sepsali smlouvu, ve které si sestavili pravidla. Práci, kterou Petr neudělal ve škole, musel dodělat doma, a ještě k tomu dostal přidán úkol navíc. Za každé porušení pravidla byla přidělena práce navíc. Kateřina posílala každý den zprávu matce a ta mu podle toho doma zadala práci navíc. „To fungovalo, dokonce si přestal trhat vlasy a okusovat papír,” říká Ivana. Nastavení pravidel a společná spolupráce rodiny a školy se ukázaly jako funkční. Chlapec se zřetelně zklidnil. Petr zrovna končil pátou třídu, tudíž třídní učitelka nemá aktuálně informace, zda rodiče v systému pokračují i na druhém stupni základní školy.

I přesto, že Petr zkoušel překračovat všechny mantinely, pravidla ve třídě vcelku dodržoval. Svou agresi si vybíjel na věcech. Své spolužáky ve třídě nenapadal, byl k nim hodný, i když se někdy nechal vyprovokovat třeba k honičce a podobně. Díky tomu, nebo možná právě proto, se podařilo, aby ho spolužáci respektovali a nevyčlenili z kolektivu. „Pravidla ve třídě jsme si společně vytvořili a neustále jsme se k nim v hodinách vraceli,” říká Ivana. Došlo jen k jednomu incidentu, kdy svou agresi nasměroval proti svým spolužákům. Ten se neodehrál ve třídě, ale před budovou školy. Petr dle všeho věděl, že tam už za něj škola nezodpovídá. I tak vedení rychle zareagovalo a pozvalo si rodiče dětí, které se účastnily tohoto incidentu, vysvětlili jim situaci a informovali je o možnostech řešení.

Spolužáci

Zejména v prvním ročníku Ivana každý den věnovala přibližně 40 minut osobnostní výchově nebo rozboru aktuálního dění ve třídě. Někdy krizovou situaci rozebrali okamžitě, jindy se k ní v obecnější rovině vraceli ještě během ranního sezení v kruhu. Petr byl většinou přítomen, poslouchal, nebo si dělal něco svého. Často se věnovali obecně tomu, jak se zachovat v krizových situacích, jak se chovat k sobě navzájem, proč si pomáhat.

Spolužáci viděli, že Petr má výhody a nemusí dělat všechno.

„Motivovaly jsme je, aby pracovali, protože to dělají sami pro sebe. Povídali jsme si dost často o tom, k čemu je dobré se učit, co z toho budou oni sami mít.

Neupozorňovaly jsme na Petrovu jinakost, ale snažily jsme se s Kateřinou posílit jejich vnitřní motivaci,” říká Ivana.

To byla dlouhodobá nepřetržitá práce, která se ale vyplatila. V prvním, třetím a pátém ročníku byl ve třídě realizován projekt Odyssea zaměřený na sociální vztahy ve třídě, ze kterého žáci vyšli dobře, s tím že umí spolupracovat, nebo se alespoň snaží.

„Od první třídy byli žáci zvyklí pracovat ve skupinách, často si sami volili, s kým ve skupině budou, a Petr nikdy nezůstal sám,” říká Ivana.

Při skupinové práci učitelka Petra nehodnotila, takže výsledek skupině nemohl ani zkazit, ani vylepšit. O tom se ve třídě otevřeně nemluvalo, ale všichni to brzy pochopili a neměli problém si Petra do skupiny vzít.

Spolužáci se Petrovi snažili pomoci, ale také ho provokovali. Někteří si nemohli pomoci a hledali vyrušení z výuky a běžných aktivit. Když se zaměřili na Petra, měli jisté, že se něco bude dít. „S žáky, kteří opakovaně Petra provokovali, jsme to pak řešili individuálně,” říká Ivana.

Zásadní problém nikdy nenastal ani s rodiči spolužáků. Učitelky s nimi o všem mluvily otevřeně, nic nezlehčovaly a vysvětlovaly, pokud to bylo potřeba.

Jména použitá v textu byla pozměněna.

Ke stažení:

Příloha 1: [Metodický list pro učitele s tipy, jak do nově vzniklé třídy úspěšně začlenit žáka s poruchami chování.](#)

18. Asistenti pedagoga potřebují od vedení školy podporu i metodicky vést

Pro asistenty pedagoga je při jejich práci velmi důležitá podpora od vedení školy, které by jim mělo dokázat nabídnout pomocnou ruku. Vybudovat si podobný vztah ale není samozřejmě jednoduché – ředitel a jeho zástupci jsou přece jen nadřízenými, kteří musí požadovat určitou kvalitu plnění úkolů, pracovníky kontrolují a ovlivňují jejich odměňování.

Pro asistenty pedagoga je klíčové, aby se cítili v pracovním prostředí bezpečně a nemuseli se vedení bát přiznat chybu, nejistotu nebo s ním prodiskutovat úspěšné projekty a jejich další rozvoj. Nejčastěji ke vzájemnému kontaktu s řediteli a jejich zástupci dochází v období, kdy je nový asistent přijímán na školu a v začátcích jeho kariéry. Dále při průběžné hospitační činnosti a následném sdílení. Vždy však záleží na nastavení vzájemných vztahů a na tom, jak moc asistent cítí ze strany vedení podporu a kolegiální.

Dobrou praxí je například jmenování zkušeného mentora, často zástupce ředitele, na kterého se může asistent pedagoga obrátit se žádostí o konzultaci nebo o radu. Expertka Zonna Bařinková ve své brožurě *Spolupráce s asistentem pedagoga* [2] upozorňuje na riziko, kdy je v roli mentora externí osoba nebo není tato funkce nikomu jednoznačně přidělena. V takových případech se snižuje dostupnost opory pro asistenta, může také dojít k nežádoucímu suplování role mentora rodičem. [2]

Kompetenční model asistenta pedagoga

Než přistoupí k metodické podpoře, sdílení zkušeností a mentoringu, tak by vedení školy nicméně mělo poskytnout asistentovi pedagoga srozumitelný rámec k jeho činnosti. Je nutné, aby věděl, jaké

kompetence jsou ohledně jeho práce nezbytné.

Náplň práce asistenta pedagoga pochopitelně do určité míry vymezuje požadavky na činnost pedagoga, ale ne v plné šíři. Ty se soustředí zejména na kompetence předmětové, didaktické a pedagogické. Oproti tomu kompetenční model asistenta může zahrnovat i sociální, komunikační a osobnostní kompetence:

Oblast 1.	Oblast 2.	Oblast 3.	Oblast 4.	Oblast 5.	Oblast 6.
Komunikační a facilitační dovednosti	Týmová spolupráce	Odborné znalosti	Pedagogické a předmětové kompetence	Motivace	Osobnostní předpoklady

Návrh modelu kompetencí, který pro účely aplikace [Zapojme všechny](#) vytvořil tým autorů APIV-B, naleznete pod článkem jako „Přílohu 1“ ke stažení.

Vedení každé školy by mělo zohlednit, jaké kompetence jsou stěžejní a jaké doplňkové, například s ohledem na činnost asistentů pedagoga na 1. a 2. stupni ZŠ, na charakter školy, školní vzdělávací program, rozložení dětí v ročníku či ve třídách apod.

Asistent pedagoga může s tímto modelem kompetencí pracovat jednak individuálně (formou sebehodnocení a sebereflexe), jednak může být model využíván vedením školy (například jako doplněk při společné schůzce po hospitacích) a sloužit k plánování dalšího rozvoje a vzdělávání asistenta. Samozřejmě se jedná o důvěrný dokument, který slouží pouze pracovníkovi ve vedení školy pověřenému metodicky vést asistenty pedagoga a dotyčnému asistentovi.

Asistent pedagoga může po ukončení sebehodnocení následně pracovat i s dalšími nástroji, například s tabulkou, kde si stanoví další cíle rozvoje a vzdělávání:

**Co konkrétně mohu
změnit?**

**Jaké konkrétní kroky pro
změnu učiním?**

Dokdy?

Vedení školy by mělo rovněž vypracovat vnitřní pravidla pro hodnocení práce v písemné podobě. Nezbytné je rovněž vytvořená pravidla dodržovat. Popis procesu hodnocení zahrnuje – mimo jiné – kdo práci asistenta pedagoga hodnotí, jakým způsobem, jak často; jakým způsobem a jak často probíhá sebehodnocení asistenta pedagoga. [3]

Další příklady spolupráce asistenta pedagoga a vedení

Kromě výše uvedeného mohou asistenti pedagoga spolupracovat s vedením školy také například v rámci metodického sdružení. Uvádíme příklad zápisu:

V úvodním týdnu došlo k setkání všech asistentek pedagoga se zástupkyní ředitele, která má v letošním roce tuto sekci pod svým odborným dohledem. Na schůzce byly předány základní informace o činnostech asistentů a také doplňkových aktivitách, jako je například tvorba měsíčních záznamů. Asistentkám byla rovněž nabídnuta možnost konzultace veškerých otázek se zástupkyní ředitele, případně ředitelem školy.

Po dobré zkušenosti z loňského roku byly i v tomto roce naplánovány návštěvy několika vybraných hodin asistované výuky. Návštěvy budou probíhat ve složení tří asistentek pedagoga pod vedením zástupkyně ředitele. Výběr pedagogů, kteří budou navštíveni, se bude odvíjet od přání nově přijatých kolegyně. Po návštěvách hodin proběhne sdílení dojmů a postřehů.

Vytipovány byly rovněž otázky ke vzájemnému sdílení mezi asistenty pedagoga a zástupkyní školy pro následné čtvrtletní období:

- Jak se daří naplňovat požadavky od pedagoga? Co se ve vzájemné komunikaci osvědčilo, co bylo přínosné a co doporučuji i ostatním?
- Jak se daří vést záznamy z hodin, ve kterých asistuji? Navrhuji jinou možnost vedení záznamů, proč, v čem jsou prospěšnější?
- Jaký způsob asistence se v jednotlivých hodinách osvědčil? Jaký typ asistence se ukazuje jako nefunkční? Proč?
- Jakým způsobem podávám zpětnou vazbu žákům, kterým jsem přidělena jako asistentka?
- Co se osvědčilo v komunikaci s rodinami žáků?
- Mohu doporučit konkrétní tipy na sebevzdělávání?
- Návrhy na kritéria pro odměňování asistentů. Co považuji za důležité ocenit?

V rámci uzavření prvního pololetí následně proběhlo setkání asistentek pedagoga se zástupkyní ředitele. Asistenti byli seznámeni se sebehodnotící tabulkou, která bude sloužit jako podklad pro jejich hodnocení. Tabulky si asistenti pedagoga uchovávají, aby mohli vyhodnocovat také svůj posun v čase.

Příloha 1: [Příloha 1 - Kompetenční model AP](#)

Zdroje:

[1] KARGEROVÁ, J., STARÁ, J. (2015). *Metodika práce asistenta pedagoga při aplikaci podpůrných opatření u žáků z důvodu sociálního znevýhodnění: druhý stupeň ZŠ*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, s. 21–34.

[2] BAŘINKOVÁ, Z. a kol. (2012). *Spolupráce s asistentem pedagoga. Metodika*. NÚV, s. 26.

[3] GARDOŠOVÁ, J. (2015). Hodnocení, metodické vedení, supervize a zvyšování kvality práce asistenta pedagoga, s. 73–85. In: Morávková Vejrochová, M. a kol. (2015). *Standard práce asistenta pedagoga*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

Další doporučené zdroje k tématu:

<http://www.majinato.cz>

<http://www.asistentpedagoga.cz>

19. Role a přínos asistenta ve třídě s vyšším počtem žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

Přínos inkluze je přímo úměrný kvalitě spolupráce učitele s asistentem. Potom nezáleží na tom, kolik dětí se speciálními vzdělávacími potřebami třídu navštěvuje. Základní škola Lyčkovovo náměstí v Praze je toho živým důkazem. Zdárné zapojení dětí se speciálními vzdělávacími potřebami do výuky se odvíjí od kvality spolupráce pedagoga a jeho asistenta. Příklad ze základní školy Lyčkovovo náměstí v Praze ukazuje, jak na to.

S počtem dětí se specifickými vzdělávacími potřebami roste i význam úlohy asistentů. Ti pomáhají pedagogům nastavit výuku pro různé úrovně dětí. Klíčová je souhra mezi pedagogem a asistentem, která příznivě ovlivňuje naladění celé třídy a práci všech žáků.

Vztah učitele a asistenta

Mělo by platit, že si učitel s asistentem lidsky rozumějí a respektují se. Pokud tomu tak není, děti to okamžitě vycítí a začnou situaci zneužívat. Sehraná dvojice má **velký přínos pro celou třídu, bez ohledu na počet asistovaných dětí**. V třídním kolektivu pak vládne respekt a tolerance. Tuto zkušenost potvrzují i další školy. Koordinátorka inkluze na Základní škole T. G. M. v Milovicích Jana Bezuchová upřesňuje: „Pokud si asistent s pedagogem vzájemně nesesdnu, raději učiteli přidělíme někoho jiného. Děti si na nového asistenta brzy zvyknou. Pokud je respektuje a chce jim pomoci, tak ho přijmou.“

Proč je dobré mít asistenta

Působení asistenta ve třídě prospívá všem dětem – učitel/ka získává **prostor pro práci v menších skupinách**, může si připravit organizačně náročnější aktivity a věnovat se intenzivněji dětem, které potřebují podpořit. Asistent/ka se může věnovat nadanějším žákům, chystat pro ně složitější úlohy, hlavolamy či jiné aktivity, zatímco ostatní si s učitelem upevňují probírané učivo.

Asistenti na sebe často přebírají činnosti jako rozdávání pracovních listů, kontrola úkolů a žákovských knížek a tím zefektivňují práci učitele ve třídě. K vybudování fungujícího tandemu je zapotřebí pravidelná komunikace mezi učitelem a asistentem. V ideálním případě se každý den scházejí, hodnotí uplynulý den a rozdělují si práci na ten nadcházející. Před hodinou pak už stačí jen rychlá konzultace.

Příklad z praxe: Rozdílná zkušenost jako výhoda

Eliška pracuje jako asistentka v páté třídě základní školy Lyčkovo náměstí v Praze, kterou – spolu s třídní učitelkou Kamilou – doprovází od začátku školní docházky. Jejich profesní i životní zkušenosti se dobře doplňují. Eliška je zkušená matka tří dětí a má praxi s prací s dětmi, mladá paní učitelka dostala třídnictví poprvé. Netrvalo ale dlouho a Eliška s Kamilou vytvořily sebranou dvojici. I když se jejich pohled na některé věci liší, díky dobré komunikaci vytěžily z rozdílností výhodu a dokážou se vzájemně doplnit.

Jak předejít neshodám

Eliška se společně s Kamilou předem domluvily na základních pravidlech:

- Formu a obsah vyučování určuje výhradně učitel/ka.
- Asistent/ka si volí vlastní přístup k asistovaným dětem.

Zároveň se dohodly, že budou k sobě otevřené a v případě, že se jim určitá metoda bude zdát nevhodná, řeknou si to. Eliška přiznává, že zpočátku to nebylo jednoduché. Chvilí jim trvalo, než k sobě získaly důvěru a naučily se **kommunikovat napřímo a bez okolků** i v případě nesouhlasu. Vzniklé problémy důsledně řešily a dbaly na to, aby je také dořešily. Nikdy své rozpory neprezentovaly před dětmi nebo rodiči. Prakticky každý den se sešly, aby zhodnotily práci ve třídě a rozdělily si úkoly pro následující výuku a aktivity se třídou. Před třídou vystupovaly jednotně.

Musí mít asistent kvalifikaci?

Vedle dobrého vztahu s pedagogem velmi **záleží na profesní připravenosti** asistenta a jeho schopnosti poskytovat učiteli oporu a pomoc. Nespolehlivý a nesamostatný asistent je přítěží a nemá smysl, aby ve třídě působil. Rada škol přijímá asistenty a asistentky bez potřebné kvalifikace, ovšem s požadavkem, aby si vzdělání ve stanoveném termínu doplnili. Nabídka dalšího vzdělávání pro asistenty je vcelku široká, takže lze vybrat kurz, který odpovídá konkrétním potřebám asistenta ve třídě.

Tip na web se vzdělávací nabídkou pro asistenty pedagoga: asistentpedagoga.cz/dalsi-kurzy-pro-ap

Některé školy nabízejí svým asistentům také mentoring. Zajímavá je i spolupráce mezi školami a možnosti stáží na jiné škole. Z mnoha dobrých asistentů se mohou stát výborní učitelé. Školy, které dokážou pracovat s talenty ve svých řadách, proto umožňují osvědčeným asistentům, aby si doplnili pedagogické vzdělání.

Příklad z praxe: Proměna role asistenta

Úloha asistenta ve třídě se v čase vyvíjí. Zatímco v prvním ročníku poskytuje hlavně podporu dětem se specifickými vzdělávacími potřebami, později spíše sekunduje pedagogovi při různých výukových aktivitách. Protože se nemusí tolik věnovat individuálně asistovaným dětem, má prostor i pro ostatní žáky, kteří zrovna něco potřebují.

„Zpočátku jsem trávila hodně času s jednotlivými asistovanými dětmi, které mě zrovna potřebovaly. Ted', u pátáků, jsem spíše ve střehu, jestli někdo něco nepotřebuje - bez ohledu na to, zda je to žák se specifickými potřebami či nikoliv,“ říká Eliška. Takový posun v úloze asistenta je možný, pokud třída dobře funguje, všechny děti se naučí pracovat podle svých schopností, spolupracovat, respektovat se a dodržovat pravidla.

Realita třídy se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami

„Eliščinu“ třídu navštěvuje jedenáct dětí, které mají z různých důvodů nárok na podporu asistenta (ADHD, Aspergerův syndrom, inteligence v pásmu podprůměru, oční vada, odlišný mateřský jazyk a podobně). Bez vzájemného respektu a dodržování společně stanovených pravidel by děti ve třídě nemohly zdárně pracovat.

„Paní učitelka hleděla na to, aby děti pravidla dodržovaly. Když došlo k jejich porušení, sedli jsme si do kroužku, situaci rozebrali a znovu a znovu si vysvětlovali pravidla,“ líčí fungování třídního kolektivu Eliška. „Zpočátku mi to přišlo přehnané a únavné, ale tato **důslednost se později velmi vyplatila**. Ted' se můžeme na děti spolehnout a nebojíme se s nimi vydat například na větší výlet. Během čtvrtého a pátého ročníku společně například navštívili všechna krajská města v České republice.

Pravidla a inkluze v praxi

První pololetí první třídy věnovali hodně času tomu, aby si nastavili základní pravidla chování (mluví jen jeden, nevykřikují, hlásím se, když chci něco říct, a podobně) a dokázali je uplatňovat. Postupně se děti cíleně učily vzájemnému respektu a vyjadřování vlastních pocitů a názorů. A také tomu, aby za své chování uměly převzít odpovědnost.

Když nastal problém, kladly pedagožky dětem otázky typu: Zamysli se, byla tvoje reakce v pořádku? Jak myslíš, že to je? Ve třídě je také chlapec s Aspergerovým syndromem, pro kterého je zapojení do skupiny dětí náročné. Nicméně po čase se chlapec i ostatní děti naučili přijít včas za učitelkou s tím, že si nerozumí a potřebují si to v kroužku vysvětlit.

Osvědčené tipy pro dobré fungování třídy

Eliška s Kamilou si v praxi ověřily, že problémům nejsnáze předejdou, když budou **dodržovat následující zásady**:

- Řešit problémy v kolektivu okamžitě, nepřehlížet je a vždy dořešit.
- Jít dětem jako dospělí příkladem. Učitel/ka si musí dávat pozor, jak na jednotlivé děti reaguje. Děti jsou velmi vnímavé, dospělý je pro ně vzor a jeho postoje přebírají. Tato sebekontrola není vůbec jednoduchá, ale zásadně přispívá k integraci dětí do kolektivu.
- Nedělat z ničeho tabu a otevřeně mluvit o tom, proč někdo dělá práci jinak a jaký je jeho problém.
- Být přísný a důsledný a zároveň nechat dětem svobodu, aby si svou práci zorganizovaly podle svých sil.

Jak na to, aby každý zažil úspěch

Ve třídě, kde se setkává tolik dětí s různými potřebami, **nemůže mít učitel stejné nároky** na všechny. Kamila s Eliškou proto běžně chystají dvě verze testů, při diktátech píšou některé děti jen každou druhou větu. Během hodin se ale všichni věnují stejné činnosti, jen má každý žák nastavenou vlastní úroveň, kterou by měl zvládnout.

Zatímco například děti bez úlev mají znát a zakreslit všechna pohoří a jejich nejvyšší vrcholy, dětem se speciálními vzdělávacími potřebami stačí znát pět hlavních. Každý pracuje jinak. Děti sice dostávají známky, ale důraz se klade na to, aby každý pracoval na své maximum. („Ty přece víš, že jsi pro to udělal všechno, co bylo v tvých silách.“) K tomu, aby mohly všechny děti pracovat na maximum a zažívat radost z úspěchu, je asistent vedle pedagoga ve třídě nepostradatelný.

Dejte asistentům prostor a důvěru

Pro práci asistenta ve třídě je důležité, aby ho děti ve třídě respektovaly stejně jako učitele – a to i přesto, že jejich úlohy ve třídě se různí. Asistent pak nemá problém děti ve třídě zvládnout, i když učitel není zrovna přítomný ve výuce. Na Základní škole Lyčkovo náměstí v Praze si to dobře uvědomují, a proto zavedli pravidlo, že nejen učitel, ale i asistenti mají ve třídě své pracovní místo. Zásadní práci nicméně musí odvést pedagog.

Eliška Nádobová vystudovala Střední zdravotnickou školu v Plzni, obor fyzioterapie. S dětmi pracuje celý svůj profesní život. Působila jako vedoucí školního klubu v základní škole. Spolupracovala také s mezinárodní neziskovou organizací [Jugend für Europa](#) a účastnila se s dětmi výměnných pobytů s různým zaměřením. Posledních dvacet let je aktivní jako organizátor letních výtvarných dílen a rodinných táborů.

V současné době pracuje již pět let na pozici asistentky pedagoga pro žáky na 1. stupni v základní škole v Praze. Absolvovala kurz [Filozofie pro děti](#). Tato metoda podporuje u žáků kritické myšlení, spolupráci, tvořivost a vyjadřování vlastních myšlenek. Během hodin osobnostní výchovy s dětmi tuto metodu využívá.

20. Rozvoj asistentů pedagoga? Klíčové je sdílení zkušeností s kolegy

Pokud se jako asistent pedagoga toužíte zlepšit ve své práci, nejlepší cestou je výměna zkušeností s dalšími asistenty pedagoga. To rozhodně neplatí pouze na začátku kariéry, ale i při přechodu na novou školu nebo kontaktu s novým učitelem či žákem. Spolupráce je obecně ideálním způsobem pro další profesní rozvoj.

Spolupráce mezi asistenty pedagoga je klíčová pro jejich profesní rozvoj i začlenění do kolektivu. Ideální situace nastává, pokud na jedné škole pracuje více asistentů, kteří mají možnost osobní komunikace, předávání zkušeností a rad. V tabulce níže uvádíme osvědčené formy spolupráce:

Osvědčené formy vzájemné spolupráce asistentů pedagoga

Vytvoření tzv. metodického sdružení asistentů pedagoga a stanovení pravidelného času na společné setkávání (většinou asistenti doporučují 1 × měsíčně 1–2 hodiny)

Společné sdílení potřeb, povinností, úkolů asistentů pedagoga

Návštěvy v hodinách, kde mohou pozorovat spolupráci učitele s asistentem pedagoga

Po návštěvě v hodinách podávání zpětné vazby – popisným jazykem

Na vyžádání předávání osvědčených rad a zkušeností

Přinášíme také zápisky a výpovědi asistentek pedagoga, které pojednávají o tom, jak vše funguje v praxi:

- *V současnosti asistuji žákovi se specifickou poruchou učení. Protože mám pedagogické vzdělání a vlastní děti ve věku svěřeného žáka, podařilo se mi najít cestu ke vzájemné, oboustranně obohacující spolupráci. Budování „pracovního“ vztahu a funkční spolupráce vyžaduje poměrně dlouhý čas, úsilí, důvěru a značnou míru citu (intuice). Protože vidím výrazný posun v kvalitě práce a přístupu žáka k učení, ráda bych v tomto roce zlepšila své odborné znalosti v této oblasti, tak abych lépe chápala situaci žáka se specifickými poruchami učení a dokázala mu co nejefektivněji pomoci. Uvědomuji si, že k tomu bych potřebovala aktivní sdílení zkušeností s výukou a integrací žáků se specifickými poruchami učení s ostatními asistentkami pedagoga na škole, náslechy v hodinách ostatních asistentek, srovnání jejich metod práce s mými, následné sdílení (uvolnění z vlastní hodiny na hodinu kolegyně), případnou náhradu za mne u žáka.*
- *V měsíci listopadu jsme naplňovali úkol zadaný na říjnovém setkání, a to vzájemné návštěvy asistentek pedagoga ve vyučovacích hodinách. Cílem bylo pozorovat formy asistence, komunikaci asistenta s pedagogem, jednotlivými žáky a nacházet inspiraci. To vše jsme si zaznamenávali a v měsíci prosinci proběhne sdílení na dalším společném setkání.*
- *Vytvořili jsme společný funkční systém účinných metod a postupů, jak pracovat s žáky se sociálním znevýhodněním, který je v písemné podobě každému asistentovi pedagoga k dispozici na společném úložišti.*
- *Na lednové schůzce asistentů jsme probírali téma „Jak upevnit postavení žáků ze sociálně znevýhodněného prostředí ve třídě a jak citlivě a účinně oceňovat jejich práci“. Shodli jsme se na tom, že se jim pokusíme poskytovat zpětnou vazbu tak, aby se nestali závislými jen na našem názoru, ale dokázali si vážit sama sebe a věřili ve své schopnosti. Domluvili jsme si, že absolvujeme seminář na podávání zpětné vazby.*
- *Na setkání všech asistentek pedagoga byl prostor pro sdílení zkušeností s asistencí a tvorbou záznamů z činnosti. Dále došlo k vytvoření seznamu kritérií hodnocení vlastní činnosti, který by mohl být podkladem pro „Sebehodnotící formulář asistentek“ zasílaný vedením školy každé čtvrtletí. Tvorbou tohoto seznamu kritérií se asistentky zapojily do diskuse nad možnou inovací sebehodnotícího nástroje. Asistentky jsou v této činnosti podporovány vedením školy.*
- *Formy spolupráce mezi asistenty pedagoga je nutné v rámci školy systémově nastavit. V ideálním případě se mohou všichni pedagogičtí pracovníci kontaktovat a vyzvat ke spolupráci, sdílení, požádat o pomoc, konzultaci či hospitaci. Asistenti pedagoga cíleně pracují na sobě, svých dovednostech, znalostech i postojích. Zvyšují svou odbornost školeními, semináři, konzultacemi, spoluprací s ostatními. Přemýšlejí o svém rozvoji a myslí při tom na děti, které vzdělávají. O problémech, ale nejen o nich, diskutují, společně sdílejí, konzultují, pomáhají si.*

ZDROJE

[1] KARGEROVÁ, J., STARÁ, J. (2015). *Metodika práce asistenta pedagoga při aplikaci podpůrných opatření u žáků z důvodu sociálního znevýhodnění: druhý stupeň ZŠ*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, s. 21–34.

21. PODCAST 7. díl: Co by dobrému asistentovi pedagoga nemělo chybět?

S lektorem Nové školy a učitelem z Pedagogické fakulty Zbyňkem Němcem o tom, jak je důležité umět vybrat toho správného asistenta pedagoga a kde takového člověka hledat. Speciální pedagog a bývalý asistent pedagoga Zbyněk Němec dnes jako lektor školí budoucí asistenty a jejich spolupracující učitele. V rámci organizace Nová škola a jejího dceřiného webu asistentpedagoga.cz udílí cenné rady ohledně toho, kdo a jak se může stát asistentem pedagoga.

 [Přehrát video](#)

Počet asistentů pedagoga ve třídách českých škol se za posledních 7 let více než ztrojnásobil a toto číslo bude bezpochyby nadále růst. Mnoho ředitelů škol proto hledá nové asistenty a mnohdy tápe v tom, kde takové pedagogické pracovníky hledat a jakými kritérii se při výběru řídit.

PhDr. Zbyněk Němec, Ph.D., je speciální pedagog a vyučující na Pedagogické fakultě Karlovy Univerzity. Sám před lety začínal právě jako asistent pedagoga, posléze se této problematice věnoval jako pracovník Speciálně pedagogického centra a také v rámci výzkumu na Pedagogické fakultě UK. Své bohaté zkušenosti zúročil v mnoha publikacích zaměřených na práci asistentů i jako lektor kurzů organizace Nová škola, o.p.s.

Tip:

Nová škola, o.p.s., nabízí kromě webového portálu asistentpedagoga.cz, kde se mohou jak sami asistenti, tak spolupracující učitelé a ředitelé škol dozvědět víc o práci asistentů pedagoga i kritériích, která by měli tito pedagogičtí pracovníci splňovat, i kvalifikační kurzy pro ty asistenty, kteří zatím nemají potřebné vzdělání.

Více na webových stránkách společnosti nebo Petra Chmelařová,
petra.chmelarova@novaskolaops.cz, tel.: 775 515 350

Zájemci si mohou vybrat také z celé řady dalších seminářů, zaměřených mj. na zavedení pozice asistenta pedagoga na školách, inkluzivní školu, spolupráci učitele a asistenta pedagoga, redukci bariér a podporu vzdělávání v sociálně znevýhodněných rodinách, v nabídce jsou také kazuistické zkušenostní semináře či například kurzy zaměřené na podporu čtenářství.

Více Veronika Zelinková, veronika.zelinkova@novaskolaops.cz, tel.: 774 580 591

Jakékoliv dotazy k tématu můžete zasílat do [poradny portálu asistentpedagoga.cz](https://poradny.portalu.asistentpedagoga.cz).

Doporučená literatura:

HÁJKOVÁ, V. A KOL. (2018). *Asistent pedagoga. Profese utvářená v dialogu*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta.

NĚMEC, Z. (2014). *Asistence ve vzdělávání žáků se sociálním znevýhodněním*. Praha: Nová škola.

NĚMEC, Z., ŠIMÁČKOVÁ-LAURENČÍKOVÁ, K., HÁJKOVÁ, V. (2014). *Asistent pedagoga v inkluzivní škole*. Praha, Pedagogická fakulta UK.

NĚMEC, Z., MARTINOVSKÁ, P. (2018) *Asistent pedagoga v mateřské škole*. Praha: Raabe.

TEPLÁ, M., NĚMEC, Z. A FELCMANOVÁ, L. (2019). *Asistent pedagoga*. Praha: Verlag Dashöfer.

Další informace:

Zákon o pedagogických pracovnících a příslušné vyhlášky k zákonu o pedagogických pracovnících č. 563/2004 Sb. [Zákon o pedagogických pracovnících, MŠMT ČR \(msmt.cz\)](https://www.msmt.cz/zakony/zakon-o-pedagogickych-pracovnicich)

22. PODCAST 9. díl: Nejčastější chyby ve spolupráci asistenta pedagoga a učitele

S lektorem Nové školy a učitelem z Pedagogické fakulty UK Zbyňkem Němcem o spolupráci mezi asistentem pedagoga a učitelem a chybách, jichž by se měly obě strany v ideálním případě vyvarovat. Speciální pedagog Zbyněk Němec a někdejší asistent pedagoga dnes na Pedagogické fakultě UK připravuje budoucí učitele a v rámci specializovaných kurzů Nové školy také zájemce o práci asistenta pedagoga. V čem podle něj asistenti pedagoga, učitelé a také ředitelé nejčastěji chybují?

 [Přehrát video](#)

V mateřských, základních i středních školách se v posledních letech výrazně zvýšil počet asistentů pedagoga a tento pozitivní trend nadále pokračuje. V řadě případů však ředitelé a ani samotní učitelé netuší, jak asistenty správně zapojovat do výuky i celkové činnosti školy. Asistent navíc mnohdy nemá dostatečné vzdělání a zpočátku ani potřebné zkušenosti na to, aby si své kompetence dokázal sám vymezit. V důsledku toho pak chybují jak asistenti pedagoga, tak „jejich“ učitelé a kolikrát i sami ředitelé škol. Chyby bývají různé povahy, od přílišné horlivosti ze strany asistenta pedagoga, kdy dělá práci za žáka a brání tak jeho rozvoji, přes nevyjasnění kompetencí asistenta pedagoga ve třídě, nedostatečné metodické vedení ze strany učitele až po přeceňování role asistenta pedagoga ve vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

Asistent pedagoga je ve třídě v první řadě proto, aby pomáhal učiteli s jednoduššími úkoly a ten se mohl věnovat složitější pedagogické práci. Je vždy na učiteli, aby se s asistentem pedagoga dopředu domluvil, zadal mu konkrétní práci a rozdělil si s ním úkoly. Konfliktním situacím, k nimž může mezi asistentem a učitelem docházet, se dá předcházet lepší informovaností a proškolením jak asistentů pedagoga, tak samotných učitelů. Klíčovou roli zde sehrávají ředitelé škol, kteří by se neměli bát posílat nové asistenty pedagoga na specializační kurzy (ideálně tandemového typu asistent – učitel). Investice do takových kurzů a školení se jim vždy stonásobně vrátí – minimálně v podobě dobře „šlapajícího“ týmu učitel – asistent pedagoga.

PhDr. Zbyněk Němec, Ph.D. je speciální pedagog. Vyučuje na Pedagogické fakultě Karlovy Univerzity. Sám před lety působil jako asistent pedagoga, posléze se této problematice věnoval jako pracovník speciálně pedagogického centra, lektor kurzů organizace [Nová škola, o.p.s.](#), a také v rámci výzkumu na Pedagogické fakultě UK. Své bohaté zkušenosti zúročil v mnoha publikacích zaměřených na práci asistentů. S kolegy z Nové školy o.p.s. provozuje webové stránky www.asistentpedagoga.cz.

Tip 1:

Asistent pedagoga není druhý vyučující! Zároveň to ale není ani osobní asistent dítěte, jak se mnozí rodiče mylně domnívají. Další informace o kompetencích asistentů pedagoga lze mj. nalézt také ve Vyhlášce o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných č. 27/2016 Sb.

Tip 2:

10 % úvazku učitele (ale i asistenta pedagoga) spadá na tzv. „nepřímou pedagogickou činnost“. Tuto část pracovní doby by neměli asistenti pedagoga trávit jen dozorem na chodbách, ale přípravou spolu se „svým“ učitelem, ať již v podobě několikaminutové konzultace před danou hodinou, či delší přípravy po vyučování.

Konzultace s vyučujícími jsou zcela zásadní na druhém stupni, kde se učitelé ve třídě střídají a nespolupracují s příslušným asistentem pedagoga tak často a tak intenzivně, jako tomu je na prvním stupni. Komunikací a jasným vymezením kompetencí se dá předejít např. přílišné horlivosti ze strany asistenta pedagoga či naopak přecenění jeho role ve třídě ze strany příslušného učitele.

Doporučená literatura:

HÁJKOVÁ, V. A KOL. (2018). *Asistent pedagoga. Profese utvářená v dialogu*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta.

NĚMEC, Z. (2014). *Asistence ve vzdělávání žáků se sociálním znevýhodněním*. Praha: Nová škola.

NĚMEC, Z., ŠIMÁČKOVÁ – LAURENČÍKOVÁ, K., HÁJKOVÁ, V. (2014). *Asistent pedagoga v inkluzivní škole*. Praha, Pedagogická fakulta UK.

TEPLÁ, M., NĚMEC, Z., FELCMANOVÁ, L. (2019). *Asistent pedagoga*. Praha: Verlag Dashöfer.

23. Asistent pedagoga v mateřské škole - dobrá praxe MŠ Líbeznice

V mateřské škole v Líbeznicích sestavuje učitel s asistentem pedagoga (AP) týdenní plán pro všechny děti, tedy i děti se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP). Nahlédněte do jejich inspirujícího prostředí.

MŠ Líbeznice / FOTO: Archiv Martiny Podlipné

Počet asistentů pedagoga na českých školách v posledních letech rychle roste. Ne každá škola ale umí s asistenty zacházet a plně využít jejich potenciál. To platí i pro mateřské školy. Některé se teprve učí, jak k nim správně přistupovat, jak s nimi co nejefektivněji spolupracovat.

„Asistentka by měla být samostatná, milá, vstřícná, respektovat pozici učitele ve třídě a mít chuť se vzdělávat,” vyjmenovává zástupkyně ředitelky v Mateřské škole Líbeznice Štěpánka Oliveriusová vítané vlastnosti asistentky. Sama s jednou ve třídě spolupracuje a jejich vztah je založený na důvěře a vzájemném respektu. *„Na všem se společně domlouváme,”* říká Štěpánka.

Mateřskou školu v Líbeznicích navštěvuje 128 dětí, které jsou rozdělené do pěti tříd. Z toho jsou tři děti s poruchami autistického spektra, jedno dítě s vývojovou dysfázií a jedno dítě, u kterého se kombinuje autismus s dysfázií. Dalším sedmnácti dětem jsou poskytována podpůrná opatření. V

mateřské škole v současné době pracuje pět asistentů pedagoga, v každé třídě jeden.

Štěpánka vypracovává podle vlastní představy a na základě školního vzdělávacího programu (ŠVP) týdenní plán. S asistentkou ho procházejí, rozdělují si práci a domlouvají se na tom, jak by třída měla fungovat a jak k tomu dospět. Cílem je, aby se všechny děti zapojily do všech aktivit. Musí proto přemýšlet, jak aktivity přizpůsobit i dětem se speciálními vzdělávacími potřebami – třeba volbou jiné vyhovující techniky. Asistent má možnost plán komentovat, připomínkovat a vnášet do něj své podněty.

Pro zástupkyni ředitelky je důležité, že se na svou asistentku může spolehnout. Asistentka zas oceňuje, že s ní učitelky jednají jako s partnerem a její práci považují za důležitou. To není všude samozřejmostí. Ředitelka Mateřské školy Líbeznice Martina Podlipná působí také jako lektorka kurzů pro asistenty pedagoga a zná tak i praxi z jiných škol.

Respekt k asistentovi pedagoga

Pro asistenty pedagoga je stěžejní jejich přijetí v pedagogickém kolektivu. Někde je přehlížejí a chovají se k nim jako k podružným pracovníkům, a to i přesto, že ve třídě mohou zastat velmi cennou práci. „*Vztah mezi učitelem a asistentem pedagoga je podobný jako vztah lékaře a zdravotní sestry,*“ říká ředitelka Podlipná. Náplň práce asistenta pedagoga totiž úzce souvisí právě se spoluprací s učitelem – jedná se o primárně o asistenta pedagoga, nikoliv asistenta dítěte.

Dobré přijetí a prokázání respektu je to nejmenší, co školy mohou asistentům pedagoga poskytnout. Jejich finanční ocenění je často špatné, navíc bývají zaměstnaní na zkrácený úvazek a mají smlouvu jen na dobu určitou. Jejich pracovní pozice (a tedy i výše úvazku) se totiž váže k určitému dítěti na základě doporučení školského poradenského zařízení. Školy a děti je ale potřebují, pokud má být inkluze ve školách úspěšná.

Ředitel by měl jít příkladem a asistenta pedagoga všem představit. Nemůže se pak stát, že se ho jiná učitelka snaží vyprovodit z prostor školy nebo školky, kde nikdo nepovolaný nemá co dělat.

Dělbá práce s asistentem pedagoga

Asistent pedagoga by se měl s učitelem předem domluvit na rozdělení práce. Záleží na obtížích dítěte a do jaké míry se mu asistent musí individuálně věnovat. Rozdělení práce se odvíjí také od jeho schopností a odbornosti. Dobrý asistent pedagoga může být učiteli velkou oporou a ten by jeho práci měl ocenit a dát mu k ní patřičný prostor. Bohužel je praxe v některých školkách a školách velmi frustrující, kdy asistent pravidelně pracuje s dítětem na chodbě. Odstrkování mimo třídu je nevhodné jak pro dítě, tak pro asistenta a dá se předpokládat, že si takové chování osvojí i spolužáci.

Učitel by měl mít k asistentovi pedagoga důvěru a nekoukat mu příliš pod ruce. Práce by měla být rozdělena tak, aby ji zvládl i bez neustálého dohledu.

V Líbeznicích se individuální práce s dětmi, ať už ji vede asistent pedagoga, nebo učitel, koná většinou v relaxačním koutku, který má každá třída. Je stranou hlavního dění a je příjemně zařízený sedacími vaky a polštáři. Primární účel těchto koutků je poskytnout dětem, které si potřebují odpočinout od ruchu ve třídě, trochu klidu. Velmi je oceňují například děti s poruchami autistického spektra, oblíbené jsou ale i u ostatních.

Vyjasnění a rozdělení kompetencí asistenta pedagoga

Respekt musí být obousměrný a asistent pedagoga by měl vědět, co má dělat a co naopak do jeho kompetencí nespadá. Pravidla a rozdělení kompetencí mezi učitele a asistenta musí vedení předem určit a komunikovat, aby nedocházelo k nedorozumění a zbytečným rozepřím. Praxe v Mateřské škole Líbeznice je taková, že metodické vedení patří učiteli, v jehož kompetenci je i sestavení plánu aktivit na jednotlivé dny. Asistent pedagoga proto nesmí sám konzultovat vzdělávací potřeby dětí s rodiči, vždy jen za přítomnosti učitele.

Asistent zas vede všem dětem se speciálními vzdělávacími potřebami ve třídě notýsek, kam jim zapisuje důležité události dne, jejich pocity, chování, úspěchy i nezdary a individuální aktivity. Nechybí ani pochvala. Sešit dostávají jednou týdně rodiče k nahlédnutí domů. (Ukázku zápisu najdete v příloze 1 pod textem.)

Rodiče můžou využít konzultačních hodin, které pro ně mají vyhrazené učitelky, asistenti se neúčastní. V případě potřeby si k sobě během konzultace učitelky zvou paní ředitelku.

Fotogalerie: MŠ Líbeznice | FOTO: Archiv Martiny Podlipné

Spolupráce asistenta pedagoga s dětmi

Děti jsou vnímavé a snadno poznají, když si učitel svého asistenta neváží nebo jsou mezi nimi rozbroje. To pak může narušit chod celé třídy a nepomůže to ani dítěti, které ho potřebuje. „*Když to nějaké dvojici dobře funguje, tak je nerozděluji a nechávám je dlouhodobě pracovat společně,*“ popisuje ředitelka Martina Podlipná svou praxi.

V Mateřské škole Líbeznice dbají na to, aby děti nerozlišovaly mezi učitelkou a jejím asistentem a respektovaly je stejně. „*Pracujeme jako tým,*“ pochvaluje si Oliveriusová. „*Bez své asistentky bych se ve třídě jen těžko mohla tolik individuálně věnovat dětem, které to potřebují.*“

Jak poznat dobrého asistenta pedagoga?

„*Pokud najdete dobrou asistentku, je třeba si ji hýčkat, špatné se rychle zbavte,*“ říká ředitelka.

Sama ve své školce přestala dělat přijímací pohovory v kanceláři a uchazečky o práci hodí rovnou do vody. „*Hodina ve třídě s dětmi a paní učitelkou, která by měla s asistentem pedagoga následně pracovat, je nejlepší způsob, jak vybrat správného kandidáta,*“ říká Podlipná. Učitelka si pak sama řekne, jestli s uchazečem může pracovat. Aby to mezi učitelkou a asistentem pedagoga fungovalo, musejí si lidsky rozumět. A během zkušební hodiny o sobě kandidát vědomky i nevědomky mnoho prozradí – svůj přístup k práci, do jaké míry je samostatný, iniciativní a jak ho vnímají děti. „*Děti jsou velmi empatické. Buď za ním jdou, nebo ho ignorují. To nám hodně napoví,*“ říká Podlipná.

Pravidelné porady

Asistenti pedagoga se v MŠ Líbeznice účastní běžných pedagogických a provozních porad. Vedle toho se jednou za dva týdny sejdou v užším kruhu asistentek a paní ředitelky, která zároveň ve školce zastává roli speciálního pedagoga. Společně probírají své zkušenosti s podpůrnými opatřeními, sdílí své nápady. Věnují se takto všem dětem, takže všechny asistentky mají přehled o

dětech ve všech třídách. Vedle různých výhod sdílení je to také dobré pro případný zástup v jiné třídě.

Vzdělávání asistentů pedagoga

Předpokladem dobrého asistenta je ochota se dál vzdělávat. Kurz pro asistenta pedagoga v praxi nestačí. Děti jsou různé a asistenti se setkávají s různými poruchami, se kterými by měli umět pracovat. Ředitelé je často podporují ve vzdělávání, které jim pomůže v práci s konkrétním dítětem ve třídě.

V Mateřské škole Líbeznice všichni (učitelé i asistenti pedagoga) absolvují víkendový kurz pedagogické diagnostiky, který považují za základ. Asistenti si tím rozšiřují spektrum znalostí, i když diagnostika zůstává v kompetenci učitelů. Další školení se účastní vybrané pedagožky, které pak na pravidelných poradách předávají nové poznatky svým kolegyním.

Součástí vzdělávání jsou také pravidelná setkání s ostatními kolegyněmi a paní ředitelkou, kde vzájemně sdílí dobrou praxi a společně hledají řešení nastalých problémů s dětmi v jednotlivých třídách.

Tip:

Další ukázky práce a přístupu paní ředitelky k dětem se speciálními vzdělávacími potřebami najdete v článku [Jak přistupovat k dětem se speciálními vzdělávacími potřebami \(SVP\) - dobrá praxe z Mateřské školy Líbeznice](#).

Ke stažení:

Příloha 1: [Ukázka denního zápisu asistenta pedagoga v zápisníku žáka se speciálními vzdělávacími potřebami](#)

24. Evidence dokumentů o žákovi - praktické tipy pro asistenta pedagoga I.

Sdílení podstatných informací mezi pedagogy je ve vzdělávání všech žáků, a zejména pak žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, nezbytností. Včasné předávání všech potřebných informací působí i preventivně a pomáhá předcházet obtížím ve vzdělávání a výchově žáka. Zjistěte, čeho může asistent pedagoga dosáhnout efektivní evidencí dokumentů o žácích se speciálními vzdělávacími potřebami.

Obr. 1 - Šanon pro evidenci podkladů pro žáky. Zdroj: APIV B

Proč by měl asistent pedagoga vést evidenci dokumentů?

Evidence dokumentů, kterou spravuje asistent pedagoga na 1. nebo 2. stupni základní školy, představuje sdílený materiál, který je ve škole k dispozici dalším pedagogickým pracovníkům. Díky přehledným a krátkým poznámkám **ode všech všem** se každý pedagog jednoduše a rychle seznámí s podstatnými informacemi o žákovi a v návaznosti na ně s ním dále pracuje.

Vedení evidence přináší následující výhody:

- **Propojení** podstatných informací o žákovi, a to od více pedagogů, na jednom místě.
- **Transparentnost** - informace jsou veřejné a zapsané v aktuálním čase, snižuje se riziko zkreslení informací.
- **Objektivnost** - více zapojených pedagogů přináší širší kontext a více úhlů pohledu na žáka i na konkrétní situace.
- **Průběžné sledování** pokroků žáka.
- **Prevence možných problémů** - informace jsou zapsané v aktuálním čase a dostupné okamžitě všem pedagogům, prodleva mezi vznikem problému a jeho řešením je minimální.
- **Možnost sdílení a konzultace řešení problémů žáka** s ostatními pedagogickými pracovníky předchází pocitu nejistoty a osamělosti asistenta pedagoga.
- **Koncentrace na pozitivní skutečnosti,** cíle a pokroky **zvyšuje motivaci asistenta** - zejména když je práce s žákem pro něj v daný čas psychicky náročná a vypadá bezvýchodně, v průběhu zápisů si připomene, co už zvládl, a přehledně vidí pokrok.
- **Snadné předávání informací o žákovi** - při předávání žáka jinému asistentovi (z důvodu nemoci, ukončení pracovního poměru apod.) nebo při třídní schůzce.

Čeho asistent pedagoga vedením evidence dosáhne?

Prevence

- Prevence nedorozumění a „komunikačních šumů“ v komunikaci s žákem, rodiči, asistenty pedagoga, učiteli a dalšími pedagogickými pracovníky ve škole.
- Předcházení situacím, které mohou nastat v důsledku akumulace neřešených problémů u žáka.
- Včasné informování zákonných zástupců a všech pedagogických pracovníků, kteří pracují se žákem, o možných obtížích.

Motivace a týmová spolupráce

- Průběžné sledování a vyhodnocování pokroků žáka působí motivačně na samotného žáka i na pedagogické pracovníky.
- Posílení týmové spolupráce a podpory ohledně žáka se speciálními vzdělávacími potřebami.

Pro kolik žáků a kdy může asistent pedagoga evidenci vést?

- Evidenci může asistent pedagoga vést o jednotlivých žácích nebo o skupině žáků.
- Vedení evidence je vhodné pro 1. i 2. stupeň základní školy.

- Zápis je podle potřeby libovolně dlouhý, může být vytvořen během vyučování i po něm. Záleží na vytíženosti a preferencích asistenta pedagoga.

Jakou formu může asistent pedagoga zvolit?

V papírové podobě se může jednat o desky nebo šanon, další vhodnou formu představuje sdílený dokument v elektronickém úložišti.

- Sdílený dokument v elektronické podobě
- Záznamový blok, deník, sešit apod.
- Desky/šanon (viz obr. 1 a obr. 2)
- Informační formulář (více o něm v článku [Efektivní komunikace asistenta pedagoga s žákem se speciálními vzdělávacími potřebami](#))

Obr. 2. Šanon pro evidenci podkladů o žákovi. Štítky s názvy jednotlivých předmětů. Zdroj: APIV-B

Rady a tipy pro asistenta pedagoga

- Aktivitu by mělo nejprve podpořit vedení školy. Mělo by asistenta odpovědností za danou agendu pověřit a upřesnit pravidla. Metodicky může asistenta pedagoga vést školní koordinátor inkluze, výchovný poradce anebo zástupce ředitele.
- Následně je vhodná diskuse s třídním učitelem, rodiči žáka a ostatními pedagogickými pracovníky, kteří se žákem pracují – asistent pedagoga má mj. příležitost vysvětlit, proč je evidence žákovi a pedagogickým pracovníkům prospěšná.
- Je nutné zabránit úniku citlivých dat z evidence. Je třeba připomenout všem pedagogickým pracovníkům povinnost mlčenlivosti a nevynášení informací mimo okruh pracovníků, kteří se přímo žákovi věnují.
- Bezpečné uložení evidence v papírové podobě má na starost asistent pedagoga. V případě, že by nebyl přítomen, evidence zůstane zamčená ve třídě.
- Škola může s evidencí i nadále pracovat, například využít některé informace při přechodu žáka ze základní na střední školu, takový krok je nicméně možný jen se souhlasem zákonných zástupců. Ze strany školy se může jednat například o výpis anebo shrnutí informací z celé evidence nebo z některé části evidence, který škola zákonnému zástupci poskytne. Případně se může jednat i o některé dokumenty v evidenci. Zde hodně záleží na míře důvěrnosti dokumentů. Je možné poskytnout například fotokopii (anebo i originál) napsaného a opraveného diktátu žáka v 9. třídě, projektové práce a výkresy žáka apod. Alternativním řešením je skartace evidence po ukončení školní docházky žáka.
- Na postupu vkládání dokumentů a zaznamenávání informací do evidence se asistent pedagoga s ostatními pedagogy domluví. Případně může zápisy pořizovat výhradně on. Obsahem mají být krátká sdělení o žákovi s cílem zaznamenávání informací vedoucích k podpoře žáka při vzdělávání, ne jeho neúspěchů. Nejedná se o každodenní souhrn, ale o zaznamenání těch nejdůležitějších informací pro ostatní pedagogy. Zakládají se podstatné informace z vyučovacích hodin, z hodin pedagogické intervence (příprava na výuku) anebo z hodin speciálně pedagogické intervence (např. individuální práce se školním speciálním pedagogem, logopedem), dále z doučování apod.
- Při individuální práci poradenského nebo jiného pedagoga se žákem musí být předem stanoveno, o jakých typech sdělení bude asistenta pedagoga informovat a jaká sdělení bude následně asistent evidovat.
- Zákonní zástupci žáka by měli být o evidenci informováni a měli by mít možnost do evidence

kdykoliv nahlédnout – například při tzv. „triádách“ – pravidelných individuálních třídních schůzkách s pedagogem a asistentem pedagoga.

Čím si asistent pedagoga zajistí úspěch?

- **Stručnost** – je potřeba pro ostatní vybírat jen podstatné informace, nepořizovat záznamy za každou cenu.
- **Týmová spolupráce** – ideální je, když jsou všichni pedagogové ochotní předávat ostatním informace a podílet se na řešení aktuálně vzniklých potíží u žáka.
- **Je důležité pracovat s evidencí přiměřeně dané situaci** – zvážit její prospěšnost a vyhnout se tak zbytečné práci navíc.

Jaká jsou rizika evidence pro asistenta pedagoga?

- **Osobní údaje a důvěrné informace** – evidence nesmí obsahovat důvěrné informace, které rodiče na začátku určí jako nevhodné ke sdílení (může se jednat například o některé informace o rodinném zázemí apod.). Je potřeba ale nicméně doplnit, že dle § 22 školského zákona (v platném znění) zákonní zástupci dětí a nezletilých žáků jsou povinni informovat školu a školské zařízení o změně zdravotní způsobilosti, zdravotních obtížích nebo jiných závažných skutečnostech, které by mohly mít vliv na průběh vzdělávání. Dále je potřeba vzít v potaz i [Obecné nařízení o ochraně osobních údajů](#) (angl. General Data Protection Regulation neboli GDPR). Evidence slouží výhradně ke spolupráci asistenta pedagoga s ostatními pedagogy, neslouží k nahlédnutí žákovi.
- **Přisuzování jiných rolí** – evidence neslouží jako náhrada konzultačních hodin pedagogů ani neřeší závažné problémy, které spadají do kompetencí poradenských nebo jiných pracovníků školy.

- **Bezpečnost informací** – dokument musí zůstat uzamčený, pokud není asistent pedagoga přítomen. Je nutné zabránit úniku citlivých informací.

Praktické příklady zápisů v evidenci si můžete přečíst v [našem navazujícím článku](#).

25. Evidence dokumentů o žákovi - praktické tipy pro asistenta pedagoga II.

Sdílená evidence dokumentů o žákovi se speciálními vzdělávacími potřebami má své výhody. Inspirujte se konkrétními tipy a praktickými ukázkami záznamů asistenta pedagoga a dalších pedagogických pracovníků.

Obr. 1. Šanon se jménem žáka. Zdroj: APIV B

V [první části](#) naší dvojice článků jsme vám nastínili výhody a přínosy sdílené evidence dokumentů o žákovi se speciálními vzdělávacími potřebami. Teď přinášíme tipy a ukázky z praxe nejen pro asistenta pedagoga.

Obsah evidence dokumentů

Zápisky	• Z doučování • Ze sezení se školním speciálním pedagogem / školním logopedem • Z třídních schůzek • Z konzultace asistenta pedagoga a třídního učitele • Od učitele z vyučování za přítomnosti asistenta pedagoga • Od učitele z vyučování za nepřítomnosti asistenta pedagoga
Podklady k vyučování	• Doporučené materiály od učitelů konkrétních předmětů • Vstupní přehled žakových znalostí z předmětů • Přípravy asistenta pedagoga na vyučování, vlastní materiály (další inspirace v článku Řešení nefunkční komunikace mezi asistentem pedagoga a žákem) • Volnočasové a zájmové aktivity pro žáka (křížovky, čtení, sudoku) • Přehled dosažených výsledků žáka v jednotlivých předmětech • Výpisky z individuálního vzdělávacího plánu
Informační formulář	• Inspirace na obr. 2. a také v článku Efektivní komunikace asistenta pedagoga s žákem se speciálními vzdělávacími potřebami
Informace o sociálních dovednostech žáka	• Vstupní a průběžný přehled žakových sociálních dovedností • Žakovy oblíbené a neoblíbené činnosti • Informace od rodičů • Jednostránkový osobnostní profil (inspirace v článku Rychlý profil žáka se speciálními vzdělávacími potřebami)

PŘÍKLAD VYPLNĚNÍ IF

	JAN NOVAČEK	ŠKOLA	DOMOV
16.9.	7:45- -12:40	PRACOVNÍ SEŠIT ČJ - str. 18 - dokončit → nestihl	Vlastní práce se začne 2 víkendy → Muže být uvolněný
	12:40 -15:00	HRAČ SI V KLIDU S DĚTMI PEXESO 😊	
17.9.	7:45- -12:40	DNEŠ SE POPRVE PŘIPOJIL V HV- - ZPÍVAL	Zlila navštívil zubáře
	12:40 -15:00	VÝDEK NEJEDL OBĚD (SLADKÝ NECHTEL)	
18.9.	7:45- -13:35	VŠE OK DŮM	Zubari OK, bez problémů.
	13:35 -15:00	NEPOHODL SE S DĚTMI PŘI STAV. LEGA 😊	
19.9.	7:45- -12:40	V HODINĚ TV NECHTEL CHĚT	/
	12:40 -15:00	POBYT NA HRÁŠTÍ - OK	
20.9.	7:45- -12:40	ZPATNÝ ÚCHOP TUŽKY - DOPORUČUJI POUŽÍVAT NAŠADKU	Náhradní zapískáme.
	13:00- -13:40	KROUŽEK FLORBAL - NEZAPOVIL SE, PŘY HO TO NEBAVÍ	→ Promluvíme s ním

Ďěkují za info
Nováček

Obr.2. Informační formulář coby prevence vzniku obtíží u žáka. Zdroj: APIV B

Příklady obsahu evidence dokumentů

1) Záznamy z doučování: zpětná vazba od doučujícího pro učitele a asistenta pedagoga

Příklad 1

Zápis doučujícího: „Dnes procvičování dělení se zbytkem, princip pochopil, dostal 5 příkladů k domácímu procvičení.“

Přínos zápisu: Na základě zápisu učitel i asistent pedagoga následující den vědí, že žák látku pochopil, a nemusí se mu individuálně věnovat.

2) Záznamy z individuálního sezení: zpětná vazba od školního logopeda anebo speciálního pedagoga pro učitele a asistenta pedagoga

Příklad 2

Zápis z pedagogické intervence žáka se speciálním pedagogem, kdy žák má potíže s pojmenováním a zvládáním svých emocí: „Problémy přetrvávají, nově pracujeme s emotikony. Na postupu používání se domluvíme na osobní schůzce – stavte se u mě, prosím, předám připravené materiály a vysvětlím způsob používání.“

Přínos zápisu: Asistent pedagoga má přehled o řešení problému a v nejbližším možném termínu se sejde se speciálním pedagogem. Také se může případně připravit na žáka hned poté, co přijde z hodiny se speciálním pedagogem a nadšeně vypráví, jak ho bavilo používání obrázků.

3) Záznamy konzultací asistenta pedagoga a třídního učitele

Příklad 3

Učitel během psaní v českém jazyce pověří asistenta pedagoga, aby provedl záznam do evidence.

„Žák má špatný úchop tužky.“

Přínos: Asistent pomáhá učiteli se záznamy do evidence. Dochází k úspoře času.

4) Podklady k vyučování

- Výpisky z individuálního vzdělávacího plánu
- Doporučené materiály od ostatních učitelů
- Přehled dosažených výsledků žáka v jednotlivých předmětech
- Příprava a poznámky asistenta pedagoga (inspirace v článku [Efektivní komunikace asistenta pedagoga s žákem se speciálními vzdělávacími potřebami](#) a [Řešení nefunkční komunikace mezi asistentem pedagoga a žákem](#))

Příklad 4

Asistent pedagoga si připraví výukové materiály na hodinu matematiky, při které žák počítá rychleji než ostatní.

Přínos: Předem připravené materiály má asistent pedagoga po ruce a využije je, jakmile má žák hotovo, nudí se a má tendence rušit ostatní.

5) Informace o sociálních dovednostech žáka

Evidovat tyto informace je užitečné zejména u žáků s potížemi s chováním, poruchami chování, poruchami autistického spektra, s potřebou podpory z důvodu odlišných kulturních a sociálních podmínek. Při zpětném nahlížení do evidence je možné vypořádat příčiny výkyvů.

Příklad 5

Zápis učitele ráno po rozhovoru s rodiči: „Žák přišel do školy velmi rozrušený kvůli přetrvávajícím neshodám v rodině.“

Přínos: Speciální pedagog je informován včas a může se na intervenční setkání s žákem připravit. Může změnit původně připravené činnosti a připravit aktivity, které žákovi pomohou se zpracováním emocí.

Příklad 6

Zápis asistenta pedagoga na začátku spolupráce s žákem „Žák odmítá spolupracovat při sezení v ranním kruhu, neodpovídá na otázky, pošťuchuje spolužáky sedící vedle něj.“

Přínos: Popis problému hned na úvod spolupráce a následné aktivní řešení s kolegy přispívá ke zlepšení chování žáka.

Pokud má asistent pedagoga v průběhu roku pochybnosti a má subjektivní pocit, že se chování žákanezlepšuje, může nahlédnout do úvodních zápisů a objektivněsi připomenout dosažené pokroky.

6) Záznamy ostatních učitelů

Když je asistent pedagoga nepřítomný například z důvodu nemoci, učitel vkládá informace do evidence sám.

7) Průběžné cíle asistenta pedagoga na další období

Je vhodné nepodceňovat jak nastavení průběžných cílů ve výuce a výchově, tak průběžné sledování pozitivních pokroků u žáka. Takové záznamy jsou motivující nejen pro samotného asistenta pedagoga, ale i pro další pedagogické pracovníky, kteří s evidencí pracují.

Asistent pedagoga si u všech kategorií, které si škola stanoví jako klíčové pro vzdělávání žáka (například komunikace s rodiči, individuální vzdělávací plán, předměty, výchova, družina, logopedie), může poznamenat průběžný (dílčí) cíl práce na určité období (tzn. na čem se pracuje), a také to, co už je v rámci tohoto cíle zvládnuto.

Příklad 7

Zápis asistenta pedagoga

Cíl: Žák s ADHD v první třídě po příchodu do družiny zůstane s ostatními spolužáky sedět v klidu a poslechne si četbu pohádky v délce cca 10 minut.

1. dílčí cíl: Žák vydrží v klidu 3 minuty. K vizualizaci času pomůžou žákovi například přesýpací hodiny nebo stopky. Po uplynutí této doby se může žák vzdálit v doprovodu asistenta pedagoga a dělat si v tichosti to, co ho baví, nebo na čem se s asistentem domluvili.

Další dílčí cíle: Po zvládnutí této doby asistent pedagoga postupně a citlivě čas přidává.

Přínos: Zápisy ukazují postupné zlepšování.

8) Průběžné poznámky z výuky

Když chce asistent pedagoga nově vzniklou situaci řešit bez přítomnosti dotčeného žáka nebo v krátkém čase mezi vyučovacími hodinami, udělá záznam a vrátí se k ní později.

Může se jednat například o jednoduchý informační formulář, který zpřehlední informace a dlouhodobě slouží také jako prevence vzniku problémů (viz článek [Efektivní komunikace asistenta pedagoga s žákem se speciálními vzdělávacími potřebami](#)).

26. Plán profesního rozvoje asistenta pedagoga

Aby byl asistent pedagoga nápomocný žákům se speciálními vzdělávacími potřebami, je dobré pro něj naplánovat profesní rozvoj na míru a podpořit ho v plnění stanovených cílů. Jak na to? (Ilustrační foto. | FOTO: Freepik)

Ilustrační foto / FOTO: Freepik

Zkušenosti škol, které myšlenku plánovaného profesního rozvoje učitelů i asistentů pedagoga (AP) přijaly v rámci každodenní praxe za svou, ukazují, že pro efektivní zapojení asistenta je jejich soustavné vzdělávání nezbytné. Jak podpořit asistenty pedagoga v jejich profesním rozvoji, aby dokázali vyhovět nárokům žáků se speciálními vzdělávacími potřebami?

Níže jsou uvedené odpovědi, které formulovali sami asistenti pedagoga na semináři určeném pro zjištění jejich vzdělávacích potřeb. Z výpovědí je zřejmé, že potřeby jsou velmi různorodé a reflektují jak úroveň dosavadního vzdělání, tak i zkušenosti se znevýhodněnými žáky. [\[1\]](#)

„Jakou podporu potřebuji pro svůj pedagogický profesní rozvoj?“

- účast na semináři nebo kurzu zaměřeném na potíže s učením žáka;
- účast na semináři pro osobnostní a sociální rozvoj;

- účast na semináři i s ostatními pedagogy ve škole – vzájemná podpora;
- možnost konzultací s učiteli, kteří vyučují mého žáka;
- čas na rozhovor s učiteli (příprava, plánování, reflexe);
- podpora školního psychologa;
- časový prostor pro sdílení s ostatními asistenty pedagoga;
- možnost předávat si zkušenosti s učiteli, asistenty, výchovným poradcem;
- informace, za kým zajít, když potřebuji radu;
- podpora u vedení školy – především v některých (konfliktních, podporujících) případech.

Asistenti pedagoga přicházejí do škol s různou úrovní vzdělání (základní, středoškolské, ale i vysokoškolské). Také jejich zkušenost s prací asistenta bývá různá. Poměrně velká skupina žadatelů o práci přichází bez předchozí zkušenosti s touto rolí. Vedle potřebného odpovídajícího vzdělání a znalostí jsou ale neméně důležité osobní vlastnosti, schopnosti a osobní postoje. Sami asistenti pedagoga nejčastěji zmiňují jako klíčové tyto předpoklady pro efektivní výkon práce: *ochota pomáhat, schopnost týmové spolupráce, chuť se dále vzdělávat, odborné znalosti a vzdělání, empatie, trpělivost, dobrý vztah k žákům, komunikativnost, důslednost a odpovědnost, spolehlivost, kreativita.*

Pro profesní rozvoj AP je důležité se vzdělávat a rozvíjet jak po stránce vědomostní a dovednostní, tak i v oblasti speciálních vzdělávacích potřeb žáků. Je ale vždy potřeba dosáhnout rovnováhy mezi vzděláním a osobnostními vlastnostmi.

„Asistent musí zvládnout vymezení hranic ve vztahu k učiteli, k žákovi, jeho spolužákům i rodičům. Musí umět najít správnou míru v těchto vztazích, nebýt příliš dominantní ani submisivní.“ [2]

Jedna z nejdůležitějších věcí v oblasti osobního rozvoje každého asistenta pedagoga je stanovení osobního cíle vzdělávání. K tomu dobře slouží **plán osobního pedagogického rozvoje**, a současně **metodické vedení** zkušeným pedagogickým pracovníkem školy (např. školním speciálním pedagogem, pedagogem určeným koordinací inkluze apod.). Spolupráce s ostatními asistenty, účast na **dalším vzdělávání pedagogických pracovníků**, a to na seminářích a sdíleních celého pedagogického sboru, nebo individuální vzdělávání v kurzech a seminářích podle vlastního výběru a potřeb i podpora školského poradenského zařízení (pedagogicko-psychologické poradny nebo speciálně pedagogického centra) už by pak měla být samozřejmostí.

1. Plán profesního rozvoje pro asistenta pedagoga

Při promýšlení plánu osobního pedagogického rozvoje musí každý pedagog respektovat možnosti a omezení školy a zvážit dopady na výsledky vzdělávání žáků. Současně se musí zamýšlet nad svými aktuálními znalostmi a dovednostmi a nad prostředky k dosažení stanoveného cíle, případně nad

finanční nákladností.

Důležitou součástí každého plánu je zamyšlení asistenta pedagoga i učitele, jak si může ověřit, že se splnění osobního cíle odrazí na rozvoji svěřeného žáka a jeho výkonech, případně chování.

Cíle musí stanovit vždy smysluplně, měřitelně, v souladu s vizí školy a také v realistických termínech. Fáze plánování přichází na začátku školního roku ve spolupráci s vedením školy. Společně konzultují formulace a náplně cílů, a i v průběhu roku mohou asistenti pedagoga využít podpory vedení při průběžném ověřování naplňování jednotlivých kroků.

Příklad

Níže uvedený plán osobního pedagogického rozvoje ukazuje, jak si asistent pedagoga ze Základní školy Kunratice stanovil na základě své konkrétní potřeby cíl z oblasti dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků a specifikoval ho na jeden konkrétní školní rok.

Asistent pedagoga 1.

Jak si v současnosti v dané oblasti vedu: Jakožto nová asistentka pedagoga se seznamuji s novými kolegy a žáky, sžívám se s fungováním třídy a objevuji nové formy a metody práce jak s žáky, tak s učiteli. Je to pro mě náročné, protože každý učitel je úplně jiný a je třeba se tomu přizpůsobit. Ale je to pro mě výzva a zatím se mi zdá, že naše vztahy se vyvíjejí dobrým směrem.

Formulace cíle na školní rok: Vytvořím s učiteli svěřeného žáka spolupracující vztah tak, aby mu byl prospěšný.

Jakou podporu potřebuji:

- Pravidelné konzultace s kolegy, kteří ve třídě vyučují.
- Možnost navštívit seminář zaměřený na asistenci pedagoga.
- Návštěva v hodinách jiných asistentů pedagoga.
- Záznam se zpětnou vazbou na mou práci od kolegů, učitelů nebo externího pozorovatele (např. pracovníka školského poradenského zařízení) a záznamy z tohoto rozhovoru.

Jak doložím, že jsem cíl splnil/a, a jak rozpoznám, že se splnění cíle odráží na výkonech žáka:

- Vztah s kolegy bude fungovat.
- Jako asistent pedagoga budu u žáka i ve výuce efektivně využívána.
- Ukázky příprav na hodinu zaznamenávají konkrétní podporu jak svěřenému žákovi, tak ostatním žákům ve třídě.
- Žáci se na mne s důvěrou obracejí s prosbou o pomoc.

Jak bych posléze mohl/a pokračovat ve svém pedagogickém rozvoji: V budoucnu bych mohla sdílet zkušenosti s dalšími asistenty pedagoga.

Asistent pedagoga 2.

Jak si v současnosti v dané oblasti vedu: V loňském školním roce jsem absolvovala školení a výcvik v poskytování zpětné vazby. Zpětnou vazbu prozatím svěřenému žákovi ani ostatním žákům ve třídě, kde asistuji, pravidelně neposkytuji. Nejsem si zatím příliš jistá.

Formulace cíle na školní rok: Jsem schopná v hodinách, kde asistuji, poskytnout žákům popisnou zpětnou vazbu na jejich práci.

Jakou podporu potřebuji:

- Zdokonalovat se ve schopnosti poskytovat popisnou zpětnou vazbu pod supervizí, případně ve spolupráci s asistenty pedagoga, kteří v loňském roce také prošli výcvikem.
- Absolvovat navazující kurz na poskytování zpětné vazby.

Jak doložím, že jsem cíl splnil/a, a jak rozpoznám, že se splnění cíle odráží na výkonech žáků:

- Doložím příklady tam, kde jsem poskytla zpětnou vazbu na práci žáka.
- Žák si uvědomuje, kde se dopouští ve své práci chyb, a s chybou dokáže pracovat.

Jak bych posléze mohl/a pokračovat ve svém pedagogickém rozvoji:

- V budoucnu bych mohla poskytovat popisnou zpětnou vazbu na vyžádání i ostatním učitelům nebo asistentům pedagoga.

2. Reflexe vlastního profesního rozvoje v portfoliu

Naplnění cílů mohou asistenti pedagoga vykazovat ve svých pedagogických portfoliích. Povinnost jejich vedení a jejich podoba patří do kompetence jednotlivých škol. Portfolia jim pomáhají sledovat vlastní cestu pedagogického rozvoje a reflektovat ji. Pedagogické portfolio může obsahovat autentické materiály (např. pracovní listy, přípravy, popisy používaných metod, zápisy z hodin, osvědčení z kurzů a školení, pozorování a popisy chování a jednání svěřeného žáka nebo celé třídy, zpětné vazby od třídního učitele nebo jiného asistenta pedagoga k vlastní práci a v neposlední řadě vlastní reflexe a sebehodnocení vztahující se k těmto materiálům).

Příklad

Ukázka průběžného zaznamenávání do pedagogického portfolia asistenta pedagoga jedné pražské školy:

Doprovázím žáka na závody mimo školu (v rámci vyučování). Tento kontakt se žákem mimo

školní prostředí je pro mě obzvlášť cenný, poznávám žáka v jiných situacích. Sleduji, že pokud má vhodnou motivaci, umí podat perfektní výkon. Žák se mnou komunikuje na závodě, zdraví mě a přichází se podělit o pocity před startem i přesto, že je málo času a má na místě své kamarády vrstevníky.

- Žák měl od rána dobrou náladu. Cestou vlakem a autobusem byl docela klidný a hodně se ptal, také nám všem pořád něco vysvětloval.
- Bylo velmi poučné vnímat děti v jiném prostředí, bez rodičů, celý den – pozorovat a občas odhalovat i jejich naučené vzorce chování (až manipulace), které se jim zřejmě osvědčily na rodiče a které se snaží uplatňovat i u jiných dospělých. Ve změněném prostředí se mi je dařilo vnímat s odstupem (na výletě).
- Můj svěřenec se aktivně zapojil do sběru papíru, který naše škola organizovala, a to tak, že každý den od 7 hodin ráno po tři dny sběr zpracovával a ukládal. Byl velmi šikovný, jeho snaha nebyla samoúčelná, rád komunikuje s lidmi a rád prokazuje dobré chování, má-li k tomu vytvořený prostor, kde se může vyjádřit a seberealizovat.
- Na vztahové rovině mezi mnou a žákem nevidím podstatné změny, jen to, že se nechtěl na začátku školního roku příliš svěřovat ohledně soukromých záležitostí tak, jak to dělal na konci školního roku. Možná že si tříbil myšlenky. Nyní ale se mnou komunikuje a rád se svěřuje i s osobními záležitostmi, o kterých spolu pravidelně promlouváme (nejčastěji o úspěších ve sportu, o jeho nešťastné lásce i o tom, co se děje doma, případně co ho trápí). Má velkou snahu nosit domů dobré známky, a to se váže na pozornost, kterou do hodin vynakládá.
- 6. 10. proběhla návštěva ve vyučovacích hodinách, kde pracovaly asistentky. Sledovala jsem především jejich způsob asistence, používané metody a techniky, způsob komunikace.
- Se žákem jsme se, kromě běžných denních povinností ve škole, věnovali učivu z dějepisu, byl připravený test z poslední probírané látky, takže jsme si v kabinetu opakovali poslední lekce. Probíhalo to formou mého vyprávění, žák si zapisoval poznámky a nejdůležitější informace, ze kterých jsem ho potom přezkoušela. Myslím, že žák látku dobře pochopil a vyhovovala mu tato forma přípravy, tomu odpovídala také výsledná známka z testu. Získal 2.
- Během měsíce ledna se velmi často opakují situace, kdy ve chvílích, kdy má daný úkol hotov a má pracovat na dalším nebo na příkladech a pracovních listech vytvořených mnou, odbíhá vše ukazovat paní učitelce, čímž často narušuje chod výuky, zvláště v okamžicích, kdy paní učitelka vysvětluje ostatním žákům něco u tabule. Ačkoliv jsem vedle něj a snažím se mu vysvětlit nevhodnost tohoto jednání, je pro něj reakce nebo jakási forma kontroly od paní učitelky evidentně velmi potřebná (i když už ví ode mě, že má řešení správně). Teprve potom je schopen se mnou bez problémů pracovat na pracovních listech a nerušit zbytek třídy.

3. Podpora profesního rozvoje asistenta pedagoga

Udržitelnost pedagogického rozvoje asistenta pedagoga nemůže být postavena pouze na následném vzdělávání. Ve škole je potřeba nastavit řadu mechanismů, které zajistí rozvoj asistenta vlastními lidskými zdroji (například učitelští mentoři nebo koordinátoři), aktivitami umožňujícími reflexi a

rozvoj pedagogických dovedností, a které jsou inspirací pro zapojené pedagogy (například vzájemné hospitace nebo cílená sdílení). Také můžou být užitečné různé formy samostudia.

Proto zejména mimoškolně řešené následné vzdělávání pro asistenta pedagoga musí být koordinováno a v souladu s možnostmi školy, a také zejména s absorpční schopností jednotlivých členů pedagogického týmu.

Metodické vedení asistenta nejčastěji zajišťuje školní poradenské pracoviště (školní speciální pedagog, výchovný poradce apod.), dále pracovník školského poradenského zařízení a v neposlední řadě spolupracující učitel nebo učitelka.

Pokud v jedné škole působí zkušenější asistent pedagoga, může být jeho pomoc a podpora při metodickém vedení velmi přínosná a podporující. V případě, že se na jednom pracovišti vyskytují dva a více asistentů pedagoga, může vzniknout a plně fungovat tzv. **metodické sdružení asistentů pedagoga**. Tato skupina může společně řešit vzniklé problémy, předávat si zkušenosti, ale také se dělit s ostatními o radosti a úspěchy jak jejich žáků, tak jich samotných.

Následné vzdělávání představuje nezbytnou podmínku profesního rozvoje každého asistenta pedagoga. Dobrovolná a předem diskutovaná účast na seminářích spolu s ostatními pedagogy přispívá k dobrému klimatu ve škole a asistentovi přináší pocit sounáležitosti.

Další vzdělávání pedagogických pracovníků může probíhat následující formou.

- Akreditované semináře a kurzy;
- semináře, kurzy a setkání organizované poradenskými pracovišti;
- kvalifikační kurzy zajišťované vysokými školami a dalšími vzdělávacími institucemi;
- samostudium spojené se sdílením a konzultacemi s poradenskými pracovníky, pedagogy a dalšími asistenty pedagoga.

Školská poradenská zařízení, ať už pedagogicko-psychologické poradny, nebo speciálně pedagogická centra, mají při zajišťování podpůrných služeb asistenta pedagoga zásadní význam. Jejich úloha spočívá v metodické podpoře i v doporučeních zřízení funkce asistenta pedagoga jako podpůrného opatření žákům se speciálními vzdělávacími potřebami.

Přečtěte a poslechněte si také:

[Asistenti pedagoga potřebují od vedení školy podporu i metodicky vést | Zapojmevsechny.cz \(zapojmevsechny.cz\)](#)

[Rozvoj asistentů pedagoga? Klíčové je sdílení zkušeností s kolegy | Zapojmevsechny.cz \(zapojmevsechny.cz\)](#)

[PODCAST 7. díl: Co by dobrému asistentovi pedagoga nemělo chybět? | Zapojmevsechny.cz \(zapojmevsechny.cz\)](#)

Zdroje:

[1] KARGEROVÁ, J. A KOL. (2015). *Metodika práce asistenta pedagoga při aplikaci podpůrných opatření u žáků z důvodu sociálního znevýhodnění: druhý stupeň ZŠ*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

[2] UZLOVÁ, I. (2010). *Asistence lidem s postižením a znevýhodněním: praktický průvodce pro osobní a pedagogické asistenty*. Vyd. 1. Praha: Portál.

27. Jak se žáci mohou podílet na nastavování cílů a hodnocení jejich splnění ve výuce?

Spolupráce pedagoga, asistenta pedagoga a žáků při nastavování cílů vzdělávání a při hodnocení splnění cílů podle předem stanovených kritérií pozitivně ovlivňuje motivaci k učení. Přečtěte si víc v prvním článku našeho pětidílného seriálu.

Ilustrační foto / FOTO: APIV B

Motivace k učení [1]

Výuka žáků může být efektivní jedině tehdy, když jsou srozuměni s cíli ve vzdělávání a když předem vědí, podle jakých kritérií (znaků) mohou vlastní splnění konkrétní cíl (vypracovaný úkol např.) hodnotit. Pak lépe pochopí i obsah výuky. Nejedná se zde pouze o výsledné hodnocení známkou, které provádí učitel, ale o to, aby žák dokázal sám zhodnotit, do jaké míry se mu podařilo určitý cíl naplnit, přičemž se řídí podle předem stanovenými kritérii. K tomuto sebehodnocení mu mohou dopomoci nástroje typu žákovské portfolio či strukturovaná sebereflexe vlastní práce na projektu. V rámci projektové výuky (individuální či skupinová práce na projektu) navíc může žák i samostatně plánovat vlastní cíle.

Pokud cíle ve výuce ani kritéria hodnocení naopak žáci přesně neznají, často jen zkusmo odhadují, co po nich pedagog asi žádá. Jejich motivace k učení může proto rychle klesat.

Obecné versus konkrétní cíle

Obecné dlouhodobé cíle (cíle stanovené například na jedno pololetí, na celý školní rok) představují základní orientační body při přípravě a plánování výuky. Často popisují větší objem učiva. Vyjadřují, o co pedagogové ve výuce usilují. Mnohdy vyplývají z formulací uváděných ve školním vzdělávacím programu nebo individuálním vzdělávacím plánu žáka se speciálními vzdělávacími potřebami. S obecnými cíli je dobré seznámit také rodiče. Tyto cíle, vzhledem k jejich obecnosti, nejsou zpravidla měřitelné.

Konkretizace obecných cílů předurčuje, co konkrétně se žáci naučí, čeho dosáhnou po ukončení určitého časového úseku. Konkrétní vzdělávací cíle by měly být vždy měřitelné, jedině tak můžou sloužit jako základ pro hodnocení žáků. Pokud se pedagog na určitou dobu zaměří na jeden konkrétní, krátkodobý cíl, je potřeba ho nejen jasně komunikovat žákům, ale také ho napsat na viditelné místo ve třídě. Dále je potřeba žáky seznámit s jednotlivými kritérii (znaky) úkolu, podle kterých bude následně jejich splnění úkol hodnocen. Každé kritérium (znak) může mít také různé stupně kvality, přičemž tyto stupně kvality mohou být popsány. Žáci na cíl pak nezapomínají, společně s pedagogem se na něj průběžně odkazují a hodnotí stupeň jeho plnění. [2]

Příklady obecných (dlouhodobých) cílů

1. Dokážu dobře hospodařit se svým kapesným.
2. Chovám se ke spolužákům i dospělým s respektem.
3. Umím odmítnout nevhodné návrhy vrstevníků.
4. Umím o přečtené knize povyprávět ostatním.
5. Umím se rozhodovat o koupi potravinového výrobku také podle jeho složení.

Příklady konkrétních (krátkodobých) cílů

1. Vedu si tento měsíc zkušebně finanční deník, kam si zapisuji každou útratu kapesného. Po jednom měsíci vyhodnotím své výdaje a navrhnu plán, kde můžu příští měsíc ušetřit peníze.
2. Tento měsíc vždy ráno pozdravím na chodbě pedagoga, který má dozor. Pokud potkám některého dalšího pedagoga cestou do třídy, pozdravím jej.

3. Osvojil jsem si tento měsíc říkat „ne“, a to pomocí přehrání alespoň tří modelových situací s vrstevníky v hodinách komunikativní výchovy.
4. Tento měsíc přečtu jednu kapitolu z knihy XY a připravím si krátký referát pro spolužáky. Budu při tom postupovat podle osnov přípravy referátu.
5. Tento měsíc se naučím, kde na potravinách hledat informace o složení. Mým úkolem bude zajít do obchodu, vybrat pět různých výrobků a najít na nich informace o složení. Z této své „mise“ sepišu krátké zhodnocení.

U konkrétních cílů je žádoucí vždy stanovit i kritéria hodnocení.

Tip

Více o formulaci obecných dlouhodobých a konkrétních krátkodobých cílů u žáka se speciálními vzdělávacími potřebami se dočtete v textu [Individuální vzdělávací plán krok za krokem: Rady a tipy pro třídní učitele- část II.](#)

Příklady kritérií hodnocení

Konkrétní úkol: Osvojil jsem si tento měsíc říkat „ne“, a to pomocí přehrání alespoň tří modelových situací s vrstevníky v hodinách komunikativní výchovy.

Souhrnné hodnocení přehrání 3 modelových situací	Indikátor kvality 1	Indikátor kvality 2	Indikátor kvality 3
Komunikace	Reagoval/a jsem pohotově.	Místy jsem mlčel/a.	Většinou jsem mlčel/a.
Argumentace	Obhájil/a jsem svůj názor.	Svůj názor jsem obhájil/a částečně.	Nepodařilo se mi obhájit svůj názor.
Sebedůvěra	Vystupoval/a jsem přiměřeně sebejistě.	Působil/a jsem místy váhavě a nejistě.	Působil/a jsem většinou váhavě a nejistě.

Neverbální komunikace	Udržoval/a jsem oční kontakt po celou dobu, přiměřeně situaci jsem gestikuloval/a.	Udržoval/a jsem oční kontakt místy, gestikuloval/a jsem spíše méně anebo naopak až příliš mnoho.	Neudržoval/a jsem oční kontakt, gestikuloval/a jsem málo anebo má gestikulace byla příliš proměnlivá/nepřirozená.
------------------------------	--	--	---

Praktický příklad 1 - kritéria hodnocení

- Při zadání samostatné práce na výrobě plakátu žáci dostanou kritéria (viz tabulka níže), podle kterých budou následně hodnoceni.
- Tento arch jim umožňuje posuzovat naplňování žádaných cílů ještě před odevzdáním úkolu.
- Cíl: Žák bude na konci týdne schopen samostatně vyrobit přehledný informační plakát se sladěnými texty i grafikou.

Kritéria:	Indikátor pro kvalitu 1	Indikátor pro kvalitu 2	Indikátor pro kvalitu 3
obsažené informace	plakát obsahuje všechny podstatné informace	plakát obsahuje podstatné informace, ale příliš vedlejších detailů	plakátu chybí podstatné informace, přináší především nedůležité detaily
přehlednost na plakátě	podstatné informace se na plakátě hledají snadno	některé informace se na plakátě hledají těžko	důležité informace se na plakátě ztrácejí
sladění slov a grafiky	písemná a obrazová podoba plakátu je sladěná a vyvážená	slova a obrazy se zbytečně zdvojují, nebo jsou v protikladu	převažuje jedna ze složek – buď grafická, nebo slovní, nebo plakát celkově působí chaoticky

Ukázka sebehodnoticího archu používaného na 2. stupni základní školy: Kritéria pro tvorbu plakátu.
[1]

5dílný seriál - jednotlivé díly:

1. [Jak se žáci mohou podílet na nastavování cílů a hodnocení jejich splnění ve výuce?](#)

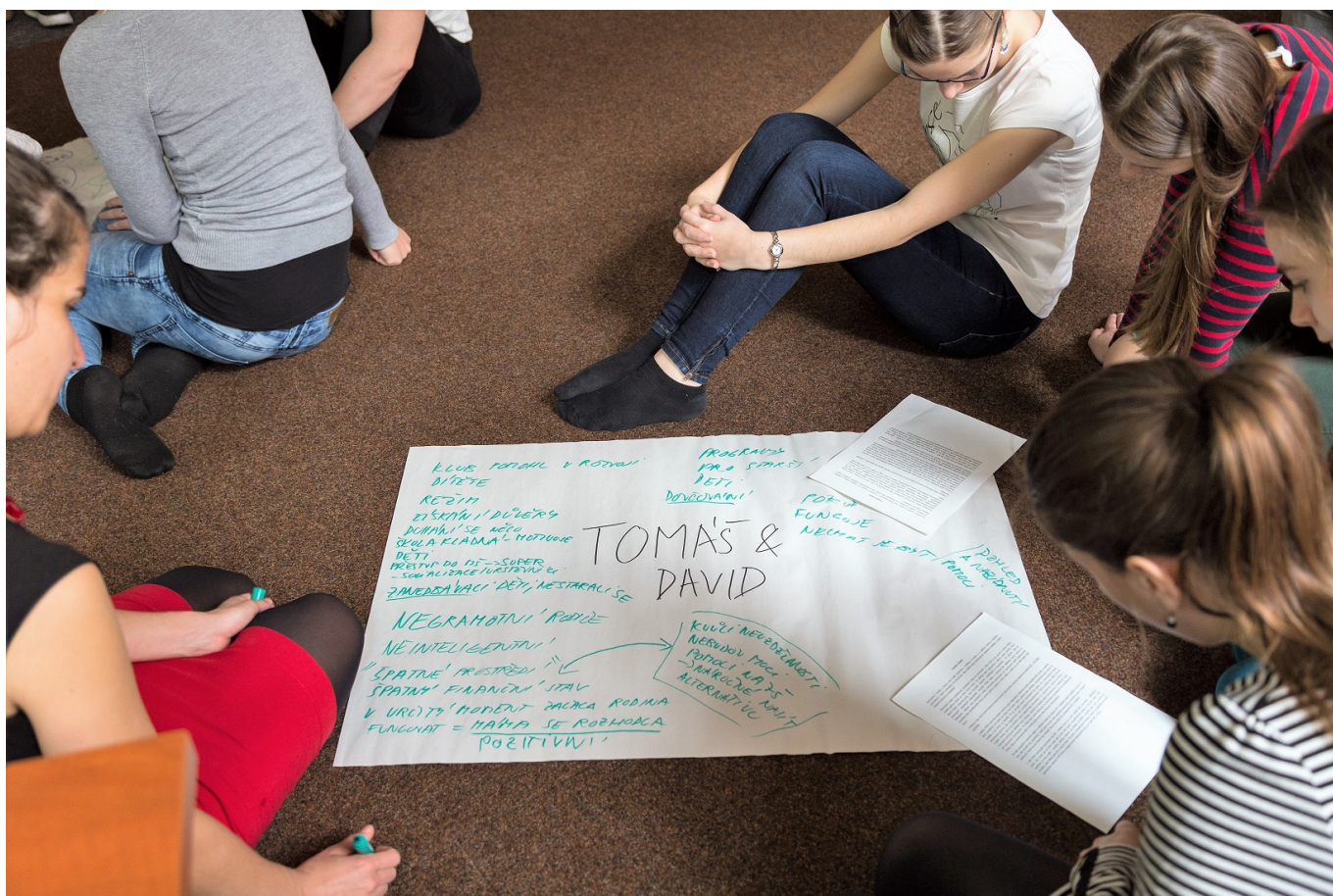
2. [Projektová výuka a portfolia. Nástroje, které umožňují žákům podílet se na plánování a hodnocení cílů výuky](#)
3. [Vzdělávací cíle u žáka se speciálními vzdělávacími potřebami](#)
4. [Zpětná vazba od asistenta pedagoga jako součást hodnocení žáka](#)
5. [Dítě se sociálním znevýhodněním – jak mu vhodně nastavit individuální vzdělávací plán i vzdělávací cíle](#)

Zdroje

- [1] KARGEROVÁ, J. a kol. (2015). *Metodika práce asistenta pedagoga při aplikaci podpůrných opatření u žáků z důvodu sociálního znevýhodnění: druhý stupeň ZŠ*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- [2] STARÁ, J. (2009). *Plánování výuky: úvod do plánování výuky: práce se vzdělávacími cíli: distanční text*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta.

28. Projektová výuka a portfolia. Nástroje, které umožňují žákům podílet se na plánování a hodnocení cílů výuky

V prvním dílu našeho seriálu jste se mohli seznámit s nastavováním obecných a konkrétních cílů ve výuce a s uplatněním kritérií hodnocení cílů ve vzdělávání, a to s aktivním zapojením žáků. O konkrétních nástrojích, které umožňují žákům aktivně se podílet na plánování a hodnocení, si můžete přečíst víc ve druhém článku našeho pětidílného seriálu. Jak mohou být nápomocné nástroje projektová výuka a žákovské portfolio?

Ilustrační foto / FOTO: APIV B

Žákovská portfolia [1]

Portfolio je nástroj, který může pedagogovi i asistentovi pedagoga pomoci v následujících oblastech:

- plánování cílů výuky a sledování, jak a do jaké míry byly naplněny;
- přijetí žákovské odpovědnosti za vlastní práci, angažovanost ve vlastním učení;
- účast žáka na hodnocení vlastní práce;
- propojení výuky s hodnocením;

- rozpoznání a označení kvality u žáka ve (vlastní) žákovské práci;
- identifikování prvků pokroku v práci žáka;
- sledování a ovlivňování postupného vývoje žáka. [2]

V pracovním portfolio žák sbírá doklady o dosažení dohodnutých cílů. Jednou ze záležitostí se doporučuje portfolio s žáky projít a případně jejich obsah redukovat nebo přestrukturovat. Je možné doplnit vybrané složky portfolio tzv. visačkami, tedy komentářem, kde žák vysvětlí, čeho si na této konkrétní práci nejvíce cení a jak dokládá jeho pokrok v dané oblasti. Pracovní portfolio může obsahovat i souvislé popisné hodnocení od žáka. To může asistent pedagoga podpořit nějakou formou záznamového archu, v němž žák odpovídá na otevřené otázky. Může ale probíhat také zcela samostatně formou volného psaní, psaní v bodech, případně i jinak podle žákova uvážení. Svá portfolio žáci prezentují v rámci třídy, ve skupině nebo rodičům při konzultacích.

Dokumentační portfolio dokládá postupné zlepšování žáka v určitých znalostech a dovednostech. Patří tam třeba ukázka úřední žádosti, o kterou se pokusil v první hodině věnované tomuto útvaru, ukázka úředního dopisu a finální žádost adresovaná vedení školy ohledně uvolnění ze školy z důvodu účasti na sportovní akci. Každý pokus je doprovázen žákovým hodnocením, kde vysvětlí, proč se domnívá, že vybraná práce ukazuje jeho pokrok ve srovnání s prací předešlou. Jednotlivé složky portfolio mohou obsahovat také zpětnou vazbu asistenta pedagoga nebo pedagoga.

Reprezentační portfolio je využíváno k sumativním účelům (závěrečnému hodnocení) nebo jako podklad pro přijímací řízení. Jedná se o promyšlenou kolekci žákovských prací, jejímž účelem je představit to nejlepší, co žák dokázal. Na rozdíl od pracovních a dokumentačních portfolio, která také dokumentují žákův vývoj, reprezentační portfolio obsahují pouze dokončené práce. [2]

Praktický příklad - žákovská portfolio

*Pedagog se může také rozhodnout pracovat s **žákovskými portfolio**, do kterých si žák ukládá vybranou vlastní práci za pololetí, výsledky testů i veškeré týdenní plány, což mu může pomoci při sledování naplňování nejen konkrétních, krátkodobých cílů, ale i obecných, dlouhodobých cílů. Asistent pedagoga může spolupracovat se žáky při ukládání dokumentů do portfolio, vysvětlovat a připomínat jim funkci portfolio, probírat se žáky jejich pokroky s pomocí portfolio, pomoci jim formulovat, v čem se zlepšili apod.*

Tip

Více si o problematice portfolio můžete přečíst v našich dalších článcích [Portfolio žáka v praxi - zkušenosti ze Školamyšle](#) a [Třídy, sebehodnocení a vrstevnické hodnocení v praxi](#).

Projektová výuka

Projektová výuka přináší žákům **možnost samostatně si plánovat cíle a obsah výuky**. Když si žáci mohou vybrat téma, které je aktuálně zajímá nebo obklopuje, cítí pak větší motivaci k učení a také svobodu volby, odpovědnost a pocit důvěry ve své schopnosti a dovednosti.

Pokud jsou krátkodobé cíle spojené s naplněním osobních, individualizovaných cílů žáků a s projektovou výukou, motivace ke studiu daného tématu se u žáků významně zvyšuje.

Projekty v rámci projektové výuky mohou být jak skupinové, tak i individuální.

Učitel nebo asistent pedagoga v rámci tvorby individuálního projektu žákovi pomáhá například těmito otázkami:

- Co o daném tématu už víš?
- Čeho chceš dosáhnout? (Jaké jsou tvé cíle? Co se chceš naučit?)
- Kolik času na dosažení cílů budeš asi potřebovat?
- Kolik času strávíš domácí přípravou, zkoumáním apod.?
- Jak cílů dosáhneš?
- Jaké zázemí, pomůcky potřebuješ, co všechno musíš zajistit?
- Jak budeš hodnotit výsledek? [\[3\]](#)

Praktický příklad - projektová výuka s environmentálním zaměřením

*Při diskusích, které jsou součástí **projektové výuky**, se žáci nejprve zaměřují na konkrétní témata, například co jim vadí v okolí školy, v obci, co vnímají jako nespravedlnost. Pedagog diskusi směřuje k výběru určitého problému, následně ke konkretizaci problému a návrhům řešení. Potom společně s žáky rozdělí úkoly pro jednotlivce nebo skupiny. Žáci pak vytvářejí plán řešení problému včetně časového rozvržení, plán realizují, prezentují výsledky a reflektují proces a výsledky řešení problému.*

Praktický příklad - projektová výuka zaměřená na výchovu ke zdraví

V předmětu výchova ke zdraví se žáci celý měsíc budou zabývat jídelníčkem. Mají za úkol formulování svých osobních cílů. Jedna žákyně si například může stanovit cíl: dozvědět se, jestli je zdravé nejíst po 16. hodině (jak to dělá její kamarádka), jiný žák se bude snažit zjistit, jestli jsou jeho oblíbené energetické tyčinky zdravé. Diskuse směřuje na základě objektivních a odborných informací k zodpovězení otázek a naplnění cílů.

Tip

Řada organizací nabízí třídním kolektivům zapojení do některých celostátních nebo regionálních projektů. Jako velmi inspirativní se jeví projekt [Extra třída](#) nabízený obecně prospěšnou společností EDUin, díky němuž žáci pro své projekty získají i finanční podporu.

5dílný seriál - jednotlivé díly:

1. [Jak se žáci mohou podílet na nastavování cílů a hodnocení jejich splnění ve výuce?](#)
2. [Projektová výuka a portfolia. Nástroje, které umožňují žákům podílet se na plánování a hodnocení cílů výuky](#)
3. [Vzdělávací cíle u žáka se speciálními vzdělávacími potřebami](#)
4. [Zpětná vazba od asistenta pedagoga jako součást hodnocení žáka](#)
5. [Dítě se sociálním znevýhodněním – jak mu vhodně nastavit individuální vzdělávací plán i vzdělávací cíle](#)

Doporučená literatura

1. HANSEN ČECHOVÁ, B. (2009). *Nápady pro rozvoj a hodnocení klíčových kompetencí žáků*. Vyd. 1. Praha: Portál.
2. KOPŘIVA, P.; NOVÁČKOVÁ, J.; NEVOLOVÁ, D.; KOPŘIVOVA, T. (2008). *Respektovat a být respektován*. Bystřice pod Hostýnem: Spirála.
3. KOŠTÁLOVÁ, H., MIKOVÁ, Š. a STANG, J. (2012). *Školní hodnocení žáků a studentů: se*

zaměřením na slovní hodnocení. Vyd. 2. Praha: Portál.

4. SCHIMUNEK, F.-P. (1994). *Slovní hodnocení žáků*. Vyd. 1. Praha: Portál.

5. SLAVÍK, J. (1999). *Hodnocení v současné škole: východiska a nové metody pro praxi*. Vyd. 1. Praha: Portál.

Zdroje

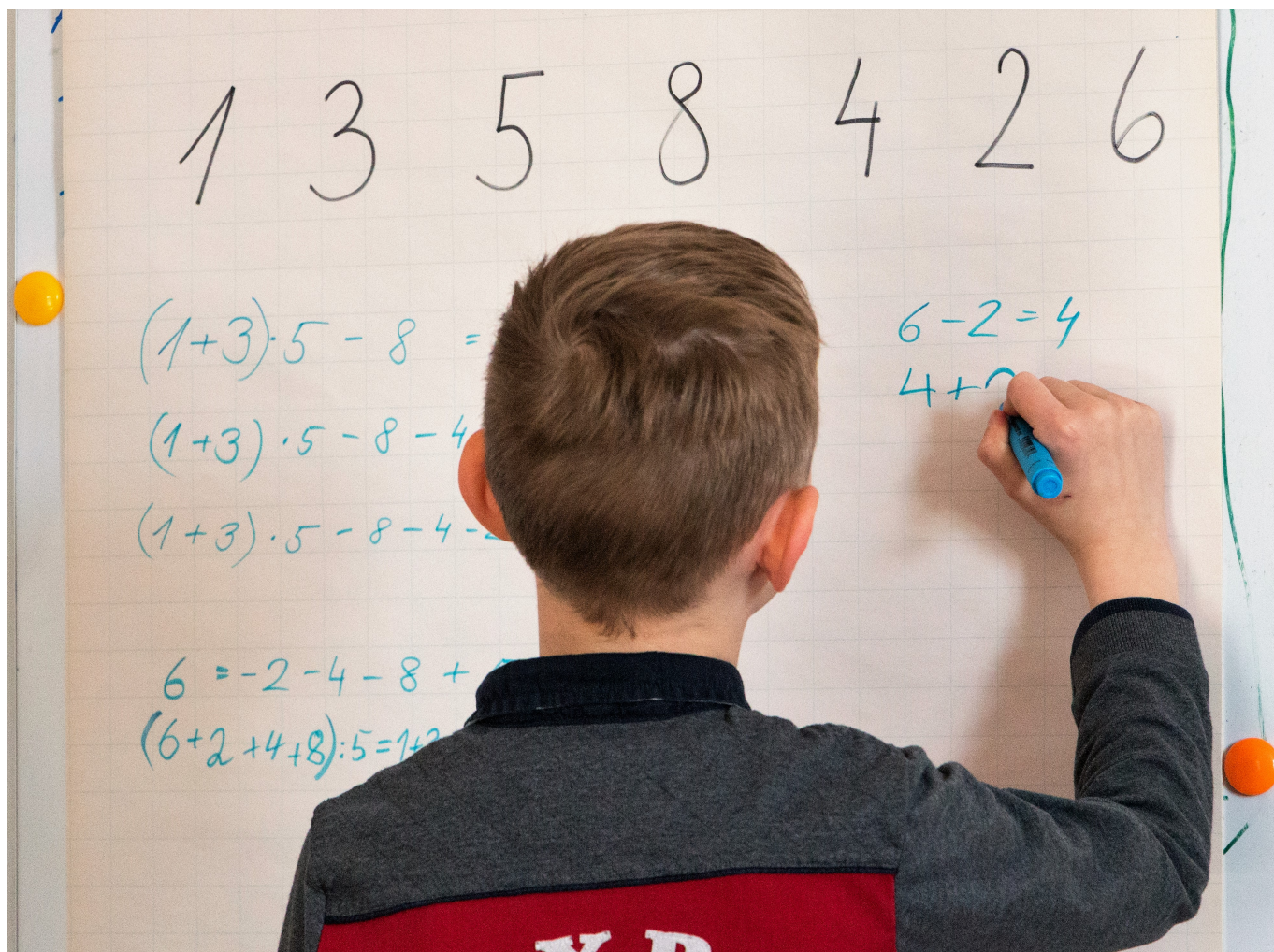
[1] KARGEROVÁ, J. a kol. (2015). *Metodika práce asistenta pedagoga při aplikaci podpůrných opatření u žáků z důvodu sociálního znevýhodnění: druhý stupeň ZŠ*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

[2] KOŠŤÁLOVÁ, H. a kol. (2008). *Hodnocení: důvěra, dialog, růst*. Praha: SKAV.

[3] ARONOVÁ, P. (2009). *Participace žáků na vytváření obsahu vyučování*. Diplomová práce. Vedoucí: J. Stará. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta.

29. Vzdělávací cíle u žáka se speciálními vzdělávacími potřebami

Jak uvádí úvodní článek z naší pětidílné série, žákům velmi prospívá, když se ve spolupráci s asistentem pedagoga a třídním učitelem mohou podílet na nastavování a hodnocení naplnění cílů ve vzdělávání. Druhý navazující text upřesňuje, jaké nástroje je možné při nastavování a hodnocení naplnění cílů využít. A jak nastavit cíle a kritéria u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami? Jaké nástroje je možné využít? Více se dozvíte v tomto textu.

Ilustrační foto / FOTO: APIV B

Nastavování cílů a kritérií hodnocení cílů u žáka se speciálními vzdělávacími potřebami

Z odbornosti třídního učitele vyplývá, že nese odpovědnost za soulad cílů školního vzdělávacího programu s cíli individuálního vzdělávacího plánu žáka se speciálními vzdělávacími potřebami a také za stanovení jeho dlouhodobých i krátkodobých cílů vzdělávání. Je ale žádoucí, aby se na stanovování cílů podílel také asistent pedagoga – zná žáka lépe, protože má na něj ve výuce víc času, takže mohou být jeho připomínky a komentáře velmi přínosné.

Žákovi, který není schopen bez výrazné podpory dostat v daném čase běžným vzdělávacím cílům, je

možné stanovit individuální cíle s respektem k úrovni jeho aktuálních znalostí a dovedností (více viz tabulka níže, sloupec C). Rizikem tohoto přístupu ve starším školním věku je to, že tento krok může být vnímán dotyčným žákem a jeho spolužáky jako nedůstojný anebo nespravedlivý.

Proto je dobré zvážit druhý přístup, který spočívá v podpoře a vedení žáka k tomu, aby dosáhl takových výsledků, které se co nejvíce blíží výsledkům požadovaných od všech ostatních žáků ve třídě. [1] Podpora pak musí být jen taková, kterou žák skutečně potřebuje, a navíc postupně redukována, aby spolužáci i dotyčný žák vnímali, že jeho výsledky jsou závislé hlavně na jeho vlastním úsilí a jen marginálně na úsilí druhých. Řešením může být například úprava měsíčního plánu se stejnými kritérii, která jsou platná pro ostatní žáky ve třídě (více viz tabulka níže, sloupec B).

Praktický příklad - nastavení kritérií pro žáka se speciálními vzdělávacími potřebami

Návrh kritérií pro výuku zeměpisu (měsíční plán) na pražské základní škole včetně úpravy kritérií pro žáka Oldu se sníženými rozumovými předpoklady [2]:

A - Kritéria pro žáky 6. ročníku	B - Kritéria pro Oldu - žák dosahuje výsledků, které se blíží výsledkům v kategorii A	C - Individuální kritéria, která respektují úroveň aktuálních znalostí a dovedností Oldy (rizikový postup u starších žáků)
1. Dokáže na mapě Evropy lokalizovat státy, hlavní města, důležité řeky, pohoří...	Samostatně lokalizuje jen Českou republiku a sousední státy, hlavní města, Labe a Krkonoše.	Asistent pedagoga ukáže žákovi na mapě ČR hlavní město, Labe, Krkonoše a sousední státy. Žák následně zkusí sdělit název hlavního města. Pokud se mu nepodaří název hlavního města sdělit, asistent mu název připomene.
2. Rozumí jednoduchým textům o jednotlivých státech, dokáže odpovídat na otázky.	Porozumí půlstránkovému textu o Slovensku (plánovaný pobyt na táboře).	Asistent pedagoga s žákem projde text o Slovensku, pokud neporozumí, asistent mu text dovysvětlí.
3. Prezentuje ostatním pět zajímavostí, které se dozvěděl z textu o vybrané zemi.	Prezentuje ostatním jednu zajímavost, kterou se dozvěděl z textu o vybrané zemi.	Prezentuje jednu zajímavost z krátkého textu o Slovensku, který obsahuje informace o oblíbeném snowboardingu. Text je doplněn piktogramy a graficky členěn tak, že orientace v textu je pro Oldu snadná.

4. Spolupracuje ve dvojici/skupině, podílí se na práci rovným dílem. Domluví se s ostatními, dokáže ustoupit a dělat kompromisy.	Spolupracuje ve dvojici s Prokopem.	Pokud žák při práci ve dvojici do určité míry selhává, aktivita je přerušena, asistent ho odvede stranou a nabídne mu jinou, méně náročnou činnost.
--	-------------------------------------	---

Využití projektové výuky u žáka se speciálními vzdělávacími potřebami

Pokud má žák se speciálními vzdělávacími potřebami problémy s motivací ke konkrétnímu učivu, je možné se s ním za určitých podmínek dohodnout na tom, že **může pracovat na tématech, která ho osobně zajímají (jedná se například o témata, která souvisejí s jeho koníčky a volnočasovými aktivitami).** Jednou z podmínek může být prokázání některé znalosti týkající se probíraného učiva nebo znalosti, kterou stanovuje jeho individuální vzdělávací plán.

Praktický příklad - individuální projektová výuka

Žák se s učitelem dohodne na tvorbě katalogu o své oblíbené hudební skupině za podmínky, že při tom prokáže schopnost psát čárky při spojování vět v souvětích. Žák tedy bude při tvorbě katalogu používat i složitější souvětí. Při kontrole splnění tohoto kritéria dává učitel najevo zájem o žákovu zálibu, mají příležitost si popovídat (a rozvíjet tak mj. i žákovy komunikativní dovednosti), při analýze čárek v souvětích může žákovi poradit, posunout ho, ukázat mu, jak jinak může souvětí tvořit apod. Žák má příležitost vyniknout, trénovat svou vůli, dokončovat svou práci, učit se přijímat zodpovědnost za své učení a plánovat ho. [2]

K procvičení:

Napište plán pro rozvoj konkrétního žáka v dalším měsíci a ve vybraném předmětu.

1. Formulujte 1 až 3 konkrétní cíle.
2. Kdy těchto cílů žák dosáhne?
3. Jak poznáte, že žák cílů dosáhl?

Když si dáte práci a hned od začátku správně nastavíte cíle i kritéria hodnocení u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, usnadníte si další krok. Tím je poskytnutí zpětné vazby při vyhodnocování

dosažení cílů. Spoustu tipů a názorných příkladů pro vás máme ve čtvrtém, předposledním článku naší minisérie **Zpětná vazba od asistenta pedagoga jako součást hodnocení žáka.**

5dílný seriál - jednotlivé díly:

1. [Jak se žáci mohou podílet na nastavování cílů a hodnocení jejich splnění ve výuce?](#)
2. [Projektová výuka a portfolia. Nástroje, které umožňují žákům podílet se na plánování a hodnocení cílů výuky](#)
3. Vzdělávací cíle u žáka se speciálními vzdělávacími potřebami
4. [Zpětná vazba od asistenta pedagoga jako součást hodnocení žáka](#)
5. [Dítě se sociálním znevýhodněním – jak mu vhodně nastavit individuální vzdělávací plán i vzdělávací cíle](#)

Doporučená literatura

1. ČÁP, J. a MAREŠ, J. (2007). *Psychologie pro učitele*. Vyd. 2. Praha: Portál.
2. HANSEN ČECHOVÁ, B. (2009). *Nápady pro rozvoj a hodnocení klíčových kompetencí žáků*. Vyd. 1. Praha: Portál.
3. KOPŘIVA, P.; NOVÁČKOVÁ, J.; NEVOLOVÁ, D.; KOPŘIVOVÁ, T. (2008). *Respektovat a být respektován*. Bystřice pod Hostýnem: Spirála.
4. KOŠTÁLOVÁ, H., MIKOVÁ, Š. a STANG, J. (2012). *Školní hodnocení žáků a studentů: se zaměřením na slovní hodnocení*. Vyd. 2. Praha: Portál.
5. SCHIMUNEK, F.-P. (1994). *Slovní hodnocení žáků*. Vyd. 1. Praha: Portál.
6. SLAVÍK, J. (1999). *Hodnocení v současné škole: východiska a nové metody pro praxi*. Vyd. 1. Praha: Portál.

Zdroje

- [1] HANCOCK, R.; COLLINS, J. (2004). *Primary teaching assistant*. David Fulton Publishers.
- [2] KARGEROVÁ, J. a kol. (2015). *Metodika práce asistenta pedagoga při aplikaci podpůrných opatření u žáků z důvodu sociálního znevýhodnění: druhý stupeň ZŠ*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

30. Zpětná vazba od asistenta pedagoga jako součást hodnocení žáka

Když asistent pedagoga i učitel poskytují efektivní zpětnou vazbu a provádějí objektivní hodnocení, prokazují tím velkou službu žákovi i sobě. Jak sumativní, tak formativní hodnocení zvyšuje motivaci k učení a poskytuje příležitosti k rozvoji žakových kompetencí a dovedností.

Ilustrační foto / FOTO: APIV B

Náš čtvrtý článek z pětidílné série navazuje na [úvod do nastavování cílů vzdělávání](#) ze strany pedagogů, asistentů pedagoga i žáků (proklik) a jeho pokračování s [konkretizací metod pro nastavování cílů \(portfolia a projektová výuka\)](#). Třetí část série testů se věnuje [nastavování cílů pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami](#).

Čtvrtý text rovněž vychází z metodiky Jany Kargerové a kol. [\[1\]](#) a dobře poslouží jak učitelům, tak asistentům pedagoga. Aby poskytnutá zpětná vazba měla efekt, je důležité, aby se jí žákovi dostávalo průběžně, dostatečně podrobně a okamžitě.

Sumativní a formativní hodnocení

1. Sumativní hodnocení ve vztahu k dřívějším znalostem a dovednostem žáka

Individuálně normované hodnocení nebo také hodnocení podle individuální vztahové normy sleduje individuální pokrok žáka a porovnává ho s jeho předchozími výkony. Toto hodnocení umožňuje sledovat dílčí pokroky a úspěchy směrem ke stanovenému cíli a je velmi důležité pro další učení žáka. Podporuje v něm víru ve vlastní síly a dává mu možnost zažít úspěch.

2. Formativní hodnocení ve vztahu k budoucím znalostem a dovednostem žáka

Formativní hodnocení jednak poskytuje žákovi zpětnou vazbu o dosažených znalostech a dovednostech, a zároveň mu ukazuje, jakým způsobem může dosáhnout optimálních výsledků v dalším učení. Není v něm tedy položen důraz jen na výsledky učení, ale také na podporu žáka v dalším učení. Ukazuje mu cesty a způsoby dalšího rozvoje jeho znalostí a dovedností (viz ukázka uvedená níže). Umožňuje asistentovi pedagoga i učiteli promýšlet další postupy pro vzdělávání konkrétního žáka.

Praktický příklad formativního hodnocení [1] (z archivu J. Kargerové a kol.)

Už ti nedělá problémy skloňování podstatných jmen. Když mluvíš, už si jen málokdy spleteš správný tvar (králíci x králíky). To je velký pokrok. Pomáhá ti barevná tabulka, používej ji dál. Ted' mi připadá důležité zaměřit se na správné klesání a stoupání hlasu. Když se totiž ptáš, není někdy ostatním jasné, že je to otázka. Když naopak jen něco oznamuješ, zní to někdy jako otázka. Zkusíme si na diktafon nahrát nějaký rozhovor z tvého oblíbeného filmu nebo seriálu a pak ho spolu zkusíme zopakovat. To by ti mohlo pomoci správné klesání a stoupání hlasu procvičit. Co myslíš? Na co se rád v televizi díváš?

Tipy pro efektivní zpětnou vazbu

1. Hodnocení rozvoje sociálních a komunikativních dovedností

Vedle cílů vzdělávání je důležité stanovit také cíle v oblasti rozvoje sociálních a komunikativních dovedností. Vzájemně se ovlivňují, je tedy potřeba tyto měkké dovednosti vzít v potaz a věnovat jim náležitou pozornost při poskytování zpětné vazby na základě pozorování žáků při práci ve skupině (např. Oslovuje ostatní jménem. Umí si slušně říct o slovo.).

2. Hodnocení činnosti, ne osoby

Formulace zpětné vazby a hodnocení se musí zaměřovat výlučně na činnost, ne na osobu. Obzvláště nevhodné jsou výroky typu: „Jsi šikovný.“, „Jsi rychlý.“, „Jsi zapomnětlivý.“. Hodnotnější zpětná vazba, která žáka obohatí a namotivuje, zní například takto: „Zvládl jsi postavit velmi náročnou stavbu, což vyžadovalo pečlivou a soustředěnou práci.“ „Pamětně sčítáš a násobíš velmi rychle.“

3. Citlivé předávání negativní zpětné vazby

I negativní zpětná vazba hraje ve vzdělávání důležitou roli. Není potřeba se jí vyhýbat, jen může být obtížnější předat ji tak, aby dokázala motivovat k dalšímu rozvoji, aniž by způsobila pocity méněcennosti a ponížení. Stejná věc se dá komunikovat mnoha různými způsoby, chce to rozhodně trénink. U informací s negativním nádechem se osvědčuje předávat je pozitivní formou a rovnou také s návrhem řešení.

Praktický příklad:

1. Místo formulace „ještě ti dělá problémy...“ raději „bude potřeba ještě procvičit...“.
2. Návrh řešení: „Pouštěj si rozhovor opakovaně na mobilu a hlasitě opakuj po jednotlivých postavách jejich věty. Snaž se vyslovovat co nejpodobněji jako ony. Přijď mi to předvést, až budeš mít pocit, že je to ono.“

4. Pečlivě uvážená chvála

Jaká jsou rizika nerozvážené chvály? [\[2, 3\]](#)

1. Chválu si někdy mohou žáci vysvětlit jako manipulaci a je jim proto nepříjemná. Vycítí, pokud není upřímná.
2. Nadměrně chválený žák se může úzkostlivě obávat selhání.
3. Chvála na veřejnosti může být pro introvertního nebocitlivého žáka nepříjemná. Pokud je žák nerad středem pozornosti, cítí se při ní trapně.
4. Chválu mohou žáci vnímat jako „konečnou“ reakci, která často uzavírá diskusi nebo myšlenku. Pokud je pochválena první odpověď na otázku, kterou dostala celá třída, ostatní žáci mohou se svou odpovědí váhat, protože usoudí, že „správná“ odpověď už byla vyslovena. Zvláště při tvořivém myšlení může být předčasná hodnotící chvála nevhodná.
5. Žáci mohou omezit činnosti, za které chváleni nejsou (například tvořivé nápady, povzbuzování sociálních vztahů apod.).

6. Žáci mohou vnímat pochvalu jako hodnocení své osoby, ne svých výkonů.
7. Žákovy subjektivní pocity nedostatečné chvály vzhledem k množství chvály vůči spolužákům mohou vést k pocitům méněcennosti, závidění nebo rivalitě.

Praktický příklad:

„Jak poznáš, že se ti něco povedlo? Co třeba říká mamka nebo táta?“ Někdy může vhodná otázka prozradit, že žák pochvalu ani ocenění z domova nezná a že je potřeba nastavit vyhovující formu pomocí dalších otázek typu: *„Co bys chtěl slyšet, aby tě to potěšilo? Co rád posloucháš, když se o tobě říká?“* apod.

Užitečná pochvala docení i oblasti, které jsou ve škole „neviditelné“ – zručnost žáků doma, dělbu práce, samostatnost v péči o mladší sourozence apod. Velikou výhodou je znalost žáka, jeho zájmů a zálib, zájem o to, co dělá odpoledne, o věci, které ho baví (oblíbená písnička, zpěvák, filmy, knížky). Jako velmi cenná se jeví pochvala a motivace při výkonech v žákových zájmových činnostech nebo zmínka v pravou chvíli ve výuce o jeho vlohách a úspěších.

5. Vrstevnické hodnocení

Takové hodnocení může být prováděno jen v atmosféře důvěry a pocitu bezpečí. Když se žáci hodnotí navzájem, nesmí to být ponižující ani zesměšňující, ale naopak podporující a užitečné v dalším rozvoji každého z nich. Žáci musí chápat, že každý ve třídě je jiný a že být jiný neznamena být lepší nebo horší. Pokud jsou výše uvedené podmínky splněny, může být žákovské hodnocení velmi efektivní. Žáci mohou porovnávat své výkony s výkony spolužáků, učí se vnímat hodnocení objektivně, věcně, nevztahovat ho k hodnocení své osoby, ale k hodnocení výkonů a výsledků práce. Učí se nad procesem a výsledky práce přemýšlet a plánovat další učení.

Tip: Více se dočtete v našem článku [Vrstevnické hodnocení ve škole: Jak na to.](#)

6. Sebehodnocení

Velmi efektivní může být také sebehodnocení. Pokud žák sám sebe hodnotí, učí se přijímat zodpovědnost za svou práci, plánovat ji a pak reflektovat proces i výsledky své práce. Sebehodnocení je velmi důležité pro rozvoj kompetence k učení a práci. Existují různé formy. Žáci se mohou hodnotit ústně nebo písemně, individuálně nebo ve skupině, mohou používat jen gesta (např. technika teploměru – žák na pomyslné škále pohybem ruky ukáže, jak byl se svou prací spokojen), emotikony nebo předpřipravené formuláře.

Praktický příklad - ukázka formuláře [1]

Závěrečné sebehodnocení – český jazyk – 8. ročník (z archivu J. Kargerové a kol.)

Jméno a příjmení
XY
Přezdívk
Timi
Třída
8.A
Skupina
B
Co jsem se naučil/a a umím dobře?
<i>literatura, rozbor jednoduché věty, skloňování</i>
Co mi ještě nejde, v čem chybují?
<i>čárky při psaní, rozbor vět – souvětí, pravopis</i>
Co mě při češtině bavilo a proč?
<i>literatura, čtení, spisovatelé, čtenářský deník, divadla, výstavy, projektový den – sochy spisovatelů</i>
Pracuji raději sám, ve dvojici, nebo ve skupině a proč?
<i>nejraději s Járrou, protože už umí lépe čárky a pomáhá mi je opravit</i>

K procvičení:

- Napište žákovi formativní zpětnou vazbu.

Vhodné nastavení cílů vzdělávání a efektivní zpětná vazba jsou důležitými faktory také při výuce žáků s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu odlišných kulturních a životních podmínek. V posledním článku naší minisérie se dozvíte, jak se v těchto situacích vypořádat s individuálním

vzdělávacím plánem.

5dílný seriál - jednotlivé díly:

1. [Jak se žáci mohou podílet na nastavování cílů a hodnocení jejich splnění ve výuce?](#)
2. [Projektová výuka a portfolia. Nástroje, které umožňují žákům podílet se na plánování a hodnocení cílů výuky](#)
3. [Vzdělávací cíle u žáka se speciálními vzdělávacími potřebami](#)
4. Zpětná vazba od asistenta pedagoga jako součást hodnocení žáka
5. [Dítě se sociálním znevýhodněním – jak mu vhodně nastavit individuální vzdělávací plán i vzdělávací cíle](#)

Zdroje:

- [1] KARGEROVÁ, J. A KOL. (2015). *Metodika práce asistenta pedagoga při aplikaci podpůrných opatření u žáků z důvodu sociálního znevýhodnění: druhý stupeň ZŠ*. Vyd. 1. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- [2] ANGELOSI, J. S. (1994). *Strategie řízení třídy: jak získat a udržet spolupráci žáků při výuce*. Vyd. 1. Praha: Portál.
- [3] STARÁ, J. A KOL. (2006). *Slovní hodnocení na 1. stupni ZŠ*. Praha: Raabe.

31. Adaptace asistenta pedagoga - nástup do školy

Podat pomocnou ruku v začátcích může každý. Ideální je, když to v případě nástupu asistenta pedagoga do vaší školy dobře naplánujete. Jak správně uchopit jeho adaptaci a seznámení se žákem se speciálními vzdělávacími potřebami? Pomoci vám mohou příklady z praxe.

Ilustrační foto / FOTO: Pixabay

Adaptace asistenta pedagoga je dlouhodobý proces začínající při jeho nástupu, případně před ním. Jeho cílem je začlenění nového pracovníka z hlediska organizačního i z hlediska pedagogické činnosti. Přinášíme dva příklady z praxe, které ukazují nevhodný a vhodný proces nástupu asistenta pedagoga do nového prostředí. U nevhodného procesu adaptace jsou popsány možné chyby i jejich příčiny. Příklad vhodného procesu adaptace je navíc doplněn i tipy pro optimální postup.

Praktický příklad nevhodné adaptace asistenta pedagoga

Asistentka pedagoga nastoupila po mateřské dovolené do mateřské školy v průběhu školního roku na místo předchozího asistenta, který náhle odešel. Výchovně vzdělávací proces v této třídě byl už zaběhlý. Předtím pracovala jako úřednice. Do péče dostala dítě s poruchami autistického spektra (PAS), i když s touto diagnózou neměla předchozí zkušenosti.

Průběh prvního dne

Začínající asistentka se seznámila s třídní učitelkou a s dítětem se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP) až v den nástupu – ráno při přebírání dětí. Důležité informace ohledně dítěte s PAS neobdržela. Na začátku vyučovací jednotky v tzv. ranním kruhu ji třídní učitelka představila dětem a oznámila jim, že ji budou oslovovat křestním jménem. Asistentka se snažila zapamatovat si jména dětí, které se samy představovaly. Vše narušovalo dítě s PAS. Bylo v nové situaci spojené s příchodem nové asistentky nesvé.

Dopolední činnosti zvládala asistentka spíše ve vleku situace a občas neúplně vhodně zasahovala už samostatným dětem do jejich činnosti. Obtížně zvládala náročnou péči o dítě s PAS, které mělo tendenci všechno dávat do úst. Nestačila si všimnout, že vznikl konflikt, kdy si jedno dítě bránilo svou hračku, kterou mu okusovalo svěřené dítě s PAS.

Třídní učitelka mělav průběhu dne hodně práce s celou třídou a k tomu musela průběžně vysvětlovat asistentce vše ohledně chodu třídy. Informací bylo pro asistentku v daný den příliš. Před vycházkou asistentka zbytečně oblékala děti, které by to zvládly samy. Měla za úkol otevřít okna, aby se třída vyvětrala, než se děti vrátí z pobytu venku. Ale zapomněla na to a okna zůstala zavřená. Při vycházce třídní učitelka sledovala neustále a pozorně po celou dobu dítě s PAS, protože se obávala, že se může rozeběhnout do silnice, dávat do úst kameny anebo zahazovat svršky do košů. Třídní učitelka se obávala, že asistentka nezareaguje na takovou situaci včas.

V poledne se asistentka spolu se třídou přesunula do jídelny a seznamovala se tam se svými povinnostmi při podávání stravy a s dalšími pracovníky mateřské školy. Při tom nestíhala sledovat děti a pomáhat jim při sebeobsluze. V době poledního klidu sdělovala třídní učitelka asistence, jak má postupovat při odchodu dětí hned po obědě a seznamovala ji zároveň s učitelkou, která působilá v mateřské škole odpoledne.

Třídní učitelka a asistentka se domluvily na postupu při zítřejším ranním příchodu dětí, následně učitelka odešla. Z důvodu poledního klidu dětí na lůžkách další komunikace asistentky s učitelkou, která pracovala odpoledne, probíhala tiše. Obsahem hovoru byl postup při předávání dětí rodičům s tím, že jim při té příležitosti případně asistentku představí.

Kde se stala při adaptaci chyba?

Profesní cesta asistentky nebyla v tomto případě vůbec lehká. Učila se doslova „za pochodu“, informace dostávala nahodile a průběžně, což se odrazilo na kvalitě vzdělávání, péči i klidu ve třídě. Děti i zaměstnanci školky byli nesví z přítomnosti nové asistentky, která si připadala nejen ve třídě, ale celkově v mateřské škole přebytná. Třídní učitelka měla složitější práci než v případě, kdy by asistentka už byla s provozem mateřské školy seznámena.

Chaos a nervozita nastaly kvůli absenci času na uvedení asistentky do specifik práce, seznámení s dítětem se SVP (charakteristikou postižení, metodami práce), personálem školky a pravidly ve třídě.

Optimální adaptace asistenta pedagoga v nové škole

Role vedení školy

- **Prvotní uvedení.** Je vhodné, aby škola měla vypracovaný **plán adaptace nových asistentů pedagoga**, a to s uvedením všech konkrétních činností, na které je potřeba se soustředit, a odpovědných osob, které je mají na starost.
- **Sdělení očekávání ze strany vedení ohledně pracovního zařazení ve třídě (při osobní schůzce s asistentkou).** Dalším účelem schůzky by mělo být **informování o potřebách dětí a žáků se SVP a následné doladění obsahu pracovní smlouvy a dalšího odborného vzdělávání** (například semináře zaměřené na komunikaci s žákem s PAS).
- Vyjasnění a specifikace **obsahu pracovní smlouvy, náplně práce a také kompetence a povinnosti.**
- Zajištění času **pro seznámení nejen s třídní učitelkou, ale i s dalšími pedagogickými i nepedagogickými pracovníky školy**, se kterými bude asistentka spolupracovat.
- **Metodické vedení školním poradenským pracovištěm** (např. speciálním pedagogem), školním koordinátorem inkluze a zkušenými kolegy. Vedení školy by mělo podpořit nastavení pravidelných schůzek třídní učitelky a asistentky, případně zástupců školního poradenského pracoviště nebo dalších pedagogů, při kterých zhodnotí spolupráci při rozvoji žáků se SVP a aktualizují postupy práce.
- **Zajištění času na seznámení se školou**, a to i v případě, že asistentka v průběhu roku náhle odejde a přijde nová.
- **Průběžná podpora asistentce během školního roku:** supervize, psychohygiena, možnosti dalšího vzdělávání, předání informací k vedení dokumentace o žácích se SVP. Pokud například některá asistentka odchází (na mateřskou dovolenou apod.), podílí se při odchodu na předávání informací a zkušeností novému asistentovi.

Tip:

Více informací k vedení dokumentace o žácích se SVP se dozvíte v článcích [Evidence dokumentů o žákovi - praktické tipy pro asistenta pedagoga I. a II.](#)

- **Nastavení vztahů založených na respektu a vzájemné důvěře.** Je příjemnější, když vedení školy **nepraktikuje mikromanagement** (při tomto stylu řízení bývá nadměrně sledována, kontrolována a připomínkována práce zaměstnanců), a dává tak najevo, že svým zaměstnancům důvěřuje. Asistentky mohou samostatně rozhodovat a řešit různé situace v rámci svých profesních kompetencí a v rámci podřízené úrovně autority.
- **Motivační podpora.** Pokud se asistentka může účastnit konzultací, skupinových supervizí, využít podporu psychologa a doplnit si další vzdělání v oboru, platí za plnohodnotného člena pedagogického sboru a také se tak cítí. **V takhle nastaveném systému spolupráce se snižuje riziko vzniku syndromu vyhoření i riziko předčasného odchodu ze školy.**

Role třídní učitelky

Je důležité zajistit dostatečný čas na seznámení s kolegy, se kterými bude asistentka přímo spolupracovat – zejména s třídní učitelkou. První setkání ve spěchu o přestávce mezi vyučovacími hodinami opravdu nepůsobí dobře.

Jaká by měla být náplň úvodní schůzky s třídní učitelkou?

- Diskuse nad očekáváními, zkušenostmi a postupy.
- Příklady, jak řešit krizové situace.
- Složení třídy, náplň práce a představa o spolupráci.
- Upřesnění pravidel, rolí, povinností a kompetencí (třídní učitelka může asistentce například navrhnout pravidelné krátké konzultace vždy ráno před vyučováním, kdy se společně připraví na výuku a vyřeší aktuální záležitosti).
- Seznámení se specifiky žáků se SVP a jejich individuálními vzdělávacími plány.

Seznámení s dětmi a žáky se speciálními vzdělávacími potřebami

- Důležité je klidné a nenásilné první setkání, a to ještě před samotným vstupem asistentky do výuky.
- Vhodné je také nepodcenit vstupní informace o žácích, jejich potřeby, zkušenosti. Ty by měli předat třídní učitelka a členové školního poradenského pracoviště.

- Osvědčilo se zorganizovat první setkání asistentky s dětmi/žáky se SVP při zábavné aktivitě (hřiště, zahrada) a nenápadně je seznámit při činnosti, která je pro děti/žáky obzvláště příjemná. Mají-li děti/žáci oblíbenou hru, asistentka si s nimi může zahrát. Tak spolu mohou plynuleji navázat komunikaci.
- Teprve po seznámení by měl následovat vstup asistentky do třídy.

Asistent pedagoga: úvodní pozorování ve třídě

- Po úvodní společné schůzce **přijde poprvé nová asistentka do třídy nejprve jen na pozorování**. Při té příležitosti ji vedení školy nebo třídní učitelka představí žákům.
- Třídní učitelka při zahájení vyučování vysvětlí žákům účel přítomnosti asistentky ve třídě, definuje vhodné chování a pravidla a upřesní, jak ji budou oslovovat.
- Pokud je asistentka teprve na začátku své praxe a vstup do školního prostředí je pro ni nový, **je na vedení, a hlavně na třídní učitelce, aby jí pomohli s adaptací** a společně našli a vyladili pracovní postupy, které budou pro obě strany prospěšné a užitečné.

Tip:

Více informací o nastavení komunikace a spolupráce mezi asistentem pedagoga a žákem se SVP najdete v článcích [Efektivní komunikace asistenta pedagoga s žákem se speciálními vzdělávacími potřebami](#) a [Řešení nefunkční komunikace mezi asistentem pedagoga a žákem](#).

Praktický příklad vhodného uvedení asistentky do praxe

Asistentka nastoupila do základní školy po absolvování odborného kurzu pro asistenty pedagoga (jednalo se o studium v rozsahu 120 hodin sloužící k získání kvalifikace asistenta pedagoga, který vykonává přímou pedagogickou činnost ve třídě, ve které se vzdělávají děti nebo žáci se SVP, nebo ve škole zajišťující vzdělávání dětí a žáků formou individuální integrace). Asistentka už měla zkušenost s prací s dětmi z dětských táborů.

S prostředím školy, ředitelkou a [školní koordinátorkou inkluze](#) (tzn. současně i koordinátorkou všech asistentů pedagoga ve škole) se seznámila už dříve při podpisu smlouvy.

Tehdy si také upřesnily náplň pracovní smlouvy i možnosti dalšího odborného vzdělávání ve

vztahu k potřebám žáků se SVP.

Koncem srpna – v přípravném týdnu – se asistentka přišla seznámit s třídní učitelkou.

Průběh přípravného týdne a prvního školního dne

1. **Vzájemné seznámení.** První den přípravného týdne si asistentka a třídní učitelka sedly ve třídě a **probíraly dřívější zkušenosti s prací s dětmi a jaké postupy se jim osvědčily.**
2. Asistentka se seznámila **s pravidly chodu třídy a s nejdůležitějšími specifiky žáků ve třídě** (především žáků se SVP a současně s individuálním vzdělávacím plánem).
3. **Asistentka a učitelka si vzájemně vyjasnily profesní role a kompetence:**
 - třídní učitelka zdůraznila funkci asistentky jako průvodkyně žáků, která je nablízku, aby zasáhla a zamezila vážnému problému, která ale nedělá vše za žáky;
 - chování, prospěch a celkový posun žáka hodnotí třídní učitelka; asistentka se může v některých případech zapojit do hodnocení celkového posunu žáka, pokud se na tom obě strany společně předem dohodnou;
 - asistentka sděluje rodičům informace o chování a známkách žáků a navrhuje postupy řešení problémů na základě předchozí konzultace s třídní učitelkou;
4. Asistentka se seznámila **s technikami komunikace s rodiči a žákem**, například s možností využívat [informační formulář](#).
5. **Učitelka a asistentka se pustily do plánování činností na další dny přípravného týdne**, kdy společně připravují třídu. Dále došlo k plánování **přípravných činností pro nový školní rok.**
6. **Seznámení se s prostory školy.** Třídní učitelka s asistentkou prošla školu a ukázala cestu do jídelny a družiny včetně dalších prostor.
7. **Došlo k představení asistentky na zahajovací poradě na začátku školního roku.** Noví zaměstnanci se také účastnili plánování školního roku.
8. Díky tomu, že si asistentka o žácích povídala s třídní učitelkou, nebudou pro ni žáci, se

kterými se potká 1. září, úplně neznámí.

9. Odpoledne si ještě asistentka s třídní učitelkou **vyjasňovala konkrétní očekávání**, například ohledně uvádění dětí první školní den do třídy, anebo ohledně komunikace s rodiči: pokud rodiče budou něco vzkazovat nebo požadovat po třídní učitelce, asistentka informace předá a na dalším postupu se dohodne s třídní učitelkou.

32. Podnětné klima třídy - tipy pro pedagogy i asistenta pedagoga

Aby výuka a spolupráce pedagoga, asistenta pedagoga a žáků s odlišnými kulturními a jinými životními podmínkami dobře fungovala, myslete i na klima třídy a uspořádání školních lavic. Máme pro vás tipy, jak vytvářet podnětné prostředí k výuce a dobré klima třídy, ve kterých se mohou rozvíjet všichni žáci, jak s jejich pomocí upravit prostor třídy a jak společně nastavit pravidla.

Ilustrační foto. | FOTO: Pixabay

Podnětné prostředí k výuce

Jak reagovali asistenti pedagoga (AP) na 2. stupni základní školy na otázku: „Co znamená podnětné výukové prostředí pro vás a vaše žáky?“ (Text vychází z publikace *Metodika práce asistenta pedagoga při aplikaci podpůrných opatření u žáků z důvodu sociálního znevýhodnění: druhý stupeň ZŠ* autorů Jany Poche Kargerové a kol. [1])

- Líbí se mi, že jsou v naší škole všechny učebny zařízené moderním nábytkem, který vytváří příznivé klima třídy, na stěnách jsou umístěné police na knihy, portfolia a další pomůcky jak učitelů a asistentů, tak i žáků. V některých třídách máme pracovní koutek s knihovnou a kobercem. Ten slouží především pro čtenářské dílny, ale i pro skupinové vyučování a

práci týmů, případně ho využívají žáci o přestávkách k odpočinku. Tyhle koutky jim poskytují prostor pro soukromí a nerušené rozhovory. Využijeme ho i my s žákem, který má akutní potřebu zklidnění, odpočinku nebo soukromí.

- *Myslím si, že je důležité, že naše třídy i chodby ukazují na to, co zajímavého se právě ve třídách děje. Všude jsou vystaveny práce žáků, kresby, produkty. Tak se můžeme navzájem inspirovat.*
- *Pro mě znamená podnětné prostředí hlavně bezpečí. A to je dáno tím, že máme a dodržujeme určitá pravidla společného soužití. Proto je diskutujeme a tvoříme s žáky i na 2. stupni.*
- *Už jenom to, že jako Rom působím v pozici asistenta pedagoga, na žáky z odlišných kulturních a jiných životních podmínek působí. Pro některé z nich představuji bezpečí – mají tu člověka, který je jim blízký. Díky tomu pak mají chuť do školy chodit. Líbí se mi také, že na stěnách visí plakáty slavných osobností, celosvětově známých Romů, které pro některé žáky mohou představovat vzor. Já jsem hrdý na to, že jsem Rom, protože jsem poznal historii, literaturu, známé romské osobnosti. To беру jako velké plus a snažím se to předat žákům.*
- *Třídy mají různé uspořádání lavic, každý učitel preferuje něco jiného. Já mám rád uspořádání do „podkovy“ nebo do „hnízd“. Vždy vycházíme z toho, kolik je ve třídě žáků, kteří potřebují moji podporu. Pak je důležité jejich správné rozmístění. I já jako asistent musím mít své místo. Někdy je těžké to vymyslet tak, aby to žáky nerušilo, a naopak aby to co nejvíce vyhovovalo jejich potřebám.*

Uvedené odpovědi mají mnoho společného. Asistenti pedagoga v nich zmiňují jednak rozmanité aktivity žáků, které jsou prezentovány na stěnách chodeb a tříd, variabilně uspořádané učebny a přirozeně také materiální vybavení, které umožňuje aktivní a kooperativní výuku. Tím se dostáváme k jádru věci.

Úpravy třídy a uspořádání školních lavic

Věcné (materiální) prostředí patří mezi faktory, které významně ovlivňují kvalitu inkluzivního vzdělávání. Nejde jen o množství a rozmanitost materiálů a pomůcek, ale také o to, jakým způsobem je třída uspořádána. Výzdoba stěn vypovídá i o hodnotách školy a její snaze o přiblížení kulturní rozmanitosti žákům.

V rámci třídy je potřeba **citlivě rozmístit žáky s odlišnými kulturními a životními podmínkami**, aby nedocházelo k jejich vyčleňování z kolektivu. **Z vhodně zvoleného místa dobře vidí a jsou tak motivováni k práci a ke spolupráci s ostatními.** V opačném případě, kdy jsou tito žáci pocitově i

„prostorově“ oddělení od zbytku třídy, může dojít k urychlení jejich školního neúspěchu.

Uspořádání do pracovních koutků (případně do kruhu nebo podkovy) podporuje vzájemnou komunikaci a spolupráci. Žáci na sebe navzájem dobře vidí a lépe si mohou pomoci. Žáci, kteří bývají jinak vyloučeni z kolektivu nebo nezapadají snadno mezi své vrstevníky, se v takhle zorganizované třídě cítí součástí skupiny a mají tu více příležitostí k drobným interakcím. Počet pracovních míst v učebních koutcích je vhodné přizpůsobit počtu žáků ve třídě.

Pokud mají žáci volně k dispozici **širokou škálu materiálů a pomůcek**, přináší to spoustu pozitivních efektů i pro bezděčné (nezáměrné) učení. Žáci mají tyto materiály neustále na očích, mohou si je osahat, manipulovat s nimi a zkoumat je, což usnadňuje porozumění bez pocitu, že se právě učí. Pedagogové tak šetří úsilí a čas, protože nemusejí neustále přenášet pomůcky z kabinetu do třídy (samozřejmě kromě takových, které z bezpečnostních důvodů nemohou být ve třídě trvale, např. některé chemikálie). Materiály a pomůcky je vhodné uspořádat logicky – umístit je na vhodných místech po celé třídě tak, aby k nim žáci měli volný přístup. Dejte žákům příležitost, aby se seznámili s tím, jak zacházet s jednotlivými pomůckami a přístroji, které mají k dispozici.

Na 2. stupni je **uspořádání prostředí třídy** více otázkou spolupráce a vzájemné dohody mezi učiteli, kteří se na výuce podílejí. Je ideální, když žáci nemusejí uspořádání lavic ve své třídě měnit jen proto, že na další hodinu přichází učitel, který vyžaduje uspořádání jiné. Pro případ, že se taková dohoda nepodaří, je výhodné, pokud je učebna vybavena lehkým nábytkem.

Na 2. stupni fungují některé třídy jako odborné učebny (např. učebna fyziky, chemie, zeměpisu, učebna cizích jazyků). Často bývají propojeny s kabinety, v nichž jsou umístěny příslušné pomůcky. Pokud je taková odborná učebna využívána zejména k výuce předmětu, na který je zaměřena, je výhodné uspořádat ji do **učebních koutků** a vybavit potřebnými pomůckami a materiály, tedy přenést věci z kabinetu přímo do třídy.

Doporučení pro uspořádání učebny ve spolupráci se žáky

Prostorové uspořádání je jedním z faktorů, které mají vliv na bezpečné a příznivé klima ve třídě. Jak vytvořit podnětné prostředí pro všechny žáky? [\[1\]](#)

1. Je vhodné zahájit diskusi, jak bude členěn osobní prostor, který mohou žáci využít pro sebe a pro své pomůcky, a dále prostor, který je vyčleněn pouze pro pedagogy. Můžete žáky vyzvat ke spolupráci, diskutovat s nimi o uspořádání místnosti, o smyslu jednotlivých koutků i o uložení pomůcek, prostoru pro výstavu práce žáků, učebních plakátů atd. **Ideálně na hodině výtvarné výchovy žáci namalují svou představu třídy a následně diskutují**, co půjde uvést do praxe a co ne. Ke společně vytvořenému prostředí si snáze vytvoří kladný vztah a lépe mu porozumí.
2. Můžete společně s žáky **vytvořit pravidla pro práci v učebních koutcích**, která jim usnadní orientaci v tom, co se od nich očekává, co mohou a co nesmějí (např. v počítačové učebně je důležité vědět, jak zacházet s jednotlivými zařízeními – PC, tiskárna, CD přehrávač).

3. Můžete se společně s žáky zamyslet také nad **relaxačními koutky**. Často je na takovém místě koberec, polštářky, knihy, časopisy a podobné vybavení a drobnosti, které pobyt v této zóně zpříjemňují. Relaxační prostor by neměl být opomíjen ani na druhém stupni.

Třídnická hodina

Dalším důležitým aspektem, který buduje pohodové a bezpečné klima třídy a školy, jsou **vztahy mezi žáky ve třídě a mezi pedagogy**. Právě pro sociálně znevýhodněné žáky je pro začlenění do třídy zásadní rozvoj a budování dobrých vztahů se spolužáky. V citlivém věku pubescentů může být jakákoliv odlišnost příčinou konfliktu. Negativně mohou být vnímáni například žáci s odlišnými kulturními a jinými životními podmínkami. Pro bezpečné a inkluzivní prostředí je důležité pravidelně zařazovat třídnickou hodinu, práci v kruhu a cíleně se věnovat rozvoji sociálních dovedností.

Třídnická hodina představuje velmi dobrý prostor pro společné přemýšlení a plánování učitele a asistenta pedagoga. Jak připomíná Dubec [2], její smysl je především v řešení aktuálních problémů života třídy a v prevenci sociálně nežádoucích jevů, přičemž přináší možnost včasné a účinné intervence. Když mohou žáci pravidelně reflektovat dění ve třídě a mají prostor pro aktivní zapojení, podaří se často podchytit řadu problémů.

Důležité je, aby při vedení třídnických hodin **asistent pedagoga a učitel vystupovali jako moderátoři**, a ne jako odborníci na řešení problémů. I když se zdá, že provozní záležitosti třídy seberou veškerý čas, je škoda tento potenciál věnovat pouze absencím, omluvenkám a řešení kázeňských problémů. Třídnické hodiny mohou být využity na práci s pravidly ve třídě, na budování vztahů v rámci třídy, na rozvoj speciálních sociálních dovedností, ale také na tvorbu žákovských projektů.

Jeden z účinných prostředků pro rozvoj sociálních dovedností žáků je **diskuse o pravidlech a možnostech vzájemného soužití ve třídě**. Je to důležité zejména pro sociálně znevýhodněné žáky, kterým chybí pozitivní zážitky s vrstevníky a dost možná nezažili oboustranné přátelství. [3] Tvorbu pravidel společně se žáky podněcuje pedagogové, ale tvoří je sami žáci. Dubec [2] doporučuje **dva možné postupy**:

1. Pojmenování problémů, které se ve třídě vyskytují, kladením **otevřených otázek nebo brainstormingem** na téma: časté problémy, které v naší třídě vznikají.
2. Umělé navození situace, ve které **žáci dospějí k tomu, že pro lepší soužití ve třídě je dobré nastavit pravidla**. Dubec dále doporučuje propracovanou sadu her a aktivit, které jsou vhodné pro vyvození pravidel ve třídě.

O tom, jak by třeba také měla vypadat třída si můžete přečíst i v článku [Moderní výuka a design třídy](#) nebo poslechnout video [Lepší známky a soustředění? Žáky ovlivňuje i design třídy](#).

Zajímá vás, jak vytvořit pravidla ve třídě? Přečtěte si o nich v [heslu Encyklopedie společného vzdělávání](#). Tipy najdete v článku [Jak nastavit a udržet bezpečné klima ve třídě s žáky se sociálním znevýhodněním](#).

Zdroje:

1. POCHE KARGEROVÁ, Jana a kol. (2015). *Metodika práce asistenta pedagoga při aplikaci podpůrných opatření u žáků z důvodu sociálního znevýhodnění: druhý stupeň ZŠ*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, s. 63–71.
2. DUBEC, M. (2008). *Třídnické hodiny. Metodika práce třídního učitele s tématy osobnostní a sociální výchovy*. Odyssea. Dostupné z: http://www.odyssea.cz/localImages/tridnicke_hodiny.pdf
3. HÁJKOVÁ, V., STRNADOVÁ, I. (2010). *Inkluzivní vzdělávání, Teorie a praxe*. Praha: Grada.

33. Jak podpořit žádoucí chování u žáků na 2. stupni základní školy? Část I.

V prvním díle naší dvoudílné minisérie se seznámíte s tipy pro asistenta pedagoga na řešení rušivého chování. Jak vám může pomoci budování kvalitního třídního kolektivu a individuální přístup při řešení rušivého chování?

Ilustrační foto. | FOTO: Pixabay

Zajímá vás, jak podpořit žádoucí chování žáků staršího školního věku ve třídě a co dělat s rušivým chováním? Podívejte se na naše tipy a možnosti, jak řešit rušivé chování. Kdy přistoupit k výjimkám ohledně dodržování pravidel u některých žáků, jak budovat kolektiv školní třídy, jak u žáků podpořit sebeúctu a pocit vlastní hodnoty...

Text vychází z publikace *Metodika práce asistenta pedagoga při aplikaci podpůrných opatření u žáků z důvodu sociálního znevýhodnění: druhý stupeň ZŠ* autorů Jany Poche Kargerové a kol. [\[1\]](#)

Asistent pedagoga a rušivé chování

Co vadí jednomu, nemusí vadit druhému.

Zkuste si položit otázku, jaké chování vám vadí, a poctivě si na ni odpovědět. Pak se zamyslete nad tím, proč tomu tak je.

Zvažte následující otázky:

Nemůže to být proto, že jsem byl vychováván/a k jiným hodnotám, v jiném kulturním prostředí než můj žák?

Nejsou moje reakce na žákovo chování známkou mé vlastní nejistoty?

Neberu si vtípky nebo poznámky žáka XY, které souvisejí s jeho věkem, příliš osobně? Je spravedlivé se za to na něj zlobit?

Může se vůbec žák chovat jinak? Co by to pro něj znamenalo?

Nestanovil/a jsem přehnaně náročná pravidla a teď se bojím, že přijdu o autoritu?

Nemám tak odlišné zásady od zásad učitele nebo jiných kolegů, že se žáci při spolupráci se mnou cítí nejistí, a mě se dotýká, že si neuvědomují, že to myslím dobře?

Choval/a jsem se já v pubertě vždy dobře? Co jsem si myslel o dospělých, kteří mě napomínali?

Uměl/a bych jako žák dodržovat to, co od něj sám/sama chci? [\[2\]](#)

Prevence rušivého chování ze strany asistenta pedagoga

Některé projevy rušivého chování jsou způsobeny faktory, které jako asistent pedagoga můžete ovlivnit jen zčásti nebo vůbec a které vyžadují zvláštní přístup. Jde o poruchy nervové soustavy, duševní nemoci, traumatické zážitky, poškozující rodinnou výchovu u žáků aj.

Rušivému chování žáků ale máte možnost předcházet, pokud je způsobené těmito faktory:

- nuda
- dlouhotrvající duševní námaha
- obava ze selhání
- přehlížení špatného chování ze strany pedagoga / asistenta pedagoga
- nedůslednost ze strany pedagoga / asistenta pedagoga
- špatný příklad ze strany pedagoga / asistenta pedagoga

- nesrozumitelnost požadavků pedagoga / asistenta pedagoga na chování žáků

Možnosti řešení rušivého chování ze strany asistenta pedagoga

1. Výjimky z pravidel

O stanovování pravidel se dočtete více v článcích [Jak minimalizovat rušivé chování žáků? – část I.](#) a [část II.](#)

Pokud máte ve třídě žáka s poruchou chování nebo žáka vyrůstajícího v prostředí, kde je dlouhodobě vystaven nevhodnému chování, je nutné s ním pracovat cíleně a systematicky.

Tito žáci často nejsou úspěšní v budování vztahů s vrstevníky ani s dospělými. Mohou proto o přijetí usilovat nežádoucím způsobem. To, že si jich ostatní spolužáci a pedagogové všímají – i když je jejich reakce obvykle odmítavá – je pro ně důležitější a přijatelnější, než když pozornost ostatních nemají.

Spolu s třídním učitelem si s žákem promluvte o nastavených pravidlech chování, která je nutné dodržovat, a podporujte ho v tom, aby se jeho chování co nejvíce blížilo chování žádoucímu. Stanovte si cíle, které pro žáka představují výzvu, ale stále jsou dosažitelné a nepředurčují žáka k neúspěchu. Důležité je také dávat žákovi najevo důvěru:

Příklad:

Vím, že dokážeš docházet na odpolední část výuky. Věřím ti a pomůžu ti. Změna tvého chování je ale ve tvých rukou.

Je vhodné s ostatními žáky prodiskutovat důvody, proč je přístup k tomuto žákovi ohledně dodržování třídních pravidel odlišný. Zvolte takovou formu, aby žáci odlišnému přístupu zcela rozuměli a chápali, proč je nutný. Umožněte jim anonymně vyjádřit případné pochybnosti nebo nesouhlas (např. zřízením schránky důvěry), abyste věděli, jak tuto skutečnost vnímají, a abyste mohli se získanými informacemi dále pracovat.

2. Podpora třídní soudržnosti

Žáci staršího školního věku mají potřebu uznání od svých vrstevníků. Jejich životní spokojenost je závislá na tom, jak jsou v budování vztahů s vrstevníky, ale i s ostatními lidmi úspěšní. Žáci pocházející z rodin s odlišnými životními podmínkami anebo z jiného kulturního prostředí často mohou potřebovat pomoc pedagoga ve formě vytváření příležitostí, které jim pomůžou navázat a

rozvinout pozitivní přátelské vztahy. Soudržnost ve třídě se utvoří, když budou mít žáci dostatek příležitostí komunikovat, poznávat se, spolupracovat, zažívat společné oslavy, úspěchy i neúspěchy, řešit společné problémy.

Praktický příklad:

Jednou jsem se setkala se studentkou vysoké školy, která se kdysi jako desetiletá přistěhovala se svými rodiči do České republiky. Vyprávěla, jak v Mongolsku předtím vyhrávala matematické soutěže a byla považována za nadanou žákyni. Byla také oblíbená mezi spolužáky a měla spoustu kamarádek. Po přestěhování rodiny do jiného kulturního prostředí se cítila velmi frustrovaná. Dva roky chodila do třídy se svými vrstevníky, aniž by s nimi prohodila jediné slovo. Ve výuce byla naprosto neaktivní, plnila jen jednoduché písemné úkoly, většinou nerozuměla, co po ní učitelé chtějí, nekomunikovala, do sešitů si kreslila ornamenty. Spolužáci ji přehlíželi. Změnou pro ni bylo, když jí učitel tělocviku začal nosit encyklopedie, aby měla co dělat v době, kdy ostatní cvičí. Občas se za ní tento učitel stavil u lavičky, kde si encyklopedie prohlížela, něco jí ukázal a na něco se jí zeptal, později jí psal kartičky s jednoduchými úkoly. Když seděl na lavičce další žák, přizval ho ke spolupráci s dívkou. Přístup tohoto učitele způsobil, že dívka začala nabývat víru v sama sebe a ochotu pracovat na tom, aby češtině rozuměla. Začala ji postupně ovládat, začala se chtít bavit se spolužáky. Svůj další úspěšný vývoj připisuje právě setkání s tímto učitelem.

3. Podpora pocitu důležitosti

Pro každého je důležité cítit se hodnotně.

Pro budování třídního kolektivu i pro rozvoj identity každého jedince je důležité podporovat a rozvíjet vnímání hodnoty sebe sama a druhých. Žáci s potřebou podpory ve vzdělávání nejenom z důvodu odlišných kulturních a životních podmínek, ale i jiných speciálních vzdělávacích potřeb, mají někdy pocit, že pro ostatní mají nízkou hodnotu. Stává se, že svým problémovým chováním provokují u pedagogů i svých vrstevníků reakce, které tento jejich pocit nedostatečnosti a nízké hodnoty ještě posilují. Paradoxně se jejich negativní pocity tímto neřeší, ale naopak se utvrdí ve svém nežádoucím chování.

Tip:

K budování třídního kolektivu a rozvoji identity přispívá například přání každému žákovi k svátku nebo narozeninám. Docházejte na sportovní utkání, koncerty nebo výstavy žáků ve své třídě a dávejte tak najevo, že jejich úspěchy jsou pro vás důležité, zorganizujte pomoc nemocnému spolužákovi, napište společně se žáky dopis dlouhodobě nepřítomné spolužačce, připravte překvapení pro žáka, který dosáhl nějakého úspěchu.

Někdy je užitečné dělat si záznamy a snažit se zorganizovat pro každého potřebného žáka

nějakou speciální akci alespoň jednou za čtvrtletí (některý žák může třeba dostat diplom za to, že celý měsíc nepřišel pozdě do školy, ačkoli minulý měsíc přišel pozdě mnohokrát apod.).

Vědomí identity je možné podporovat také vyvěšením výtvarů žáků v prostorách třídy a školy nebo jejich umístěním na webové stránky školy. Je důležité myslet na to, aby byly vystavovány práce a úspěchy žáků, kteří jsou oceňováni zřídka.

Z výpovědi M. Hroudy pracujícího s žáky s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu odlišných kulturních a životních podmínek a s žáky s poruchami chování: „V očích mnoha mých žáků často neplápolá plamínek touhy něco dokázat, být nějakým způsobem úspěšný. Někteří z nich nechtějí nebo spíše neumějí sami sebe motivovat kadekvátním výkonům, neboť mají často pocit, že je to stejnězbytečné. Nejčastějším důvodem je to, že zažili již toliknezdarů, omylů a neúspěchů, že raději spíše přežívají ajen se tak vezou. Často se „vymlouvají“, že jim životpřipravil vesměs jen samé útrapy a příkoří. Někteří majívelmi snížené sebevědomí, sami sebe neúměrně podceňují ajejich víra ve vlastní schopnosti a vědomosti je mizivá.Samozřejmě se velmi snažím podněcovat u těchto žáků motivacik učení, neboť v mimoškolních záležitostech se dokážou ažneuvěřitelně vnitřně motivovat. Je to však velmi náročný azdlouhavý proces, který vyžaduje mou trpělivost... Ale i tennejmenší posun je pro mé žáky strašně důležitý.“

Příklad:

Když víte, že je žák hudebně nadaný a má rád hiphopovou hudbu, vyzvěte skupinu žáků, aby v rámci projektu „Třídíme odpad“ vymyslela hudební klip na toto téma a předvedla ho při prezentaci výsledků projektu.

Tip:

V návazném [druhém dílu článku](#) se seznámíte s dalšími strategiemi podpory žádoucího chování u žáků: vysoká očekávání, pomáhání si, komunitní kruhy, osobnostní asociační výchova, dramatická výchova a uzpůsobený prostor. Nechte se inspirovat také doporučenou literaturou k jednotlivým strategiím.

Zdroje:

[1] KARGEROVÁ, JANA A KOL. *Metodika práce asistenta pedagoga při aplikaci podpůrných opatření u žáků z důvodu sociálního znevýhodnění: druhý stupeň ZŠ*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita

Palackého v Olomouci, 2015. 131 stran. ISBN 978-80-244-4501-4.

[2] FONTANA, DAVID. *Psychologie ve školní praxi: příručka pro učitele*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2003. 383 s. ISBN 80-7178-626-8.

34. Jak podpořit žádoucí chování u žáků na 2. stupni základní školy? Část II.

Ve druhém díle naší dvoudílné minisérie se seznámíte s dalšími tipy pro asistenta pedagoga na řešení rušivého chování. Jak vám pomůže komunitní kruh a osobnostní a sociální výchova?

Ilustrační foto / FOTO: Pixabay

V [prvním díle](#) naší dvoudílné minisérie se dočtete, co je to rušivé chování, jak mu předcházet a jak ho řešit pomocí výjimek ohledně dodržování pravidel u některých žáků, budování společenství školní třídy a podpory sebeúcty a pocitu vlastní hodnoty.

V tomto článku se seznámíte s dalšími strategiemi podpory žádoucího chování u žáků.

Text vychází z publikace *Metodika práce asistenta pedagoga při aplikaci podpůrných opatření u žáků z důvodu sociálního znevýhodnění: druhý stupeň ZŠ* autorů Jany Poche Kargerové a kol. [\[1\]](#)

1) Vysoká očekávání

„Když se budete k žákům chovat tak, jako když jsou nadšení žáci, časem se z nich stanou

nadšení žáci.“ [2]

Podle teorie „sebenaplnující se předpovědi“ žáci vycítí způsob chování autority a začnou se chovat podle jejího očekávání. [3] Podle Deborah J. Stipek ti, kterým je dáváno více šancí, více vodítek, více úsměvů, ti, kteří sedí blíž učiteli, se naučí více než ti ostatní. Pedagogové si také tvoří lepší vztah s žáky, kteří se snaží a mají lepší výsledky. Ale vybudování bližšího vztahu k žákům s problémovým chováním má pozitivní dopad na jejich postoj ke škole. [4]

Je proto dobré snažit se najít k žákovi s problémovým chováním cestu, jakkoli to může být obtížné. Na druhou stranu je důležité si uvědomit, že nabízená pomoc je ne vždy přijata s radostí, a může se dokonce negativně odrazit ve výuce. Žák vycítí, že je s ním jednáno jako se slabším, a odpovídá negativními emocemi a chováním. Snaha ochránit jeho city a pomoci mu na něj může působit jako důkaz jeho nedostatečných schopností a snižovat jeho sebevědomí i motivaci.

Badatelé Bolger, Zuckerman a Kessler uvádějí, že sociální opora ve stresové situaci je nejblahodárnější, když přijde, aniž si to její příjemce uvědomí. Šetrná, nevtíravá forma opory, která zbytečně neupozorňuje na obtíže a nesnáze příjemce (žáka), tak šetrí jeho sebeúctu. [5]

Žákovi proto nezdůrazňujte, jaké jsou jeho obtíže, proč potřebuje pomoc, ani nedávejte najevo přílišný soucit a lítost nad jeho obtížemi. Pomáhejte tak, aby se žák necítil být v pozici slabšího, nekompetentního a neperspektivního. Dávejte najevo především důvěru vůči žákovi, víru v to, že je schopen se dále zlepšovat a dělat pokroky, i když třeba jen dílčí.

Je také vhodné – zároveň s poskytnutím šetrné opory, která respektuje sebeúctu žáka – maximálně podpořit jeho vlastní kapacitu samostatně řešit úkoly, samostatně zvládat obtíže, a to i třeba malého rozsahu, a každé takové úsilí buď slovně, anebo i jiným způsobem ocenit (například realizací oblíbené aktivity). [5]

Na postoj pedagoga k žákovi mají často vliv tzv. Pygmalion a Golem efekty:

Pygmalion efekt

„Pygmalion efekt je obrazné označení pro důsledek učitelova pozitivního očekávání a jednání. Učitelovo očekávání vychází z úvahy, že daný žák má šanci zlepšit se v prospěchu a chování. Funguje na principu sebenaplnující předpovědi – učitel dělá všechno, aby na jeho slova došlo. Své očekávání prosazuje ve výuce systematicky, dlouhodobě. Chová se k žákovi vstřícně, je trpělivý, soustavně mu pomáhá; povzbuzuje ho, upozorňuje i na drobné pokroky. Tím v žákovi navodí přesvědčení, že se může zlepšit. Žák změní své postoje k učiteli, předmětu, začne se víc snažit, a tím ještě posílí učitelovo očekávání.“

Golem efekt

„Golem efekt je obrazné označení pro důsledek učitelova negativního očekávání a jednání. Učitelovo očekávání vychází z úvahy, že určitý žák se ve svém prospěchu a chování nemá šanci zlepšit, spíše se zhorší. Pedagog se chová k žákovi odmítavě, soustavně ho napomíná, kritizuje, obviňuje, podezírá. Tím v žákovi navodí pocit, že se nemůže zlepšit. Žák rezignuje a začne se

chovat tak, jak učitel očekává.“ [6]

Očekávání samo o sobě je těžké změnit. Stává se, že si pedagogové svá očekávání ani neuvědomují. A když si je uvědomují, je časté, že se jim během let tak zažila, že je těžké je změnit. Druhým problémem je, že s očekáváním souvisí i chování k žákům, které je potřeba změnit. Není neobvyklé, že se učitelé snaží změnit očekávání, ale nemění své chování.

Marzano [3] uvádí, jak je možné změnit svá očekávání na vysoká:

- 1) **Identifikujte žáky, u kterých máte nízké očekávání.** Přiznejte si, že k někomu máte negativní postoj a usilujte o jeho změnu.
- 2) **Identifikujte podobnosti žáků, u kterých máte nízké očekávání.** Je běžné, že v této skupině se objevují žáci s podobnými vlastnostmi, například podobný způsob vyjadřování, podobná rodinná výchova, chování, etnický původ. Je důležité se neleknout vlastního zjištění. Všichni dospělí mají zažitá názory na určité skupiny lidí a tyto názory jsou většinou ovlivněny místem, kde vyrůstali, a způsobem výchovy.
- 3) **Identifikujte zacházení s žáky, u nichž máte nízké očekávání.** To nejdůležitější, co je potřeba změnit, je vaše chování. Na žáka, u něhož máte nízké očekávání, se většinou méně usmíváte, méně ho kontaktujete očima, méně s ním konverzujete. Méně často ho vyvoláváte, kladete mu méně náročné otázky, zabýváte se méně jeho odpověďmi. Odměňujete ho za jednodušší úkoly, což takový žák může mj. vnímat jako informaci, že pro vyřešení složitějších úloh nemá dostatek schopností a dovedností.
- 4) **Začněte se chovat ke všem žákům stejně.** Na všechny se snažte usmívat stejnou měrou, rovnoměrně si s nimi povídejte apod. Žáci na vaši změnu většinou zareagují kladně. Složitější to je u výuky. Žáci, kteří vědí, že se jich obvykle ptáte na jednodušší otázky, se nemusejí cítit dobře, když jim najednou začnete klást obtížnější otázky a dávat jim náročnější úkoly. Marzano [3] ale tvrdí, že je nutné se přes tuto fázi přenést a dojít do fáze, kdy se žáci nebudou bát ptát se a budou očekávat výzvy.

2) Vzájemná pomoc

Třídní společenství je budováno také na principu vzájemné závislosti jeho členů a poskytování pomoci. Pokud žák nerozumí učivu, můžete požádat a podpořit jeho spolužáka, aby mu pomohl. Je samozřejmě důležité citlivě vytvořit dvojice žáků a dohlížet na to, aby nadaní žáci mohli dostatečně rozvíjet své nadání, nejen pomáhat druhým. Úspěchy nechte dvojicím si náležitě užít a oslavit. Také pomoc lidem mimo třídu je pro třídní společenství velmi důležitá. Pocit radosti z dobré věci může být pro žáky s poruchami chování něčím, co jim ukáže, jak mohou získat úctu ostatních a vědomí vlastní hodnoty.

Velmi inspirativní je v tomto směru tzv. učení službou neboli *service-learning* [7], ve kterém žáci pod vedením dospělých pomáhají potřebným lidem, a ve škole svou pomoc reflektují a plánují. Může se jednat například o dobrovolnickou práci v dětských domovech, domovech pro seniory, organizacích pomáhajících chudým a lidem bez domova, nebo se mohou podílet na tvorbě prostředí, ve kterém

žijí. Žáci tak mají možnost jednak převzít určitý díl odpovědnosti, jednak se mohou cítit užiteční a také si více ozřejmit vlastní kompetence a možnosti zvládat nejrůznější situace. To může mít v důsledku pozitivní vliv na jejich sebeúctu.

3) Komunitní kruh

Vedle kooperativního učení, které předchází rušivému chování a psali jsme o něm dříve v textech [Jak minimalizovat rušivé chování žáků? – část I.](#) a [část II.](#), je dobrou technikou také komunitní kruh [8]. To je technika, při níž žáci s pedagogy sedí v kruhu a každý má příležitost se vyjádřit k určitému tématu. Komunitní kruhy umožňují začleňovat do výuky i témata a oblasti, které jsou pro žáky důležité, ale nejsou součástí školního vzdělávacího programu, podporují rozvoj příznivého klimatu třídy a komunikativních dovedností. Můžete ho použít v případě potřeby probrat nějaký problém nebo situaci nebo si jen sdělit zážitky z třídního výletu. Komunitní kruh může mít formu ranního a závěrečného rituálu.

Tip:

Více o komunitním kruhu se můžete dočíst v článcích [Kruh přátel jako podpora inkluze ve školách](#) a [Jak rozvíjet dobré vztahy ve třídě: 2 metody](#).

4) Osobnostní a sociální výchova a dramatická výchova

Pro žáky školního věku bývají velmi efektivní a atraktivní metody osobnostní a sociální výchovy (dále jen OSV). Žáci s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu odlišných kulturních a životních podmínek díky nim získávají velmi důležité dovednosti. Kromě toho získávají zkušenosti s tím, jak je na různé chování a jednání nahlíženo jinými lidmi, jaké chování si zasluhuje úctu, jak je možné reagovat přijatelným způsobem na agresi, vrstevnický nátlak, ponižování, zneužívání své pozice apod.

Témata jsou zpracovávána prostřednictvím praktických učebních situací, v nichž žáci jednají, a potom také prostřednictvím reflexí. Aktivita k tématům by se měly vždy dotýkat i skutečností z vlastního života žáků. Témata mohou být reflektována jako cizí příběhy, např. z literatury. Aktivita by měly vést k tomu, že žáci sami jednají, uvažují o sobě a o svém životě, řeší situace a problémy apod. OSV ukazuje možnosti, které žák v životě má, vede k volbě dobrých cest, využívá reflexe (jako klíčový princip zkušenostního učení), při kterých mohou žáci uvažovat a mluvit o zkušenosti nabyté v aktivitách. [9]

Dramatická výchova jako učení přímým prožitkem a vlastní zkušeností také nabízí mnoho možností. Zaměřuje se na osobnost a její vztahy ke světu a společnosti, na komunikaci, výchovu k hodnotám, rozvoj schopnosti adekvátně prožívat fikci, používat improvizaci, učit se zaujímat vlastní stanoviska, formulovat vlastní názory a naslouchat druhým, rozvíjí kreativitu, schopnosti vnímat, prožívat a hodnotit.

5) Přizpůsobení pracovního místa ve třídě

Někteří žáci musí mít z různých důvodů uzpůsobené pracovní místo ve třídě, aby se mohli soustředit a měli dostupné prostředky, které jim pomáhají v práci. Žáky s poruchou pozornosti někdy příliš podnětné (barevné, různorodé, flexibilní) prostředí ruší. Jejich pracovní místo by je nemělo izolovat od ostatních žáků ve třídě, na druhou stranu by jim mělo poskytovat bezpečí a klid na práci. V lavici mohou mít nějaké [předměty](#), které jim pomohou zaměstnat ruce, jež by jinak využívali k nějakým rušivým činnostem. Je dobré zajistit, aby měli v dosahu pomůcky a prostředky, které jim v učení pomáhají. Osvědčuje se, když mají v dosahu schéma dne, které je ujistí o tom, co už proběhlo a co je čeká.

Doporučená literatura k dramatické výchově a sociálnímu učení:

BEDNÁŘOVÁ, J. (2014). *12 scénářů: dramatické etudy pro žáky základních škol*. Vyd. 1. Liberec: Technická univerzita v Liberci.

CISOVSKÁ, H. (2012). *Dramatická výchova a sociální učení v základním vzdělávání*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta.

GRENAŘOVÁ, R., ed. a VÍTKOVÁ, M., (2009). ed. *Dramatická výchova v cizojazyčné výuce u žáků s SPU = Drama techniques in foreign language teaching to learners with SLD*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita.

KOSÍKOVÁ, V. (2011). *Psychologie ve vzdělávání a její psychodidaktické aspekty*. Vyd. 1. Praha: Grada.

MACKOVÁ, S. (2004). *Dramatická výchova*. Vyd. 1. Brno: Janáčkova akademie múzických umění, Divadelní fakulta.

MARUŠÁK, R., KRÁLOVÁ, O. a RODRIGUEZOVÁ, V. (2008). *Dramatická výchova v kurikulu současné školy: využití metod a technik*. Vyd. 1. Praha: Portál.

MÉGRIER, D. (1999). *100 námětů pro dramatickou výchovu: hry a cvičení pro děti od 3 do 10 let*. Překlad Simona Šimíčková. Vyd. 1. Praha: Portál.

PAVLOVSKÁ, M., ed. a REMSOVÁ, L., ed. (2009). *Dramatická výchova pro děti se speciálními potřebami v kontextu RVP ZV = Drama Education for Children with Special Needs in the Context of the Framework for Reference for Elementary Education: sborník anotací příspěvků z konference s mezinárodní účastí*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita.

RODOVÁ, V. (2014). *Dramatická výchova ve službách dějepisu: vzdělávací potenciál tematické kooperativní výuky*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita.

ŠIMLOVÁ, Ž. (2015). *Dramatická výchova v rukou učitele primární školy*. 1. vydání. Ostrava: Universitas Ostraviensis.

VALENTA, J. (1999). *Dramatická výchova a sociálně psychologický výcvik: (srovnání systémů)*. Vyd. 1. Praha: ISV.

VODIČKOVÁ, M., ed. (2011). *Dramatické aktivity jako prevence sociálně patologických jevů = Drama activities [sic] as a means of preventing social-pathological behaviour*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

Doporučená literatura k metodě komunitního kruhu:

ANDREJSKOVÁ, J. (2009). *Efektivní metody a formy výuky pedagogů na středních školách*. Vyd. 1. Hradec Králové: Fakulta informatiky a managementu Univerzity Hradec Králové.

HANSEN ČECHOVÁ, B. a kol. (2006). *Nápadník pro rozvoj klíčových kompetencí ve výuce*. Praha: <https://scio.cz/>, 2006.

Doporučená literatura k metodě učení službou:

C. BERGER KAYE (2010). *The Complete Guide to Service Learning: Proven, Practical Ways to Engage Students in Civic Responsibility, Academic Curriculum, & Social Action (Free Spirit Professional™)*. Second Edition. Minneapolis: Free Spirit Publishing.

C. DOLGON, T. D. MITCHELL, T.K. EATMAN (Eds.). (2017). *The Cambridge Handbook of Service Learning and Community Engagement*. Reprint edition. Cambridge: Cambridge University Press.

Zdroje:

[1] KARGEROVÁ, JANA A KOL. *Metodika práce asistenta pedagoga při aplikaci podpůrných opatření u žáků z důvodu sociálního znevýhodnění: druhý stupeň ZŠ*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. 131 stran. ISBN 978-80-244-4501-4.

[2] MILLER, ROSS. *Greater Expectations to Improve Student Learning*. Washington, D. C.: Association of American Colleges and Universities, 2001.

[3] MARZANO, ROBERT J. *Art and Science of Teaching/High Expectation for All*. Alexandria, USA: *Educational Leadership*, 2010, 68(1), s. 82–84.

[4] STIPEK, DEBORAH J. *How Do Teachers' Expectations Affect Student Learning* [online]. In: *Motivation to Learn: Integrating Theory and Practice*. 2002. Dostupné z: <http://mrbartonmaths.com/resourcesnew/8.%20Research/Differentiation/How%20Do%20Teachers%27%20Expectations%20Affect%20Student%20Learning.pdf>

- [5] BOLGER, N., ZUCKERMAN, A., KESSLER, R. C. (2000): *Invisible support and adjustment to stress*. Journal of personality and social psychology 79, 953–961.
- [6] PRŮCHA, JAN, WALTEROVÁ, ELIŠKA A MAREŠ, JIŘÍ. *Pedagogický slovník*. 6., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009. 395 s. ISBN 978-80-7367-647-6.
- [7] GOŠOVÁ, VĚRA. Učení službou. [online]. 2011. Dostupné z:
https://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogick%C3%BD_lexikon/U/U%C4%8Den%C3%AD_sl%C5%BEbu
- [8] NOVÁČKOVÁ, JANA. Komunitní kruh [online]. 2005. Dostupné z:
<http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/424/komunitni-kruh.html/>
- [9] VALENTA, JOSEF. *Metody pro výuku osobnostní a sociální výchovy (OSV)* [online]. 2010. Dostupné z:
<http://clanky.rvp.cz/clanek/k/z/9069/METODY-PRO-VYUKU-OSOBNOSTNI-ASOCIALNI-VYCHOVY.html/>

35. Tipy pro třídního učitele: Jak představit asistenta pedagoga kolegům, žákům i rodičům?

Jak na to, aby učitel s asistentem tvořili sešranou dvojku, díky které bude učení bavit celou třídu? V seriálu devíti článků vás pomocí praktických příkladů provedeme důležitými kroky nastavení spolupráce asistenta a pedagoga. Seriál připravujeme ve spolupráci se Zbyňkem Němcem, který patří k předním odborníkům na práci asistenta pedagoga. V prvním textu seriálu se dozvíte, jak usnadnit asistentovi fungování ve třídě a jak připravit na jeho působení žáky i jejich rodiče.

Ilustrační foto / FOTO: APIV B

Asistenti pedagoga se v posledních letech stále častěji stávají důležitou posilou pedagogických týmů ve školách, pomáhají v práci učitelům, ve výuce podporují žáky se speciálními vzdělávacími potřebami i ostatní žáky. V praxi je ale zřejmé, že jen samotná přítomnost asistenta pedagoga nestačí, je také potřeba dobře nastavit spolupráci mezi asistentem a učitelem, asistentem a žáky, asistentem a rodiči... A jak toho dosáhnout? Jeden z klíčů k úspěchu se nachází hned na začátku asistentské práce, při samotném nástupu asistenta do školy a třídy – asistenta pedagoga je potřeba přiměřeným a správným způsobem představit všem účastníkům vzdělávání, tedy učitelům, žákům i jejich rodičům. Jak na to? Začneme u těch nejdůležitějších, u učitelů.

Jak představit asistenta pedagoga učitelům?

Třídní učitel často asistenta zná už z přijímacího pohovoru – mnozí ředitelé zvou učitele na přijímací pohovor s asistentem a o jeho přijetí se rozhodují spolu s třídním učitelem. Ostatní učitelé ale asistenta zpravidla neznají, proto je důležité jim ho při nejbližší příležitosti osobně představit. Na počátku školního roku se pro tento účel hodí porada pedagogického sboru během přípravného týdne. Ve školách, které mají s asistenty menší zkušenost, je potřeba vysvětlit učitelům asistentovu roli a zdůraznit, že se nejedná o asistenta vybraného žáka, ale že jde o „jejich“ asistenta, jehož hlavní náplní práce je pomáhat učitelům tak, aby měli více času na práci s žákem se speciálními vzdělávacími potřebami i ostatními žáky.

Jak seznámit asistenta pedagoga s žáky?

I u dětí a žáků je důležité představit nově nastupujícího asistenta hned na počátku první vyučovací hodiny, ve které je asistent přítomen. A úplně zásadní je i zde představit asistenta jako asistenta učitele, nikoli jako asistenta nějakého konkrétního žáka. V tom učitelé často chybují, že asistenta představí dětem jako asistenta k nějakému konkrétnímu žákovi se speciálními vzdělávacími potřebami – to je špatně, protože takový přístup může žáka stigmatizovat (ostatní děti ve třídě můžou mít pocit, že je nějak méněcenný, když potřebuje asistenta) a navíc už od počátku vzbuzuje u dětí chybný dojem, že od teď se tomu jednomu žákovi bude věnovat asistent, zatímco ostatním žákům se bude věnovat i nadále pan učitel.

Správný je postup, ve kterém učitel představí asistenta jako svého pomocníka, který mu bude pomáhat zvládnout všechny práce ve třídě tak, aby on – učitel – měl co nejvíce času na práci se všemi žáky třídy. Ve zjednodušeném modelovém představení paní učitelka řekne: *„Tak děti, určitě jste si všimly, že je tu se mnou dnes naše nové posila a má kolegyně, paní asistentka pedagoga, která bude letos pomáhat mně i vám všem tak, abychom se společně zvládly naučit všechnu látku, která nás v tomto školním roce čeká...“*

Důležité je, že učitel při tomto představení asistenta pedagoga nepoukazuje na souvislost mezi asistentem a žákem se speciálními vzdělávacími potřebami, ale naopak předem dává na vědomí všem žákům ve třídě, že někdy bude asistent pracovat i s nimi (a díky tomu pak učitel bude mít sám více prostoru na práci s žákem se speciálními vzdělávacími potřebami).

Jaké zvolit oslovení pro asistenta?

Ideální je, když se učitel předem domluví s asistentem, jak budou děti asistenta oslovovat a jak ho má tedy i představit – většina škol volí neutrální oslovení „*pan asistent / paní asistentka*“, některé školy s více rodinnou atmosférou přidávají křestní jméno „*pan asistent Tomáš / paní asistentka Radka*“. Představení asistenta žákům obvykle zabere jen pár minut, bývá také vhodné, když sám asistent řekne pár vět o sobě, třeba o své předchozí profesi nebo o svých zájmech.

Nezapomeňte žákům vyjasnit pravomoci asistenta

Při úvodním seznámení je rovněž vhodné uvést kompetence asistenta pedagoga ve vztahu k práci s žáky. Je namístě žákům sdělit, že je potřeba asistenta pedagoga respektovat stejně jako učitele,

tedy plnit jím zadané pokyny. Pokud učitel tuto informaci poskytne žákům hned při příchodu asistenta, může se tak vyhnout budoucím nedorozuměním, kdy žák, který dobře nechápe roli asistenta ve třídě, odmítá plnit jím zadané úkoly.

Jak vybrat vhodné místo pro asistenta?

Má-li už asistent s učitelem domluvené místo ve třídě, může učitel zmínit i to, kde bude asistent „sedět“, případně v jakých hodinách bude asistent ve třídě přítomný.

Tip:

Tipy na výběr vhodného místa pro asistenta pedagoga najdete v příloze B publikace Z. Němce, K. Šimáčkové-Laurenčíkové a V. Hájkové: [Asistent pedagoga v inkluzivní škole](#).

Jak představit asistenta pedagoga rodičům žáka se speciálními vzdělávacími potřebami

Doporučujeme asistenta a jeho roli rodičům žáka se speciálními vzdělávacími potřebami představit dříve, než asistent do třídy nastoupí. Například na společné schůzce učitele, asistenta, někoho z poradenských pracovníků školy, rodičů žáka a případně i žáka samotného, nejlépe v týdnu před nástupem asistenta do školy.

U rodičů žáka se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP) je potřeba při představování asistenta a jeho role postupovat zvlášť opatrně. Řada rodičů žáků se speciálními vzdělávacími potřebami se domnívá (i očekává), že v praxi bude asistent pracovat pouze s jejich dítětem. Je proto vhodné si hned zpočátku vyjasnit, že jde o asistenta pedagoga, který bude pomáhat učiteli i s ostatními žáky, a že smyslem jeho práce je podpořit učitele, aby měl na jejich dítě více času.

Pokud by rodiče nechtěli přistoupit na to, že má jít o asistenta pedagoga, který bude pomáhat učiteli i s ostatními žáky třídy, lze odkázat také na vyhlášku o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami č. 27/2016 Sb., § 5, kde je role asistenta podrobně vymezena: Asistent pedagoga „pomáhá jinému pedagogickému pracovníkovi při organizaci a realizaci vzdělávání“ a „pracuje podle potřeby s žáky třídy, oddělení nebo studijní skupiny podle pokynů jiného pedagogického pracovníka“.

Jak představit asistenta pedagoga rodičům všech žáků ve třídě?

Takové představení asistenta může zajistit třeba třídní učitel, v menších školách ale může s představením asistenta a jeho role pomoci třeba i ředitel školy. Pokud by hrozilo, že rodiče pozici asistenta pedagoga neporozumí, je možné k jeho představení přizvat třeba i školního speciálního pedagoga nebo výchovného poradce – ti by z pozice poradenských pracovníků měli mít o pozici asistenta pedagoga dobrý přehled a měli by být schopní roli asistenta rodičům žáků dobře vysvětlit. Na představení asistenta pedagoga rodičům ostatních žáků třídy jsou zpravidla ideální třídní schůzky. Je samozřejmě ideální, když takové představení může proběhnout ještě před nástupem asistenta pedagoga do třídy – to ale většinou není možné, proto se pro představení asistenta využijí první třídní schůzky po jeho nástupu do školy. I rodičům ostatních žáků by měl učitel vysvětlit, že se jedná o asistenta pedagoga, nikoli asistenta nějakého konkrétního žáka. Je také vhodné zdůraznit, že hlavní rolí asistenta je pomáhat učiteli tak, aby se učitel mohl s větší intenzitou věnovat odborné pedagogické práci a individuální podpoře jednotlivých žáků. Rodičům je také často potřeba vysvětlit, že přítomnost žáka se speciálními vzdělávacími potřebami a přítomnost asistenta pedagoga neznamenaají pro třídu žádné zpomalení výuky, naopak, s podporou asistenta pedagoga se učitel nemusí věnovat méně kvalifikovaným úkolům (ty nově zastane asistent) a může se zaměřit na odbornou práci s dětmi, což ve skutečnosti může přispět k zefektivnění výuky pro všechny žáky dané třídy. Hlavním záměrem je tedy vždy představovat asistenta pedagoga jako pracovníka, který bude podporou pro všechny – pro učitele, pro žáka se speciálními vzdělávacími potřebami, ale i pro ostatní žáky třídy. Takové představení asistenta je dobrým základem pro správné nastavení jeho práce ve prospěch společného vzdělávání všech žáků.

Text neprošel editační úpravou.

Tip:

Pokud vás téma zaujalo, další informace a užitečné tipy naleznete v textu [Jak pracovat s dětmi a jejich rodiči, je-li ve školní třídě dítě se speciálními vzdělávacími potřebami](#).

Partnerem této sekce Asistenti pedagoga na Zapojmevsechny.cz je portál www.asistentpedagoga.cz a obecně prospěšná společnost [Nová škola](#).

PhDr. Zbyněk Němec, Ph.D.

je speciální pedagog, který sám ve školství začínal na pozici asistenta pedagoga. Přímé práci a poradenství u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami se věnoval více než dvanáct let, v současnosti učí na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy. Pro obecně prospěšnou společnost Nová škola lektoruje také kvalifikační kurzy pro asistenty pedagoga i kurzy určené pro školní sborovny. Je autorem publikace „Asistent pedagoga v inkluzivní škole“ a spoluautorem úspěšného portálu <https://www.asistentpedagoga.cz/>.

Zaujalo vás téma? Všechny díly seriálu najdete zde:

1. [Tipy pro třídního učitele: Jak představit asistenta pedagoga kolegům, žákům i rodičům?](#)
2. [Nastavení spolupráce pedagoga a asistenta pedagoga](#)
3. [Metodické vedení asistenta pedagoga](#)

4. [Náplň práce asistenta pedagoga a jeho spolupráce s učitelem a rodiči](#)
5. [Etika a diskriminace při výkonu povolání asistenta pedagoga](#)
6. [Spolupráce asistenta pedagoga a učitele a hodnocení žáků](#)
7. [Nastavení kritérií kvality práce asistenta pedagoga](#)
8. [Podpora žáka se sociálním znevýhodněním ze strany asistenta pedagoga](#)
9. [Možnosti využití asistenta pedagoga v době distanční výuky](#)

36. Nastavení spolupráce pedagoga a asistenta pedagoga

Jak na to, aby učitel s asistentem tvořili sešnanou dvojku, díky které bude učení bavit celou třídu? V seriálu devíti článků vás pomocí praktických příkladů provedeme důležitými kroky nastavení spolupráce asistenta a pedagoga. Seriál připravujeme ve spolupráci se Zbyňkem Němcem, který patří k předním odborníkům na práci asistenta pedagoga. Ve druhém textu seriálu se dozvíte, jak co nejlépe nastavit spolupráci asistenta pedagoga s učitelem.

Ilustrační foto / FOTO: APIV B

Dobrá spolupráce s učitelem je klíčovou podmínkou pro správné fungování pozice asistenta pedagoga. Řada důležitých předpokladů pro vytvoření spolupracující dvojice učitele a asistenta vzniká hned v počátcích, v okamžiku, kdy asistent nově nastupuje do třídy – už v této chvíli bývají důležitá jak očekávání učitele, tak i očekávání asistenta.

Další informace:

Termín „asistent“ je v textu používán pro asistenty pedagoga. U školních asistentů, což je odlišná pozice, může být situace v mnoha ohledech jiná – na rozdíl od asistentů pedagoga je práce školních asistentů méně vázána na jednu třídu a více směřuje do podpory žáků mimo dobu vyučování.

Jen pokud mají oba, učitel i asistent, správnou představu o pozici asistenta a přiměřené nároky na asistentskou práci, může jejich tandem fungovat už od počátku bez problémů, ku prospěchu všech žáků v jejich třídě. Jaká jsou adekvátní očekávání v oblasti vzájemné spolupráce, a to jak ze strany učitele, tak i ze strany asistenta pedagoga?

Vstupní informace týkající se asistenta pedagoga

V první řadě by učitel měl mít zjištěné základní informace o asistentovi, o jeho vzdělání a také o jeho předchozí praxi. Tyto informace učitel nejlépe získá tím, že je vedením školy přizván na pohovor, při kterém se asistent uchází o místo. Stěžejní je, aby učitel věděl, jaké je vzdělání jeho asistenta – tomu by totiž následně měl přizpůsobit náročnost úkolů, které mu bude v praxi zadávat.

Například pokud jako asistent nastupuje vysokoškolák s pedagogickým vzděláním, třeba bývalá učitelka v důchodovém věku, může učitel takovému asistentovi zadat téměř jakýkoli úkol z celé své pedagogické práce. Pokud ale jako asistent nastupuje uchazeč bez maturitního vzdělání, třeba je jen vyučený v nějakém oboru mimo oblast vzdělávání, bude muset učitel předchozí kvalifikaci asistenta zohlednit a nezadávat mu pedagogicky náročnější činnosti.

Další informace:

I tak ale může mít asistent pedagoga ve třídě velmi důležitou roli, například v oblasti dohledu nad žáky, při méně odborně náročných aktivitách, při pomoci žákům v oblasti pohybu nebo sebeobsluhy apod.

Zároveň by měl učitel vědět, jestli má asistent pedagoga nějaké předchozí zkušenosti s podobným postižením nebo znevýhodněním, jako má žák, ke kterému je asistent doporučený – pokud asistent zkušenosti nemá, je vhodné domluvit společnou schůzku učitele, asistenta a výchovného poradce (eventuálně školního speciálního pedagoga, u žáků s těžším zdravotním postižením pak také pracovníka speciálně pedagogického centra), a společně probrat specifika práce s žákem. A naopak, pokud asistent předchozí zkušenosti s daným postižením nebo znevýhodněním má, může se stát cenným zdrojem informací pro učitele. Je tak výhodou, když se asistenty stávají třeba rodiče dětí se zdravotním postižením nebo příslušníci etnických minorit, kteří znají specifika znevýhodněných žáků.

Další informace:

U rodičů dětí se zdravotním postižením se ovšem doporučuje, aby místo asistenta pedagoga zastávali v jiné třídě, než ve které je vzděláváno jejich dítě. Až na výjimky se ukazuje, že pokud rodič dítěte s postižením zastává funkci asistenta ve třídě u svého dítěte, dochází k pomalejšímu rozvoji samostatnosti dítěte a složitější je i celkový proces zapojení dítěte do třídního kolektivu.

Je také dobré, aby se učitelé informovali o předchozí profesi a zkušenosti asistenta – mohou pak zkušenosti asistenta využít při výuce. Na příkladech z praxe lze uvést, jak asistentka, která dříve pracovala jako chovatelka koní, výrazně přispěla svým výkladem v hodinách přírodovědy, nebo jak asistentka, která byla vyučená dámská krejčová, v hodinách výtvarné výchovy s žákyněmi navrhovala střihy pro různé šaty. I v této mimoškolní zkušenosti mohou být asistenti cenným přínosem do výuky.

Metodické vedení asistenta pedagoga

Rozhodně je potřeba, aby učitel počítal s tím, že asistent bude v prvních několika týdnech potřebovat jeho intenzivní metodické vedení. Řada asistentů přichází do škol bez předchozí profesní zkušenosti v oblasti vzdělávání a tito asistenti nemají představu o tom, jak přesně by měla jejich práce ve třídě vypadat. Proto je potřeba, aby učitel prvních několik týdnů vzájemné spolupráce asistenta podrobně instruoval, říkal mu, kde a kdy má být, s jakými žáky má při jaké aktivitě pomáhat, jaké činnosti od něj v dané chvíli očekává. Toto vedení je potřeba obvykle prvních čtyři až šest týdnů, pak většina asistentů získá určitou rutinu a řadu úkonů začne vykonávat automaticky. Pro učitele je toto období prvních týdnů spolupráce spojené se zvýšenou zátěží, kromě vlastní práce musí ještě formulovat úkoly pro asistenta, z dlouhodobého hlediska se to ale učiteli vyplatí – asistent, jakmile získá určitý řád ve své práci, začne pak být pro mnohého učitele nepostradatelnou oporou. Určitě mohou v tomto období učitelé s metodickým vedením asistenta pomoci také pracovníci školního poradenského pracoviště, školní speciální pedagog nebo výchovný poradce, kteří mají dobrý přehled o konkrétních činnostech vykonávaných u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

Charakter práce asistenta pedagoga

U asistentů je velmi důležité, aby od začátku počítali s tím, že budou pracovat pod vedením učitele – jinak řečeno, že budou dělat to, co jim učitel řekne, a to i v situacích, kdy by třeba sami chtěli postupovat jinak. Respekt k autoritě učitele je nezbytnou podmínkou asistentské práce a asistenti, kteří respekt k autoritě učitele nemají, obvykle nemůžou pozici asistenta pedagoga zastávat.

Zároveň by asistent měl být připravený se ptát, pokud čemukoli v práci s žáky nerozumí nebo si není rady. Také je dobré, aby asistent věděl, kdy se ptát – pokud možno ne při výuce žáků, ale třeba po hodině, o přestávce, a koho se ptát – kromě učitelů by měl asistent mít kontakt na výchovného poradce nebo školního speciálního pedagoga.

Před nástupem do školy je také užitečné, aby si asistenti zjistili co nejvíce informací předem. Ředitelé mohou například domluvit schůzku nastupujícího asistenta s učitelem nebo s poradenskými pracovníky školy, sami asistenti si mohou nastudovat informace z webových stránek školy nebo si mohou prostudovat odborné zdroje zaměřené na oblast speciálních vzdělávacích potřeb žáků.

Tip:

Řadu zajímavých a volně dostupných metodických materiálů pro práci asistentů s žáky s různými druhy speciálních vzdělávacích potřeb vydala v minulosti Univerzita Palackého v Olomouci – tyto materiály jsou volně dostupné zde: <http://www.inkluze.upol.cz/portal/vystupy/>.

Předpoklad spolupráce asistenta pedagoga a učitele

Obecně je od počátku spolupráce učitele a asistenta důležité, aby se oba tito pedagogičtí pracovníci respektovali navzájem – asistent by měl respektovat svou podřízenou pozici vůči učiteli, na druhou stranu ale i učitel by měl respektovat to, že asistent mnohdy má více informací o vzdělávacích potřebách a sociálním zázemí vybraných žáků (podobné vysoké kompetence a znalosti o žácích typicky mívají třeba asistenti pracující s žáky se sociálním znevýhodněním nebo s žáky s odlišným mateřským jazykem).

Zároveň je pro počáteční spolupráci mezi asistentem a učitelem důležité také to, aby oba tito pedagogičtí pracovníci měli ve svém rozvrhu čas na společné přípravy a konzultace, aby měli čas sdílet své postřehy z výuky a plánovat výuku na příští dny, aby měli čas, ve kterém se asistent může učitele ptát na nejasnosti ohledně výuky a učitel může od asistenta zjistit jeho postřehy týkající se žáků.

Více k tomuto tématu viz:

NĚMEC, Zbyněk. Společné přípravy a konzultace jako klíč k úspěšné spolupráci asistenta s učitelem. Praha: Nová škola o.p.s., 2016. ISBN 978-80-905807-3-2. Dostupné z:

<http://www.novaskolaops.cz/spolecne-pripravy-a-konzultace-jako-klic-k-uspesne-spolupraci-asistenta-s-ucitelem>.

Podpora vedení školy pro asistenta pedagoga

Vedení školy může jednoznačně podpořit spolupráci asistenta s učitelem tím, že oběma těmito pracovníkům ponechá v rozvrhu (v úvazku) právě čas pro společné přípravy a konzultace. U asistentů na toto ředitelé někdy zapomínají a mají tendenci těch pár hodin, které má asistent vymezené na nepřímou pedagogickou činnost, věnovat například jen na dohled nad žáky – to je ale chyba.

Z praxe je evidentní, že pokud má asistent alespoň třeba jednu hodinu týdně v úvazku ponechanou na konzultace s učiteli, může se učitelů ptát a může s učiteli plánovat výuku, a jeho práce je pak daleko efektivnější. Rozhodně je tedy vhodné, aby ředitelé podporovali konzultace mezi asistenty a učiteli, mimo jiné i tím, že na společné konzultace ponechají asistentovi v rozvrhu dostatečný prostor.

Před nástupem asistenta do vybrané třídy může vedení školy pomoci také tím, že iniciuje setkání asistenta se všemi pro něj důležitými pedagogickými pracovníky. Na tomto setkání je také vhodné, aby si asistent společně s ředitelem, učitelem a pracovníkem školního poradenského pracoviště (školním speciálním pedagogem nebo výchovným poradcem) vyjasnili kompetence asistenta pedagoga a předešli tak možným nejasnostem v uplatnění asistenta v budoucnu.

Nejen při počátcích spolupráce mezi asistentem a učitelem může vedení školy pomoci také tím, že asistenta zapojí do dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků. Vzdělávací kurzy, kterých se

společně účastní učitel i asistent, jednoznačně pomáhají jak zvýšení jejich pracovních kompetencí, tak i navázání lepšího osobního vztahu v této dvojici pedagogických pracovníků.

Tip:

Doplňující informace o nastavení dalšího vzdělávání asistentů pedagoga získáte v článku [Plán profesního rozvoje asistenta pedagoga](#).

Text neprošel editační úpravou.

Partnerem této sekce Asistenti pedagoga na Zapojmevsechny.cz je portál www.asistentpedagoga.cz a obecně prospěšná společnost [Nová škola](#).

PhDr. Zbyněk Němec, Ph.D.

je speciální pedagog, který sám ve školství začínal na pozici asistenta pedagoga. Přímé práci a poradenství u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami se věnoval více než dvanáct let, v současnosti učí na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy. Pro obecně prospěšnou společnost Nová škola lektoruje také kvalifikační kurzy pro asistenty pedagoga i kurzy určené pro školní sborovny. Je autorem publikace „Asistent pedagoga v inkluzivní škole“ a spoluautorem úspěšného portálu <https://www.asistentpedagoga.cz/>.

Zaujalo vás téma? Všechny díly seriálu najdete zde:

1. [Typy pro třídního učitele: Jak představit asistenta pedagoga kolegům, žákům i rodičům?](#)
2. [Nastavení spolupráce pedagoga a asistenta pedagoga](#)
3. [Metodické vedení asistenta pedagoga](#)

4. [Náplň práce asistenta pedagoga a jeho spolupráce s učitelem a rodiči](#)
5. [Etika a diskriminace při výkonu povolání asistenta pedagoga](#)
6. [Spolupráce asistenta pedagoga a učitele a hodnocení žáků](#)
7. [Nastavení kritérií kvality práce asistenta pedagoga](#)
8. [Podpora žáka se sociálním znevýhodněním ze strany asistenta pedagoga](#)
9. [Možnosti využití asistenta pedagoga v době distanční výuky](#)

37. Metodické vedení asistenta pedagoga

Jak na to, aby učitel s asistentem tvořili sešranou dvojku, díky které bude učení bavit celou třídu? V seriálu devíti článků vás pomoci praktických příkladů provedeme důležitými kroky nastavení spolupráce asistenta a pedagoga. Seriál připravujeme ve spolupráci se Zbyňkem Němcem, který patří k předním odborníkům na práci asistenta pedagoga. Ve třetím textu seriálu se zaměříme na metodické vedení asistentů pedagoga. Možnost odborného poradenství, konzultací a samostudia hraje velkou roli.

Ilustrační foto / FOTO: APIV B

Zejména v počátcích asistentovy práce je nezbytné, aby asistent měl potřebné vedení ze strany pedagogů školy – aby měl „v zádech“ někoho, kdo mu bude říkat, co a kdy je potřeba, aby měl na blízku někoho, koho se bude moct ptát na všechny nejasnosti.

Další informace:

Termín „asistent“ je v textu používán pro asistenty pedagoga. U školních asistentů, což je odlišná pozice, může být situace v mnoha ohledech jiná – na rozdíl od asistentů pedagoga je práce školních asistentů méně vázána na jednu třídu a více směřuje do podpory žáků mimo dobu vyučování.

Učitel a metodické vedení asistenta pedagoga

Hlavní roli v metodickém vedení asistenta mají vždy učitelé, se kterými asistent nejvíce spolupracuje. Dokonce i Vyhláška o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, č. 27/2016 Sb., § 5 říká, že asistent pedagoga pracuje „*podle pokynů jiného pedagogického pracovníka*“. Předpokládá se tedy, že je to primárně učitel (nebo v družině či školním klubu vychovatel), kdo asistentovi zadává práci a kdo ho v jeho činnosti vede. Tohle je opravdu klíčová věc, protože **učitelé, kteří se vedení „svých“ asistentů dostatečně nevěnují, nemohou očekávat, že jim asistent poskytne takovou podporu, jakou by si sami představovali.**

V prvních týdnech po nástupu asistenta do třídy by metodické vedení učitelem mělo zahrnovat instrukce pro každou vyučovací hodinu. Tam, kde je to možné, doporučujeme, aby asistent pedagoga měl možnost připravit se s učitelem na hodiny buď v předcházejícím dnu po vyučování, anebo alespoň ten den v ranních hodinách, před začátkem vyučování. U řady učitelů, zejména třeba na druhém stupni, není ale možné, aby se s každým asistentem připravovali na hodinu nějak více dopředu – tam je pak vhodné, aby se učitel s asistentem sešel ve třídě alespoň krátce před zahájením vyučovací hodiny a aby učitel tento krátký čas využil k tomu, že vysvětlí asistentovi, co od něj v dotyčné hodině očekává. Dostupná je i varianta, že učitel pošle asistentovi nějaké stručné zadání práce předem mailem.

Ideální je, když asistent i učitel mají přímo v rozvrhu prostor pro společné konzultace – u učitelů na prvním stupni, se kterými asistent spolupracuje více intenzivně, je vhodné mít čas na konzultaci alespoň jednou týdně, u učitelů druhého stupně, se kterými asistent spolupracuje obvykle méně intenzivně, je vhodné umožnit konzultaci alespoň jednou za měsíc. V adaptačním období – během prvních týdnů po nástupu asistenta do školy – je samozřejmě vhodné, když jsou konzultace s učiteli co nejčastější; pokud asistent pedagoga nastupuje na začátku školního roku, lze s úspěchem využít pro konzultace a určité „zasvěcení“ do profese také dobu v přípravném týdnu (poslední srpnový týden).

Role výchovného poradce a dalších pracovníků školy

Kromě učitelů mají ve škole významnou roli při metodickém vedení asistentů také pracovníci školního poradenského pracoviště – školní speciální pedagog, školní psycholog, výchovný poradce a metodik prevence. První dvě jmenované profese, školní speciální pedagog a školní psycholog, bohužel ještě zdaleka nejsou zavedené ve všech našich školách, nicméně tam, kde tito pracovníci působí, mohou být asistentovi velkou oporou. Školní speciální pedagog může asistentovi podrobně vysvětlit otázky spojené se speciálními vzdělávacími potřebami svěřených žáků, školní psycholog může pomoci například s porozuměním chování žáků.

Výhodou pozic výchovného poradce a metodika prevence je to, že by měly být dostupné v podstatě ve všech základních školách. Při metodickém vedení asistentů má důležité slovo hlavně výchovný poradce, který by (ve školách, ve kterých nepůsobí školní speciální pedagog) měl mít na starosti materiály související s žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a měl by umět asistentovi zodpovědět otázky, na které při práci s žákem s postižením/znevýhodněním asistent narazí. Úkolem metodika prevence je především organizovat ve škole aktivity, které povedou žáky ke správnému chování a zdravému životnímu stylu (tedy předcházet šikaně, záškoláctví, užívání návykových látek, nevhodnému sexuálnímu chování atd.); asistentovi může metodik poradit například v situaci, ve které by asistent řešil nějaké nevhodné chování „svého“ žáka.

Mimo poradenské pracovníky se pak v mnoha školách do metodické podpory asistentů zapojují i členové vedení školy. Častěji než samotní ředitelé to bývají zástupci ředitele, kteří mají za úkol sledovat práci asistentů v dané škole, podle svých možností třeba i hospitovat v hodinách, ve kterých asistenti působí, a po hospitaci probrat s asistentem jeho práci v hodině a doporučit možná vylepšení (podobné hospitace někdy realizují i školní speciální pedagogové).

Metodická podpora poradenských pracovníků a zástupců vedení školy by měla začít už před nástupem asistenta pedagoga do třídy – společně s učiteli by tyto pracovníci měli asistentovi předem vysvětlit, v jaké třídě bude pracovat, s jakými žáky a s jakými učiteli bude v kontaktu, v čem spočívají speciální potřeby „jeho“ žáků a v čem budou potřebovat žáci a učitelé jeho podporu.

Kolegialita asistenta pedagoga

Pro mnoho nově nastupujících asistentů je přínosné, aby se s různými svými dotazy a nejasnostmi obraceli na služebně starší asistenty, kteří už v dané škole nějakou dobu působí a mohou se o své zkušenosti s nováčky podělit. V některých školách tomu napomáhají společné „asistentské“ kabinety, sdružující hlavně asistenty z druhého stupně (na prvním stupni je vhodnější, když asistent sdílí kabinet se „svým“ učitelem a mohou tak během přestávek konzultovat spolu).

Příkladem dobré praxe je pravidelné setkávání asistentů, které už dnes probíhá v řadě škol. Zpravidla jednou za dva týdny nebo jednou za měsíc se v konkrétní hodinu schází skupina asistentů (v menších školách jsou to obvykle všichni asistenti, ve větších školách mohou být setkávání rozdělena na asistenty z prvního a z druhého stupně) a ve skupině řeší problémy a nejasnosti, na které ve své práci narazili. Organizátorem takového skupinového setkávání asistentů bývá zpravidla poradenský pracovník školy, nejčastěji školní speciální pedagog (méně často výchovný poradce nebo školní psycholog), který během setkání může asistenty podpořit i svým odborným názorem.

Odborné poradenství a konzultace pro asistenta pedagoga

Mimo okruh pracovníků školy by asistenti určitě měli mít možnost konzultovat s odborníky ze školských poradenských zařízení, tedy z pedagogicko-psychologických poraden (PPP) a ze speciálně pedagogických center (SPC). Pracovníci těchto zařízení, kteří mají v péči asistentem podporovaného žáka, by správně měli alespoň jednou ročně navštívit školu a přijít se podívat do vyučování – tyto návštěvy by měly být pro asistenty příležitostí pro konzultaci jakýchkoli nejasností, které při práci s žákem mají. Mimo to by měl mít asistent k dispozici kontakt na školské poradenské zařízení, s možností obrátit se na pracovníky zařízení (třeba telefonicky nebo mailem) v případě, že narazí na problém, se kterým si ani učitelé nebo poradenští pracovníci školy nebudou vědět rady.

V řadě případů může asistentovi pomoci také podpora z různých neziskových organizací, které se specializují na práci s žáky s nějakým konkrétním druhem znevýhodnění – například *Rytmus* – od klienta k občanovi v oblasti práce s žáky s mentálním postižením, *Nautis* v oblasti práce s žáky s poruchami autistického spektra, *Meta*, *Společnost pro příležitosti mladých migrantů* v oblasti práce s žáky s odlišným mateřským jazykem, *Člověk v tísni* v oblasti práce s žáky se sociálním znevýhodněním, a z řady dalších... Tyto a mnohé další organizace také často pořádají různé jednodenní nebo dvoudenní vzdělávací kurzy (obvykle v rámci DVPP – dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků), na kterých asistenti mohou načerpat další metodickou podporu.

Online inspirace pro asistenta pedagoga

Řadu důležitých informací mohou asistenti načerpat i z různých webových stránek. Už od roku 2013 se asistentskému tématu věnuje „web pro školní asistenty a asistenty pedagoga“ (www.asistentpedagoga.cz), který provozuje obecně prospěšná společnost Nová škola. Kromě různých legislativních a dalších důležitých informací o asistentské práci na tomto webu funguje také bezplatná burza práce, kde asistenti shánějí práci a školy shánějí asistenty, a také bezplatná poradna, kam asistenti i s nimi spolupracující učitelé nebo rodiče posílají své dotazy z praxe.

Řada velmi zajímavých metodických materiálů pro práci asistentů pedagoga s žáky s různými druhy postižení nebo znevýhodnění v minulosti vznikla také v rámci projektu realizovaného Univerzitou Palackého v Olomouci a obecně prospěšnou společností Člověk v tísni – všechny tyto materiály jsou asistentům volně dostupné na webu zde: <http://www.inkluze.upol.cz/portal/vystupy/>.

Text neprošel editační úpravou.

Partnerem této sekce Asistenti pedagoga na Zapojmevsechny.cz je portál www.asistentpedagoga.cz a obecně prospěšná společnost [Nová škola](#).

PhDr. Zbyněk Němec, Ph.D.

je speciální pedagog, který sám ve školství začínal na pozici asistenta pedagoga. Přímé práci a poradenství u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami se věnoval více než dvanáct let, v současnosti učí na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy. Pro obecně prospěšnou společnost Nová škola lekturuje také kvalifikační kurzy pro asistenty pedagoga i kurzy určené pro školní sborovny. Je autorem publikace „Asistent pedagoga v inkluzivní škole“ a spoluautorem úspěšného portálu www.asistentpedagoga.cz.

Zaujalo vás téma? Všechny díly seriálu najdete zde:

1. [Typy pro třídního učitele: Jak představit asistenta pedagoga kolegům, žákům i rodičům?](#)
2. [Nastavení spolupráce pedagoga a asistenta pedagoga](#)
3. [Metodické vedení asistenta pedagoga](#)

4. [Náplň práce asistenta pedagoga a jeho spolupráce s učitelem a rodiči](#)
5. [Etika a diskriminace při výkonu povolání asistenta pedagoga](#)
6. [Spolupráce asistenta pedagoga a učitele a hodnocení žáků](#)
7. [Nastavení kritérií kvality práce asistenta pedagoga](#)
8. [Podpora žáka se sociálním znevýhodněním ze strany asistenta pedagoga](#)
9. [Možnosti využití asistenta pedagoga v době distanční výuky](#)

38. Náplň práce asistenta pedagoga a jeho spolupráce s učitelem a rodiči

Jak na to, aby učitel s asistentem tvořili sešranou dvojku? V seriálu devíti článků vás pomoci praktických příkladů provedeme důležitými kroky nastavení spolupráce asistenta a pedagoga. Seriál připravujeme ve spolupráci se Zbyňkem Němcem, který patří k předním odborníkům na práci asistenta pedagoga. V tomto díle se zaměříme na náplň práce asistenta. Ta se odvíjí od stupně vzdělání a jeho kvalifikace. Jak se to promítá do spolupráce s učitelem a rodiči žáka se speciálními vzdělávacími potřebami?

Ilustrační foto / FOTO: APIV B

Předpoklady pro správné určení náplně práce asistenta pedagoga

Při nástupu nových asistentů pedagoga do škol by se často mohlo zdát, že určení náplně práce asistenta bude velmi jednoduché – tohle zdání ale může klamat, zejména tam, kde se učitelé a vedení škol mylně domnívají, že hlavní (nebo někdy i jedinou) prací asistenta pedagoga by měla být přímá podpora žáka se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP). Přitom asistent zdaleka nemá pracovat jen s žákem se speciálními vzdělávacími potřebami, ale má pomáhat učiteli i s ostatními žáky ve třídě (tak, aby sám učitel měl na práci s žáky se speciálními vzdělávacími potřebami více času).

Pro správné nastavení práce asistenta je tedy důležité vědět, jak a podle čeho by měla být náplň

práce asistenta pedagoga určena, a také jak se má správné nastavení náplně práce asistenta promítnout do jeho spolupráce s učiteli a s rodiči žáků.

Náplň práce asistenta pedagoga

Náplň práce asistenta pedagoga určuje ředitel školy v rámci nastavení pracovní smlouvy asistenta. Ředitel přitom vychází zejména ze dvou důležitých dokumentů – z *vyhlášky o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami* (vyhláška č. 27/2016 Sb., ve znění pozdějších novelizací, § 5) a z *doporučení školského poradenského zařízení* (tedy pedagogicko-psychologické poradny nebo speciálně pedagogického centra).

Ve vyhlášce je důležitý text, který říká, že asistent pedagoga „*pomáhá jinému pedagogickému pracovníkovi při organizaci a realizaci vzdělávání*“ a že „*pracuje podle potřeby s žáky třídy, oddělení nebo studijní skupiny podle pokynů jiného pedagogického pracovníka*“ – i v nastavení konkrétní náplně práce asistenta by tedy mělo být zřejmé, že jde o asistenta pedagoga, nikoli o asistenta žáka.

Podle doporučení školského poradenského zařízení se v práci asistenta pedagoga nastavuje hlavně jeho přítomnost ve vyučovacích hodinách a rozsah podpory, kterou poskytuje žákovi se speciálními vzdělávacími potřebami. Například u žáka s těžkou formou dyslexie tak poradenské zařízení doporučí hlavně podporu asistenta pedagoga v českém jazyce nebo v cizím jazyce, u žáka se zrakovým postižením bude potřeba zajistit podporu asistenta ve vlastivědě nebo při zeměpisu, u žáka s tělesným postižením bude důležitá asistentova podpora v pracovních činnostech a tak dále.

Profesní úroveň asistenta pedagoga

Je pravda, že i vyhláška dnes rozlišuje u asistentů určitou „vyšší“ a „nižší“ úroveň profese. Na vyšší úrovni by měli pracovat asistenti, kteří mají minimálně středoškolské vzdělání s maturitou, na nižší úrovni mohou pracovat i asistenti, kteří maturitu nemají (podmínkou je ale absolvování kvalifikačního kurzu pro asistenty pedagoga). Náplň práce na vyšší a nižší úrovni profese ale vyhláška striktně nerozlišuje, jen říká, že na nižší úrovni asistenti vykonávají hlavně pomocné výchovné práce a na úrovni vyšší se práce asistentů soustředí na kvalifikovanější přímou pedagogickou podporu žáků.

V praxi je ovšem mezi náplní práce asistentů podle jejich kvalifikace významný rozdíl:

Asistenti, kteří mají vysokoškolské vzdělání, třeba i v pedagogickém oboru, pochopitelně mohou vykonávat poměrně náročnou odbornou činnost. Je-li jako asistentka ve třídě třeba bývalá paní učitelka, která si zkráceným úvazkem asistenta přivydělává k důchodu, může taková asistentka zastat téměř všechny činnosti, které ve třídě vykonává učitelka. Taková asistentka může učiteli pomoci třeba i s výkladem nové látky.

Má-li asistent středoškolské vzdělání s maturitou – a takových je v praxi škol většina – může se poměrně výrazně zapojit do výuky žáků, jeho možnosti jsou už ale přece jen v lecčem limitované. Asistent s maturitním vzděláním může například pomáhat žákům druhého stupně ZŠ s vypracováním samostatné práce, výklad nové látky ale už musí vždy přenechat učiteli (sám asistent na to není dostatečně kvalifikovaný).

Když má asistent jen střední vzdělání bez maturity nebo má třeba jen vzdělání základní, jsou

možnosti jeho zapojení do výuky omezené. Takový asistent nejenže nebude vykládat novou látku, ale pravděpodobně nebude ani druhostupňovým žákům pomáhat s vypracováním samostatné práce, protože na to nemá potřebnou kvalifikaci. I tito asistenti jsou ale v praxi velmi potřeba, například u žáků s tělesným nebo mentálním postižením zajišťují nutnou podporu v oblasti pohybu a sebeobsluhy nebo u žáků se sociálním znevýhodněním podporují komunikaci mezi školou a rodinami žáků.

Spolupráce asistenta pedagoga s učitelem

V první řadě je žádoucí, aby učitel vzal na vědomí úroveň odborné kvalifikace asistenta a jejich spolupráci této úrovni přizpůsobil – jinými slovy, aby učitel nesvěřoval asistentovi úkoly, na které by asistent nebyl dostatečně kvalifikovaný. Činnosti, jako jsou plánování výuky, výklad nové látky, tvorba individuálních vzdělávacích plánů, hodnocení žáků nebo řízení komunikace s rodiči, by měl vždy vykonávat primárně učitel, většina asistentů totiž pro tyto činnosti nemá dostatečnou odbornou kvalifikaci. (A i když asistent potřebnou vyšší kvalifikaci má, nebo si ji doplňuje příslušným studiem, pořád platí, že to je učitel, který má tyto kvalifikovanější činnosti v náplni práce).

Ve druhé řadě je pak potřeba, aby nastavení spolupráce a rozdělení kompetencí mezi asistentem a učitelem odpovídalo odborné úrovni obou pedagogických pracovníků. V praxi se bohužel stále ještě setkáváme s případy, ve kterých asistent pedagoga věnuje téměř celé vyučování svou pozornost žákovi se speciálními vzdělávacími potřebami, zatímco učitel si většinu výuky tohoto žáka nevšímá (= svěřil ho přece do „péče“ asistenta, který navíc někdy bezdůvodně odvádí žáka z výuky pryč, mimo třídu) – takové případy jsou ale jednoznačně špatné. Pokud asistent nemá pro samostatnou výuku žáka potřebné vzdělání a pokud se o realizaci výuky pokusí, často (byť s dobrým úmyslem) udělá ve výuce řadu chyb a žák se danou látku naučí špatně. Proto je žádoucí, aby spolupráce mezi asistentem a učitelem byla od začátku vymezena tak, že učitel má na starosti kvalifikovanější činnosti – učí žáka se speciálními vzdělávacími potřebami i ostatní žáky – a asistent má na starosti méně kvalifikované činnosti, tedy pomáhá učiteli se zajištěním žáků i třídy tak, aby sám učitel měl na výuku všech žáků více času.

Správné nastavení vzájemné spolupráce v náplni práce asistenta pedagoga, ale i náplni práce učitele by mělo v praxi podléhat průběžné kontrole ze strany vedení školy, prostřednictvím ředitele nebo jeho zástupce, event. s podporou školního speciálního pedagoga nebo výchovného poradce. Pokud není spolupráce mezi asistentem a učitelem zcela správně nastavena, mělo by vedení školy iniciovat nápravu.

Spolupráce mezi asistentem pedagoga a rodiči žáka se SVP

Spolupráce asistenta pedagoga a rodičů žáka se speciálními vzdělávacími potřebami může být v praxi velmi různá. Jsou případy, například u menších dětí s poruchami pozornosti nebo s některými psychiatrickými diagnózami, ve kterých je potřeba, aby asistent byl v kontaktu s rodiči žáka téměř denně – mimo jiné proto, aby si vyměnili informace o aktuálním chování žáka nebo o domluvených výchovných postupech. Na druhé straně ale jsou případy, kdy stačí iniciovat kontakt asistenta pedagoga s rodiči žáka jednou za dva týdny nebo jednou za měsíc – zejména u starších žáků a u žáků, u kterých se jejich výchovně-vzdělávací situace v čase nějak výrazněji nemění.

Každopádně připomínáme v oblasti spolupráce asistenta s rodiči žáka dvě pro praxi důležité věci:

1. Rodiče žáka musí být od začátku vedeni k tomu, že jde o asistenta pedagoga, nikoli o asistenta jejich dítěte. Ve spolupráci s asistentem tak rodiče musí počítat s tím, že se asistent věnuje ve škole i jiným žákům a pomáhá tak učiteli, aby on sám (učitel) měl na jejich dítě dostatek času. Rodiče žáka by měli také vědět, že náplň práce asistenta pedagoga stanovuje vedení školy a že oni sami nemají právo asistenta pedagoga „úkolovat“.
2. Komunikaci s rodiči žáka by měl vždy řídit učitel. Je pravda, že někdy je to právě asistent, který je v kontaktu s rodiči žáka častěji než učitel (což je samo o sobě v pořádku), nicméně učitel je ten, kdo by měl asistentovi i v této oblasti dávat zadání (co přesně má rodičům žáka vyřídit). A na druhou stranu by měl asistent pak učiteli pravidelně poskytovat zpětnou vazbu o tom, jak komunikace s rodiči žáka probíhá (o čem s rodiči mluvil a s jakým výsledkem).

Celkově by asistent pedagoga v komunikaci s rodiči žáka měl usilovat o co největší otevřenost, zároveň by ale měl zůstat přiměřeně loajální ke škole; asistent by neměl zapomínat, že v komunikaci s rodiči reprezentuje školu. V praxi je pak také někdy třeba připomínat asistentům jejich závazek mlčenlivosti ve vztahu k údajům o žácích – nemělo by se tak například stávat, že asistent sdílí s rodiči údaje o jiných žácích ve třídě.

Text neprošel editační úpravou.

Partnerem této sekce Asistenti pedagoga na Zapojmevsechny.cz je portál www.asistentpedagoga.cz a obecně prospěšná společnost [Nová škola](#).

PhDr. Zbyněk Němec, Ph.D.

je speciální pedagog, který sám ve školství začínal na pozici asistenta pedagoga. Přímé práci a poradenství u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami se věnoval více než dvanáct let, v současnosti učí na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy. Pro obecně prospěšnou společnost Nová škola lekturuje také kvalifikační kurzy pro asistenty pedagoga i kurzy určené pro školní sborovny. Je autorem publikace „Asistent pedagoga v inkluzivní škole“ a spoluautorem úspěšného portálu www.asistentpedagoga.cz.

Zaujalo vás téma? Všechny díly seriálu najdete zde:

1. [Typy pro třídního učitele: Jak představit asistenta pedagoga kolegům, žákům i rodičům?](#)
2. [Nastavení spolupráce pedagoga a asistenta pedagoga](#)
3. [Metodické vedení asistenta pedagoga](#)

4. [Náplň práce asistenta pedagoga a jeho spolupráce s učitelem a rodiči](#)
5. [Etika a diskriminace při výkonu povolání asistenta pedagoga](#)
6. [Spolupráce asistenta pedagoga a učitele a hodnocení žáků](#)
7. [Nastavení kritérií kvality práce asistenta pedagoga](#)
8. [Podpora žáka se sociálním znevýhodněním ze strany asistenta pedagoga](#)
9. [Možnosti využití asistenta pedagoga v době distanční výuky](#)

39. Etika a diskriminace při výkonu povolání asistenta pedagoga

Jak na to, aby učitel s asistentem tvořili sešranou dvojku, díky které bude učení bavit celou třídu? V seriálu devíti článků vás pomocí praktických příkladů provedeme důležitými kroky nastavení spolupráce asistenta a pedagoga. Seriál připravujeme ve spolupráci se Zbyňkem Němcem, který patří k předním odborníkům na práci asistenta pedagoga. V pátém dílu se zaměříme na téma etiky práce asistenta pedagoga. Proč je nezbytné jednat v zájmu dítěte a zachovávat mlčenlivost? Co k tomu uvádí legislativa?

Ilustrační foto. | FOTO: Pixabay

Etika by obecně měla být nejdůležitějším hlediskem při veškeré činnosti všech zaměstnanců škol, jak pedagogických, tak i nepedagogických pracovníků; zejména to pak platí tam, kde učitelé, vychovatelé nebo asistenti pracují s více zranitelnými skupinami – například s mladšími dětmi. To, jak pedagogický pracovník přistupuje k dětem, ale i ke svým kolegům nebo k rodičům žáků, často zásadně ovlivňuje kvalitu celého vzdělávání.

U asistentů pedagoga je etické jednání důležité dvojnásob, neboť často pracují s cílovou skupinou, která je dvojnásob zranitelná – nejenže jde o děti, které jsou závislé na pomoci a podpoře dospělého, ale navíc jde o děti s postižením nebo znevýhodněním, které jsou na podpoře pedagogických pracovníků závislé více než jejich běžní vrstevníci. Pojďme se tedy společně podívat na to, z jakých základních principů by měla etika v asistentské profesi vycházet a kde jsou tyto principy ukotvené v legislativních dokumentech.

Základní etické principy v práci asistenta pedagoga

Základní etický princip v práci všech zaměstnanců, kteří pracují s dětmi (asistenty nevyjímaje) je popsán v dokumentu s názvem *Úmluva o právech dítěte*. Tento dokument vznikl v roce 1989 na půdě Organizace spojených národů (OSN) a v České republice oficiálně platí od roku 1991. Zásadní je v Úmluvě článek 3, který doslova říká, že: „*Zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí.*“.

Stejně jako všichni ostatní pedagogičtí pracovníci i asistent pedagoga tedy musí při veškeré své činnosti primárně jednat v zájmu dítěte. Samozřejmě někdy může být v praxi obtížné posoudit, jaký je nejlepší zájem dítěte – v tom by se asistent měl nechat vést názory zkušených učitelů a dalších odborníků. Pokud tedy třeba poradenští pracovníci, speciální pedagogové, psychologové nebo i učitelé usoudí, že nějaká forma podpory žáka je v jeho zájmu, asistent by měl toto rozhodnutí respektovat a danou formu podpory žákovi poskytnout.

Pokud má asistent naopak pocit, že se okolo dítěte odehrává něco, co není v zájmu dítěte, měl by toto své podezření konzultovat s odborníky – s učitelem, výchovným poradcem, speciálním pedagogem nebo s vedením školy. Obecně totiž skutečně platí, že všichni v okolí dítěte – jak pedagogičtí pracovníci, tak i rodiče – mají povinnost jednat vždy v zájmu dítěte. A přirozeně platí, že je potřeba navodit mezi všemi pedagogickými pracovníky i rodiči žáka takovou komunikaci, aby všem společně bylo jasné, jaké jsou zájmy dítěte a co naopak v zájmu dítěte není.

Etika a diskriminace při práci asistenta pedagoga

K práci s dětmi s různými druhy zdravotního nebo sociálního znevýhodnění musí asistent pedagoga primárně přistupovat bez předsudků a bez jakýchkoli projevů diskriminace. Tento požadavek – nejen pro práci asistenta pedagoga, ale obecně pro všechny pomáhající profese – vychází z antidiskriminačního zákona (zákon č. 198/2009 Sb.). Zákon za přímou diskriminaci označuje jakékoli chování, při kterém by se s některým žákem zacházelo méně příznivě „... z důvodu rasy, etnického původu, národnosti, pohlaví, sexuální orientace, věku, zdravotního postižení, náboženského vyznání, víry či světového názoru...“.

Navíc pokud by se asistent pedagoga setkal s projevy diskriminace vůči některému žákovi u jiných pedagogických pracovníků, je jeho etickou i zákonnou povinností tyto projevy řešit a zamezit jim. Kdyby tedy například asistent pedagoga viděl, že v chování některého učitele, vychovatele nebo jiného asistenta se projevují nějaké náznaky předsudečného nebo diskriminačního jednání, měl by oslovit poradenské pracovníky nebo vedení školy a s tímto svým podezřením na diskriminující jednání se jim svěřit.

Právo žáka se SVP na pomoc asistenta pedagoga

V etice práce asistenta pedagoga je potřeba připomenout, že žáci s postižením nebo znevýhodněním mají na pomoc asistenta pedagoga skutečně právo. Školský zákon (zákon č. 561/2004 Sb., § 16) k tomuto doslova říká, že: „*Děti, žáci a studenti se speciálními vzdělávacími potřebami mají právo na bezplatné poskytování podpůrných opatření školou a školským zařízením.*“ A protože pomoc asistenta pedagoga je podle téhož paragrafu zákona zařazena mezi podpůrná patření, mají žáci i na tuto asistentovu pomoc právo – tedy samozřejmě pod podmínkou, že pomoc asistenta danému žákovi

doporučí školské poradenské zařízení (PPP nebo SPC).

Zejména je toto zákonem dané právo na pomoc asistenta potřeba zdůrazňovat v nestandardních situacích, například když je žák se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP) během školního roku dlouhodobě v domácím léčení nebo když je tento žák doma v důsledku zavedení distanční výuky. I v těchto situacích má žák se speciálními vzdělávacími potřebami právo na to, aby čerpal podporu asistenta pedagoga – asistent může například pravidelně doručit žákovi zadání úkolů ze školy do domácího prostředí nebo poskytovat žákovi online podporu při domácí přípravě na výuku.

V souvislosti s etikou práce asistenta pedagoga je pak také potřeba zmínit, že pro všechny pedagogické pracovníky školský zákon (§ 22b) zavádí také povinnost „*chránit a respektovat práva dítěte, žáka nebo studenta*“. Pokud by tedy asistent pedagoga měl například pochybnost o tom, jestli jeho práce není zbytečně využívána k jiným účelům a jestli tedy nedochází k narušení práva žáka se SVP na asistentovu podporu, měl by se obrátit na vedení školy a tuto svou pochybnost s ředitelem nebo jeho zástupcem prodiskutovat. Kdyby ale i po konzultaci s vedením školy nedošlo k nápravě a asistent měl dále pochybnosti o správnosti využití své pozice, nebo kdyby dokonce docházelo k nesprávnému využití práce asistenta z pokynu vedení školy, je vhodné, aby se asistent s těmito problémy obrátil na školské poradenské zařízení (pedagogicko-psychologická poradna nebo speciálně pedagogické centrum), které asistenta škole doporučilo.

Mlčenlivost asistenta pedagoga

Je velmi důležité tento závazek v praxi připomínat, řada asistentů a učitelů totiž na svou povinnost zachovávat mlčenlivost často zapomíná. Školský zákon (§ 22b) k tomuto doslova uvádí, že každý pedagogický pracovník, tedy i asistent pedagoga, je povinen: „... zachovávat mlčenlivost a chránit před zneužitím osobní údaje, informace o zdravotním stavu dětí, žáků a studentů a výsledky poradenské pomoci školského poradenského zařízení a školního poradenského pracoviště, s nimiž přišel do styku“.

Tato mlčenlivost samozřejmě neplatí ve vztahu k ostatním pracovníkům školy, kteří jsou také ze zákona k mlčenlivosti zavázáni – mezi učiteli a asistenty je tak samozřejmě možné sdílet informace o žácích, jejich studijních výsledcích, zdravotním stavu atd.

Striktně by ale asistenti (stejně jako učitelé a vychovatelé) měli dodržovat mlčenlivost ve vztahu k jakýmkoli dalším osobám mimo školní personál. Etická pravidla tak jednoznačně zakazují, aby asistent sděloval informace o diagnózách žáků, jejich zdravotním stavu nebo o jejich studijních výsledcích například rodičům ostatních žáků nebo jakýmkoli jiným nezúčastněným osobám.

Etika při spolupráci asistenta pedagoga a učitele

Etika spolupráce asistenta pedagoga s učitelem primárně vychází z postavení obou těchto pedagogických pracovníků – učitel by měl být tím, kdo asistentovi práci zadává a kdo asistenta v práci vede, asistent by měl být tím, kdo je veden a jedná podle zadání učitele. Jasně to pojmenovává vyhláška o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (č. 27/2016 Sb., § 5), která říká, že: „*Asistent pedagoga pracuje... podle pokynů jiného pedagogického pracovníka a ve spolupráci s ním.*“ Základem tedy je, aby asistent respektoval učitele a jeho vedoucí postavení. Asistent by neměl zpochybňovat autoritu učitele před žáky, naopak svým respektem k učiteli by měl být žákům vzorem.

Na druhou stranu by ale respekt mezi asistentem a učitelem měl být vzájemný – tedy i učitel by v rámci etického nastavení své práce neměl před žáky zpochybňovat autoritu asistenta. Nejen z hlediska etiky práce je ideální, když si asistent s učitelem navzájem naslouchají a když si vycházejí vstříc, čímž poskytují svým žákům následovánímhodný příklad spolupráce dvou dospělých profesionálů.

Etika při spolupráci asistenta pedagoga a rodičů žáků se SVP

Postoj asistenta pedagoga k rodičům žáků by měl být co nejvíce vstřícný a transparentní. Co se týká vzájemné otevřenosti, tak školský zákon (§ 22b) konkrétně uvádí, že všichni pedagogičtí pracovníci, a tedy i asistenti pedagoga, jsou povinni: „*poskytovat dítěti, žáku, studentovi nebo zákonnému zástupci nezletilého dítěte nebo žáka informace spojené s výchovou a vzděláváním*“. Stejně jako učitel i asistent by tedy měl být přístupný rodičům žáků pro potřebné konzultace.

Zároveň má ale otevřený přístup k rodičům žáků v pozici asistenta své limity: V souladu s výše zmíněnou mlčenlivostí by asistent pedagoga nikdy neměl rodičům žáků poskytovat citlivé informace o jiných žácích třídy. Při komunikaci s rodiči by pak asistent pedagoga měl zachovávat i potřebnou míru loajality ke škole – měl by se vyvarovat neodůvodněné kritiky učitele a při případných sporných nebo konfliktních situacích by měl nejprve problémy konzultovat s učitelem, a pak teprve s rodiči žáka.

Text neprošel editační úpravou.

Partnerem této sekce Asistenti pedagoga na Zapojmevsechny.cz je portál www.asistentpedagoga.cz a obecně prospěšná společnost [Nová škola](#).

PhDr. Zbyněk Němec, Ph.D.

je speciální pedagog, který sám ve školství začínal na pozici asistenta pedagoga. Přímé práci a poradenství u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami se věnoval více než dvanáct let, v současnosti učí na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy. Pro obecně prospěšnou společnost Nová škola lekturuje také kvalifikační kurzy pro asistenty pedagoga i kurzy určené pro školní sborovny. Je autorem publikace „Asistent pedagoga v inkluzivní škole“ a spoluautorem úspěšného portálu <https://www.asistentpedagoga.cz/>.

Zaujalo vás téma? Všechny díly seriálu najdete zde:

1. [Typy pro třídního učitele: Jak představit asistenta pedagoga kolegům, žákům i rodičům?](#)
2. [Nastavení spolupráce pedagoga a asistenta pedagoga](#)
3. [Metodické vedení asistenta pedagoga](#)

4. [Náplň práce asistenta pedagoga a jeho spolupráce s učitelem a rodiči](#)
5. [Etika a diskriminace při výkonu povolání asistenta pedagoga](#)
6. [Spolupráce asistenta pedagoga a učitele a hodnocení žáků](#)
7. [Nastavení kritérií kvality práce asistenta pedagoga](#)
8. [Podpora žáka se sociálním znevýhodněním ze strany asistenta pedagoga](#)
9. [Možnosti využití asistenta pedagoga v době distanční výuky](#)

40. Asistent pedagoga vs. školní asistent

Jaké jsou rozdíly mezi profesí asistenta pedagoga a školního asistenta? Kdo poskytuje podpůrná opatření pro žáka se speciálními vzdělávacími potřebami a kdo nepedagogickou podporu?

Ilustrační foto. | FOTO: Pixabay

Pojďme se blíže podívat na rozdíly, které jsou mezi asistenty pedagoga a školními asistenty.

Příklad z praxe:

Dana (42 let): Celou svou profesní kariéru jsem hned po maturitě na hotelové škole věnovala práci v pohostinství a ubytovacích službách. Na školu jsem šla kvůli přání rodičů, kvůli rodinné tradici. Ale vždy mě to táhlo k dětem. Už dříve jsem bývala vedoucí na táborech. Proto mě oslovila nabídka místní vzdělávací agentury a absolvovala jsem kurz asistenta pedagoga. Jako zázrakem jsem záhy po ukončení kurzu objevila inzerát základní školy, kam chodí můj syn, že hledají od nového školního roku asistentku. Neváhala jsem a přihlásila se. S paní ředitelkou jsem se domluvila na nástupu. Z kurzu asistenta jsem věděla, že bych měla být v 8. platové třídě. Od ekonomky školy jsem ale dostala k podpisu platový výměr s 5. platovou třídou. Ostýchala jsem se, ale i tak jsem se ozvala, že se mi tyto podmínky nezdají. Až při dalším setkání s paní ředitelkou jsem se dozvěděla, že jsem nenastoupila jako asistentka pedagoga, ale že škola inzerovala volné místo školního asistenta.

Pedagogický pracovník

Neznalost rozdílu mezi profesemi asistenta pedagoga a školního asistenta způsobila Daně rozčarování. Podívejte se na jejich rozdílnost z pohledu legislativy i samotného působení ve škole. Základní charakteristika zní: asistent pedagoga je pedagogickým pracovníkem školy, oproti tomu školní asistent mezi pedagogy nepatří. Hovoří se o něm tedy jako o nepedagogickém, provozním nebo administrativním pracovníkovi školy.

Asistent pedagoga

Činnost asistenta pedagoga vymezuje [vyhláška č. 27/2016 Sb. o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných](#) (podle aktuálního znění). Uvádí, že asistent pedagoga poskytuje podporu jinému pedagogickému pracovníkovi při vzdělávání žáka nebo žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v rozsahu podpůrného opatření. Asistent pedagoga pomáhá jinému pedagogickému pracovníkovi při organizaci a realizaci vzdělávání, podporuje samostatnost a aktivní zapojení žáka do všech činností uskutečňovaných ve škole v rámci vzdělávání včetně poskytování školských služeb. Asistent pedagoga pracuje podle potřeby se žáky třídy, oddělení nebo studijní skupiny podle pokynů jiného pedagogického pracovníka a ve spolupráci s ním.

Různá náročnost činnosti asistenta pedagoga je v souladu s jeho vzděláním. Setkáte se se dvěma typy asistenta pedagoga ([zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících](#), podle aktuálního znění):

1. Vykonává přímou pedagogickou činnost ve třídě, ve které se vzdělávají děti nebo žáci se speciálními vzdělávacími potřebami, nebo ve škole zajišťující vzdělávání žáků formou individuální integrace. Tento asistent musí mít pro splnění kvalifikačních předpokladů absolvovaný vysokoškolský, vyšší odborný nebo středoškolský pedagogický obor a další pedagogické studium (pedagogika, studium pro asistenty pedagoga).
2. Vykonává přímou pedagogickou činnost spočívající v pomocných výchovných pracích ve škole, ve školském zařízení pro zájmové vzdělávání (např. ve školní družině nebo školním klubu), ve školském výchovném a ubytovacím zařízení, ve školském zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, nebo ve školském zařízení pro preventivně výchovnou péči. Tento asistent pro splnění kvalifikačních předpokladů může buď dosahovat stejného vzdělání jako předchozí typ asistenta pedagoga, nebo mít absolvované střední vzdělání s výučním listem zaměřené na přípravu asistentů pedagoga. V případě, že střední vzdělání s výučním listem takto zaměřené nemá, kvalifikaci si musí doplnit o další studium pedagogiky nebo kurzem pro asistenty pedagoga. Tento typ pedagogické činnosti také může vykonávat osoba se základním vzděláním a kurzem pro asistenty pedagoga.

Školní asistent

Pozice školního asistenta občas nebývá dostatečně jasně vymezená. Školní asistent, na rozdíl od asistenta pedagoga, není spojen s konkrétním žákem (neposkytuje podpůrná opatření), působí v celé škole. Tato profese se objevila až s realizací projektů operačního programu Výzkum, vývoj a vzdělávání, kde je určitý úvazek školního asistenta šablonou, kterou si školy podle svých potřeb a alokovaných finančních prostředků volí. Školní asistent pracuje vždy na dobu určitou podle trvání projektu konkrétní školy, nejdéle 2 roky. Oproti tomu je délka pracovního poměru asistenta pedagoga vázána na přítomnost žáka s podpůrnými opatřeními v dané škole.

Co se týče náplně práce, školní asistent poskytuje základní nepedagogickou podporu přímo v rodině při spolupráci s rodiči, a to při přípravě na vyučování, spočívající např. v pomoci s organizací času a práce, s úpravou pracovního prostředí a motivací k učení. Poskytuje žákovi také formativní zpětnou vazbu a podporu při přípravě na školní práci. Zprostředkovává komunikaci s komunitou, rodinou a školou spočívající např. v aktivitách vedoucích k zajištění pravidelné školní docházky žáků, porozumění rodinnému prostředí žáků a zajištění přenosu informací mezi školou a rodinou; zprostředkovává rodině informace o školní úspěšnosti žáka, případně o potřebě se žákem pracovat. Pomáhá v překonávání bariér mezi školou a rodinou, které mohou vyplývat z odlišných životních podmínek nebo kulturního prostředí žáka. Činnosti v rodině provádí pouze se souhlasem zákonných zástupců žáka. Pomáhá při rozvoji mimoškolních a volnočasových aktivit. Podporuje přípravu žáka na výuku, rozvíjení čtenářských dovedností, práci se strategiemi přípravy na školní práci a rozvíjí nadání žáka v aktivitách nad rámec školní výuky. Pomáhá v zajišťování výjezdů školy a poskytuje organizační podporu pedagogickým pracovníkům při práci se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. [1]

Jak to má školní asistent s platem?

Dana z úvodního příběhu měla, co se týče finančního ohodnocení asistenta pedagoga, pravdu jen zčásti. V [nařízení vlády č. 222/2010 Sb., o katalogu prací ve veřejných službách a správě](#) (podle aktuálního znění), není stanoveno finanční ohodnocení asistenta pedagoga jen v 8. platové třídě, ale i v dalších platových třídách.

Podle náročnosti práce asistenta pedagoga, jeho kompetencí a stupně vzdělání je možné ho zařadit od 4. do 9. platové třídy. Ale prostředky, které škola na jeho plat dostává (můžete se setkat s pojmem normovaná finanční náročnost), jsou určeny pro 8. platovou třídu. Z tohoto důvodu proto školy mnohdy vybírají takové asistenty, kteří splňují předpoklady stanovené 8. platovou třídu, ne nižší.

Pozici školního asistenta v katalogu prací ve veřejných službách a správě nenajdete. Jeho zařazení do platových tříd proto odpovídá jiným, už stanoveným pracovním pozicím, jako jsou:

- asistent pedagoga (4.–6. platová třída, 5.–7. platová třída),
- pracovník v sociálních službách (7.–8. platová třída)

- a personalista (7.–8. platová třída). [2]

Tip:

Podrobnější a aktuální informace k odměňování školních asistentů najdete v dokumentu [Metodický výklad k odměňování pedagogických pracovníků a ostatních zaměstnanců škol a školských zařízení a jejich zařazování do platových tříd podle katalogu prací - aktualizovaná verze srpen 2019](#).

Konkrétní popis pracovních činností v jednotlivých stupnicích platových tříd u profesí asistenta pedagoga, pracovníka v sociálních službách a personalisty najdete v [NAŘÍZENÍ VLÁDY č. 222/2010 Sb. ze dne 14. června 2010 o katalogu prací ve veřejných službách a správě](#) (podle aktuálního znění).

Stejná odborná kvalifikace pro asistenta pedagoga i školního asistenta

Zajímavostí je, že ačkoliv školní asistent není pedagogickým pracovníkem, vztahují se na něj stejné kvalifikační předpoklady jako na asistenta pedagoga. I školní asistent může svou kvalifikaci získat absolvováním studia pro pedagogy volného času, vychovatele, trenéry, učitele uměleckých odborných předmětů v základní umělecké škole, střední škole a konzervatoři a středoškolským vzděláním obohaceným kurzem zaměřeným na práci s dětmi a mládeží. [1]

Rozsah přímé a nepřímé činnosti u školního asistenta, čerpání dovolené a vzdělávání

Příklad z praxe:

Dana (42 let): Nakonec jsem se rozhodla, že přece jenom práci školní asistentky přijmu. Před výukou i při ní jsem pomáhala žákům se sociálním znevýhodněním, práce mě bavila, viděla jsem, že má smysl. Viděla jsem, že učitelky učí 22 hodin, zbytek své pracovní doby s žáky nejsou, a buď si v kabinetu chystají výuku, nebo si přípravy mohou dělat doma. Zajímalo mě, jak to mají u nás ve škole asistentky pedagoga. Zjistila jsem, že ty, které pracují na plný úvazek, mají na přípravy 5 hodin týdně. Ale já jsem žádný takový čas neměla. Další pochybnosti mě přepadly, když jsem dostala první výplatní pásku a na ní méně dovolené, než jsem očekávala. Navíc kolonka s volnem pro samostudium byla proškrtnuta.

I když bylo zjištění o chybějící nepřímé pedagogické činnosti, nižším rozsahu dovolené a neposkytování volna k samostudiu pro Danu znepokojivé, škola postupovala správně.

Při plném úvazku činí týdenní pracovní doba jakéhokoliv zaměstnance školy 40 hodin ([zákon č. 262/2006 Sb., Zákoník práce](#), podle aktuálního znění). Z [nařízení vlády č. 75/2005 Sb.](#), o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků (podle aktuálního znění) vyplývá, že různé pedagogické profese mají stanoven konkrétní rozsah přímé pedagogické činnosti, tedy doby, kdy se přímo věnují výchovně vzdělávacímu procesu s žáky. Asistent pedagoga tak při plném úvazku vykonává 32 až 36 hodin přímé pedagogické činnosti týdně. Konkrétní rozsah této činnosti je na rozhodnutí ředitele školy.

Jelikož je Dana školní asistentkou, netýkájí se jí ujednání o přímé pedagogické činnosti. Obdobně je tomu při čerpání dovolené. Podle zákoníku práce je dovolená pedagogických pracovníků 8 týdnů v kalendářním roce. Dovolená nepedagogických pracovníků škol, tedy i Dany, činí 5 týdnů v kalendářním roce. Další vzdělávání pedagogických pracovníků se uskutečňuje také tzv. samostudiem ([zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících](#), podle aktuálního znění).

Tuto formu vzdělávání stanoví ředitel školy v rozsahu až 12 pracovních dnů za školní rok. Proto se čerpání samostudia Dany, jakožto nepedagogického pracovníka – školního asistenta –, netýká. Kdyby ale byla na pozici asistenta pedagoga, pracovala by s podmínkami platnými pro všechny ostatní pedagogy.

Obě profese, jak asistent pedagoga, tak školní asistent, mají svá specifika. Nejdůležitější ale je, že poskytují nejen žákům se speciálními vzdělávacími potřebami nezastupitelnou podporu v jejich rozvoji.

Zdroje

[1] MŠMT. (nedatováno). Školní asistent v projektech OP VVV [online]. Dostupné z: https://www.msmt.cz/uploads/OP_VVV/Vyzva_Inkluzivni_vzdelavani/Specifika_skolni_asistent.pdf [dat. cit. 1.10.2021]

[2] MPSV. (nedatováno). NAŘÍZENÍ VLÁDY č. 222/2010 Sb. ze dne 14. června 2010 o katalogu prací ve veřejných službách a správě, ve znění nařízení vlády č. 399/2017 Sb., nařízení vlády č. 263/2018 Sb. a nařízení vlády č. 352/2019 Sb. [online]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/372793/Na%C5%99%C3%ADzen%C3%AD+vl%C3%A1dy+%C4%8D.+222_2010+Sb..pdf/02aab315-a81a-ceab-1914-95065bd0295c [dat. cit. 1.10.2021]

41. Spolupráce asistenta pedagoga a učitele a hodnocení žáků

Jak na to, aby učitel s asistentem tvořili sešranou dvojku, díky které bude učení bavit celou třídu? V seriálu devíti článků vás pomocí praktických příkladů provedeme důležitými kroky nastavení spolupráce asistenta a pedagoga. Seriál připravujeme ve spolupráci se Zbyňkem Němcem, který patří k předním odborníkům na práci asistenta pedagoga. V šestém textu se zaměříme na spolupráci asistenta a učitele: společné přípravy, reflexe výuky a rozdělení kompetencí při hodnocení výkonu a chování žáků.

Ilustrační foto / FOTO: APIV B

Ke spolupráci asistenta s učitelem se nabízí celá řada metafor: Například z oblasti sportu je to jako jízda na kánoji – učitel je kormidelník vzadu a loď řídí, asistent je „háček“ vepředu a pádluje podle pokynů učitele, společně pak dělají všechno pro to, aby co nejplynuleji a bez nehod dopluli do cíle. Mezi profesemi se pak nabízí třeba srovnání ze zdravotnictví – učitel je lékař a nastavuje léčbu pacienta, asistentka je zdravotní sestra a pomáhá lékaři s jednoduššími ošetrovatelskými úkony, společně pak dělají všechno pro to, aby se pacient co nejdříve zotavil. A tak jako kormidelník potřebuje spolupráci svého háčka a lékař potřebuje spolupráci své zdravotní sestry, tak i učitel potřebuje fungující spolupráci svého asistenta.

Jak ale na to? Jak nastavit spolupráci mezi asistentem a učitelem, aby skutečně fungovala? Jak mohou vypadat společné přípravy a reflexe výuky? A mohou se asistenti ve spolupráci s učitelem zapojit také do hodnocení žáků? Na tyto a několik dalších otázek vám odpoví následující řádky.

Základní pravidla spolupráce mezi asistentem pedagoga a učitelem

Základní parametry spolupráce mezi asistentem a učitelem najdete v předchozím v článku věnovaném [náplni práce asistenta pedagoga](#). Jen krátce pro připomenutí:

- 1) Učitel by měl vést výuku (včetně individuální výuky u žáka se speciálními vzdělávacími potřebami), asistent by měl vždy postupovat podle pokynů učitele.
- 2) Učitel by měl respektovat nižší kvalifikaci asistenta pedagoga a nezačínat mu práci, která vyžaduje vyšší učitelskou odbornost (výklad nové látky, zpracování individuálních plánů atd.).
- 3) Asistent je asistentem učitele, nikoli asistentem žáka se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP) – učitel by měl asistentovi zadávat i práci s ostatními žáky ve třídě a sám se díky této asistentově podpoře více věnovat žákovi se SVP.

Společná příprava asistenta pedagoga a učitele

V ideálním případě je to tak, že se asistent s učitelem nad přípravou scházejí buď den předem, v době po vyučování, anebo v den plánované výuky ráno, před zahájením vyučování. Při přípravě má hlavní slovo učitel, který asistenta instruuje, jaké formy podpory ve vyučovacích hodinách od asistenta očekává. Důkladnost přípravy se pak samozřejmě liší hodinu od hodiny – na některou vyučovací hodinu je potřeba připravit se podrobněji, na jiné vyučovací hodiny stačí říci si pár slov anebo třeba není potřeba připravovat se vůbec (to když hodina probíhá v nějaké už navyklé rutině).

Technicky může být společná příprava asistenta a učitele zaznamenána v jednoduché tabulce se čtyřmi sloupci pro: 1) časové vymezení, 2) činnost učitele, 3) činnost asistenta, 4) činnost žáků – viz obrázek (Němec, 2016, str. 11).

Příprava

- schéma plánovaných aktivit:

rozsah (od – do)	činnost učitele	činnost asistenta	činnost žáků

Takto rozvržené schéma je součástí jednoduchého formuláře pro přípravy asistenta a učitele, který je uvedený v publikaci od Nové školy, o. p. s. (odkaz na tuto publikaci, ve které je nejen formulář, ale i několik ukázkových vyplnění od učitelů a asistentů z praxe, najdete v seznamu zdrojů).

Výše uvedená příprava na hodinu je v praxi reálná spíše u asistentů pedagoga pracujících na prvním stupni základních škol, tedy u asistentů, kteří většinu doby spolupracují s jedním učitelem a mají i možnost se s tímto učitelem podrobněji připravovat. Na druhém stupni základních škol a na školách

středních je situace pochopitelně složitější, asistent tam pracuje s větším počtem učitelů a nemá možnost se s každým z těchto učitelů nějak podrobněji připravovat. V takovém případě jsou vhodná alespoň dvě drobná opatření:

1. Aby byl asistent k dispozici učitelům alespoň pár minut před zahájením výuky. V praxi to vypadá tak, že asistent přichází do třídy už pár minut před „zvoněním“ a učitel, pokud potřebuje asistentovi předat nějaké instrukce na následující vyučovací hodinu, má možnost přijít také pár minut před začátkem hodiny a asistentovi potřebné informace alespoň ve stručnosti předat.
2. Aby asistent alespoň jednou za čas, dejme tomu jednou za měsíc, kontaktoval ty vybrané učitele, v jejichž předmětech má „jeho“ žák (tj. žák se speciálními vzdělávacími potřebami) největší problémy, a prodiskutoval s nimi, jestli je potřeba podporu žáka v průběhu vyučovacích hodin nějak upravovat.

Kromě standardní výuky v základních školách se s asistenty pedagoga v posledních letech stále častěji setkáte i v prostředí školních družin nebo mateřských škol – tam je hledání prostoru pro společné přípravy obvykle věcí individuální dohody, plánované aktivity nejsou limitované rozsahem vyučovacích hodin, tedy i formát příprav může být více flexibilní. V mateřských školách lze pro společnou přípravu asistenta pedagoga s učitelem využít dobu po obědě, kdy děti spí nebo odpočívají, ve školní družině je vhodné pro společné přípravy využít čas v době před zahájením provozu družiny nebo naopak po odchodu žáků z družiny domů.

Společné hodnocení a zpětná vazba

Kromě příprav je důležitou součástí spolupráce mezi asistentem a učitelem také společná reflexe průběhu výuky. K takové reflexi může docházet třeba hned po skončení vyučovací hodiny nebo po skončení vyučování, případně následující pracovní den – záleží na tom, kdy zrovna asistent a učitel najdou ke zhodnocení spolupráce čas (a nemusí jít o nějaké dlouhé diskuse, mnohdy k reflexi stačí pár minut).

Co je ovšem pro takovou reflexi spolupráce mezi asistentem a učitelem důležité, je vzájemné důvěra. Hlavně učitel, z pozice nadřízené autority, by se měl snažit o to, aby mezi ním a asistentem panovala otevřená a přátelská kolegiální atmosféra, ve které bude pro oba pracovníky možné sdělit si navzájem i konstruktivní kritiku bez toho, aby se tato kritika někoho osobně dotkla. Tak jako všude v pomáhajících profesích, i tady je důležitý pozitivní a podporující vztah mezi oběma pracovníky.

V některých případech, zejména když spolupráce učitele a asistenta nefunguje zcela optimálně, pomáhá při reflexi i přítomnost školního speciálního pedagoga (nebo školního psychologa), který může nabídnout jiný pohled na průběh výuky a s odstupem ohodnotit, co se ve spolupráci učitele a asistenta daří a co je ještě potřeba zlepšovat.

Asistent pedagoga a hodnocení výkonu žáků se SVP

Hodnocení žáků je ve spolupráci mezi asistentem pedagoga a učitelem důležitým tématem, ve

kterém panuje řada nejasností. Mnohdy se asistenti, učitelé nebo i rodiče žáků ptají, jestli asistent pedagoga může dávat žákovi známky – tady je ale odpověď záporná, ve většině případů toto asistent dělat nemůže. Obecně vycházíme z předpokladu, že hodnocení výkonu žáka je poměrně hodně odborně náročná činnost, na kterou je kvalifikovaný pouze učitel. Díky dlouhodobému studiu na pedagogické fakultě by učitel měl umět správně ohodnotit výkon žáka; naproti tomu asistent, který má kvalifikaci jen z krátkodobého kurzu, správně ohodnotit výkon žáka neumí. Samostatně by hodnotit výkon žáka asistenti tedy neměli.

Nicméně určitě může asistent při hodnocení výkonu žáka učiteli pomoci. Například u nějakého jednoduchého testu, u kterého existuje klíč se správnými odpověďmi, může asistent pomoci učiteli s opravou testu (i tak ale učitel pak zadává známky). U žáka se speciálními vzdělávacími potřebami asistent může například z vlastního pohledu popsat učiteli pokrok a výkon žáka, ovšem i zde pak učitel rozhoduje o tom, jaké hodnocení za tento pokrok a výkon žák dostane.

Asistent pedagoga a hodnocení chování žáků se SVP

I při hodnocení chování žáků platí totéž, co bylo výše řečeno k hodnocení výkonu žáků – i tady má mít rozhodující slovo učitel, který je k posouzení chování žáka více kvalifikovaný. Asistent ale může poskytnout podklady, popsat chování žáka v době, kdy učitel nebyl přítomen, nabídnout svůj pohled na chování žáka.

Někdy pedagogičtí pracovníci nebo i rodiče žáků nemají jasno v tom, zda asistent pedagoga může sám například napsat žákovi poznámku za nevhodné chování – v této otázce se nabízejí pro praxi dvě možná řešení:

- 1) Poznámky bude psát žákům výhradně učitel, asistent pouze sdělí svůj názor učiteli.
- 2) Po vzájemné dohodě bude někdy poznámky psát i asistent – protože ale i za takové poznámky ručí svou odbornou autoritou učitel, bude asistent psát poznámky pouze s vědomím a se souhlasem učitele.

Text neprošel editační úpravou.

Partnerem této sekce Asistenti pedagoga na Zapojmevsechny.cz je portál www.asistentpedagoga.cz a obecně prospěšná společnost [Nová škola](#).

PhDr. Zbyněk Němec, Ph.D.

je speciální pedagog, který sám ve školství začínal na pozici asistenta pedagoga. Přímé práci a poradenství u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami se věnoval více než dvanáct let, v současnosti učí na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy. Pro obecně prospěšnou společnost Nová škola lektoruje také kvalifikační kurzy pro asistenty pedagoga i kurzy určené pro školní sborovny. Je autorem publikace „Asistent pedagoga v inkluzivní škole“ a spoluautorem úspěšného portálu <https://www.asistentpedagoga.cz/>.

Zdroje:

NĚMEC, Zbyněk. *Společné přípravy a konzultace jako klíč k úspěšné spolupráci asistenta s učitelem*. Praha: Nová škola, o.p.s., 2016. ISBN 978-80-905807-3-2. Dostupné z: <http://www.novaskolaops.cz/spolecne-pripravy-a-konzultace-jako-klic-k-uspesne-spolupraci-asistenta-s-ucitelem>

Zaujalo vás téma? Všechny díly seriálu najdete zde:

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

1. [Tipy pro třídního učitele: Jak představit asistenta pedagoga kolegům, žákům i rodičům?](#)
2. [Nastavení spolupráce pedagoga a asistenta pedagoga](#)
3. [Metodické vedení asistenta pedagoga](#)
4. [Náplň práce asistenta pedagoga a jeho spolupráce s učitelem a rodiči](#)
5. [Etika a diskriminace při výkonu povolání asistenta pedagoga](#)
6. [Spolupráce asistenta pedagoga a učitele a hodnocení žáků](#)
7. [Nastavení kritérií kvality práce asistenta pedagoga](#)
8. [Podpora žáka se sociálním znevýhodněním ze strany asistenta pedagoga](#)
9. [Možnosti využití asistenta pedagoga v době distanční výuky](#)

42. Nastavení kritérií kvality práce asistenta pedagoga

Jak na to, aby učitel s asistentem pedagoga tvořili sešranou dvojku, díky které bude učení bavit celou třídu? V seriálu devíti článků vás pomoci praktických příkladů provedeme důležitými kroky k nastavení jejich spolupráce. Připravujeme je se Zbyňkem Němcem, který patří k předním odborníkům na téma práce asistenta pedagoga. V sedmém článku vám nabídneme užitečný návod k nastavení kritérií kvality asistentovy práce ve vztahu k žákovi, k výuce a ke spolupráci s učitelem.

Ilustrační foto / FOTO: APIV B

Kritéria kvality práce asistenta pedagoga jsou poměrně složitým tématem – u každého asistenta může totiž kvalitní výkon profese znamenat něco trochu jiného. Jinak vypadá práce asistentů pedagoga v mateřské nebo základní škole, jiná je práce asistentů u žáků s těžkým zdravotním postižením a u žáků se sociálním znevýhodněním, řadu odlišností najdeme v práci asistentů ve školách hlavního vzdělávacího proudu a ve školách speciálních. A tak jak se liší povaha práce asistentů, může se odlišovat i pohled na nastavení kritérií kvality jejich činnosti.

V následujícím článku jsou kritéria kvality práce asistenta pedagoga promítnuta do deseti základních otázek. Otázky jsou formulovány vždy tak, aby žádoucí odpověď byla kladná – pokud si čtenář při posuzování kvality práce asistenta pedagoga odpoví na otázku „ano“, je pravděpodobné, že práce asistenta je v dané oblasti nastavena správně a její kvalita je vysoká. A naopak, u otázek, na které si čtenář odpoví „ne“, je ke zvážení, zda by práce asistenta v dané oblasti nemohla být nastavena lépe a vést k větší kvalitě poskytované podpory.

V praxi také platí, že kvalita práce asistenta pedagoga zdaleka nezáleží jen na samotném asistentovi,

ale i na učiteli (který práci asistentovi zadává), na řediteli školy (který asistentovi pro práci vytváří podmínky) a na poradenských pracovnících (kteří asistenta při práci metodicky vedou). V následujících návodných otázkách tedy nejde jen o kritéria posuzující, jestli asistent vykonává svou práci dobře, ale o kritéria celého nastavení pozice asistenta pedagoga ve škole.

Klást si uvedené otázky (a tedy hodnotit nastavení práce asistenta pedagoga) může kdokoli, kdo se na nastavení práce asistenta pedagoga podílí, tedy jak samotný asistent, tak i učitel, pracovník školního poradenského pracoviště nebo ředitel školy. Pokud by se jednotliví pracovníci v odpovědích na dílčí otázky neshodli, bude jejich společným úkolem prodiskutovat, proč nedošlo ke shodě, a navzájem si vysvětlit, kde jsou v jejich odpovědích rozpory.

Posuzování kvality práce asistenta pedagoga ve vztahu k žákovi

První čtyři otázky sledují kvalitu nastavení asistentovy činnosti směrem k žákovi se speciálními vzdělávacími potřebami.

1. Je asistent obeznámený s charakterem speciálních vzdělávacích potřeb podporovaných žáků? Zná jejich individuální plány?

Aby asistent pedagoga mohl poskytovat žákovi se speciálními vzdělávacími potřebami skutečně kvalitní podporu, měl by být v maximální možné míře seznámený s charakterem znevýhodnění a s potřebami tohoto žáka. Co nejvíce informací o žákovi by asistentovi měl poskytnout učitel, školní speciální pedagog nebo výchovný poradce, další potřebné informace by měl asistent průběžně získávat v kontaktu s rodiči žáka. Asistent by měl být také dobře seznámený se zprávami z poradenských zařízení a se vzdělávacími plány žáka – ať už jde o individuální vzdělávací plán (IVP), nebo plán pedagogické podpory (PLPP).

2. Soustředí se podpora asistenta pedagoga výhradně jen na činnosti, které by žák se speciálními vzdělávacími potřebami nemohl zvládnout sám?

Kvalitní práce asistenta pedagoga by nikdy neměla zasahovat do těch činností, které žák může zvládnout sám. Je pravda, že u některých žáků může být obtížné zjistit, v čem ještě potřebují podporu a co už zvládají sami – v těchto případech by asistentovi měli pomoci s identifikací hranic potřebné podpory učitelé a poradenská pracovníci. Smyslem práce asistenta pedagoga je pomáhat žákovi jen s tím, co se sám žák teprve učí, anebo s tím, co v důsledku svého postižení prokazatelně sám nezvládne. (Zejména žáci s těžšími formami zdravotního postižení mají často své specifické limity v různých oblastech školních činností, eventuálně i v sebeobsluze – tam je pomoc asistenta pedagoga samozřejmě na místě. Ani u těchto žáků by ale pomoc asistenta neměla zasahovat do aktivit, které jsou pro žáka, byť s obtížemi, zvladatelné.)

3. Je práce asistenta pedagoga nastavena tak, aby v dlouhodobém horizontu vedla ke snižování podpory žáka se speciálními vzdělávacími potřebami?

Základním úkolem asistenta pedagoga by mělo být vždy to, aby žáka se speciálními vzdělávacími potřebami vedl k co nejvyšší míře samostatnosti. (Jakkoli je samozřejmě jasné, že žáci s těžšími

formami handicapů nemohou nikdy dosáhnout absolutní samostatnosti a vždy budou potřebovat alespoň minimální podporu.) Skutečně kvalitní nastavení práce asistenta pedagoga tak vede k postupnému zvyšování samostatnosti žáka a ke snižování závislosti žáka na pomoci asistenta.

4. Účastní se asistent pedagoga programů dalšího vzdělávání zaměřených na specifika podpory žáka se speciálními vzdělávacími potřebami?

Tím se tak trochu vracíme k první otázce – aby asistent pedagoga mohl poskytovat žákovi kvalitní podporu, musí znát jeho možnosti a potřeby. Zároveň je potřeba počítat s tím, že většina asistentů nastupuje do profese s jen minimálním pedagogickým vzděláním získaným ve formě krátkodobého kurzu, a že tedy nemohou mít hned po nástupu do zaměstnání všechny potřebné informace o potřebách žáka. Proto je nutné, aby asistenti měli přístup ke kurzům dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků (DVPP) a jejich prostřednictvím si průběžně zvyšovali znalosti o speciálních vzdělávacích potřebách podporovaných žáků.

Posuzování kvality práce asistenta pedagoga ve vztahu k výuce

Další tři otázky směřují k posouzení nastavení kvality práce asistenta pedagoga v oblasti výuky.

5. Směřuje práce asistenta k tomu, aby žákům se speciálními vzdělávacími potřebami byla v maximální možné míře zajištěna podpora učitele?

Ve srovnání s učiteli mají asistenti pedagoga téměř vždy daleko nižší pedagogickou kvalifikaci, i proto tedy asistent nikdy nemůže učitele ve vzdělávání žáků se speciálními potřebami adekvátně zastoupit. V praxi je nutné trvat na tom, že (ve srovnání s učitelem) méně kvalifikovaný asistent nemůže sám vést výuku žáka se speciálními vzdělávacími potřebami, primární rolí asistenta je postupovat podle pokynů učitele. Profese asistenta pedagoga je tak od základu koncipována tak, aby díky asistentově pomoci sám učitel měl více času na přímou práci se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

6. Je asistent v přiměřené míře zapojený i do práce s ostatními žáky ve třídě?

V souvislosti s předchozí otázkou platí, že asistent pedagoga by měl být zapojen nejen do práce se žákem se speciálními vzdělávacími potřebami, ale i do práce s ostatními žáky ve třídě. Při práci s ostatními žáky třídy asistent například dohlíží nad samostatnou nebo skupinovou prací těchto žáků, event. s nimi může procvičovat již osvojenou látku formou jednoduchých cvičení zadaných učitelem. Kvalitní nastavení práce asistenta pedagoga, který se podle potřeb učitele věnuje i ostatním žákům ve třídě, by tak mělo učiteli pomoci získat větší prostor pro individuální podporu žáka se speciálními vzdělávacími potřebami. (Byť samozřejmě platí, že rozsah práce s ostatními žáky třídy bude u jednotlivých asistentů různý – například u asistenta u žáka s těžkým kombinovaným postižením bude čas věnovaný ostatním žákům spíše menší.)

7. Je asistent zapojený do podpory vzdělávání žáka se speciálními vzdělávacími potřebami i mimo dobu vyučování?

Pro řadu žáků se speciálními vzdělávacími potřebami může být vedle pomoci ve vyučovacích hodinách důležitá i jejich podpora mimo vyučování – kvalitní nastavení práce asistenta pedagoga tak podle potřeb žáka zahrnuje třeba i práci s žákem před začátkem vyučování (pomoc v době od příchodu do školy do začátku první hodiny) nebo po vyučování (při pohybu ve školní jídelně nebo, ve vybrané dny v týdnu, třeba i při doučování). Tato podpora žáka mimo dobu vyučování je samozřejmě součástí běžné pracovní doby asistenta a škola pro ni vytváří vhodné podmínky.

Posuzování kvality práce asistenta pedagoga ve vztahu ke spolupráci s učiteli

Poslední tři otázky směřují k hodnocení kvality práce asistenta pedagoga v oblasti spolupráce s učiteli.

8. Má asistent pedagoga vymezený dostatečný prostor pro nepřímou pedagogickou činnost?

Podle platného nařízení vlády (č. 75/2005 Sb., ve znění pozdějších novelizací) je rozsah nepřímé pedagogické činnosti u asistentů pedagoga poměrně pevně nastaven na 10 % z úvazku. (Od září 2021 nařízení vlády sice připouští navýšení doby nepřímé pedagogické činnosti až na 20 % z úvazku, dotace na plat asistenta pedagoga ale i nadále zahrnuje jen 10 % na nepřímou pedagogickou činnost, v praxi se tedy nic významného nezměnilo.)

Při nastavení činnosti asistenta pedagoga se ale bohužel stává, že většina časové dotace na nepřímou pedagogickou činnost je spotřebována na dohledy nad žáky – což je sice oficiálně v pořádku, na vlastní kvalitu práce asistenta pedagoga to ale má jasně záporný vliv, protože asistent pak nemá v pracovní době dost času třeba na účast na poradách nebo na komunikaci s rodiči žáků.

9. Je asistent pedagoga zapojený i do podpory učitele v organizačních a administrativních činnostech?

Kvalitní nastavení práce asistenta pedagoga by ve většině případů mělo zahrnovat i pomoc učiteli v organizačních a administrativních činnostech spojených s „provozem“ třídy. Když například asistent pomůže učiteli připravit (okopírovat, vytisknout) výukové materiály nebo pracovní listy pro celou třídu, učitel díky tomu získá čas na zpracování individuálního zadání práce pro žáka se speciálními vzdělávacími potřebami.

10. Má asistent pedagoga dostatečný prostor pro konzultace a společné přípravy s učiteli?

Jak už bylo zmíněno v některých článcích [Náplň práce asistenta pedagoga a jeho spolupráce s učitelem a rodiči](#) a [Spolupráce asistenta pedagoga a učitele a hodnocení žáků](#), pro skutečně efektivní nastavení spolupráce mezi asistentem pedagoga a učitelem je nutné, aby oba pedagogičtí pracovníci měli ve své pracovní době vymezený čas na společné konzultace a přípravu na výuku. Rozsah může být individuální – u některých zkušenějších asistentů a učitelů může stačit jen nepravidelně, pár minut, u jiných (především začínajících) asistentů může být vhodnější třeba pravidelná jedna hodina týdně, kterou přípravám a konzultacím společně věnují.

Text neprošel editační úpravou.

Partnerem této sekce Asistenti pedagoga na Zapojmevšechny.cz je portál www.asistentpedagoga.cz a obecně prospěšná společnost [Nová škola](#).

PhDr. Zbyněk Němec, Ph.D.

je speciální pedagog, který sám ve školství začínal na pozici asistenta pedagoga. Přímé práci a poradenství u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami se věnoval více než dvanáct let, v současnosti učí na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy. Pro obecně prospěšnou společnost Nová škola lektoruje také kvalifikační kurzy pro asistenty pedagoga i kurzy určené pro školní sborovny. Je autorem publikace „Asistent pedagoga v inkluzivní škole“ a spoluautorem úspěšného portálu <https://www.asistentpedagoga.cz/>.

Zaujalo vás téma? Všechny díly seriálu najdete zde:

1. [Tipy pro třídního učitele: Jak představit asistenta pedagoga kolegům, žákům i rodičům?](#)
2. [Nastavení spolupráce pedagoga a asistenta pedagoga](#)
3. [Metodické vedení asistenta pedagoga](#)
4. [Náplň práce asistenta pedagoga a jeho spolupráce s učitelem a rodiči](#)
5. [Etika a diskriminace při výkonu povolání asistenta pedagoga](#)
6. [Spolupráce asistenta pedagoga a učitele a hodnocení žáků](#)
7. [Nastavení kritérií kvality práce asistenta pedagoga](#)
8. [Podpora žáka se sociálním znevýhodněním ze strany asistenta pedagoga](#)
9. [Možnosti využití asistenta pedagoga v době distanční výuky](#)

43. Podpora žáka se sociálním znevýhodněním ze strany asistenta pedagoga

Jak na to, aby učitel s asistentem pedagoga tvořili sehranou dvojku, díky které bude učení bavit celou třídu? V seriálu devíti článků vás pomocí praktických příkladů provedeme důležitými kroky k nastavení jejich spolupráce. Připravujeme je se Zbyňkem Němcem, který patří k předním odborníkům na téma práce asistenta pedagoga. V osmém článku vás seznámíme s možnostmi, které se asistentovi pedagoga nabízejí v oblasti podpory žáků se sociálním znevýhodněním.

Ilustrační foto / FOTO: Pixabay

Žáci se sociálním znevýhodněním, současnou školskou legislativou označovaní také jako „žáci s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu odlišných kulturních a životních podmínek“, představují ve školství velmi početnou skupinu, která v sobě zahrnuje děti z chudých rodin, jejichž rodiče nemají dostatek finančních prostředků na zaplacení všech školních příspěvků, děti z rodin s nízkou úrovní vzdělání, kde rodiče nemají znalosti potřebné k podpoře domácí přípravy dítěte, děti z rodin cizinců, které nemluví dobře česky, nebo i děti ze sociálně vyloučených lokalit, které jsou z různých důvodů významně ohrožené absencemi ve školní docházce. U všech těchto dětí a žáků je pomoc asistentů pedagoga klíčovým nástrojem podpory jejich vzdělávání. A jak přesně mohou asistenti ve vzdělávání těchto žáků pomoci?

Podpora vzdělávacích výsledků žáků prostřednictvím doučování

Pro řadu žáků se sociálním znevýhodněním je zásadní bariérou v jejich vzdělávání to, že doma nemají nikoho, kdo by jim s přípravou do školy pomohl. Jejich rodiče často nemají potřebné znalosti anebo řeší jiné závažnější životní starosti, žáci tak zůstávají bez splněných domácích úkolů a v době absencí na školní výuce (třeba pro nemoc nebo kvůli uzavření škol) se prohlubují jejich mezery ve vzdělání.

Asistenti pedagoga (nebo i školní asistenti) v těchto případech mohou do určité míry zastoupit roli rodičů žáka a prostřednictvím doučování mu pomoci s plněním domácích úkolů nebo s doplněním zameškané látky. Doučování může být také vhodným způsobem, jak naplnit potřebné hodiny přímé pedagogické činnosti asistentů – například v případě, že asistenta doporučí školské poradenské zařízení jako podpůrné opatření do vzdělávání sociálně znevýhodněných žáků, má v úvazku 27 hodin přímé pedagogické činnosti a v rozvrhu vyučování má „jeho“ třída jen 24 hodin, nabízí se možnost, aby ony zbývající tři hodiny asistent věnoval doučování vybraných žáků.

Doučování zajišťované asistentem pedagoga zpravidla probíhá v odpoledních hodinách ve škole, podle možností se ale může odehrávat i v rodinách žáků nebo v místních mimoškolních institucích (knihovnách, nízkoprahových zařízeních apod.). U žáků mladšího školního věku se standardně doporučuje doučování individuální, u starších žáků může být vhodné i doučování v menší skupince. Pro zapojení žáků do doučování je nutný písemný souhlas rodičů, ve kterém se specifikují rovněž místo a čas doučování – souhlas může s rodiči vyjednat učitel, výchovný poradce, ředitel školy nebo i samotný asistent.

Podpora žáků s jazykovým handicapem

Mnozí žáci se sociálním znevýhodněním mají také výrazné problémy v oblasti používání českého jazyka, ať už proto, že pocházejí z cizojazyčných rodin, nebo proto, že se v jejich domácnosti mluví jen omezenou variantou češtiny s chudší slovní zásobou.

Takovým žákům mohou asistentky a asistenti poskytovat významnou podporu už v průběhu samotného vyučování, například tím, že u žáků ověřují porozumění zadání školní práce nebo i porozumění jednotlivým slovům („popiš mi, co říkala paní učitelka“/ „ukaz mi, jak jsi tomu rozuměl“/ „řekni mi vlastními slovy, co to znamená“). Ve spolupráci s učiteli mohou asistenti také ve výuce vytipovat slova, kterým by sociálně znevýhodnění žáci nemuseli správně rozumět, a tato slova pak individuálně žákům vysvětlit.

Žákům s výraznějším handicapem v oblasti zvládnutí jazyka (zpravidla se jedná o žáky s odlišným mateřským jazykem) mohou asistenti, pod vedením učitelů a speciálních pedagogů, nabízet také odpolední doučování zaměřené na osvojení základů češtiny nebo na rozvoj slovní zásoby spojené s výukou jednotlivých školních předmětů.

U žáků-cizinců mohou být výraznou pomocí také dvojjazyční asistenti pedagoga, s jejichž zaměstnáváním i profesní přípravou má bohaté zkušenosti obecně prospěšná společnost Meta. Tito asistenti kromě českého jazyka ovládají také mateřský jazyk podporovaného žáka, a tak kromě běžné asistentské podpory mohou také částečně sloužit jako laičtí tlumočníci.

Podpora komunikace s rodinami žáků

Zejména u žáků pocházejících ze sociálně vyloučených lokalit, ale i u některých dalších sociálně znevýhodněných žáků, může být pro školu obtížné navázat a udržet komunikaci s rodiči žáka. Řada těchto rodičů cítí ke škole (stejně jako k ostatním institucím majoritní společnosti) určitou nedůvěru, kontaktu s učiteli se pak tyto rodiče často vyhýbají, nezřídka vynechávají i účast na třídních schůzkách.

V této oblasti dobře funguje zejména podpora od těch asistentů, kteří sami dobře znají sociální prostředí rodin žáků (například asistenti z řad bývalých sociálních pracovníků, asistenti, kteří jsou sami příslušníky etnické menšiny, nebo asistenti, kteří sami bydlí v blízkosti vyloučené lokality). Tito asistenti často velmi dobře vědí, jak rodiče sociálně znevýhodněných žáků kontaktovat, kde na tyto rodiče sehnat telefonní číslo nebo kde je vyhledat osobně. Mnozí asistenti jsou i ochotni kontaktovat rodiče žáka v místě jejich bydliště a potřebné informace ze školy takto přímo rodičům vyřídit. Díky své znalosti sociálního prostředí rodin žáků řada asistentů také umí s rodiči žáků dobře komunikovat a citlivě jim sdělit i ty informace, jejichž sdělení by ze strany méně zorientovaného učitele mohlo působit konfliktním dojmem. Užitečné je také zapojení asistentů jako zprostředkovatelů komunikace mezi učiteli a rodiči žáků – asistent může pomoci přivést rodiče na schůzku do školy anebo naopak doprovodit učitele na konzultaci do rodiny žáka.

Podpora spolupráce rodin žáků a školských poradenských zařízení

U mnoha žáků se sociálním znevýhodněním se ve školách objevují také problémy se špatnou dostupností podpůrných opatření – ve stávajícím vzdělávacím systému je totiž u řady podpůrných opatření (jako je například výuka podle individuálního vzdělávacího plánu, poskytnutí pomůcek nebo navýšení hodin výuky českého jazyka) podmínkou jejich poskytování doporučení z pedagogicko-psychologické poradny. Poradna ale v praxi podpůrná opatření doporučí pouze tehdy, když se žák společně se zákonným zástupcem dostaví na vyšetření do poradny – a právě to bývá v praxi komplikované; rodiče sociálně znevýhodněných žáků často nevědí, kde poradnu hledat, na termín vyšetření zapomenou nebo na vyšetření nedorazí včas... a pokud vyšetření neproběhne, poradna nemůže potřebná podpůrná opatření doporučit.

I zde ale mohou velmi pomoci právě asistenti pedagoga – například tím, že asistent pomůže zákonným zástupcům žáka s objednáním do poradny a že včas připomene rodičům žáka očekávané datum vyšetření, v některých případech pak i tím, že asistent v den vyšetření ráno vyzvedne rodiče se žákem v jejich místě bydliště a do pedagogicko-psychologické poradny je doprovodí. Právě touto podporou asistenta je zajištěno, že rodiče s žákem absolvují vyšetření v poradně a že pak poradna může doporučit do vzdělávání žáka potřebná podpůrná opatření. Souhlas rodičů žáka zde není potřeba. Tato aktivita je součástí konzultací asistenta s rodiči. Pokud jde o větší dojezdovou vzdálenost, asistent pedagoga si ji může vykázat jako služební cestu (v rámci své pracovní smlouvy).

Další informace:

Doprovod rodičů nabízejí i některé neziskové organizace, se kterými škola může navázat spolupráci. Například nezisková organizace Rodina v centru v Novém Boru nabízí místním školám spolupráci s tzv. [poradci pro rodiče](#), kteří prostřednictvím odborníků pomáhají v komunikaci mezi žáky, rodiči, učiteli a dalšími odborníky.

Nejedná se ale bohužel o systémové řešení – neziskové organizace v některých lokalitách jsou a v jiných ne. Proto je žádoucí výše uvedenou podporu ze strany asistenta pedagoga zahrnout do jeho pracovních činností – četnost asistentů pedagoga ve školách je dnes znatelně vyšší než možnost využít podpory ze strany místní neziskové organizace.

Podpora spolupráce s mimoškolními organizacemi

Vzdělávání některých sociálně znevýhodněných žáků je významně poznamenáno tím, že jejich rodiny řeší závažné existenční potíže spojené s nejistotou v bydlení, nezaměstnaností, nedostatkem finančních prostředků na základní životní potřeby... A v situaci, kdy základní životní potřeby rodiny nejsou zajištěny, je složité snažit se přimět žáka ke zvýšení školní motivace nebo povzbuzovat jeho rodiče k většímu zapojení do jeho školní přípravy.

Je pravda, že škola má v řešení sociálních problémů rodin žáků jen poměrně malé možnosti, i zde ale mohou asistenti pedagoga významně pomoci, například tím, že zprostředkují rodičům žáka kontakt na vybranou místní neziskovou organizaci, která je aktivní v oblasti sociální práce a která má možnost rodině pomoci při zajišťování základních potřeb. Pokud asistent neví, kde přesně v této oblasti hledat pomoc, může se v rámci školy poradit třeba s výchovným poradcem, event. (pokud škola má tyto pozice zřízené) třeba se školním speciálním pedagogem nebo sociálním pedagogem. Z praxe jsou známé případy asistentů pedagoga, kteří s pomocí místní neziskové nebo charitativní organizace pomohli například se zajištěním oblečení pro žáky; v době distanční výuky se pak také mnozí asistenti aktivně zapojili do shánění tabletů a dalšího technického vybavení pro žáky ze socioekonomicky slabých rodin.

Text neprošel editační úpravou.

Partnerem této sekce Asistenti pedagoga na Zapojmevsechny.cz je portál www.asistentpedagoga.cz a obecně prospěšná společnost [Nová škola](#).

PhDr. Zbyněk Němec, Ph.D.

je speciální pedagog, který sám ve školství začínal na pozici asistenta pedagoga. Přímé práci a poradenství u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami se věnoval více než dvanáct let, v současnosti učí na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy. Pro obecně prospěšnou společnost Nová škola lektoruje také kvalifikační kurzy pro asistenty pedagoga i kurzy určené pro školní sborovny. Je autorem publikace „Asistent pedagoga v inkluzivní škole“ a spoluautorem úspěšného portálu <https://www.asistentpedagoga.cz/>.

Zaujalo vás téma? Všechny díly seriálu najdete zde:

1. [Tipy pro třídního učitele: Jak představit asistenta pedagoga kolegům, žákům i rodičům?](#)
2. [Nastavení spolupráce pedagoga a asistenta pedagoga](#)
3. [Metodické vedení asistenta pedagoga](#)

4. [Náplň práce asistenta pedagoga a jeho spolupráce s učitelem a rodiči](#)
5. [Etika a diskriminace při výkonu povolání asistenta pedagoga](#)
6. [Spolupráce asistenta pedagoga a učitele a hodnocení žáků](#)
7. [Nastavení kritérií kvality práce asistenta pedagoga](#)
8. [Podpora žáka se sociálním znevýhodněním ze strany asistenta pedagoga](#)
9. [Možnosti využití asistenta pedagoga v době distanční výuky](#)

44. Možnosti využití asistenta pedagoga v době distanční výuky

Jak na to, aby učitel s asistentem pedagoga tvořili sehranou dvojku, díky které bude učení bavit celou třídu? V seriálu devíti článků vás pomocí praktických příkladů provedeme důležitými kroky k nastavení jejich spolupráce. Připravujeme je se Zbyňkem Němcem, který patří k předním odborníkům na téma práce asistenta pedagoga. V posledním devátém článku vás seznámíme s možnostmi využití asistenta pedagoga během distanční výuky.

Ilustrační foto / FOTO: Pixabay

Zavedení distanční výuky v základních školách ve školním roce 2019/20 zastihlo většinu škol nepřipravených, jen málokdo věděl, jak na úrovni základního vzdělávání distanční výuku žáků organizovat, a jen málokdo věděl, jak do této formy výuky smysluplně zapojit asistenty pedagoga. Mnohé školy na tuto výzvu ale reagovaly velmi pružně, vyzkoušely různé formy zapojení asistentů, a protože se distanční výuka zčásti protáhla i do školního roku 2020/21, měly školy možnost získat celou řadu pozitivních zkušeností v této oblasti. V následujícím textu si proto pojďme shrnout, jak by mělo/mohlo vypadat zapojení asistentů do distanční výuky žáků základních škol v podobě, která by odpovídala legislativnímu pojetí profese asistenta pedagoga a zároveň i reflektovala dosavadní dobrou praxi vybraných škol.

1. Podpora žáka se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP)

I v době distanční výuky platí, že hlavním smyslem práce asistenta má být podpora výuky žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

Ve školách hlavního vzdělávacího proudu je pozice asistenta pedagoga (v souladu s § 16 školského zákona) zřizována jako *podpůrné opatření* ve vzdělávání žáka se speciálními vzdělávacími potřebami, který má na poskytování daného *podpůrného opatření* dle zákona právo (!), asistent pedagoga by tedy i po zavedení distanční výuky měl být tomuto žákovi nadále k dispozici. Tohoto lze dosáhnout například účastí asistenta pedagoga na online výuce – v některých osvědčených případech byl asistent pedagoga například zapojený do online hodiny, kde mohl sledovat průběh výuky, po skončení hodiny ale i nadále zůstal společně se žákem se speciálními vzdělávacími potřebami připojený v online prostředí, a poté co se ostatní žáci a učitel z hodiny odhlásili, asistent individuálně s žákem procvičil a doplnil to, co žák v hodině nestihl. Některým školám se pak dále také osvědčila individuální podpora asistenta pedagoga u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami formou osobního kontaktu – například v podobě hodiny individuálního doučování ve škole, nebo (podle aktuálních možností) třeba i v rodině žáka.

Pokud jde o osobní kontakt asistenta pedagoga se žákem se speciálními vzdělávacími potřebami v mimoškolním prostředí, například v rodině, je samozřejmě vždy potřeba zohlednit aktuální hygienická a epidemiologická opatření. Na druhou stranu, z hlediska pracovního zapojení asistenta pedagoga je vhodné připomenout, že i aktuálně platná verze vyhlášky (č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných) s takovým zapojením asistentů pedagoga počítá.

Konkrétně na čtvrtém stupni podpůrných opatření u pozice asistenta pedagoga vyhláška uvádí, že: „*Pokud se při vzdělávání žáka využívá činnost asistenta pedagoga, umožní škola po dobu delší nepřítomnosti žáka ve škole, kdy mu jeho zdravotní stav znemožňuje přítomnost na vzdělávání, vzdělávání žáka prostřednictvím asistenta pedagoga, který podporuje vzdělávání žáka společně s pedagogy školy a zajišťuje komunikaci mezi školou, žákem a jeho rodinou.*“ (příloha 1, bod IV.5.1A)

2. Podpora učitele při přípravě výukových materiálů a vyhodnocování úkolů

Stejně jako v době běžné prezenční výuky i při distančním vyučování může být asistent učiteli oporou při přípravě různých pracovních listů a jiných výukových materiálů, pomáhat pak může i při vyhodnocování úkolů vyplněných a odevzdaných žáky. Platí tady ale několik důležitých pravidel:

1. Asistent vzhledem k nižší kvalifikaci vytváří výukové materiály na základě pokynů učitele. Základní zadání by tedy vždy mělo přijít od učitele, asistent ale může pomoci s jeho rozpracováním (např. učitel zadá vyjmenovaná slova, která se budou procvičovat, a asistent k nim do pracovního listu vyhledá a nakopíruje z internetu ilustrativní obrázky).

2. Asistent může pomáhat i s přípravou pracovních listů pro ostatní žáky třídy, tedy nejen pro žáka se speciálními vzdělávacími potřebami, smyslem této pomoci by ale primárně mělo být to, aby učitel měl více času na přípravu materiálů pro žáka s postižením/znevýhodněním.

3. Při hodnocení prací žáků by asistent měl pomáhat jen tam, kde si je se správností odpovědí jist (případně může od učitele dostat klíč k řešení daných úloh), a učitel by měl být vždy informován o správnosti / míře chybovosti v pracích jednotlivých žáků.

3. Podpora výuky „ostatních“ žáků ve třídě

I za běžných okolností, tj. při prezenční výuce, platí, že asistent pedagoga by měl učiteli pomáhat i s výukou žáků bez speciálních vzdělávacích potřeb (byť hlavním smyslem této pomoci je to, aby učitel pak sám měl více času na práci se žákem se speciálními vzdělávacími potřebami). V distanční výuce je zapojení asistenta pedagoga do práce s „ostatními“ žáky třídy důležité dvojnásob, protože řada jinak „běžných“ žáků při zavedení distanční výuky zaostává za průměrem třídy. Zejména je pomoc asistenta pedagoga nutná u žáků, kteří zůstávají offline, a u žáků, kteří v domácím prostředí nemají potřebnou podporu ve vzdělávání.

U offline žáků asistent může pomoci se zprovozněním potřebných aplikací – například tím, že dojde do rodiny, pomůže žákovi nainstalovat výukovou aplikaci a informuje rodiče o způsobu používání aplikace; v rodinách, kde není potřebné vybavení nebo internetové připojení, asistenti alespoň doručují do rodiny výukové materiály v písemné podobě. U žáků, kteří nemají doma potřebnou podporu ve vzdělávání (například proto, že jejich rodiče sami látku neumí nebo nemají čas na plnění školních úkolů), asistenti mohou do určité míry zastoupit podporu rodičů a zajistit žákům potřebné doučování, ať už v online formě nebo i (je-li to možné) osobně.

4. Samostatné studium a přípravné práce ve škole

Samostatné studium a pomoc s organizačními pracemi ve škole by ani v době distanční výuky neměly představovat hlavní pracovní náplň asistenta pedagoga, využívají se spíše pro doplnění tam, kde v hodinovém rozsahu úvazku asistenta pedagoga zůstane několik hodin volných.

V případě, že asistent má splněné všechny ostatní potřebné aktivity v rámci své přímé i nepřímé pedagogické činnosti, a i tak mu v daném týdnu zbývá ještě několik volných hodin, je vhodné investovat tyto hodiny do samostatného studia – asistent si může například vypůjčit odbornou publikaci ze školní knihovny nebo si stáhnout nějaký zajímavý informační zdroj z webu (www.asistentpedagoga.cz, www.inkluzi.upol.cz, www.varianty.cz, kategorie/detail/asistent-pedagoga ad.) a rozšířit si své znalosti v oblasti práce se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Obdobně pak může jako doplňková činnost pro smysluplné využití zbývajících hodin z úvazku posloužit třeba zapojení asistenta do úprav informačních vývěsek a nástěnek ve škole apod.

5. Ostatní formy zapojení asistenta pedagoga

Kromě výše uvedených aktivit se v uplynulých dvou letech osvědčilo zapojení asistentů také do širší organizace výuky – například když probíhala online výuka, ale několik vybraných žáků bylo zároveň vzděláváno osobně ve škole, asistent pomáhal učitelům se vzájemným střídáním (když učitel učil online, asistent se věnoval prezenčně přítomným žákům, a naopak, když se učitel věnoval skupince žáků ve škole, asistent dohlížel nad online prací většiny třídy). Tyto formy zapojení asistentů pedagoga sice zatím nemají dostatečnou oporu v legislativě – do značné míry neodpovídají pojetí asistenta pedagoga jakožto „podpůrného opatření“ ve vzdělávání žáka se speciálními vzdělávacími

potřebami –, v řadě škol se ale velmi osvědčily (a v řadě škol by bez této pomoci paralelní výuka nebyla vůbec ani možná), proto nezbyvá než doufat, že i tyto formy asistentské pomoci se do budoucna podaří nejen organizačně, ale i legislativně v našem školství ukotvit.

Text neprošel editační úpravou.

Partnerem této sekce Asistenti pedagoga na Zapojmevsechny.cz je portál www.asistentpedagoga.cz a obecně prospěšná společnost [Nová škola](#).

PhDr. Zbyněk Němec, Ph.D.

je speciální pedagog, který sám ve školství začínal na pozici asistenta pedagoga. Přímé práci a poradenství u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami se věnoval více než dvanáct let, v současnosti učí na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy. Pro obecně prospěšnou společnost Nová škola lektoruje také kvalifikační kurzy pro asistenty pedagoga i kurzy určené pro školní sborovny. Je autorem publikace „Asistent pedagoga v inkluzivní škole“ a spoluautorem úspěšného portálu <https://www.asistentpedagoga.cz/>.

Zaujalo vás téma? Všechny díly seriálu najdete zde:

1. [Tipy pro třídního učitele: Jak představit asistenta pedagoga kolegům, žákům i rodičům?](#)
2. [Nastavení spolupráce pedagoga a asistenta pedagoga](#)

3. [Metodické vedení asistenta pedagoga](#)
4. [Náplň práce asistenta pedagoga a jeho spolupráce s učitelem a rodiči](#)
5. [Etika a diskriminace při výkonu povolání asistenta pedagoga](#)
6. [Spolupráce asistenta pedagoga a učitele a hodnocení žáků](#)
7. [Nastavení kritérií kvality práce asistenta pedagoga](#)
8. [Podpora žáka se sociálním znevýhodněním ze strany asistenta pedagoga](#)
9. [Možnosti využití asistenta pedagoga v době distanční výuky](#)

45. Jak na metodické sdružení asistentů pedagoga na základní škole?

Sešlo se na vaší škole více asistentů pedagoga a chcete se sladit a sdílet své zkušenosti? Jak si připravit plán práce pro metodické vedení asistentů pedagoga během školního roku? Nechte si inspirovat praktickými tipy od odborníků.

Ilustrační foto/FOTO: Pixabay

Tipy od PhDr. Zbyňka Němce, Ph.D. (Katedra speciální pedagogiky, Pedagogická fakulta, Univerzita Karlova), autora mnoha článků v sekci Asistenti pedagoga na webu Zapojmevsechny.cz:

Pro metodické sdružení asistentů pedagoga neexistuje žádný oficiální předepsaný (nebo doporučený) formát. Pokud je to u vás organizačně možné, doporučoval bych začít s nastavením společného setkávání skupiny asistentů, ideálně jednou za měsíc nebo jednou za dva týdny; taková setkání slouží ke sdílení zkušeností asistentů a ke společnému hledání řešení problémů z jejich praxe. Vhodné je, když setkání probíhá pod vedením některého z poradenských pracovníků školy (školního speciálního pedagoga nebo výchovného poradce), některé školy také občas na tato setkání zvou externí hosty

(například pracovníky z místní PPP nebo SPC). Vzájemné hospitace mezi asistenty ve vyučovacích hodinách pak mohou být vhodným doplněním společných setkání, kdy asistenti nejen slyší od ostatních, jak jejich praxe probíhá, ale přímo i vidí jejich činnost v praxi; na společných setkáních pak mohou asistenti průběh těchto hospitací reflektovat.

Doplnění od tutorky interaktivního webu Zapojmevsechny.cz PhDr. Kristiny Březinové:

Co se týče samotné náplně společných metodických sezení, která mohou probíhat optimálně v intervalu 1x měsíčně, lze zkusit společně pracovat [s modelem kompetencí asistenta pedagoga](#), který si můžete nejprve individuálně a potom i společně ve skupině projít a vytipovat si, které kompetence potřebujete nejvíce rozvíjet a které už naopak máte osvojené apod.

Každý asistent si tak může samostatně vytipovat oblasti profesního rozvoje. Na základě toho si pak může stanovit cíle ve vzdělávání pro daný školní rok.

Pokud si nevíte se stanovením cílů rady, nápomocná může být **charakteristika cílů metodou SMART**, která je běžně používaná při definování cílů. Cíl má mít následující charakteristiky:

- S (Specific) – konkrétní
- M (Measurable) – měřitelný
- A (Achievable) – splnitelný
- R (Realistic) – realistický
- T (Time-bound) – ohraničený v čase

Stanovených cílů by nemělo být příliš mnoho, mnohdy stačí stanovit si dva až tři cíle. Na základě stanovení cílů pro každého jednotlivce se pak můžete pobavit i tom, jak stanovené individuální cíle v oblasti vzdělávání pro daný školní rok naplnit.

Zde jsou tipy:

1. **Semináře, vzdělávací kurzy**, workshopy, online vzdělávání, konference; prezentace, besedy a přednášky pozvaných hostů přímo na metodickém sezení asistentů ve škole (například beseda se speciálním pedagogem ze spádové pedagogicko-psychologické poradny na vybrané téma, které asistenty zajímá).

2. **Kolegiální hospitace** v jiné třídě: jít se například podívat ke kolegyni, která se věnuje žákovi s obdobnými obtížemi.
3. **Jednodenní stáže a hospitace v jiných školách** – může zorganizovat metodik asistentů pedagoga / školní koordinátor inkluze. Můžete zkusit oslovit jiné školy, které mají s metodickým vedením asistenta pedagoga zkušenost, zkusit se s nimi spojit a probrat, jak se ony samy věnují metodickému vedení, anebo si domluvit v takové škole třeba jednodenní stáž (jet se podívat na takové metodické sezení). Vhodnou školu by vám mohli doporučit například ve spádové pedagogicko-psychologické poradně anebo se můžete obrátit na [krajská centra podpory](#) v projektu [Podpora společného vzdělávání v pedagogické praxi](#) a vhodnou školu si nechat doporučit.
4. **Návštěvy metodika asistentů pedagoga / školního koordinátora inkluze / vedení školy v hodině** s následující individuální zpětnou vazbou pro asistenta pedagoga (formou mentoringu, koučování apod.)
5. **Sebevzdělávání** (odborná literatura, informační videa apod.) – asistent, který si prostuduje samostatně určitou literaturu, může pak navíc s obsahem seznámit všechny ostatní na společném metodickém sezení; Můžete například využít metodické materiály, které najdete na webu [Zapojmevsechny.cz](#). Doporučuji [rozhovor s Kamilou Kratochvílovou](#), která ve videorozhovoru popisuje metodické vedení asistentů pedagogů v základní škole Máchovo nám. v Děčíně, kde působí.

S kompetenčním modelem lze pracovat dlouhodobě, například vždy v pololetí a na konci školního roku – je vhodné si zvlášť poznamenat u jednotlivých vybraných kompetencí, kam jsem se posunul/a během školního roku, v čem konkrétně jsem se v dané kompetenci zlepšil/a, s pomocí jakých nástrojů.

Každý asistent pedagoga si může rovněž průběžně vést **asistentský deník žáka se speciálními vzdělávacími potřebami**. V deníku (zápiscích) může každý asistent pedagoga zaznamenávat následující skutečnosti:

Co se ten den povedlo, nepovedlo při práci se žákem, co chce asistent zlepšit ve své činnosti, na co se chce více zaměřit, čeho chce dosáhnout.

Deník je interní dokument školy důvěrného charakteru, slouží pro evidenci činnosti asistenta pedagoga, pro další profesní rozvoj, jako pomůcka pro práci s kompetenčním modelem i pro společná metodická sezení anebo individuální schůzky s metodikem asistentů pedagoga. Asistent mapuje pokroky žáka, zároveň může zapisovat i použité metody a postupy, změnu v přístupu, dělat si poznámky ohledně toho, co se osvědčilo, co přispělo k pokroku žáka.

Je třeba ale rozlišit, že deník (zápisky) nejsou informační formulář, který asistent předává i rodičům,

více informací ohledně rozdílů ve formulářích lze nalézt v textu [Evidence dokumentů o žákovi – praktické tipy pro asistenta pedagoga II.](#)

Shrnutí z deníku lze probrat na společném sezení asistentů, lze se například prostrídat (jeden měsíc vždy max. 2 osoby na sezení, které představí svůj deník, jež vedou k určitému žákovi). Po představení deníku může následovat společná debata a zpětné vazby od ostatních asistentů (nápady, postřehy, komentáře, jejich zkušenosti s podobnými situacemi, co se osvědčilo apod.)

Je třeba dbát i na to, aby sezení byla důvěrná a informace v nich sdělená zůstala pouze v rámci sezení. Je tedy potřeba si předem s asistenty ujasnit, co je možné sdělovat mimo sezení a co už ne.

Další tipy, jak pracovat s deníkem/zápisky asistenta pedagoga u žáka se speciálními vzdělávacími potřebami naleznete v textech:

[Evidence dokumentů o žákovi – praktické tipy pro asistenta pedagoga I.](#)

[Evidence dokumentů o žákovi – praktické tipy pro asistenta pedagoga II.](#)

Co se týče samotného **metodického vedení asistentů**, na webu Zapojme všechny.cz najdete dobrou praxi z jiných mateřských i základních škol.

Doporučujeme [dobrou praxi z mateřské školy Líbeznice](#), kde si rovněž v příloze můžete prohlédnout [ukázku denního zápisu asistenta pedagoga v zápisníku žáka se speciálními vzdělávacími potřebami](#).

Rovněž si můžete přečíst o [dobré praxi ze základní školy v Milovicích](#), kde školní koordinátor inkluze metodicky vede asistenty pedagoga. Součástí textu je [ukázka z deníku asistenta pedagoga](#) a ukázka z [tabulky sloužící k týdennímu hodnocení žáka se speciálními vzdělávacími potřebami](#).

Jako metodik asistentů pedagoga můžete asistentům nabídnout i individuální sezení, buď na vyžádání asistenta, anebo se domluvit na pravidelných sezeních. Můžete například nabídnout individuální rozhovory vždy na konci školního roku jako shrnutí činnosti asistenta pedagoga za daný školní rok a zhodnocení naplnění stanovených cílů. Individuální sezení umožňují probrat některé téma více do hloubky, případně je možné zabývat se tématem, které není například (ještě) vhodné otvírat na společném sezení.

(text byl původně uveden na webu www.inkluzevpraxi.cz v sekci Otázky a odpovědi jako reakce na dotaz z poradny Zapojme všechny)

46. Rozdělení kompetencí mezi třídním učitelem a asistentem pedagoga v péči o žáky se SVP I.

Učitel společně s asistentem pedagoga může včasným rozdělením kompetencí a vzájemnou podporou předejít nejednomu zádrhelu ve vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Přinášíme vám osvědčené tipy a praktické příklady z pražské základní školy, jak rozdělit kompetence mezi učitelem a asistentem pedagoga. V prvním článku z naší třídní série se dočtete o rozdělení kompetencí mezi učitelem a asistentem při vedení administrativy a účasti na poradách školy.

Ilustrační foto/FOTO: Freepik

Při správně rozdělených kompetencích mezi asistentem pedagoga a učitelem je atmosféra ve škole vždy příjemnější, přehlednější a bezpečnější a vzniká méně komplikací při výuce a výchově žáků i dětí. Proto je důležité nastavit pravidla hned na začátku spolupráce. Pokud si spolu asistent a učitel kompetence nevyjasní, vzniká chaos a nestabilní prostředí pro všechny zúčastněné.

Samozřejmě si následně mohou průběžně předávat podrobnější informace při práci, ne vše je možné zvládnout v úvodu. Důležitá je vždy komunikace a asertivní přístup při řešení situací a také to, aby si asistent pedagoga a učitel byli vzájemně oporou. Ti se samozřejmě neobejdou bez podpory a spolupráce ze strany rodičů, protože práce s dětmi a žáky se speciálními vzdělávacími potřebami je náročná. Prostředí školy i školní třídy je živé a proměnlivé a je potřeba vytvořit všestranně podpůrné podmínky pro zaměstnance, žáky a děti i rodiče. Je důležité se snažit řešit potíže bez emocí, oprostit se od osobní roviny a soustředit se na potřeby žáka nebo dítěte.

Ve třídním seriálu vám postupně představíme systematický přehled (a také ilustrativní praktické příklady z různých vzdělávacích prostředí) rozdělení kompetencí mezi učitelem a asistentem pedagoga v následujících oblastech:

1. vedení administrativy,
2. účast na poradách školy,
3. plánování výchovně vzdělávací činnosti,
4. hodnocení výchovně vzdělávací činnosti,
5. předávání informací o dítěti nebo žákovi se speciálními vzdělávacími potřebami,
6. předávání informací a rozdělení aktivit v procesu výuky,
7. předávání informací a rozdělení aktivit před a po vyučování,
8. předávání informací a rozdělení aktivit o přestávkách, ve školní družině, při docházce na oběd.

Podívejme se nejprve na první dvě uvedené oblasti: Jak efektivně rozdělit kompetence mezi učitelem a asistentem pedagoga při vedení administrativy a účasti na poradách školy?

1. Administrativa

Rozdělení kompetencí	
Učitel	• Vede pedagogickou dokumentaci, zapisuje do třídní knihy.

Asistent pedagoga	• Vede si deník ke každému žákovi se speciálními vzdělávacími potřebami. Obsahem deníku (sdíleném online) jsou krátké záznamy z jednotlivých hodin – probíraná látka, míra asistence, co se dařilo a nedařilo, případně body k řešení. • Deník ke každému žákovi se speciálními vzdělávacími potřebami předkládá měsíčně ke kontrole školnímu speciálnímu pedagogovi (nebo jinému pověřenému pracovníkovi). • Kopíruje materiály, pomáhá připravit anebo vytvořit vyučovací pomůcky.
--------------------------	--

Rozdělení kompetencí mezi třídním učitelem a asistentem pedagoga v administrativě

Funkční rozdělení kompetencí

Příklad 1:

Asistentka pedagoga v ZŠ: „Pracovala jsem jako asistentka pedagoga na 1. stupni základní školy. Do třídy docházel také žák, který měl diagnostikovaný Aspergerův syndrom a který užíval medikaci. Žák si vedl sešit, do kterého jsem mu, mj. po dohodě s vyučujícími, zapisovala informace o jeho chování v průběhu celého dne ve škole. Poté sešit žák předal vychovatelce do školní družiny, která každý den napsala rodičům buď krátký popis, nebo například jen smajlíka, pokud nebylo nutné nic důležitého sdělovat. Tento sešit na konci dne vychovatelka pak dala rodičům a ti mi ho ráno opět předali ve škole. Rodiče, po vzájemné dohodě, ráno vždy dohlédli na to, aby žák sešit nosil s ostatními učebnicemi v tašce.“

Nefunkční rozdělení kompetencí

Příklad 2:

Asistentka pedagoga v MŠ: „Jako asistentka pedagoga v soukromé mateřské školce jsem měla za úkol denně ke každému dítěti vyplnit formulář o jeho emočním stavu, jak spolupracovalo, jak se chovalo k ostatním dětem, co jedlo a v jakém množství, jak zvládalo osobní hygienu, sebeobsahu, spánek po obědě, zda se zapojovalo do činností, jeho chování venku. Celá tato agenda zabrala spoustu času a vzhledem k náročnosti péče o skupinu velmi malých dětí (věk do 3 let), jsem formulář celkem běžně vyplňovala po skončení pracovní doby. Demotivující bylo, že zápisy – kromě archivace – k ničemu dalšímu už nesloužily. Zápisy jsem potom už nikomu ke kontrole nepředkládala. Rodiče o zápisy většinou zájem také nejevili – byli totiž zpravidla velmi pracovně vytížení a brali školku jen jako formu hlídání dětí. Vedení školy bohužel i přes nespokojenost zaměstnanců s tímto opatřením trvalo na pravidelných podrobných každodenních zápisech.“

Tip:

Využijte tyto dva články [Evidence dokumentů o žákovi - metodika pro asistenta pedagoga I.](#) a [Evidence dokumentů o žákovi - metodika pro asistenta pedagoga II.](#) jako návod s praktickými tipy pro efektivní evidenci veškerých dokumentů o žákovi nebo dítěti ve spolupráci s pedagogickými pracovníky školy.

Další informace získáte také v článku [Tři kroky asistenta pedagoga k úspěšnému vzdělávání žáka se SVP](#) (formuláře v příloze).

2. Pedagogické rady a porady

Rozdělení kompetencí	
Učitel	• Účastní se pedagogických rad a případně i dílčích porad. • Svolává pravidelné konzultační schůzky: učitel a asistent pedagoga; učitel, asistent pedagoga a ostatní pedagogové a pracovníci školského poradenského pracoviště; učitel, asistent pedagoga a zákonní zástupci žáka nebo dítěte. O jednání, dle předchozí dohody s účastníky, může vytvořit záznam s podpisem všech přítomných. • Svolává schůzky k řešení výchovně vzdělávacích problémů u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Řešení se účastní učitel, asistent pedagoga, zákonní zástupci a v případě nutnosti také speciální pedagog, psycholog, výchovný poradce, ředitel nebo zástupce školy. O jednání sepisuje záznam s podpisem všech přítomných.
Asistent pedagoga	• Účastní se pedagogických rad a případně i dílčích porad. • Účastní se konzultačních schůzek, třídních schůzek a tripartit (jednání pedagoga, zákonných zástupců a žáka nebo dítěte) nebo schůzek k řešení vzniklých výchovně vzdělávacích problémů u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

Rozdělení kompetencí mezi třídním učitelem a asistentem pedagoga -

porady

Funkční rozdělení kompetencí**Příklad 1:**

Třídní učitel má s přiděleným asistentem pedagoga domluvený systém tzv. triád, kdy se v průběhu roku celkem dvakrát individuálně scházejí s žákem a jeho rodiči. Asistent si sám rozhodne, v rámci vlastních časových možností vyplývajících z výše pracovního úvazku a v rámci rozložení jeho aktuální péče o žáky ve třídě, kterých triád se účastní, a kde bude stačit následné předání krátkého zápisu a případně i dalších informací od učitele.

Příklad 2:

Asistenti pedagoga nejsou nikdy zváni v rámci školního roku na pedagogické rady. O účast na radě nicméně požádají, mají zájem o určité téma a jsou motivováni získat informace navíc. Vedení školy s nimi probere možnosti a nabídne jim účast ve druhé části rady, kde se probírají informace o jednotlivých žácích. Účast asistentů pedagoga je pak stanovena jako dobrovolná.

Nefunkční rozdělení kompetencí**Příklad 1:**

Asistent pedagoga není pozván na individuální schůzku třídního učitele s rodiči, tzv. triádu, kde se probírají speciální vzdělávací potřeby žáka, vztahy se spolužáky ve třídě, školní prospěch, motivace žáka, zlepšení ve výuce apod. Ze schůzky není pořízen zápis. Asistent se o týden později náhodně dozví, že schůzka proběhla, a to od rodičů žáka.

Příklad 2:

Asistenti pedagoga nejsou nikdy zváni v rámci školního roku na pedagogické rady. Pokud o účast výjimečně požádají (zájem o určité téma, motivace se dozvědět informace navíc), je jim poskytnuta ze strany vedení informace, že se na radě probírají věci, které nepotřebují vědět a jejich agendy se netýkají.

Tip:

Ve druhém článku [Rozdělení kompetencí mezi třídním učitelem a asistentem pedagoga v péči o žáky se speciálními vzdělávacími potřebami II.](#) se dozvíte více o rozdělení kompetencí při plánování výchovně vzdělávací činnosti a jejím hodnocení, a také při předávání informací o žácích se speciálními vzdělávacími potřebami.

47. Rozdělení kompetencí mezi třídním učitelem a asistentem pedagoga v péči o žáky se SVP II.

Rozdělením kompetencí a vzájemnou podporou může asistent pedagoga s učitelem předejít nejednomu zádrhelu ve vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Přinášíme vám tipy pro vymezení kompetencí při plánování a hodnocení vzdělávání a při předávání informací rodičům.

Ilustrační foto/FOTO: Pixabay

Stanovení konkrétních kompetencí je podstatou bezproblémového fungování mezi učitelem a asistentem pedagoga. Jejich obsahově a časově vhodné stanovení se zákonitě pozitivně promítne do vzdělávání dítěte nebo žáka se speciálními vzdělávacími potřebami.

V prvním článku naší třídní série [Rozdělení kompetencí mezi třídním učitelem a asistentem pedagoga v péči o žáky se SVP I.](#) jste načerpali tipy na rozdělení kompetencí při vedení administrativy a účasti na poradách školy.

V tomto druhém článku pokračujeme rozdělením kompetencí při plánování výchovně vzdělávací činnosti a jejím hodnocení a také při předávání informací o žácích se speciálními vzdělávacími potřebami.

1. Plánování vzdělávání

Rozdělení kompetencí	
Učitel	• Je hlavním tvůrcem individuálních vzdělávacích plánů anebo plánů pedagogické podpory u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Má zodpovědnost za jejich naplňování, úpravy a hodnocení. • Na podkladě individuálních vzdělávacích plánů anebo plánů pedagogické podpory určuje způsoby zapojení žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do výuky, míru školních nároků vzhledem k jejich možnostem a s nimi spojenou míru podpory. • Spolupracuje s asistentem pedagoga při nastavení systému spolupráce před vyučováním, během něho i po něm. • Plánuje, s pomocí školního poradenského pracoviště (například ve spolupráci se školním speciálním pedagogem), postupy při výuce a podpůrné programy ke konkrétním žákům.
Asistent pedagoga	• Participuje na vytváření, realizaci a revizi individuálních vzdělávacích plánů a plánů pedagogické podpory (spoluúčast na vytváření cílů i obsahu). • Spolupracuje s učitelem při nastavení systému spolupráce před vyučováním, během něho i po něm. • Po dohodě s učitelem plánuje doplňující podpůrné aktivity a pomůcky pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami s pomocí školního poradenského pracoviště (ve spolupráci se školním speciálním pedagogem a školním psychologem).

Rozdělení kompetencí mezi třídním učitelem a asistentem pedagoga při plánování vzdělávání

Funkční rozdělení kompetencí

Třídní učitel na 1. stupni základní školy má s přiděleným asistentem pedagoga nastavený systém spolupráce před a během vyučování. Asistent pedagoga sedí samostatně v lavici uprostřed třídy, v blízkosti kolem něj jsou rozesazeni žáci se speciálními vzdělávacími potřebami, mezi kterými asistent pedagoga podle potřeby během hodiny přechází. Jeho pracovní pozice je financována v důsledku doporučení školského poradenského zařízení k podpůrným opatřením třetího stupně pro žáka s Aspergerovým syndromem. Asistent pedagoga se v hodině věnuje i dalším žákům podle zadání pedagoga, aby měl pedagog čas se individuálně věnovat právě také žákovi s Aspergerovým syndromem.

Rozdělení rolí v jednotlivých vyučovacích hodinách probírá učitel s asistentem vždy ráno před vyučováním. Po vyučování vždy probíhá krátké sezení, kdy oba společně zhodnotí průběh výuky a úroveň dosažení plánovaných cílů. Asistent i učitel dbají dlouhodobě zejména na to, aby se žák s Aspergerovým syndromem učil samostatnosti, rozvíjel své komunikační a sociální dovednosti a aby nebyl vyčleňován z třídního kolektivu. Co se týče komunikace s rodiči, asistent o ní informuje třídního učitele a také od něj dostává zpětnou vazbu. Oba dbají zejména na nastavení zdravých hranic – na to, aby se rodiče příliš neupínali k asistentovi a nevznikala tak závislost na jeho pomoci. Pravidelně také probíhají společné schůzky rodičů, asistenta, žáka a třídního učitele, a to celkem dvakrát ročně.

Nefunkční rozdělení kompetencí

Třídní učitel nemá s přiděleným asistentem pedagoga nastavený žádný systém spolupráce před a během vyučování. Při příchodu učitele do třídy sedí asistent v zadní části třídy, kde má také přidělené místo přímo v lavici hned vedle žáka se speciálními vzdělávacími potřebami (s Aspergerovým syndromem). Tento žák má určená podpůrná opatření třetího stupně, a tedy i financování této pozice asistenta pedagoga proběhlo v důsledku doporučení školského poradenského zařízení pro tohoto žáka. Učitel nechává asistentovi zcela volný prostor k činnosti, mylně se domnívá, že role asistenta ve třídě se vztahuje pouze k tomuto jedinému žákovi (ze systému financování odvozuje náplň práce asistenta). Pracovní aktivitu asistenta pedagoga nijak nekoriguje, nezapojuje ho do činnosti celé třídy ani do práce s dalšími žáky, neposkytuje mu ani jakoukoliv zpětnou vazbu.

Asistent se tedy celou hodinu plně věnuje žákovi, se kterým sedí v lavici, pomáhá mu s veškerými zadanými úkoly. O přestávce mu pomáhá s domácími úkoly. Po vyučování zhruba jednou týdně dochází do rodiny, kde žáka doučuje. Rodiče si zvykli asistentovi volat i v pozdních nočních hodinách anebo o víkendu a radí se s ním o mnoha věcech. Výsledkem je zvýšená závislost žáka na asistentovi, jeho nesamostatnost a neochota plnit zadané úkoly. Žák navíc začíná být vyčleňován z kolektivu třídy.

Učitel s asistentem neprovádí ani hodnocení po vyučování. Asistent se tedy soustředí na komunikaci s rodiči a tímto jedním žákem. Výsledkem je vytvoření uzavřeného sociálního mikrokruhu, kdy se rodiče čím dál více psychicky upínají na asistenta pedagoga a k třídnímu učiteli ztrácejí důvěru.

2. Hodnocení vzdělávání a efektivní zpětná vazba

Rozdělení kompetencí

Učitel	• Poskytuje asistentovi pedagoga zpětnou vazbu ke vzájemné spolupráci. • Ve spolupráci s asistentem pedagoga vyhodnocuje výsledky vzdělávání u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. • Ve spolupráci s asistentem pedagoga vyhodnocuje metody používané ve výuce žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. • Ve spolupráci s asistentem pedagoga vyhodnocuje formy hodnocení používané u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. • Konzultuje a vyhodnocuje s asistentem pedagoga sociální klima třídy a emoční stav žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.
Asistent pedagoga	• Poskytuje učiteli zpětnou vazbu ke vzájemné spolupráci. • Zapojuje se do hodnocení forem hodnocení používaných u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. • Předává učiteli informace o individuálních pokrocích žáků se speciálními vzdělávacími potřebami ve výuce. Ve spolupráci s učitelem vyhodnocuje výsledky vzdělávání u těchto žáků. • Vyhodnocuje efektivitu vlastních učebních postupů a přístupů k žákům se speciálními vzdělávacími potřebami pomocí sdílení s učitelem. • Konzultuje s učitelem individuální míru podpory, realizované postupy a metody u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Zapojuje se do hodnocení metod používaných ve výuce žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. • Konzultuje s učitelem sociální klima třídy a emoční stav žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. • Poskytuje učiteli zpětnou vazbu z kontaktu se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

Rozdělení kompetencí mezi třídním učitelem a asistentem pedagoga při hodnocení vzdělávání

Funkční rozdělení kompetencí

Třídní učitel a asistent pedagoga mají nastavené společné schůzky vždy po vyučování, kdy

vyhodnocují průběh vyučování, poskytují si ale zpětnou vazbu i vzájemně. Budování vztahu ani jedna strana nepodceňovala, učitel i asistent společně absolvovali tandemový vícedenní kurz pro nastavení vzájemné komunikace a spolupráce. To se vyplatilo, podařilo se jim vybudovat vzájemnou důvěru, kdy nemají obavu přiznat i chybu.

Ke každodennímu vyhodnocování a zpětné vazbě jim pomáhá i krátký předtištěný formulář, kde si odškrtaávají témata, která tentokrát nebude třeba řešit, a naopak témata, která chtějí probrat. V takto nastaveném rámci nemá asistent pedagoga problém učiteli sdělit, že si všímá, že jeden žák se speciálními vzdělávacími potřebami opakovaně nerozumí slovnímu zadání učitele a obává se zeptat. Asistent navrhuje učiteli opakovat zadání a zpomalit instrukce. Společně oba přemýšlejí, jak žákovi pomoci.

Nefunkční rozdělení kompetencí

Třídní učitel s asistentem nemají nastavené žádné pravidelné společné konzultace po vyučování. Přípravné schůzky probíhají spíše náhodně, na chodbě, často jen pouhé 1-2 minuty před začátkem vyučování. Asistent pedagoga vztah s učitelem i z tohoto důvodu vnímá jako rezervovaný a pouze formální.

Asistent pedagoga si už delší dobu všímá, že jeden žák se speciálními vzdělávacími potřebami (specifické poruchy učení) má opakované problémy s porozuměním písemného zadání úkolu učitelem. Důvodem je krátký čas na pročtení a jen krátké ústní doplňující informace ze strany učitele. Jak si asistent všiml, žák se obává učitele zeptat, aby se nezesměšnil před ostatními spolužáky. Namísto toho vždy splní zadání, a to nejen se specifickými chybami, ale i se základními chybami plynoucími z neporozumění úkolu. Učitel z tohoto důvodu začíná mít podezření, že žák má kromě specifických poruch učení asi i podprůměrnou intelektovou kapacitu, a přemýšlí už i o možnosti psychodiagnostiky žáka ve školním poradenském zařízení.

Asistent se rozhodne nechat si svůj poznatek pro sebe, protože se obává poskytnout třídnímu učiteli zpětnou vazbu zahrnující i jeho rezervy. Navíc vnímá, že na takovou zpětnou vazbu vlastně není čas a prostor – schůzky spojené s hodnocením výuky v zásadě neprobíhají. Výsledkem je nadbytečná aktivita učitele, který si už sjednal schůzku s rodiči žáka a hodlá jim navrhnout psychodiagnostické vyšetření.

3. Předávání informací o žácích se speciálními vzdělávacími potřebami

Rozdělení kompetencí

Učitel	• Poskytuje asistentovi pedagoga náměty pro práci, přípravu a volbu vhodných didaktických pomůcek ve výuce. • Probere s předstihem s asistentem pedagoga, jaké informace může sdílet samostatně s rodiči žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. • Sdílí s asistentem pedagoga vhodné postupy a metody ve výuce vycházející z potřeb žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. • Doporučí asistentovi pedagoga vhodné výchovně vzdělávací přístupy u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. • Zachovává mlčenlivost o datech žáků, dbá na ochranu osobních údajů žáků a ostatních zaměstnanců školy.
Asistent pedagoga	• Zpravidla na základě informací rodičů informuje ostatní učitele o aktuálním zdravotním a psychickém stavu žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. • Probere s předstihem s učitelem, jaké informace může sdílet samostatně s rodiči žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. • Informuje učitele o své případné absenci, o pověření jinými úkoly vedením školy. • Zachovává mlčenlivost o datech žáků, dbá na ochranu osobních údajů žáků a ostatních zaměstnanců školy. • Na veřejných místech nepoužívá jména žáků. • Informuje učitele o výsledcích začleňování žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. • Využívá komunikační nástroje, které podpoří předávání informací mezi rodinou a školou, například deník/zápisník žáka se speciálními vzdělávacími potřebami a informační formulář pro rodiče.

Rozdělení kompetencí mezi třídním učitelem a asistentem pedagoga při předávání informací o žácích se SVP

Funkční rozdělení kompetencí

Asistent pedagoga je s třídním učitelem předem domluven na tom, jaké informace může sdílet

s rodiči žáka se speciálními vzdělávacími potřebami. Pokud se rodiče například podrobně doptávají na prospěch, vztahy ve třídě nebo na prospívání v předmětu speciálně pedagogické péče, kam jejich dítě dochází, odkáže je na třídního učitele.

Nefunkční rozdělení kompetencí

Třídní učitel se nedomluví s asistentem na tom, jaké informace je možné sdílet s rodiči a jaké nikoliv. Asistent následně po vyučování řeší s rodiči i záležitosti, které spadají do kompetence učitele, jako je pololetní hodnocení, spolupráce se školním speciálním pedagogem včetně jeho doporučení, zhoršení výsledků ve vzdělávání apod. Učitel, který se zcela náhodně od rodičů tyto informace dozví, je nespokojen a spolupráci s asistentem považuje za problémovou. Na začátku spolupráce asistenta a učitele nicméně zcela scházelo základní nastavení pravidel ohledně předávání informací.

Tip:

Ve třetí části naší třídílné série [Rozdělení kompetencí mezi třídním učitelem a asistentem pedagoga v péči o žáky se speciálními vzdělávacími potřebami III.](#) se inspirujte tipy pro vymezení kompetencí při předávání informací a při rozdělení aktivit při výuce samotné, před a po ní, při přestávkách, pobytu ve školní jídelně a družině.

48. Rozdělení kompetencí mezi třídním učitelem a asistentem pedagoga v péči o žáky se SVP III.

Rozdělením kompetencí a vzájemnou podporou může asistent pedagoga s učitelem předejít nejednomu zádrhelu ve vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Přinášíme vám tipy pro vymezení kompetencí při předávání informací a při rozdělení aktivit před výukou, během a po ní, a také během oběda, přestávek a ve školní družině.

Ilustrační foto/FOTO: Pixabay

Při správně rozdělených kompetencích mezi asistentem pedagoga a učitelem je atmosféra ve školní třídě vždy příjemnější a vzniká i méně obtíží při výuce a výchově dětí a žáků. Je proto podstatné nastavit pravidla hned na začátku spolupráce.

O některých kompetencích v práci učitele a asistenta pedagoga jste se už dozvěděli v článcích [Rozdělení kompetencí mezi třídním učitelem a asistentem pedagoga v péči o žáky se SVP I.](#) a [II.](#), kde jsme podrobně popsali rozdělení kompetencí mezi učitelem a asistentem pedagoga, a to v následujících oblastech: vedení administrativy, účast na poradách školy, plánování a hodnocení výchovně vzdělávací činnosti a předávání informací o žácích se speciálními vzdělávacími potřebami.

V tomto třetím, závěrečném článku naší série se dočtete více o **rozdělení kompetencí mezi učitelem a asistentem pedagoga při předávání informací a při rozdělení aktivit:**

1. **v procesu výuky**
2. **před a po výuce**
3. **o přestávkách, ve školní družině i při docházce na oběd.**

1. **Předávání informací a rozdělení aktivit v procesu výuky**

Rozdělení kompetencí

Učitel	• Během výuky zadává žákům se speciálními vzdělávacími potřebami průběžně pokyny, úkoly. • Vysvětluje žákům se speciálními vzdělávacími potřebami nově probíranou látku. • Během výuky spolupracuje s asistentem pedagoga, reflektuje jeho postřehy. • Vede, koordinuje, organizuje a metodicky vede vzdělávací proces ve třídě. • Zadává žákům se speciálními vzdělávacími potřebami domácí úkoly. • Hodnotí školní práci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, zapisuje známky do žákovské knížky, provádí širší slovní hodnocení výsledků i chování. • Vytváří plány výuky a včas s nimi seznamuje asistenta pedagoga (týdenní/ denní plány výuky anebo třídní akce). • Oznamuje změny v rozvrhu. • Informuje o situaci ve třídě (například nemocnost). • Komunikuje a spolupracuje s dalšími učiteli a také se členy školního poradenského pracoviště při řešení potřeb žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. • Řeší problémové situace ve třídě. • Připravuje a realizuje speciální a mimoškolní akce třídy (projektové dny). • Aktivně napomáhá začleňování žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do kolektivu.
----------------------	--

Asistent pedagoga	• Je spolupracovníkem učitele, který pracuje pod jeho metodickým vedením. Řídí se jeho pokyny. • Aktivně se podílí na společné práci ve vyučování. • V předem definovaných typech úkolů pracuje se žáky plně samostatně, přičemž zapojuje vlastní iniciativu a kreativitu. • Podílí se na začleňování žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do kolektivu. • Podle pokynů učitele se podílí buď na společné práci všech žáků ve třídě, anebo aktivizuje žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, podporuje jejich pozornost při výkladu učiva a plnění úkolů, zklidňuje je. • Kontroluje porozumění zadání u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Poskytuje žákům podporu, například zadání jinak interpretuje. • Podporuje žáky se speciálními vzdělávacími potřebami při vypracovávání úkolů, přičemž maximálně podporuje jejich samostatnost. • Podporuje pracovní a studijní motivaci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami vhodně zvolenými relaxačními přestávkami či vhodně zvolenou zpětnou vazbou. • Pokud komunikuje se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, hovoří polohlasem, aby nenarušoval výuku ve třídě. • Pomáhá žákům se speciálními vzdělávacími potřebami s orientací, pohybem ve školních prostorách, při sebeobsluze a osobní hygieně. • Podle pokynů učitele operativně rozdává pomůcky. • Zapojuje se do řešení problémových situací ve třídě. • Podílí se na přípravě a realizaci speciálních a mimoškolních akcí třídy (projektové dny) spolu s učitelem. • Komunikuje a spolupracuje s dalšími učiteli a také se členy školního poradenského pracoviště při řešení potřeb žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.
--------------------------	--

Rozdělení kompetencí mezi třídním učitelem a asistentem pedagoga v procesu výuky

Funkční rozdělení kompetencí

Třídní učitel je domluven s asistentem, že ten bude žákovi se speciálními vzdělávacími potřebami novou látku v případě potřeby objasňovat vždy polohlasem nebo šeptem, tak aby nerušili zbytek třídy. Třídní učitel spolu s asistentem ostatním žákům vysvětlili, proč je nezbytná tato forma podpory, co žákovi přináší a jak se cítí, když látce nerozumí. Po pár týdnech se třída na novou situaci postupně adaptovala a přijímá ji už jako samozřejmost.

Nefunkční rozdělení kompetencí

Třídní učitel během vyučovací hodiny považuje pro sebe i pro žáky ve třídě za rušivé, když asistent pedagoga polohlasem vysvětluje látku žákovi se speciálními vzdělávacími potřebami. Navrhne proto asistentovi, aby se žákem odcházel na část hodiny, kdy probíhá výklad nové látky, vždy do kabinetu. To se skutečně děje, nicméně přesun asistenta a žáka celou třídu ruší také. V důsledku toho rozhodnutí navíc žák se speciálními vzdělávacími potřebami začíná být vyčleňován třídním kolektivem.

2. Předávání informací a rozdělení aktivit před a po výuce

Rozdělení kompetencí	
Učitel	• Před vyučováním stanovuje konkrétní cíle a výstupy vzdělávání. Stanovuje postup k jejich dosažení. • Plánuje práci asistenta pedagoga v rámci vyučovacích hodin a přestávek, popřípadě ve spolupráci s ním náplň dotváří. • Po vyučování spolu s asistentem hodnotí proces výuky (metody výuky, pomůcky, formy hodnocení, míru podpory, klima ve třídě) i výsledky výuky (individuální pokroky) u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami i u žáků v celé třídě.

Asistent pedagoga	• Před vyučováním nabízí poznatky a zkušenosti k dosažení konkrétních cílů ve vzdělávání. • Připravuje potřebné pomůcky podle rozvrhu (například upravené materiály pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami). • Průběžně eviduje a doplňuje informace v informačním formuláři pro rodiče a v zápisníku/deníku žáka se speciálními vzdělávacími potřebami. • Přebírá aktuální informace o žácích se speciálními vzdělávacími potřebami od rodičů. Podstatné informace sděluje učitel. • Po vyučování spolu s učitelem hodnotí proces výuky (metody výuky, pomůcky, formy hodnocení, míru podpory, klima ve třídě) i výsledky výuky (individuální pokroky) u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami i u žáků v celé třídě.
--------------------------	---

Rozdělení kompetencí mezi třídním učitelem a asistentem pedagoga před a po výuce

Funkční rozdělení kompetencí

Učitel si s asistentem pedagoga hned na začátku spolupráce na společné schůzce rozdělí kompetence, určí, jaké formuláře a nástroje evidence bude při jejich spolupráci nezbytně nutné používat ([deník asistenta pedagoga](#), [informační formulář pro rodiče](#), [zápisník žáka se speciálními vzdělávacími potřebami](#), denní stručný záznamový arch „hodnocení dne“, [týdenní hodnocení žáka se speciálními vzdělávacími potřebami](#)...), určí si také pravidelné krátké schůzky před a po vyučování. Výuka ve třídě, kam dochází celkem osm žáků se speciálními vzdělávacími potřebami s různým stupněm podpurných opatření, tak probíhá bez větších obtíží. Navíc je práce s individuálními vzdělávacími plány žáků pro ně přehledná i díky tomu, že mají dostatek podkladů k vyhodnocování těchto plánů.

Nefunkční rozdělení kompetencí

Informace o žákovi se speciálními vzdělávacími potřebami si předává asistent pedagoga s třídním učitelem ústně, spíše sporadicky, tu a tam po vyučování. Asistent pedagoga si neosvojil práci s informačním formulářem pro rodiče, s deníkem asistenta pedagoga nebo se zápisníkem žáka. Žák má vypracovaný individuální vzdělávací plán, nicméně práce s ním se jeví jako problematická, protože nikde neexistuje systematická evidence toho, jak žák prospívá a jak se zlepšuje nebo nezlepšuje. Společné schůzky s rodiči žáků se speciálními vzdělávacími potřebami jsou spíše improvizací.

3. Předávání informací a rozdělení aktivit o přestávkách, ve školní družině, při docházce na oběd

Rozdělení kompetencí	
Učitel	• O přestávkách provádí pedagogický dohled na chodbách, třídách a ve školní jídelně.
Asistent pedagoga	• O přestávkách a v době oběda vykonává dohled nad žáky. • O přestávkách zajišťuje přípravu žáků se speciálními vzdělávacími potřebami na vyučování a připravuje si své pomůcky. • Kontroluje šatnu, její úklid, zamčení. • Kontroluje donesení domácích úkolů u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. • Vede evidenci zapomínání pomůcek a domácích úkolů u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. • Zajišťuje náhradní pomůcky, aby výuka probíhala plynule. • Pokud je třeba, pomáhá žákům se speciálními vzdělávacími potřebami se sebeobslouhou. V době oběda jim pak pomáhá například s mobilitou, stolováním apod. • Doprovází žáky do školní jídelny.

Rozdělení kompetencí mezi třídním učitelem a asistentem pedagoga o přestávkách, ve školní družině, při docházce na oběd

Funkční rozdělení kompetencí

Asistentka pedagoga v základní škole: „Ve škole jsem se během vyučování věnovala žákovi s poruchami autistického spektra, doprovázela jsem ho na oběd a pak jsme přecházeli společně i do družiny. Tam jsem dohlížela při všech aktivitách na bezpečnost jeho i spolužáků, abych předcházela případným konfliktům. Pokud jsem musela odejít ze třídy, předala jsem vždy tohoto žáka do péče někoho z kolegů. Vzhledem k jeho zdravotnímu stavu, který vyžadoval neustálý dohled, jsme si na začátku spolupráce vyjasnily s třídní učitelkou a vychovatelkou v družině, že

si žáka budeme pokaždé předávat. Také jsme dohodly, že i na krátké chvíle, kdy si potřebuji např. odskočit, převezme třídní učitelka nebo vychovatelka ve školní družině dohled.“

Asistentka pedagoga v mateřské škole:

„Byly jsme domluveny s třídní učitelkou, že při obědě pomohu všem dětem a zejména dítěti z rodiny se sociálním znevýhodněním, které potřebovalo asistenci při stolování. Když jsme společně děti po obědě uložily, třídní učitelka četla pohádku a já jsem mohla odejít se naobědvat. Osvědčilo se nám, a pro děti i pro mě je přínosnější, když se jim při obědě naplno věnuji a neodbíhám od svého jídla, které si pak mohu v klidu sníst.“

Nefunkční rozdělení kompetencí

Vychovatelka ve školní družině: „Když jsem pracovala ve školní družině, po dopoledním vyučování jsem si přebírala všechny žáky ve třídě, včetně žáka s Aspergerovým syndromem v kombinaci s ADHD, a šli jsme společně na oběd bez asistenta pedagoga, protože ten na oběd už nechodil – měl úvazek pouze na dopolední vyučování. Z bezpečnostních důvodů jsem měla žáka se speciálními vzdělávacími potřebami v první dvojici, abych na něj viděla. Při obědě jsem si ho posadila vedle sebe a pomáhala mu, když bylo potřeba, a zároveň sledovala zbytek třídy. Náročné byly vycházky ven a pobyty na hřišti, kdy jsem byla na celou třídu sama, a pokud žák se speciálními vzdělávacími potřebami vykazoval problémové chování, bylo řešení těchto situací pro mě velice vyčerpávající a stresové. Pokud nemá žák se speciálními vzdělávacími potřebami asistenta i do odpolední družiny, bylo by vhodné předem zvážit, jestli a za jakých konkrétních podmínek ho do družiny přijmout. Nebo najít s rodiči kompromis, aby mohl trávit alespoň nějaký čas se svými vrstevníky. Cílem je, aby byl pobyt v družině mezi spolužáky prospěšný a žák nebyl z bezpečnostních důvodů omezován.“

Pro úspěšnost výchovně vzdělávacího procesu je důležitá i spolupráce s rodiči. Stejně jako v případě rozdělení kompetencí mezi pedagogickými pracovníky ve škole i tady platí, že je vhodné jejich včasné nastavení. Více informací vám přinášíme v samostatném článku [Rozdělení kompetencí mezi učitelem, asistentem pedagoga a rodiči v péči o žáka se SVP.](#)

Tip na závěr:

Pod textem najdete ke stažení manuál a pracovní list k aktivitě „Rozdělení kompetencí mezi pedagogem a asistentem pedagoga“. Cílem této aktivity (společného vyplnění pracovního listu dle návodu v manuálu) je vyjasnění kompetencí mezi učitelem a asistentem pedagoga. Aktivitu mohou s úspěchem využít jak začínající, tak i dlouhodobě spolupracující tandemy učitele a asistenta.

Ke stažení:

Příloha 1: [Rozdělení kompetencí mezi pedagogem a asistentem pedagoga –pracovní list.](#)

Příloha 2: [Rozdělení kompetencí mezi pedagogem a asistentem pedagoga – manuál.](#)

49. Rozdělení kompetencí mezi učitelem, asistentem pedagoga a rodiči v péči o žáka se SVP

Učitel, společně s asistentem pedagoga, může včasným rozdělením kompetencí i nastavením pravidel spolupráce s rodiči předejít nejednomu zádrhelu ve vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Přinášíme vám osvědčené tipy zkušených asistentek pedagoga z pražské základní školy.

Ilustrační foto/FOTO: Pixabay

Problematika kompetencí se ale netýká pouze vztahů mezi asistentem pedagoga a učitelem, ale také mezi asistentem pedagoga, učitelem a rodiči žáka se speciálními vzdělávacími potřebami. Stejně jako dobře nastavená „pravidla hry“ uvnitř školy je pro úspěšnost výchovně vzdělávacího procesu důležitá také spolupráce s rodiči a její včasné nastavení.

Komunikace a spolupráce mezi rodiči, učitelem a asistentem pedagoga

Rozdělení kompetencí

Rodiče	• Rodiče průběžně a včas komunikují se školou, zejména pak při obtížích jejich dítěte. • Rodiče při domácí přípravě používají metody výuky učitele a asistenta pedagoga. S těmito metodami výuky byli seznámeni. • Rodiče vyplňují po vzájemné dohodě informační formulář, deník/zápisník žáka nebo jinou formu záznamu o domácí přípravě, kterou předávají následující školní den ve škole asistentovi pedagoga.
Učitel	• Společně s asistentem pedagoga nastavuje pravidla spolupráce s rodiči. • Domlouvá tripartity s rodiči (individuální třídní schůzky za účasti asistenta pedagoga), zve rodiče na společné třídní schůzky. • Seznámí rodiče s metodami výuky učitele a asistenta pedagoga ve třídě, aby rodiče během domácí přípravy mohli tyto metody používat také. • Pomáhá asistentovi pedagoga nastavit systém komunikace s rodiči. • Vyjasní si s asistentem pedagoga, které informace může asistent samostatně předávat rodičům (bez jeho přítomnosti). • Vyjasní si s asistentem, kterých individuálních/společných schůzek s rodiči se bude účastnit a jaká bude jeho role (zda se účastní všech schůzek, nebo jen některých, zda bude v roli pozorovatele, anebo se aktivně účastní jednání s rodiči).

Asistent pedagoga	• Snaží se poznat prostředí, v němž žák žije (zejména u žáků z rodin z odlišného kulturního prostředí a jinými životními podmínkami). Podporuje začlenění žáka do školního prostředí i do společnosti. • Respektuje prostředí, ze kterého žák pochází, snaží se toto prostředí nehodnotit. • Ve vztahu k žákovi a jeho rodičům si uvědomuje a zachovává hranice mezi vztahem profesním a soukromým. • Pomáhá žákovi s přípravou na výuku. • Informuje rodiče o zameškaném učivu. • Účastní se nastavení systému komunikaci s rodiči. Může se jednat například o pravidelnou telefonickou konzultaci při pravidelném čtení zápisníku/deníku žáka se speciálními vzdělávacími potřebami nebo informačního formuláře, který rodiče pravidelně vyplňují a každé ráno předávají dítěti pro účely školy. Asistent pedagoga zároveň během telefonické konzultace může rodičům poskytnout zpětnou vazbu jednak k vyplňování těchto dokumentů, jednak k pokroku či ke zhoršení u jejich dítěte, které vyplývá mj. z analýzy dlouhodobě vedených zápisů. • Domlouvá pravidelná osobní setkání, na kterých rodičům předává informace, které – po dohodě s třídním učitelem – může rodičům předávat samostatně. Může se jednat například o informace ohledně pozornosti, spolupráce, unavitelnosti dítěte během výuky, dále se může jednat o informace o úspěších dítěte apod. • Po dohodě s třídním učitelem zajišťuje konzultace pro rodiče v oblasti vzdělávání a výchovných problémů u jejich dítěte. • Účastní se setkání rodičů a učitelů školy zaměřených na edukační proces žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.
--------------------------	---

Rozdělení kompetencí mezi učitelem, asistentem pedagoga a rodiči během vzájemné komunikace a spolupráce

Funkční rozdělení kompetencí

Asistentka pedagoga v základní škole: „U nás ve třídě se k žákovi se speciálními vzdělávacími potřebami (lehké mentální postižení) vedl tzv. [informační formulář](#). Ten jsme používali k okamžitému písemnému předání informací mezi učitelem, asistentem pedagoga a rodiči. Zahrnoval denní nebo týdenní (podle toho, jak jsme se s rodiči domluvili) informace o

žákovi. Fungoval jako rychlá zpětná vazba o aktuálním stavu a změnách. Pokud všichni spolupracují, je přehledný, jednoduchý a aktuální. Osvědčilo se nám to.“

Asistentka pedagoga v mateřské škole: „Vytvářela jsem pro každé dítě se speciálními vzdělávacími potřebami online složku, kterou jsem sdílela s rodiči. Denně jsem do ní vkládala fotografie aktivit, kterým se děti ten den věnovaly. K fotografiím jsem dopsala komentáře, aby rodiče měli přehled o práci, kterou dítě zvládlo nebo která mu naopak dělala problémy. Rodiče si potom doma mohli společně s dítětem fotky prohlédnout, povídat si o nich a rozvíjet jeho řeč nebo pracovat na tom, co mu nešlo. Osvědčilo se to také proto, že se o dítěti při odchodu nepředávaly rodičům v rychlosti negativní nebo neúplné informace, ale byl čas na pochvalu. Informace jsou samozřejmě předávány po dohodě s třídní učitelkou.“

Nefunkční rozdělení kompetencí

Asistentka pedagoga v základní škole (1. stupeň): „Ve škole, kde jsem pracovala, jsme informační formuláře nebo zápisník žáka se speciálními vzdělávacími potřebami nepoužívali. S rodiči Tomáše, žáka se speciálními vzdělávacími potřebami, jsem vše potřebné probírala, když si dítě přišli vyzvednout ze školní družiny, kde jsem odpoledne pracovala jako asistentka, a to asi tak v intervalu 2–3krát týdně. Postupně jsem si uvědomila, že mi nevyhovuje probírat s rodiči nejružnější záležitosti mezi dveřmi, zatímco nemám úplně pod kontrolou to, co dělají v družině ostatní děti. Konzultace se zpravidla totiž protáhla i na 15–20 minut. Rodiče Tomáše si také zvykli volat mi v neděli večer, ptali se, zda a jaké má domácí úkoly na příští týden a co se bude příští týden probírat ve škole. Postupně jsem si uvědomila, že špatně nastavená komunikace s rodiči mě stojí hodně energie a je pro mě vlastně stresující.“

Tip na závěr:

V naší třídičné sérii článků pod názvem [Rozdělení kompetencí mezi třídním učitelem a asistentem pedagoga v péči o žáky se SVP I., II. a III.](#) najdete tipy na rozdělení kompetencí při vedení administrativy a účasti na poradách školy, při plánování výchovně vzdělávací činnosti a jejím hodnocení, při předávání informací o žácích se speciálními vzdělávacími potřebami a také při rozdělení kompetencí při výuce samotné, před a po ní.

50. Náplň práce asistenta pedagoga s vyšším stupněm kvalifikace v MŠ

Máte ve vaší mateřské škole pracovní pozici asistenta pedagoga podle § 20 odst. 1 zákona o pedagogických pracovnících? Zjednodušeně řečeno se jedná o pedagogy, kteří mají minimálně středoškolské vzdělání ukončené maturitou a ukončené specializační studium nebo vzdělání. Využijte náš vzorový dokument, který popisuje jeho náplň práce, i s nápovědou, jak ho vyplnit. (Ilustrační foto / FOTO: Pixabay)

[Formulář najdete zde](#)

51. Náplň práce odborného asistenta pedagoga v ZŠ, SŠ a školní družině

Máte na vaší základní nebo střední škole pracovní pozici asistenta pedagoga podle § 20 odst. 1 zákona o pedagogických pracovnících? Zjednodušeně řečeno se jedná o pedagogy, kteří mají minimálně středoškolské vzdělání ukončené maturitou. Využijte náš vzorový dokument, který popisuje jeho náplň práce, i s nápovědou, jak ho vyplnit.

[Formulář najdete zde](#)

52. Jak předcházet problémovému chování u žáků na prvním stupni ZŠ? Tipy pro asistenty pedagoga (část I.)

Asistent pedagoga má, co se týče ovlivňování chování žáků ve školní třídě, nezastupitelnou roli. Může pomáhat účinně předcházet problémovému chování u žáků, kterým poskytuje ve výuce individuální podporu. Přinášíme tipy z praxe od zkušených asistentek pedagoga z pražské základní školy.

Ilustrační foto / FOTO: Pixabay

Problémové chování u žáků může pramenit z mnoha příčin. Na chování žáků mohou mít vliv obtíže a neúspěch ve výuce kvůli nedostatečně zohledněným speciálním vzdělávacím potřebám (které vyplývají z vývojové poruchy nebo postižení žáka), dále náročná rodinná situace, obtížná adaptace ve školním kolektivu, nízká míra socio-emočních dovedností (opět může vyplývat z vývojové poruchy nebo postižení), která se projevuje obtížemi při komunikaci či spolupráci se spolužáky a jiné.

Jak může asistent předcházet problémovému chování u žáků?

Je na místě, aby měl asistent nejprve důkladně zmapovány jednak nejčastější projevy, jednak i příčiny konkrétního problémového chování u žáků. Níže uvedený výčet vyplývá z dlouholetých zkušeností dvou asistentek pedagoga pracujících s žáky na prvním stupni běžné základní školy.

Nejčastější projevy problémového chování

Vyrušování v hodině	• Vyrušování v hodině. • Hlasité vykřikování odpovědí bez přihlášení, vykřikování vulgarismů. • Odcházení z lavice při vyučování.
Sebepoškozování	• Sebepoškozování se předměty. • Bouchání sebe sama, bouchání hlavou do zdi. • Kousání a škrábání sebe sama.
Psychomotorický neklid	• Psychomotorický neklid: projevuje se stereotypními úkony; zvýšením jejich tempa, tiky v situacích úzkosti a vnitřního napětí; [1] např. záškuby, poklepávání, podupávání, cvakání tužkou, skřípání zuby.
Poškozování věcí	• Poškozování věcí, bouchání a kopání do věcí. • Házení, trhání a mačkání prací. • Ničení pomůcek, ničení sešitů. • Braní věcí spolužákům. • Rozbíjení věcí v jídelně. • Házení předmětů okolo sebe, po někom nebo do koše, kanálu, silnice.
Fyzická agresivita vůči asistentovi nebo spolužákům nebo její naznačování	• Náznaky bití pedagoga nebo spolužáků. • Agresivní chování vůči svému okolí. • Fyzická agresivita vůči asistentovi pedagoga nebo spolužákům. Náznaky bouchání asistenta nebo spolužáků. Agresivní chování vůči svému okolí.

Nerespektování autorit	• Žák nechce odejít ze třídy, jídelny, hřiště, družiny. • Žák nechce ukončit činnost. • Žák nechce uklízet pomůcky. • Vbíhání do silnice. • Odcházení z hřiště bez dovolení. • Pubescence a s tím spojené průvodní jevy jako odmítání pomoci od asistenta.
Výkyvy nálad	• Emotivní reakce i na drobné podněty (plačtivost, projevy vzteku).

Možné příčiny problémového chování

Žák zažívá školní neúspěch / prožívá negativní emoce (např. frustraci) z důvodu nevhodně zvoleného postupu ve výuce u asistenta anebo jeho celkového přístupu k žákovi

Asistent nezohlední konkrétní situace, které jsou pro žáka ve škole (opakovaně) frustrující a neuzpůsobí na základě toho výukové postupy / obsah výuky či postup o přestávkách:

- Asistent zadal žákovi příliš jednoduché úlohy - dochází následně k časovým prostojům během výuky. Žák prožívá ve výuce nudu.
 - Asistent nezohlednil možné obtíže u žáka během školních přestávek. Žák se nudí o přestávkách, nedaří se mu zapojit se do komunikace s vrstevníky.
 - Asistent nechá žáka bez dozoru.
 - Asistent nezohlednil pracovní tempo žáka a jeho koordinační a organizační schopnosti: Žák má obtíže (vyplývající z jeho pomalého pracovního tempa a snížených koordinačních schopností) si rychle sbalit svoji školní tašku, kdy si žáci mají na konci vyučování sbalit věci a řadit se do dvojic k odchodu ze třídy.
 - Asistent zadal žákovi úkoly, které převyšují jeho aktuální míru schopností.
 - Asistent formulovat zadání úlohy způsobem, který nebyl pro žáka srozumitelný.
 - Asistent hodnotí nedostatky žáka otevřeně před jinými žáky (slovní kritika).
 - Nevhodný, necitlivý způsob začlenění žáka do kolektivu ze strany asistenta (například asistent žáka s nízkými socio-emočními dovednostmi uvede poprvé do školní družiny a nechá jej, aby se zcela samostatně spolužákům představil).
- Asistent nezohlední, do jaké míry a jak rychle je žák schopný se adaptovat na nové a neznámé situace / jak dokáže zvládat zátěž a z ní vyplývající stres / jaké jsou jeho socio-emoční dovednosti. (Asistent na základě těchto poznatků neuzpůsobí obsah výuky, přístup k žákovi i jeho spolužákům.)**

U žáka se může se jednat například o:

- Nervozitu před testem, zkoušením, Vánocemi, prázdninami, v nových a neznámých situacích.
- Zvýšenou citlivost na hlučné prostředí, přemíru vjemů apod.
- Pomalejší tempo adaptace ve škole a ve výuce po školních prázdninách.
- Nízkou míru socio-emočních dovedností, která se projevuje neobratností během komunikace a spolupráce se spolužáky. Žák z tohoto důvodu není přijímán kolektivem školní třídy. Spolužáci se mu posmívají nebo ho provokují. Projevy ostrakizace, nevráživosti, závisti mezi žákem a spolužáky.

Asistent nedostatečně zohlední aktuální vnější nebo vnitřní faktory (osobnostní faktory v individualitě žáka) coby příčiny rušivého chování. (Asistent na základě těchto poznatků neuzpůsobí obsah výuky, přístup k žákovi i jeho spolužákům.)

Může se jednat například o:

- Zvýšenou potřebu pozornosti od spolužáků nebo dospělých osob a na to navazující rušivé chování žáka s cílem pozornost upoutat.
- Aktuálně nízkou míru motivace; neochotu pracovat z důvodu spánkové deprivace, únavy nebo počínající nemoci.
- Problémové chování související s nástupem puberty.
- Náročnou situaci / okolnosti v rodině žáka: Žák pochází z rodiny s odlišnými životními nebo jinými kulturními podmínkami; narození sourozence, příchod nevlastního sourozence či jiného nového člena rodiny; rozvod rodičů, střídavá péče; úmrtí nebo nemoc některého člena rodiny; změna životních podmínek rodiny.

Podcenění vlastních profesních kompetencí / podcenění aktuálních faktorů a vlivů u asistenta	• Nedostatečná časová dotace na přípravu výuky u asistenta pedagoga. • Asistent si nepřipravuje pomůcky nebo úkoly. • Asistent nemá zatím dostatečnou profesní zkušenost a nemá motivaci hledat anebo aktivně využívat metodickou podporu v rámci školy, kde působí / anebo online apod. • Podcenění vlivu snížené míry pozornosti a zvýšené únavy u asistenta.
Nedostatečné nastavení zdravých hranic v komunikaci a spolupráci a společných pravidel s žákem a jeho rodiči	• Navázání osobní vazby (vztahu) mezi asistentem pedagoga a žákem. Příliš vstřícné chování, přehnané omlouvání chování žáka, přílišná shovívavost k projevům chování u žáka, k jeho školním výkonům, dodržování pravidel apod. • Příliš častá, nadměrná (a kontraproduktivní) pomoc žákovi ve výuce. • Nedostatečná a nepravdělná komunikace s rodinou žáka.

Asistent pedagoga – zájemce o problematiku – si výše uvedené výčty (problémové chování žáka, možné příčiny tohoto chování) může dále dle svých individuálních potřeb doplňovat a rozšiřovat, a to na základě vlastních zkušeností a vlastního pozorování žáků, se kterými pracuje. Důkladné zmapování projevů a příčin problémového chování může asistentovi následně napomoci vytvořit si vlastní přehled účinných preventivních kroků, které předcházejí rozvoji problémového chování u žáků.

Jak předcházet problémovému chování?

Níže najdete výčet preventivních kroků, kterými asistent může předcházet problémovému chování u žáků. (Jedná se opět o shrnutí profesních zkušeností asistentek pedagoga z pražské základní školy.)

Asistent pedagoga a škola	Výuka, příprava na výuku, hodnocení: • Včas (s předstihem) žáka upozornit na aktivity, které budou probíhat. • Nenutit žáka k činnostem, které nejsou nezbytně nutné – například se může jednat o společnou hru se spolužáky. • S časovým předstihem si připravit pomůcky a úkoly pro žáka. Vyhradit si také dostatek času na samotnou přípravu. • Mít připravené náhradní aktivity pro žáka. • Dobrovolné aktivity například v družině volit podle preferencí žáka. • Zohlednění žákova pracovního tempa vzhledem k situaci. • Ověřit si, že žák porozuměl zadání, ať už písemnému, nebo ústnímu. Během poskytování zpětné vazby je vhodné používat popisný (nehodnotící) jazyk, aby žák mohl zažít úspěch a soustředil se na to, co zvládl: Citlivě slovně hodnotit výsledky žáka, zaměřit se při hodnocení nejprve na popis pozitivní skutečnosti. Je také obecně vhodnější omezit užívání negace (záporu) anebo hodnotících přídavných jmen a na místo toho více mluvit s žákem o tom, v čem se může dále zlepšovat, jak může rozvíjet vlastní rezervy. • Nehodnotit žáka přímo před ostatními spolužáky, kteří se v takové situaci stávají svědky nebo i komentátory situace (např. na začátku nebo konci hodiny, o přestávce). Prevence a řešení problémových situací: • Předem domluvená pravidla chování ve škole, třídě. • Nenechávat žáka bez dozoru. Být stále ve střehu. Snažit se předem odhadnout vznik možné problémové situace. Včas s žákem z problémové situace odejít. • Komunikovat s ostatními pedagogy a odbornými pracovníky školy ohledně předcházení a řešení problémového chování u žáka (školní speciální pedagog, školní psycholog apod.). • Nastavit přiměřenou hranici / zdravou osobní vazbu mezi asistentem a žákem, a to zejména pomocí nastavení společných pravidel komunikace a spolupráce. Pravidla je vhodné opakovaně připomínat, případně aktualizovat. Měla by být dostupná i rodičům. • Aktivně se podílet na vhodném, citlivém postupu při začlenění žáka do kolektivu školní třídy. Žák má možnost si postupně zvykat / adaptovat se na nový kolektiv. • Ve spolupráci s třídním učitelem (během třídnické hodiny, komunikační chvilky apod.) s žáky probrat pravidla chování vůči sobě navzájem, pravidla komunikace (která by neměla sklouzávat ke kritice nebo přímému poukazování na nedostatky mezi žáky). • S žáky je možné např. také probrat, co je to pracovní tempo, organizační dovednosti anebo komunikační anebo socio-emoční dovednosti, vysvětlit jim, že se u každého člověka liší. S žáky je vhodné probrat, jak se dají řešit některé situace, jaká je vhodná reakce apod. • Žáci také případně sami můžou, po dohodě s učitelem, u některých úkolů a činnostech, nabídnout pomoc spolužákům. • Vysvětlit dalším zaměstnancům školy, jak se k žákovi chovat. Citlivě vysvětlit, jaké má žák potíže a připravit tak okolí na jeho chování. • Domluvit se s ostatními pedagogy, jak vhodně zareagovat, pokud se žák chová nevhodným způsobem vzhledem k dané situaci. • Domluvit se s ostatními pedagogy na postupu, jak se asistent zachová v situaci, která je nebezpečná pro žáka nebo jeho okolí. (Včas odejít s žákem z problémové situace. Mít určené, kam odejít v případě nutnosti). • Domluvit se s rodiči na postupu, když bude žák nebezpečný vůči sobě nebo okolí. Domluvit se s rodiči, za jak dlouhou dobu jsou schopni pro žáka do školy přijet. Spolupráce s rodiči žáka: • Seznámit se s životními podmínkami žáka i jeho domácího prostředí. • Průběžná a pravidelná komunikace s rodiči. • Domluvit se s rodiči na společných pravidlech. Rodiče by měli: • Včas upozornit na vznikající problémy u dítěte. • Průběžně komunikovat se školou. • Využít případně další odbornou pomoc mimo školu. • Vytvářet dítěti vhodné domácí podmínky.
---------------------------	---

V [návazném textu](#) najdete rozepsané konkrétní situace, ve kterých se během výuky může objevit problémové chování u žáků, včetně navržené preventivních kroků, jak těmto situacím předcházet.

Tip:

Zaujalo vás téma? Informace k úspěšnému začlenění žáka se SVP ve školní třídě najdete v textu:

Zdroje:

[1] HARTL, P. (2004). Stručný psychologický slovník. Praha: Portál. s. 216.

53. Jak předcházet problémovému chování u žáků na prvním stupni ZŠ? Tipy pro asistenty pedagoga (část II.)

Asistent pedagoga může mnohdy nevhodně zvoleným přístupem přispívat k problémovému chování u žáků, kterým poskytuje během výuky individuální podporu. V textu najdete rozepsané konkrétní situace, ve kterých se během výuky může objevit problémové chování u žáků, včetně navržení preventivních kroků, jak takovým situacím vhodným přístupem předcházet.

Ilustrační foto / FOTO: Pixabay

V [první části textu](#) jsme přinesli výčet nejčastějších projevů problémového chování žáků, příčin tohoto chování a také obecný přehled možných preventivních opatření (kroků) ze strany asistenta pedagoga (AP).

V tomto textu najdete konkrétní situace ze školní praxe, kdy se objevilo problémové chování u žáků, spolu s konkrétními tipy, jak těmto situacím vhodně zvoleným přístupem účinně předcházet. Výčet příkladů na základě dlouholeté pedagogické praxe připravily dvě asistentky pedagoga pracující s žáky na prvním stupni běžné pražské základní školy.

Příklad z praxe 1: Hlasité vykřikování

„Žák vykřikuje, že má úlohu hotovou a chce jít pryč ze třídy, tím ruší ostatní žáky při práci.“

Příčina: Dříve vypracované úlohy.

Tato situace nastala z důvodu, že asistent pedagoga si včas nepřipravil další materiály nebo práci pro žáka, který pracuje rychleji než ostatní (s tímto je asistent pedagoga seznámen). Žáka daný předmět baví a má v něm širší vědomosti než spolužáci.

Jak chování předejít: Včas si připravit pomůcky pro žáka.

Asistent pedagoga si měl ve spolupráci s pedagogem včas připravit vhodnou práci pro žáka do lavice. Nemusí nutně souviset s daným předmětem, když se domluví s vyučujícím. Cílem je, aby se žák mohl zaměstnat další činností a nedošlo tak k vyrušování v hodině. Dodatečná činnost by měla žáka bavit. Přípravu je vhodné určit dle věku a zájmů žáka (puzzle, křížovky, spojovačky, speciální pomůcky na motoriku, časopis, další doplňující informace k tématu, složitější matematické příklady).

Příklad z praxe 2: Házení předmětů

„Žák nechce po vyučování uklidit pomůcky na předem určené místo ve třídě, ani do své aktovky. Křičí a hází vše z lavice na zem a po asistentovi.“

Příčina: Asistent pedagoga hlasitě hodnotí nedostatky žáka. Třída se měla řadit k odchodu ze třídy. Žák si nestihl včas srovnat a uklidit své věci a asistent pedagoga ho začal nahlas napomínat a neomaleně hodnotit jeho pracovní tempo před celou třídou. To žáka frustrovalo a vyvolalo jeho výbušnou reakci.

Jak chování předejít: Zohlednit tempo žáka vzhledem k aktuální situaci.

Asistent pedagoga se může dohodnout s vyučujícím, že ke konci hodiny začne s tímto žákem potichu, aby nerušili ostatní spolužáky, uklízet věci dřív, aby stihli společný odchod ze třídy. Nebo mu s úklidem pomůže. Pokud to situace dovoluje, nechá asistent třídu odejít napřed, aby na žáka všichni nečekali, nesledovali ho, nekomentovali jeho tempo, a tím ho zbytečně nestresovali.

Ve spolupráci s třídním učitelem se může asistent pedagoga také podílet na práci s klimatem školní třídy. V rámci třídnických hodin / komunikačních chviliek / hodin osobnostně-sociální výchovy je vhodné s žáky probrat pravidla chování vůči sobě navzájem. Jedno ze společných pravidel se může týkat sdělování kritiky mezi vrstevníky: např. by se žáci měli vyvarovat přímého poukazování na nedostatky druhých před ostatními. S žáky je možné více pracovat na rozvoji jejich tolerance vůči

odlišnostem: probrat s nimi, co je to pracovní tempo, vysvětlit jim, že se u každého člověka liší apod.

Tip:

Rádi byste společně s třídním učitelem nastavili s celou školní třídou každý školní rok společná pravidla? Tipy, jak na to, naleznete v těchto textech a videích:

[Pravidla ve škole: Jak je sestavit a dodržovat | Zapojevsechny.cz \(zapojevsechny.cz\)](#)

[Pravidla ve třídě 1. část | Zapojevsechny.cz \(zapojevsechny.cz\)](#)

[Pravidla třídy | Zapojevsechny.cz \(zapojevsechny.cz\)](#)

Příklad z praxe 3: Kousání a škrábání sebe sama

„Žák se ve školní jídelně kouše a škrábe do rukou.“

Příčina: Nízká míra socio-emočních dovedností u žáka související s poruchami autistického spektra.

Příčinou problémového chování žáka je přílišná pozornost, která je mu nepříjemná. Při nandávání jídla ve školní jídelně se paní kuchařka mile zeptala: „Jak se máš?“ Pro žáka, který je sociálně neobratný, je to příliš abstraktní otázka, na kterou neví, jak odpovědět, a tím u něj vzniká tenze. Tu si uvolňuje konkrétním nevhodným chováním.

Jak chování předejít: Vysvětlit spolužákům a dalším zaměstnancům školy, jak se k žákovi chovat.

Asistent by měl kuchařky ve školní jídelně požádat, aby žákovi nepokládaly konverzační (společenské) otázky, že jim nemusí rozumět, mohl by být frustrovaný a chovat se kvůli tomu nevhodně.

Příklad z praxe 4: Odcházení z hřiště bez dovození

„Žák utekl z vyhrazeného prostoru hřiště.“

Příčina: Citlivost na hlučné prostředí, poruchy autistického spektra, poruchy pozornosti a aktivity. Hluk a velké množství dětí na společném hřišti pro žáka bylo neúnosné a chtěl být sám.

Jak chování předejít: Nenechávat žáka bez dozoru.

Asistent by neměl za žádných okolností nechávat takového žáka bez dozoru. Pokud potřebuje odejít, musí se domluvit s kolegou, aby na žáka po tuto dobu dával pozor. S žákem se asistent může domluvit, že pokud toho na něj bude moc – hluk, hodně lidí apod. –, dojde mu to žák sdělit a asistent s ním, pokud je to možné, poodejde buď dál k jiným aktivitám, nebo do klidnější části hřiště. S žákem

je také vhodné projít předem domluvená pravidla pobytu ve škole.

Příklad z praxe 5: Obtíže v komunikaci s vrstevníky i dospělými

„Do třetího ročníku základní školy nově nastoupil žák s Aspergerovým syndromem. Žák má obtíže s adaptací ve výuce, ve školním kolektivu a také s komunikací se zaměstnanci školy.“

Příčina: S doporučením ze školského poradenského zařízení a s navrženými podpůrnými opatřeními pro žáka se seznámil pouze výchovný poradce a třídní učitel žáka.

Všichni pedagogičtí pracovníci, kteří se podílejí na výuce žáka (včetně asistenta pedagoga), nebyli dostatečně informováni o specifikách žáka, co se týče jeho denního režimu, jeho zvyků, také jak k němu přistupovat, jak s ním komunikovat, co žák potřebuje ke své emoční pohodě. Proběhla krátká úvodní informační schůzka se zákonnými zástupci, kteří ale nepředali škole žádné konkrétnější informace o jejich dítěti. S rodiči také nebyla zatím domluvena žádná konkrétní pravidla spolupráce a komunikace.

Jak chování předejít: Získat včas potřebné informace od rodičů. Předat důležité informace vyplývající z doporučení školského poradenského zařízení všem pedagogickým pracovníkům, kteří s žákem pracují.

S navrženými podpůrnými opatřeními ze školského poradenského zařízení jsou včas seznámeni všichni pedagogičtí pracovníci školy, kteří s žákem ve škole pracují.

Před začátkem školního roku na společné schůzce proběhne seznámení všech. Zúčastní se třídní učitel, asistent pedagoga a zákonní zástupci žáka. Proběhne seznámení s [informačním formulářem](#), který se bude používat pro komunikaci mezi všemi zúčastněnými. Účastníci schůzky se domluví na četnosti používání a detailech, jak s formulářem pracovat. Je vhodné dohodnout se na případných úpravách komunikace a spolupráce a ty zanést do formuláře.

Zákonní zástupci informují třídního učitele a asistenta pedagoga o specifikách a potřebách žáka. Nastaví se způsob svolání mimořádných schůzek při aktuálním problému. Dojde k předání všech důležitých kontaktů.

Tip na závěr:

Pokud vás téma zaujalo, další informace najdete v textech:

[Začlenění žáka se speciálními vzdělávacími potřebami do družiny | Zapojmevsechny.cz \(zapojmevsechny.cz\)](#)

[Řešení nefunkční komunikace mezi asistentem pedagoga a žákem | Zapojmevsechny.cz \(zapojmevsechny.cz\)](#)

[Efektivní komunikace asistenta pedagoga s žákem se speciálními vzdělávacími potřebami | Zapojmevsechny.cz \(zapojmevsechny.cz\)](#)

